

היכל הקודש ברסלב

הלימוד היומי

בי"ת נצחי,
שנים מקרא ואחד תרגום,
נ"ך, רמב"ם

לעתיד בעולם הבא
מזכירין אותו כל מה שלמד
בעולם הזה
(שיחת הר"ן כח)

עַל יְהוָה
לִי מוֹד
שִׁיעוּרִים אֱלוֹ
אֲנִי נֹתֵנִים
אֶת הַחֹמֶשׁ
וְאֶת הַזְּמֵשֶׁר
לְהַקְדֹּשׁ
בְּרוּךְ הוּא
(עצתו אמונה)

פרשת ויגש תשפ"ה

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

כארא פארק

1415 55th Street
Brooklyn NY 11219
347.760.5924

היכל הקודש

קרית יואל

8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.243.0563

היכל הקודש

מאנסי

34 Union Rd.
Spring Valley, NY 10977
845.445.9314

היכל הקודש

כני ברק

רחוב ירושלים 2
052.760.5715

היכל הקודש

וויליאמסבורג

27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652

היכל הקודש

קרית יואל

8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.467.5299

היכל הקודש

בלומינגראוו

24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804

היכל הקודש

ירושלים

רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150

צו הערן די

הערליכע שיעורים
פונעם ראש ישיבה שליט"א
רופט:

קול ברסלב

212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב

212.444.9169

ג'רפס ע"י

קרן הדפסה היכל הקודש

2623 State Route 52
Liberty, NY 12754

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

ראייה היתה אותה שנה שתעבר. וא"ת מנ"ל דילמא אביב הוא דלא הוא אבל פירות האילן ותקופה הוה כתיקונין ואמרין דעל אחד מוקן אין מעברין וי"ל דמסתמא כיון ובעל שלשה הקלה שבארץ ישראל לא ביכרה אלא מן אחד ש"מ פירות האילן נמי לא הוה וא"ת ודילמא ביהודה הוה דלא הוה אבל בעבר הירדן ובגליל הוה וי"ל דלא נמי מעבינן מבעל שלשה הקלה שהיא

ביכרה: **ומפני** מה לא עיברה אלשע. וא"ת ומנא לן דלא עיברה וי"ל דאם איתא דעיברה אי אפשר שלא היו מוציאין במדה מינין אחר העומה: **אין** מעברין אלא אדר. וכל שאר החדשים אין מעברין דבתיב (אסתר א) לחדש שנים עשר הוא חדש אדר ואי מעברין אחת משאר החדשים לא הוה אדר שנים עשר: **לא** משנה להבחרתה. פי' בקונטרס שנה זו שאינה גריבה לתחברב אין מעברין כדי לתקן שנה הבאה ואין הלשון משמע על אלא בראה דמיירי לחשב דאין מחשבין בשנה זו על שנה שלאחריה ואע"ג דלא גמלין מימין אין מחשבין לסמוך על דרוח השבון שלא לעשות חשבון אחר:

ולא שלש שנים זו אדר זו. פירוש רצופות שלש יבא ניסן ופסח באמצע הקיץ כדפי' בקונטרס וק"ק דמאי אריאי שלש אפי' שתיים נמי ועד דקאמר ר' שמעון מעשה בר' עקיבא שעיבר ג' שנים רצופות ורבנן מהדרו ליה ב"ד ייבבו וקבעו כל אחת בזמנה פי' ולא רצופות היו ואין הלשון משמע על גריחה כלפי' אחר שפי' בקונטרס דאין מעברין ג' שנים היינו שאין קובעין בפנים אחת להיות שלש שנים מעוברות כל אחת בזמנה ולפי' זה לא יתכן מה שפירש משנה לחבייתה ומשמע דמדמה ר"ש ברישא:

חוששין לגושיקין. פי' הקונטרס דמסתמא באהל קדשה דתיבא במסתא אהלות (פ"ב משנה א) דגוש האב מוארץ העמים ומשמע בפ"ק שבת (דף טו ושם) ובבבוי (דף נה) ומסתמא באהל היינו דוארץ בארץ והים אבא אל הביאי מפנהר דהוא ישראל לא מטמא באהל לכן צריך לומר דהבא דחיישין לגושיקין היינו שלא יטמאו במגע ומשא:

שעיבר השנה מפני השומאה. פי' בקונטרס שניטמאו ב"ד ע"ז מטמא אפי' ר' עקיבא (דף צב) כמה אתי ע"ז טדומאת ע"ז מדרבנן משאנה שמה שראו דגורי עליה דהא דריש ליה חתם קמארין דבבוי הקבלה ובירושלמי אמר הלשון גלגלוהו של ארונה היבוס מיצא תרת המזבח ותימה שחרי' (ט"ז) היו יבולין לישטר ולמה עיברה והא סגי בהזאת שליש ושביעי ואפר רפה לא הוה חסריה דכל בית ראשון עמד להם אפר פרה חסריה כדאמר (פרה פ"ג מ"ג) עשה עורא ושמן לא היה להם דהבר ממונן ליהיה:

בין **שביעית** עתה הדין שכלה הישן מאריבין עליהן איסור החדש: **בערב** שביעית. לחוסיק להם חדש לעבודת קרקע: של בית רבן (שמעון) מעביטין **במוצאי** שביעית. ואין חוששין אם כילה הישן דקסבר מביאי ירק ותבואה מחוזה לארץ לא ישראל מאותה שחריש וחרעו בשביעית והתירם עומר שביעית: **מאי** ביניהו. במאי פליגי: **לגושיקין** לגושייתו. שמה יביא עמא יבוא מגוש ארץ העמים משטמא באהל ויטמא שחרות של ארץ ישראל: **מפני** המבטא. כגון שחיה נגיש וחלה ומאחרו למוט ערב הפסח א' (שני) מימין קודם ורזוז טמאים או שחיה רובן טמאים סבוק אדר וכלתה אפר הפרה ואינו יבולין למצוא בפשו אדרמה אין מעברין בכך אלא יעשו בטומאה: **שעיבר** את השנה מפני הטומאה. שנטמאו בימי אהו אביו מבערדה וזה שלא חששו לתורה והיה חקידה מחזירין למוטב וידע שלא יספיקו כולן לבא וליטרוה עד הפסח ועיבר השנה. ובקש רחמים על עצמו. שימחל לו הענן ולקמן פריך הואיל ואמר רבי יהודה מעברין

בשני ירבעון. לפי שכלה התבואה ורביצין לאכול מן החדש: להם כיבורים. להם אביב משמע שעכשיו היה מבכר: ושמה **תאמר** חישין הווי. שהן אפילות לכך נתאחרו לבשל עד אחה הפסח תלמוד לומר להם שעורים: ושמה **תאמר** לפני העומר הווי. ובמין ביכר תלמוד לומר תן לעם ויבאלו מלמד שקרב העומר הותרה

החדש: **אמור** מעתה ראייה אותה שנה להתעבר. על האביב שכשהגיע ניסן עדיין לא היה רוב אביב דלא לאחר ששה עשר ניסן אלא ביכור אלא שעורין ולא קרינן אתי חדש האביב: **ששנת** בצורת היתה. בקראי משכחת לה: **אין מעברין** מן אהר. **שפמא** תאמר חסמים. תלמוד לומר 'שעורים', **שפמא** תאמר לפני העומר, תלמוד לומר 'תן לעם ויאכלו', **שנה** שתתעבר, ובמפני מה לא עיברה אלשע, **ששנת** בצורת היתה, והווי הפל רציון לבית הגרנות. **תנו רבנן**, **אין מעברין** את השנה לפני ראש השנה, ואם עיברוה, **אינה מעוברת**. אכל מפני דתקח מעברין אותה אחר ראש השנה מיד, ואף על פי כן אין מעברין אלא אדר. **איני**, והא שלחו ליה לרבא, **זוג** בא מרקת והתפשו **גשו** ויבדדו דברים [הנעשים] בלוח, ומאי ניהו, תכלת. **בכות** הרחמים ובכותם יאחד בשלום. ועמוס יריבי **נחשו** בקשו לקבוע נציב אהר ולא הניחו אדומי **הלו**, אבל בעלי אסופות נאספו וקבעו לו נציב אהר, **בירת** שמת בו אהרן הכהן. **השכיבי** מחשבי, והווי לא מגלו. **מאי** ששנים דהאי נציב לישנא דירחא הוא, **דכתיב** 'ולשלמה שנים עשר נציבים על כל ישראל, **ויקבלו** את המלך ואת [ביתו] **חדש** בשנה. **ויקתיב** ונציב אהר [אשר] בארץ', **רב** יהודה ורב נחמן, **חד** אמר אהר ממונה על כולם. **וחד** אמר, **כנגד** חדש העיבור. **תנו רבנן**, **אין מעברין** את השנה לא משנה לחברתה, **ולא** שלש שנים זו אחר זו. **אמר** רבי שמעון, **מעשה** רבי עקיבא שהיה חבוש בבית האסורים, **ועיבר** שלש שנים זו אחר זו. **אמרו** לו, **משם** ראיה, **בית** דין ישבו וקבעו אחת אחת בזמנה. **תנו רבנן**, **אין מעברין** את השנה לא בשביעית, **ולא** במוצאי שביעית. **אייתי** רגילין לעבר, **ערב** שביעית. **של** בית רבן **גמליאל** היו מעברין במוצאי שביעית, ובפלוגתא דהני **תנאי**, **דתנאי**, **אין** מביאין ירק ממוצה לארץ, ורביתוהו **התיירו**. **מאי** ביניהו, אמר רבי ירמיה, **חוששין** לגושיקין, **איבא** ביניהו. **תנו רבנן**, **אין מעברין** את השנה מפני הטומאה. **רבי יהודה** אומר, **מעברין**. **אמר** רבי יהודה, **מעשה** בחוקיה מלך יהודה שעיבר את השנה מפני הטומאה, **ובקש** רחמים על עצמו, **דכתיב** 'כי מרבית העם רבת מאפרים ומנשה ושכרו וזבולאן לא הפתרה,

לפי שמאריבין עליהן איסור עבודת קרקע: **ולא** במוצאי שביעית. בשמינית לפי שכלה הישן מאריבין עליהן איסור החדש: **בערב** שביעית. לחוסיק להם חדש לעבודת קרקע: של בית רבן (שמעון) מעביטין **במוצאי** שביעית. ואין חוששין אם כילה הישן דקסבר מביאי ירק ותבואה מחוזה לארץ לא ישראל מאותה שחריש וחרעו בשביעית והתירם עומר שביעית: **מאי** ביניהו. במאי פליגי: **לגושיקין** לגושייתו. שמה יביא עמא יבוא מגוש ארץ העמים משטמא באהל ויטמא שחרות של ארץ ישראל: **מפני** המבטא. כגון שחיה נגיש וחלה ומאחרו למוט ערב הפסח א' (שני) מימין קודם ורזוז טמאים או שחיה רובן טמאים סבוק אדר וכלתה אפר הפרה ואינו יבולין למצוא בפשו אדרמה אין מעברין בכך אלא יעשו בטומאה: **שעיבר** את השנה מפני הטומאה. שנטמאו בימי אהו אביו מבערדה וזה שלא חששו לתורה והיה חקידה מחזירין למוטב וידע שלא יספיקו כולן לבא וליטרוה עד הפסח ועיבר השנה. ובקש רחמים על עצמו. שימחל לו הענן ולקמן פריך הואיל ואמר רבי יהודה מעברין

איכא בנייהו יום תקופה גומר יום תקופה מתחיל ולא מסיימי. לא שייך כאן תנא בתרא לטפויי אלא כיון דנפסק שאר תנאי דקאתי לטפויי עלייהו וכן איתא בפרק במה מנדליקין (שבת כד.) כי גופי איכא בנייהו דרב ברוגא ולא מסיימי: **שומר** את חמה כו' שומר אביב על תקופה שיהיה בחדש ניסן. פי' בקנטרס אביב של תקופת ניסן היינו ניסן של חמה שיהא

בתוך ימי חידוש של לבנה במקצת וכמה ימי חידוש ימי ז' ומכאן ואילך היא שנה וקשה דאם כן מאי קשה ליה ליעברוה לאדר ליכא דקסברי יום תקופה גומר דאי נמי מעברי' לאדר ונדחיהו חד יומא ונפל תקופה ב"ד ומתחיל ניסן של חמה בט"ו ולא הוי יתוך ימי חידושה של לבנה ועוד משמע בפרק הוי' בודקין לקמן דף (מא) דחידושה של לבנה ממשוך יעד ט"ו דא"ר יוחנן עד מתי מברכין על החדש עד שתתמלא פגימתה וקפשה הנדויע' עד ט"ו ויל' דקסברי אחרים יום התקופה גומר וחדושה של לבנה עד ט"ו הלכך כשנפלת תקופת ניסן ט"ו מעברין דליכא תקופת ניסן של חמה בחידוש של לבנה כלל ופרך ליעבריה לאדר כדי שתפול תקופה ב"ד וביום ט"ו מתחיל ניסן של חמה דאיכא יום אחד בחידוש של לבנה הוא דקאמר ב"ד פ"ק דראש השנה (ד' בא.) כי חזית בדמשה תקופת טבת עד שיתסר בניסן ליעבריה לזאי' שנתא ולא תיחוש לה דכתיב שמור את חדש האביב שמור אביב של תקופה כו' ז"ל אפילו נגפלת ביום ט"ו גופיה קאמר וקסבר יום תקופה גומר אפי' דכי מעברת לאדר ונפל ט"ו ליכא אביב של תקופה בחידוש ניסן אבל אי משכח עד ט"ו מעברין לאדר ול תקופה ב"ד וז"ל אפילו נגפלת הוא דקאמר לא תיחוש לה היינו לומר דאחרים היא יחידה היא ואין הלכה כמותו כדפי' שם בקנטרס ומיהו דהם קשה למה ל"ז טעמא משום אביב של תקופה ליה משום תקופת תשרי דכשנפלת תקופת ניסן ביום ט"ו נפלת תקופת תשרי עמימי כב"א פעמיים כב"ב ואפילו תפול תקופת תשרי כב"א ליכא אפילו מקצת חג בתקופה חדשה חד סבר יום תקופה גומר ולפ"ת אתי שפיר דכי משכח תקופת טבת עד שיתסר בניסן נפלה בתחלת הלילה או בו שעות בלילה א"צ לעבר משום תקופת תשרי דסגי דנברב יומי א' אדר או אלול ותפול תקופת תשרי כב' בו ומיהו לפרושי דקנטרס נמי י"ל דאתא למימר דההם דוקא כי משכח עד שיתסר עברה אבל אתא בתחלת בחמיסר לא לעברה אפילו נפלת בתחלת היום או בו' שעות ביום אלא נייעבריה לאדר אף על גב דתקופת תשרי נפלת כב"א לא תיחוש דקיימא לן באחרים דלא היישני' לתקופת תשרי דלא דריש חג האסיף: **וליעבריה** לאדר. אפילו לפ"ת דפרך לכולוהו תנאי מוכח מתוך תירושו של רב אלא בר יעקב דלאחרים נמי פריך ותימה מאי קושיא הוא רבה בר שמואל הני בסוף פיק דריה (דף כ.) יכול כשם שמעברין את השנה לצורך כך מעברין את החודש לצורך ת"ל החדש הזה כזה ראה וקדש ואמר רבא האי דתנא רבה בר שמואל אחרים היא דתנאי אחרים אומרים אין בין עצרת לעצרת ואין בין ר"ה לר"ה אלא ד' ימים בלבד:

רבנא

אמר לעולם אחרים תבשרי קיימי. לא לשנויי קושיא דליעבריה לאדר קאתי בדפרישתא לעיל:

איכא בנייהו. דלר' יהודה יום תקופה גומר ואפילו לא חסרה אלא עשרים ונפלה כב"א ליכא מקצת חג ולר' יוסי יום תקופה מתחיל ואם נפלה כב"א איכא מקצת חג עד שתחסר כ"א ותפול חדשה כב"ב כד' הוהו ששה לפני פסח דהוי הדיא לפני חג האסיף כ"א הוא דמעברין אבל לר' יהודה בעיצר מנחי כ"ב וחסה כב"ב אן סימן ביהוה מתוך קאמר ששה עשר חסיה וכו"ו תפול מעברין קאמר ופליג בט"ו אן מעברין דיום תקופה מתחיל אלא כוליה חג וחד מתייהו קאמר רבא מפלו נפלה בט"ו מעברין דתרייהו אמי תבדא ששה עשר חד קאי אחריון קאמר וחד קאי אנפילה ולא דיעבין די מתייהו: **חושב את חודש האביב שמור אביב של תקופה שיהא בחודש ניסן.** שמור תקופת חדש ניסן של חמה שיהא בתוך חידושה של לבנה אביב הוא פי של חמה שאן ניסן קרוי אביב אלא על פי ביטול התבואה שמתבטרת בו וכל ביכור התבואה ועתי הקיץ והחרוף לחשבון החמה הם ואמר רחמנא שמור יום חידוש חדש ניסן של חמה נמשך לתוך ימי חידושה של לבנה דכתיב חדש וכן לשון חידוש נופל אלא על לבנה המתחדשת ואשמעינן שיהא ניסן של חמה נמשך בתוך ימי חידוש הלבנה במקצת וכמה חן ימי חידושה י"ד ימים מכאן ואילך היא שנה: **וליעבריה לאדר.** ולידחיהו לפסח חג יומא ואי נמי מיקלע פסח בברד"ו לא איכפת לן דהא דלא עברדינן פסח בברד"ו טעמא משום תשרי הוא והיכא דלא אפשר מוטב דלעבריה לאדר וליקלע בברד"ו ויעבר בקייטא חד ירחא חסר טפי מנסדרן וניהדר לתשרי בידוכתא ביום הגון ולא נייעבריה לשאת למידיהונו לכולוהו מעודת חדש שלם: **תנא.** דאחרים למלעלה למטע קחשיב ודק' מעברין עד מיעוטה ולא מיעוטה בכלל כלומר אם תחסר תקופת טבת ח"י ימים או י"ז או ט"ו או ט"ו ותפול תקופת ניסן ביום ט"ו מעברין אבל אם חסרה י"ד ותפול תקופת ניסן בט"ו אין מעברין דמעברין לאדר ותפול תקופת ניסן ב"ד יום תקופה מתחיל ועשה פסח בתקופה חדשה: **לעולם תבשרי קיימי.** ומשום הכי ליכא לתקוני מילתא בעברמי ירחי ומדיחייא חד יומא למועד כדמפרש לעיל דתשרי לא מדיחוי חד יומא הוא ודאמרין את איכא כולה חולת הדי המועד בתקופה חדשה קסברי אחרים כוליה חג בעינן ואפילו יו"ט ראשון בתקופה חדשה ויום תקופה גומר הלכך כי נפלה תקופה בט"ו מעברין: **חג האסיף כתיב.** חולו של מועד משמע ומשנין אחרים הכי משמע לרו חג האסיף חג הבא בזמן אסיפה דהיינו סוכות היא בתקופה חדשה: **זקני חשוק.** שאינן סנהדרין: **קמני עדה.** מסנהדרי קטנה: **מיוחדין שבעדיה.** סנהדרי גדולה: **על בסמוך.** ולא צריך למיסמך ממש כתב רחמנא וסמכו ממש: ולר"י משום סמיכה ממש לא איצטרך וסמכו אלא ליתבות את יודיהם על ראש ואנא גמיר ראש ראש ומשמך דיו על ראש הוולא (ויקרא א.) מיספין כפי. לקרות ולשם נבמום שבענין וחד קאי. לפי שיהיה משה ראש חלם ושקול ככולו: **בידא ממש סמכי ליה.** בעלען בעיא גרסינן ליה כלומר מי בעו לאתגווי דיחיהו על רישיה דסבא: **למירן דיני קנסות.** דאלהים כתיב (שמות כב) דמשמע דיני מומחין והיינו עדה:

איכא בנייהו, יום תקופה מתחיל ויום תקופה גומר, ולא מסיימי. אחרים אומרים, מיעוטו. וקמה מיעוטו, ארבעה עשר יום. מאי קסברי, אי קסברי יום תקופה גומר, וכוליה חג פגיונא, האיכא. אמר רב שמואל בר רב יצחק, אחרים, בתקופת ניסן קיימי, דכתיב 'שמור את חדש האביב, שמור אביב של תקופה שיהא בחדש ניסן. וליעבריה לאדר, אמר רב אהא בר יעקב, תנא, למלעלה למטע קחשיב. והכי קאמר, עד מיעוטו מעברין. וכמה מיעוטו, ארבעה עשר יום. רבינא אמר, לעולם, אחרים תבשרי קיימי, וקסברי אחרים, פוליה חג פגיונא, ויום טוב ראשון, יום טוב ראשון חג האסיף קתיב, ויום הבא בזמן אסיפה: סמיכת זקנים: תנו רבנן, וסמכו זקני, יכול זקני חשוק, תלמוד לומר 'עדה'. אי 'עדה, יכול קמני עדה, תלמוד לומר 'העדה, מיוחדין שבעדיה. וכמה הן וסמכו' שנים, זקני' שנים, ואין בית דין שקול מוספין עליהם עוד אחד, הרי פאן חמשה, דכרי רבי יהודה. רבי שמעון אומר, זקני' שנים, ואין בית דין שקול מוספין עליהם עוד אחד, הרי פאן שלשה. ורבי שמעון, הכתיב וסמכו'. ההוא, מופעו ליה לגופיה. ורבי יהודה, לגופיה לא צריך, דאם פן דלא אתי וסמכו' לדרשה, ליכתוב זקני העדה ידיהם על ראש הפר'. ורבי שמעון, אי קתיב הכי, הוה אמניא. מאי על' בסמוך. ורבי יהודה, גמר 'ראש' 'ראש' מעולה. ורבי שמעון, לא גמר 'ראש' 'ראש' מעולה. תנא סמיכה וסמיכת זקנים בשלשה. מאי סמיכה, ומאי סמיכת זקנים. אמר רבי יוחנן, מיסמך סבי. אמר ליה אבוי לרב יוסף, מיסמך סבי בשלשה, מנלן. אילימא מדכתיב ויסמך את דריו עליו, אי הכי, תסגי פחד. וכי תימא, משה במקום שבעים וחד קאי, אי הכי, ליפעו שבעים וחד. קשיא. אמר ליה רב אהא פריה דרבא לרב אשי, בידא ממש סמכין ליה. אמר ליה, סמכין ליה בשמא, קרי ליה רבי, והכי ליה שותיא למירן דיני קנסות. וחד לא קמייף? והא אמר רב יהודה אמר רב, ברם וכוז אותו האיש מלוב, ורבי יהודה פי' כבא שמו, שאילמלא הוא, אשתתבו דיני קנסות מישראל. אשתתבו, נגרוסניהו. אקא בטלו

גדולה: על בסמוך. ולא צריך למיסמך ממש כתב רחמנא וסמכו ממש: ולר"י משום סמיכה ממש לא איצטרך וסמכו אלא ליתבות את יודיהם על ראש ואנא גמיר ראש ראש ומשמך דיו על ראש הוולא (ויקרא א.) מיספין כפי. לקרות ולשם נבמום שבענין וחד קאי. לפי שיהיה משה ראש חלם ושקול ככולו: **בידא ממש סמכי ליה.** בעלען בעיא גרסינן ליה כלומר מי בעו לאתגווי דיחיהו על רישיה דסבא: **למירן דיני קנסות.** דאלהים כתיב (שמות כב) דמשמע דיני מומחין והיינו עדה:

בפלו דיני קנסות. דמיון דליבא סמיכה בטלה בין שתי עיריות גדולות. ולא בתוך העיר שאם יודע שלא יחריבו את העיר: לונביאות. חנינות: ולא קבלו. לפי שעדיף היה בחור: אילימא דלא דיינינו דיני קנסות בחוצה לארץ. והכי קאמר אין סמיכה מועלת בחוצה לארץ ואפילו סמכוהו בארץ: פשיטא סומכין בחוצה לארץ ונסכבין בארץ. אם בני הבב נותנין השוה

ועריפת עגלה בג'. עריפה לאו דוקא במדידה הוא דהויא גבי כדתנן בפ' עגלה ערופה (סוטה דף מה) ג' מב'ד הגדול שבירושלמי וביאגן וכו' והדר תנאי נפטרו זקני ירושלים והלכו זקני ארחת העיר ומביאין עגלה ערופה והתם לא תנאי ג' וקמי' אין דמייתי בגמרא במדידה כתיבי: **יבול** לקמן גבי עריפה אמרין אי בתב זקני ה"א זקני

לאחר שבאי' לרין קנסות: ולא אמר דלא. 1
דאין סמיכה בחוצה לארץ וכיון דלא היה בגן 2
הכא לא מצינו למסמכיה כל שכן היבא 3
לדיניה בגן: סומכין בארץ ונסכבין בחוצה 4
לארץ מאי. אם הסומך עומד אחר ההסמך 5
ועומד בבבל ליתניה בגין סומך מן מהני אכילו 6
איתיה גביה שבעת סמיכה ומצי למיך 7
בחוצה לארץ כדתנן סנהדרין נהדיגין בחוצה 8
לארץ או דילמא כיון דליתיה בחוצה שבעת 9
סמיכה לא מהניא ליה: לא היה מסמכיה 10
מילתא. כשהיא אצלו לא היה מוצא שנים 11
שיטתיהו ממוז וממוכ ונאן תלתא בעינן: 12
משתדיר. עומד ומצפה לטוסמוכו כמו (ירמיה 13
א) כי שודק אנן: משני שאין נסמכין אלא 14
עלי. שאינן זוכין להיות נסמכין וכן משנ. 15
בא בימיה: כשהיב כל חמישים ביתך ימורו 16
אנשים. כשהיב לכלל אנשים כן שונה 17
עשרה שנה למה לי ללמוד מהחבוי: אלא 18
סמיכה. שאפילו חכמים הבאים לכלל זקנה 19
בגן על ידי תורה ונגמלות חסדים כדאמרין 20
בראש השנה (דף יח) חזב ומנחה אינו 21
מתפרס אבל מתפרס אלא בתורה ובגמילות 22
חסדים עמך מקום לא תתא תורת זקנה 23
עליהם להיות ראויים לסנהדרין: הוי קבל. 24
אפלו זקנים. ותחיה כלומר הירחן מן הרבנות 25
שקברת את בעליה אפילו מתרגם בקבלה 26
(שמות ו') כחל. לעיני: שרק. לפני: 27
פירכום. לשער שיר הוא לכלל נאה 28
שמעלת חן בלא קישוט. כל כיון כמו 29
אלו וכיצבא נהן היה סומכין לנו שראויים הם 30
לסמיכה: סריפיון. לשון הפכנים כמו סרס 31
את המקרא מסופו לראשו (ב"ב דף ק"ט) 32
שמסכבין את טעמי תורה: סריפיון. לשון 33
סמירתו כלומר טעמי ונתנים טעם הגוף 34
לדבריהם: מסיפין. התמנין שמנועין כלומר 35
טעמי תורה: טוריפיון. לא איתפרש: רבה 36
דעמיה. נשיא בעמיה: מוריפניא. מנהיג את 37
שם שהיה פרנס קרוב למלכות: מוציא 38
דנורא. על שם שהיה גדול בניו כדאמרין 39
בהשוכר את הפועלים (ב"מ ד' פד) שופיה 40
דר אבוה מעין שופיה (ר"ה ויחזק): בירך 41
מתוך. ברוך שופך. מיוחדין שבשופטין. 42
שירו מקני סנהדרין גדולה: מה הלחן. 43
מיוחדין שבעדה. כדפרשית לעיל (דף יג) 44
ליגמיה לכולה מילתא. ואפילו מניינא 45
דחמיסה מהתה טיפוק דלא תניא לעיל (גם 46
וסמכו שנים זקני שנים: א"ל. לעולם לא אשר) 47
גורה שוה ושופטין למיחדין איצטרך 48
ומניינא מרובה דהיה: ה"ל. אלא ר"ו 49
דשופטין למניינא ורבי שמעון ר"ו לא 50
דרש:

השוק וכן בריש מצות הליצה (בבמות דף קא. 1
ושם) מרבים הדיוטות מרביצות זקני עירו וקשה 2
דבפ' עגלה ערופה (סוטה דף מה) תנן נמצא 3
סמון ליער שאין בו ב' דלא היה מודדין ומפרש 4
בגמרא דהוה דיעור בעיניו ולכא וי"ל דזקני 5
העיר שזקני שמעון המיחידים שבעדי 6
כדררשינן הכא העדה המיוחדים שבעדה. 7
לא שרק ולא פירכום. משמע דהרי מילי נהו 8
שפירא כפי' הקונטרס (פ"ב) דכחכותב 9
והרש"א דפוקס דהיינו מברית שבו פניה 10
והתם מוכח דפוקס היינו פירכוס ואין להאריך: 11
ורבי שמעון לא דרש ר"ו. וכן בפ' קמא 12
דסוטה (דף טו) ר"י ויתורה דקאמר ר"י וזאת 13
תולה במים הגרים בין בשלחי התכלת (מנחות 14
דף נא) גבי ומחציתה ותימה דבריש מרובה 15
(כ"ק דף סה) דרש ר"ש ר"ו ואת אשמנו ובפרק 16
על גלו (מומין) האסורים (בבבא בת' ג) ובין 17
הצאן לברות תנוגת לקרבן וכו' (ר"ה) מיתות 18
(לקמן דף נא) דרש ר"ע בת ובת בני דרש ר"ב 19
שמעון קאי התם בחותיה וכן קשה מרבי יהודה 20
דררש הבא ר"ו ובפרק אלו מצאיות (ב"מ ג) 21
גבי ומצאיתא דאחא לידו משמע וקשה 22
דבריש תמורה (דף פ) גבי ואם המיר ימיר 23
אמרין ר"י יהודה ר"י לא דרש וכן בשלחי טרף 24
בקלפי (וימא ד' מה) גבי והאש וי"ל דהא 25
דקאמר לא דרש לא משמע ליה לאו משום 26
דלא דרש ליה כלל אלא דוקא להחיא דרשה 27
קאמר: 28
מתנ'

אלא סומכין בארץ, ונסכבין בחוצה 1
לארץ. מאי. תא שמע, דרבי יוחנן הוה מצטער עליה דרב שמן בר אבא דלא הוה גבייהו 2
דל'סמכיה רבי שמעון פן יזרוד וחד דעמייה, ומגו רבי יוחנן פן יבטאו. ואמרי לה, רבי יוחנן 3
פן עבכאוי וחד דעמייה, ומגו רבי שמעון פן יזרוד, חד דהוה גבייהו, סמכיהו. וחד דלא הוה 4
גבייהו, לא סמכיהו. רבי הנניא רבי השעיא, הוה קא משתקד רבי יוחנן ל'מסמכיהו, לא 5
הוה מסמעינא מילתא, הוה קא מצטער טובא. אמרו ליה, לא נצטער מר, דאנן מרדיב עלי 6
קאתינן, דאמר רבי שמואל בר נחמן אמר רבי יוחנן, מציון שאין נסמכין לבית עלי, שצאמר 7
לא יתיה זמן בביתך כל חקמים. מאי זמן, אילימא זמן ממש, והכתיב 'כל מרביב ביתך 8
ומותו אנשים', אלא סמכיה. רבי זירא, הוה מיפטר ל'מסמכיה, דאמר רבי אלעזר לעולם הוי 9
קבל זקנים. פיון ד'שמעה' להא דאמר רבי אלעזר אין אדם עולה לגדולה אלא אם פן מוחלין 10
לו על כל עונותיו, אמצעי ליה אנפשייה. פי סמכיה לרבי זירא, שרו ליה הכי, לא פחל ולא 11
שרק ולא פירכום ויעלת חן. פי סמכיה לרבי אמי ולרבי אפי, שרו להו הכי, פל מן דין פל 12
מן דין סמוכו לנא לא חסמכו לנא לא מפרמיטין ולא מפרמיסין. ואמרי לה, לא מחמיסין 13
ולא מפורמיסין. רבי אבהו, פי הוה אחי מפותכתא לבי קיסר, נפקי מפורמינתא דבי קיסר 14
ומשריין ליה, רבה דעמיה, מדברנא דאופותיה, בוצינא דנורא, ברוך מתוך לשלם: עריפת 15
עגלה בשלשה: תנו רבנן ויצאו זקני ושופטיה, זקניו שנים, שופטיה שנים, ואין בית דין 16
שקול, מוספין עליהו עוד אחר, הרי פאן חמשה, דבתי רבי יהודה. רבי שמעון אומר, 'זקניו' 17
שנים, ואין בית דין שקול, מוספין עליהם עוד אחר, הרי פאן שלשה. ורבי שמעון, האי 18

שופטיה' מאי עביד ליה. ההוא. מיבעי ליה למיחדין שבשופטין. ורבי יהודה, מ'אקני' זקניו. ורבי שמעון, אי מ'אקני' הוה 1
אמינא זקני השוק, פתב רחמינא זקניו. ואי פתבי זקניו, הוה אמינא סנהדרין קטנה. פתב רחמינא זקניו. ורבי שמעון, אי מ'אקני' הוה 2
ורבי יהודה, גמר זקניו זקניו. ורבי שמעון, אי מ'אקני' הוה זקניו זקניו. ורבי שמעון, אי מ'אקני' הוה זקניו זקניו. ורבי שמעון, אי מ'אקני' הוה 3
פולה מותם, זקניו זקניו. ורבי שמעון, אי מ'אקני' הוה זקניו זקניו. ורבי שמעון, אי מ'אקני' הוה זקניו זקניו. ורבי שמעון, אי מ'אקני' הוה 4
שנים, לרבי יהודה, הרי תשעה, לרבי שמעון שבעה. ההוא, מיבעי ליה לכדתניא ויצאו הן ולא שלוחן, ומרדכי שאפילו נמצא 5
בעלל

מתני'

דלא כי האי תנא. תימה אי משום דמתני' לא חשיבא מלך וכהן גדול ה"ז אשכחן גבי אין מוסיפין על העיר דבעינן מלך ונשיא ואורים ותומים וכו' החדת ושיר כדתנן בפ"ב דשבויעת (ב"מ דף יד.) וכן גבי מוציאין למלחמת הרשות דבעינן מלך ומשוח מלחמה כדאמר בגמ' (טו. טז.) וי"ל דבכל הנהו לא חשיב כולוהו מילי אלא שבועים

וא' לחדויהו אבל הכא שבינו גבי או בה' אם איתא דצריך מלך וכהן גדול הנהו ליה למתני

בדאי:

מלמד

שהמוקם גורם. ואע"ג דבמעשר שני כתיב נמי מקום ומעשר שני נאכל בכל העיר הכא גבי סנהדרין לא מקרי מקום אלא לשכת הגזית סמוך למחנה שבניה כדאמר באיזהו מקומן (ובסוף דף טז.) וגמירי דסנהדרין בחלקן של יהודה הנהו בחלק בחלק גמירי אבל בית פני אע"ג דדינו כירושל' כדאמר בהשוכר את הפועלים (ב"מ דף ג.) והא בעי תימנה כגון דרשו לפניו ממונת בית פני ובפרק התורה (מנחות דף ע"ח) אמרין סנהדרין אית הנהיה ולחמה חוץ לבית פני לא קדש את הלחם ולא מקומו וכדאמר בפ"ק דבבת (דף טו. טז.) מי שנה קודם שחרב הבית לבית סנהדרין וישבה על חנות ומפרש התם שלא דנו דיני נפשות ואמרין בפרק בריא דראש השנה (דף לא.) עשר גלויות גלתה סנהדרין מלשכת הגזית לנתנת מלחמה לירושלים:

אילמא

לדבר הרשות מי נפקי. ואחר תמיד של בין הערבים שהיו הולכין לביתם כדאמר' בהנחקין (לקמן פ"ח) היה הולך כל אחד ואחד לבדו ולא מרמזי ששיצאו כולן ביחד. אל יחסר המוג. כדאמר שאם הוצרך אחד מןן לצאת אם יש בה כ"ג יוצא ואם לאו אינו יוצא כמובא על דף תרי ואע"ג דסתם מוזגה על דף תלת כדאמרין בריש המוציא יין (שבת דף עו. ושם) היינו דוקא רבא שהיה רגיל למוזג כן שהוא כמשפט המוזגה על דף תלת אבל שאר בני אדם האובחין יין חזק אין מוזגין אלא על דף תרי כדמשמע בשיליה הזהב (ב"מ דף טו. ושם) שהיתה מוזגתו משונה דאמר רבא מוזגה ידיו מידע ידוע ואמר נמי כביצד מעברין (עירובין דף נד.) דמאי האי מוזגה מלכוד דרבא בריה דרב יוסף בר חמא ו"מ אל יחסר המוג שלא יחסר בניגמטריא מ"ג שהוא תמישים אבל אי חסר מ"ט אין לחוש דמתמיהי כ"ז רב ואין ב"י שקול ומוספת עליהם אילי בראי כ"ג:

נמע

רבעו ומעשר שני כו' שאין דמיו ידועין כו'. לא קאי אנטע רבעו וכן מוכח בגמרא דקתני בביריתא איזהו מעשר שני שאין דמיו ידועין אבל רבעו לא קתני והיינו טעמא מתוך שאדם לחוט לאכול פירות נטיעה זו חיישינן אפי' בדמיו ידועין ומיהו בזמן הזה שאין מחללין בשוין לא בעי שלשה.

בשלשה

לקנותו ויקח מי שיתן רובי' הקונטרס עיקר דאיש ושתי נשיו היכי דמי ודוקא לומר דנתנו לה על מנת שאין לבלעה רשות בה: צינורא

בעליל לעיר. במפורסם לכל שקרוב הוא לעיר זו מכל עמירות: בית פני. מקום לפניו מן תומת העיר ונרון כירושלים לכל דבריו: מצאן. זקן ממרא לסנהדרין חוץ ללשכת הגזית שהיתה בהר הבית: יבול תהרה. המראת. לידון בחנק אילימא. דנפוק מקצתו והורו אותו שחזר והתרה על דבריהם מאי אימיא מקום גורם תיפוק לי דפטור משום דילמא הך

בדלשכה כותיה סכרא לה: שריך אגן הפהר. כתיב ודרשין באחד דיני ממונות (ד' לו.) אל יחסר המוג אם נצרך אחד מןן לצאת אם יש שם עשרים ושלושה כנגד סנהדרין קטנה יוצא ואם לאו אינו יוצא: על העיר. על ירושלים וצריך לקדש התוספת בשתי תרות ובשיר כדאמרין בשבועות (ד' ד'.) הקרוב. החמיץ. החליליו. דרוביא בלע"ז. לקוחות. סחורים בקאים בשומא: בת אבא סוראה. אשת רב פפא כדאמר בכתובות פ' אלו נערות (ד' לט.) אמר רב פפא אמרה לי בת אבא סוראה כו' והיתה עושה לעצמה: צינורא. מולג קטן שטוח כו' הזה: כשמואל. לקמן בשמעתין: עשיה כהנים כותבין. בפדיון הקדשות שלשה בפרשת ערכין שהיא ראשונה ושלשה בפדיון בהמה וארבעה בקרקעות: אילימא משום דכתיב כהו. שלשה כהנים בפדיון בהמה והיינו פדיון הקדש והוא החין לשאר הקדשות: תכני. בארבע אלמה בתו חקרקעות תשעה וכהן. אלא משום הכי בעי קרקעות עשרה משום דפרשה אחרונה היא וכדשלים פרשת הקרקעות כבר נשלמו כהנים ותלמד חתונתה מעליונה לכהן והיה אחותו לא ממניינן דלאו בשומא כתב אלא ודעייכו הכון עכרב' הכון חושב לו הכון וכיצא בהן: הקדשות. והיינו פדיון בהמה טמאה שהיא אמצעות ומשלמו בה שיתא כהנים דהא איכתיבא לה פרשת ערכין גבה ניבעי שתיאה: ערד. לא שייך גבי כלים אלא באדם ונתון לפי שניו כמו שכתוב בפרשה: האומר

שאין דמיו ידועין, פירות שהקריבו, ויון שהקרימו וקעות שהחלידו. תנו רבנן, מעשר שני שאין דמיו ידועין, פודין אותו בשלשה לקוחות, אבל לא בשלשה שאין לקוחות, אפילו נכרו אחד מןן, אפילו אחד מהם בעלים. געו רבי ירמיה, שלשה ומפילוין לתוך פים אחד, מהו. תא שמע, איש ושתי נשיו פודין מעשר שני שאין דמיו ידועין. דילמא כגון רב פפא ובה אבא סוראה: ההקדשות בשלשה: מתניתין דלא פי האי תנא, דתניא, רבי אליעזר בן יעקב אומר, אפילו צינורא של הקדש, צריכה עשרה בני אדם לפדותה. אמר ליה רב פפא לאבאי, בשלמא לרבי אליעזר בן יעקב, דאמר פשמואל, דאמר שמואל עשרה כהנים כותבין בפרשה, אלא לרבנן, שלשה מנא' להו. וכי תימא, דכתיב בהו שלשה. קרקעות, דכתיב בהו ארבעה, תיסקי בארבעה. וכי תימא הכי נמי, אלקמה תנו, הקרקעות תשעה וכהן. אלא מאי, דמשלמי בהו עשרה. הקדשות, המשלמי בהו שיתא, ליבעו שיתא. משאי: הערכין כו'. מאי ערכין המשלמין, אמר רב גידל אמר רב, באומר רב, באומר רב, יערד פלי זה על', דאמר רב גידל אמר רב, האומר

האומר

לקנותו ויקח מי שיתן רובי' הקונטרס עיקר דאיש ושתי נשיו היכי דמי ודוקא לומר דנתנו לה על מנת שאין לבלעה רשות בה: צינורא

שטוח בה זה הוב והה כי היאי דכלים (פ"ט מ"ו) דתנו כוש שבלע את הצינורא ומלמד שבלע את הדרבן כוש הוא הפלך שחנשים טוחו בו ועוד איבא צינורא אחר דאמרין שילהי ר' עקיבא (שבת ג.) ובפ' בריא דמנחות (דף קז.) דמתטטף בה את הפתילות ומקנחין בה את הנרות ועוד יש צינורא אחר דאמר בפ"ק דימא (דף יב.) כהן גדול לובש ומחפך בצינורא משמע שהיינו מולג שמתחבב בו איברי תמיד ורבינו חננאל פירש צינורא עצי נורא.

האומר ערך כלי זה עלי נותן דמיו. כמו שהוא שיה דידוע הוא שאין לומר לשון ערך לכלי ואין ערכו קצוב וגמר ואמר לשם דמים דאין אדם מוציא דבריו לבטלה ערכין המפלטלין. קצוב שהערכין מוטלתיין. כמתפסין מפלטלין לערכו. שאומר ערכי עלי ותחייבי ערך הקצוב עליו שניו והיה זה מטלטלין ואמר הרי עלי לערכי

וחלה עליון קדושה ובא לפדותו צריך ג'
1 להוציא מיד הקדש ר' אבהו אומר באומר
2 ערכי עלי. ואינו פורע ובא קצור למשכנו
3 ומצא זה מטלטלין ערך הקדש והערכין
4 הדיינו ערך אדם בוא ליתן מטלטלין נגבין
5 בשלשה שמאין; כשלמא לאופי מחרקש.
6 כגון דל גידל ורב חסדא דאיה דבעי שלשה
7 דכין דחל עליו הקדש לא ניפוק עד שיפדנו
8 בשויה: אלא לעיולי. כגון דר' אבהו עיולי
9 נמי דילמא מעו. וחיננה קדושה ביותר
10 משויה: חל לגופיה. ודענא כהן מיעוט אחר
11 מיעוט. דכולהו ממעטי ישראל דמשמע כהן
12 ולא ישראל: ואימא חמשה בתנים ולמשה
13 ישראל. בעינן קדושה לגופיה ושני לו הך
14 מיעוט אחר מעוט ושלושי הדר אצטרך
15 לגופיה דניחוי כהן דכין דיתרבי ליה
16 ממיעוט אחר מעוט דאפילו ישראל כי הדר
17 כתב כהן דוקא כתיבי דלאו מיעוט אחר
18 מיעוט הוא דרע לאו מיעוט הוא אלא
19 ריבוי וכן כולם חד דווקא וחד הוי מיעוט
20 אחר מיעוט: ואדם ביצאם כהן. כקרקעות
21 דבעי נמי תשע וכוהן לשומה: ועבד איתקש
22 לקרקעות. והתחילתם אותם (ויקרא כג)
23 שער העומד ליגונו. והקדשו ובא לפדותו
24 בשווי שועשין משער אדם נפה מולקלי
25 וחקב; כגונו דמי. והוה ליה מטלטלין
26 ובשלשה: אין מועלין בו. ועבד הרי הוא
27 כקרקע ואין מעילה בקרקע ובמסכת מעילה
28 (דף יח) כהן חטא חטא מתרומה כהן
29 הגנה: מעלים בשערין. ושערו לאו כפר
30 ודהו ליה כשאר מטלטלין: העומד ליגונו.
31 שכבר שלח פדוה וראוי להסתפר: ש"פ.
32 פלוגתא דתנאי דהא לתנא קמא דאמר ליה
33 בהו מעילה שריבא כבחובר לאו ולענן פדוה
34 נמי בעי עשרה ולרכב שמעון דמיא: ואינן
35 דברים שהן כקרקע. מוכרין כקרקע ואינן
36 כקרקע. אלא כמטלטלין: ר"פ מחייב.
37 לישבע על השאר שהודה מקצת הטענה
38 א"ג דאין נשבעין על הקרקעות כדילפינן
39 בשבועת הידניים (שבועות דף מב). הכא
40 כיון דאין צריכין לקרקע ועומדות ליבצר הן
41 כדמוק ר' יוסי בר הנינא לפלוניתה כבחובר
42 דמיין וגשבעין: לא. התם בענבים כל כמה
43 דשקבת להו מיכחש כחשי אבל שער
44 אשבוני משבח הלכך אפי' ר' מאיר בשער
45 כרבנן סבירא ליה קא פסיק ותיב. מתיב
46 רובע סתמא בכ"ג: לא שניא. שור שרבע אדם
47 זכר ולא שניא שור שרבע אשה נקבה דנפיק
48 זכר תריהו דמקריא פרקא ארבע מיתות
49 (לקמן דף) ויסי בר הנינא פלוניתה כבחובר
50 ליה ל"ג: כשלמא רובע נקבה. כתיב ביה
51 כ"ג דכתיב והרת את האשה ואת הבמה
52 איתקש בהמה לאשה: ודיני נפשות נהפיק
53 לקמן בעשרים ושלושה: אלא רובע זכר.
54 מנול דבעי כ"ג: דכתיב כל שוכב וגו'. ומדאי
55 נפקא לן בראבד מיתות לרובע זכר: דאם
56 אינו ענין. ליתב הבא על הבמה דהא קרא
57 אחרנא כתיב (ויקרא כ) איש אשר יתן
58 שכבתו וגו': תניהו ענין לנשכב. למביא בהמה עליו ומדאפקיה בלשון שוכב ליתן כשוכב מה בא על הבמה הוא ודיא בכ"ג כדילפינן מאת הבמה תהרונו (שם)

האומר ערך כלי עלי נותן דמיו. כפי' דערכין (דף ה). מוקי לה כר' מאיר דאמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה ותימה דפרק השולח (גיטין דף לז ושם) אמר רב המקדש עבדו יצא לחירות מאי טעמא גופיה לא קריש בר שמעי התם הדיינו דלא כר"מ דלרד"י קדוש לדמיו ונראה דהדיא דערכין אליבא דר' מאיר קאמר רב וליה לא סבירא ליה וכן משמע התם (ערכין דף ה). דפרין לר"מ פשיטא ואי אתא למימר דסבר כר' מאיר מאי פריך פשיטא אלא משמע דלא סבר כרבי' מאיר אלא פסמא דלר"מ נותן דמיו א"ר איבא ב' לישני דרב בגיטין (דף לח) חד במקדש וחד בבקפרי:

האומר ערך פלי זה עלי, נותן דמיו. **מאי טעמא**, אדם יודע שאין לומר לשון ערך לכלי ואין ערכו קצוב וגמר ואמר לשם דמים דאין אדם מוציא דבריו לבטלה ערכין המפלטלין. קצוב שהערכין מוטלתיין. כמתפסין מפלטלין לערכו. שאומר ערכי עלי ותחייבי ערך הקצוב עליו שניו והיה זה מטלטלין ואמר הרי עלי לערכי

אדם מן קדושו. ש"פ ואו"ל ולקמא בעבד דקדוש כדאמרין בסמוך דמועלין בשער ואמר בשולח (שם) המקדש נכסיו הווי בהם עבדיים אין הגוברין שאין להוציאם לחירות וי"ל לאדם לא משמע ליה דקא אעבד אי נ"ב הכא פריך אליבא דרב דאמר (שם) המקדש עבדו יצא לחירות:

שער העומד ליגונו. אף על גב דמעילה ליפינן מתרומה ולענין תרומה לא אמרינן כל העומד לקצור כקצור דמי דלענין האי לא ליפינן מתרומה דמעילת מעל ריבה כדרשין במעילה (דף יח) לגבי כמה דבורים.

אין מועלין. כאן משמע דלאין מעילה מוכחב ובהדיא אמרי' הכי במסכת מעילה (דף יד) וקשה לפי רשב"ם דכפ' מוכחב את הספינה (ב"ב דף עט. ושם) גבי מקדש דקדמי מועלין כהן כגון שהצניע חפצים בבזר ולא יתכן הדיינו מוכחב אלא שעקר חוליאן מן הבזר ותנהג ממנה: **בענבים** העומדים ליבצר. תימה דבפרק נערה (כתובות דף נא. ושם) פריך גבי זיל הב על נמי תמריה דעל בריאא חוק סוף כל העומד לגונו כגונו דמי דצריכי לדיקלא קאמינא ומאי פריך האי רבנן דהבא ליה ליהו חן סברא וי"ל דגבי בעל חוב עומד דלא בעי מדבר העומד לגונו דלא סמכא אעיהו ועוד פ"ח דהתם פריך משום דפרק הכונס (ביק דף נט) פסיק רב כרבי שמעון דאמר אכלה פירות גמורים משלמת פירות גמורים אין שמין ואין אגב שדה משמע דכבצורות דמיין:

אם אינו ענין לשוכב כו'. ומכא נמי בפ' ד' מיתות (לקמן דף נד) ליפינן אזהרה לנשכב מה שוכב שם והודיעו בר' ויתמה ר' אבהו דפליגי עלה התם כ"ג מנא לן וכן רבי שמעון דדרש מניה התם (ד' ס) דבני נח מוחרים על כישוף פקדתיך לנשכב שם בהמה וכן לבן עזאי דגמר מניה מלכוש ע"כ בסקילה בההוא פירקא (דף סה) וי"ל דאי משום הקיש הל"ל קרא דאיש כי יתן את שכבתו בבמהו גבי מכשפה הלכך קרא דכל שוכב מותר לנשכב כדרשין:

אימא איתנו ענין לשוכב כו'. קא פסיק ותני, לא שניא רובע זכר ולא שניא רובע נקבה. בשלמא רובע נקבה, דכתיב 'והרת את האשה ואת הבמה', אלא רובע זכר, מנא לן, דכתיב 'כל שוכב עם בהמה מות יומת', אם אינו ענין לשוכב, תניהו ענין לנשכב. ואפקיה רתמנא בלשון שוכב, לאקושי נשכב לשוכב. מה שוכב, הוא ובהמתו בעשירים ושלשה. אף נשכב, הוא ובהמתו בעשירים ושלשה: שור הנסקל בעשירים ושלשה: שגאמר 'השור יסקל וגם בעליו יומת', פמיתת הבעלים פד מיתת השור: אמר ליה אביי לרבא, ממואי דהאי 'וגם בעליו יומת', לכמיתת בעלים פד מיתת השור, הוא דאתא. אימא

אימא לקטלא הוא דאטא. תימא דמשמע דאי לקטלא אטא תו לא דרשנן מיניה כתיבת בעלים כן מיתה השור ותימא האי גבי רובע דררש לעיל מדיאיתקש וכו' משום חדאי מיתה כתיב אחריויהו דכתיב והרגת את האשה ואת הבתמה האי גבי שוכב דרשנן מדיאיתקש אע"ג דכתיב ביה כלל בר באפי נפשיה ואיש כי יתן שכבתו

בבתמה מות יומת וגו' וי"ל דהתם בהמה כתיב
ברחיה לאקשוי בהמה לאיש אבל הבא כתיב
שור ברישא והדר בעלים לאקשוי בעלים לשור
ולא שור לבעלים אי לאו משום דמיתהו לא
אצטרך לגופיה וא"ת הוא אבתי אצטרך יומת
למיתה בידי שמים כדרשנן באלו נערוה
(כתובות לז ושם) לפי שמצינו מומתין בידי
שמים ותנין ממוק מחכפר להם שבאמר או
כופר יושט עליו וי"ל דאי למיתה בידי שמים
לחוד אטא ה"ל יומת אבל יומת משמע בב"ד
לכך מוקמי ליה למיתה לממש או לכמתיה
בעלים כן מיתה השור ומ"מ בו מוקמינן ליה
לכמתיה בעלים כו' דרשנן נמי מיתה בידי
שמים דאין מקרא יוצא מדי פשוטו ומשמע
דבעלים חייבין מיתה וע"ל דה"ל דאין ואימא
לקטלא נמי ממוק דאחא לול דפשוטו הדרשא
דכמתיה בעלים כן מיתה השור קא אתי
וקדרשנן ליה נמי מדיאיתקש: **שור** סיני
בכמה. אי שני לא קמבעיא ליה כדמוכח
בסמוך דררש אם בתמה אם איש מה איש בכ"ג
משמע דאיש פשיטא ליה אע"ג דאבתי לא
מתכב קרא ושפטו העדה והיצולו העדה
(במדבר לה) מ"מ קיימא יתרו סנהדרות
סתמא כדדרשנן סנהדרין קטנה נמי לדיני נפשות
תקן וא"ת ומאי קמבעיא ליה משור סיני דמי'ן
מיתה מאי דהוה הוה וכן קשה בב"ב דמכסת ע"ז
(דף לד.) כמה שימש משע לה זימי מדיאיתקש
ושמא מבעי ליה למיסבר קראי אבטחא פ"ק
דיומא (ד' ה) (ושם) לפי כיצד הליבשו: **מי** גמרי'
שעה מדורות או לא. תימא האי אפילו דרות
מדורות לא וליפנין לעיל דמבעי ע"ז קרא לרובע
ונרע ושור בעלים וי"ל דהוא איתן לו למליץ
טפי משום דכל דיני קטלה וליפנין לקמן מסיני
בפרק גמור הדין (דף מה) מניין שבדחיה הוא
ת"ל דיה מניין שבקטלה ת"ל סקול:

ההברלה פ"ה פוטי"ש ת"ל סקול:
דאיתו אינו עו כל כך וכאן
משמע שהוא עו ביותר דרכו להמית את האדם
וכן בפרק אל מציאתו (ב"ב דף כד.) אמרי'
המציל מן האיר מן הדוב כו' דב"ק דב"ק פ"ק
(ושם) תנן הרי אלו מועדים ואפשר שהיא מין
חיה היא מפרש התם בגמ' (טו) וברדלס
היינו אף רצובת וזה הוא רצובת וזו אפעה
שהיי גוא רצובתים מחרגומין מיער אפעה
(שמאל א יג) א"ת כתיב ושרף ושרף מעופף
(ישעיה ל) ומיהו יש עינין ברדלס אחר דהא
ב"ק ובכורות (דף ח.) חשיב אפעה לע' שנה
ברדלס לע' שנים וא"ת חשיב ליה התם בהדי
זאב וארי ע"כ לאו היינו הואו דהוא דב"ק
דהא מפרש התם דהיינו אפא דהוא אפעה

ויתכן דהואו ובכורות הוא פוטי"ש שפ"ה כשאן וכן הייחא דפ"ק דפסחים דף טו) אם
חולדה וברדלס מצינום שם משמע שהיה חיה קטנה בעין חולדה.

וה' יוחנן אמר אע"פ שלא המיתו. אדר"א דמונ"י קאי דקסבר (אית) להם הרבות ואין
להם בעלים ותימא דב"ק דב"ק (דף טו) תנן ר"א אומר בזמן שהם בני תרבות אינן מועדים ואומר ר"ת דהתם גרס ר' אלעזר שמכירו אחר ר"מ התם בגמרא והבא ר' אלעזר
שהוא קודם ר"ע ומיהו אבתי שקא דהתם תנן והנחש מועד לעולם אליבא דב"ע והבא קאמר דרש ר' קיש והוא שמעתי ועל לא המיתו לא דיש להם הרבות ויש להם בעלים א"ת
נחש ושמא יש לחלק ולענות אף להורגן כל הקודם קאמר בהדי דיש להם הרבות א"ת אבל לא לענון נחש וקאמר ר"ת תרבות דהיינו הרבות בביתו ותרבות דהבא
היינו בשקמים בשלשנות כגון ארי ובחוקריה שלו דאין להורגם אלא בשמחיתו אפי' נחש: **מא'** וזה וזה לערוך. במורה (ב"ק דף פו) שם) גבי חתול כולו מורו כולו לערוה
תניא כוותיה דר"ל. הא דלא חשיב דך בריש החולץ (יבמות דף לו) (ושם) בהדי תלת הדלכה כר"ל משום דהבא אליבא דר"א פליגי: **מעשרה** עד ק. הא דלמר חשיב עיר בק
ולמר בעשרה נראה דפליגי בקרא דעמות ה' דכתיב העיר הוציאת אלף תשאי מאה הוציאת מאה תשאי עשרה:

אימא לקטלא. לחיוב מיתה לבעלו ונחייביה מיתה והכי מפקינן לה מפשטיה
לגמרי: **אי** כתב הכי. קושיא היא כלומר איצטרך יומת לדונו במיתה האמורה
בתורה סתם דאינו אלא חנק דלא תלומד אם בעליו שקל: **יבמא** איהו כפ"ל. דקיל'
לקמן (ד' נב) רוצח כסיוף קטל שורו **נימא** בסקילה. דחמירה במיתה
הניחא. הא דעקרת ליה לקרא מפשטיה ולא

מוקמינן ליה למיתה חנק גמשי: **למ"ד** חנק
חפור. מסיף בפ"ד' מיתות (לקמן ג) חנק
איבא למיפרך קטל איהו חנק. חנק
בחנק: **אלא** למ"ד חנק קל. אימא למיתה
חנק אטא: **משום** היא נגפה. משום דך קשיא
גופא דלא תימא לא תקחו כופר כתב
חרמנא וליקטול כתב חרמנא ונתן פדיון
נפשו למימר דהיבא דקטל איהו לא תסגי
ליה בממונא כו' אבל טעם שורו סגי ליה
בממונא וא"ת א"ת יחיד כופר חייב חנק: שור
סיני. בהמה שקרבה לחר בעוד שהשכינה
שם דכתיב אם בהמה אם איש לא יחיה
בכמה. דיינים נידון מה איש בכ"ג. דאיש
פשטיא דזכבר רחוקה ישראל
סנהדרות מיתרו ואילך: **חיה** ה"ל. חיה ריש
ובלע"ז קורין אות' פוטי"ש: **אמר** ריש
לקיש. הא דאמר ר' אליעזר כל הקודם
להורג וזה הוא שהמיתו נפש ואמילתא
דתי' קאדיירי שהמיתו קאי ר' אליעזר: **א**
להם תרבות. מותר לגדלן לפי שאדם יכול
ללמדן שלא יחיון הלכך כש בעלים נקרא
עליהן ולא הוי כהפקר אסור להורגן אלא אם
המיתו אבל אם המיתו וסוף מוכיח על
תחילתן שלא אלו בני תרבות ואין צריכין
לדון: **ר'** יוחנן אמר אע"פ שלא המיתו. אדר
אליעזר כל הקודם להורג וזה חנק הדין כו'
לתי' קאמרתו שהמיתו צריכי בני דיינין
אני אומר אפילו לא המיתו מותר להורגן כל
הקודם וכ"ש אם המיתו ואין להם בעלים.
כלומר אם שם בעליו חיה עליהם לא הוי
אלא כהפקר לפי שלא היה לו לגדלן: **וכה**.
משמע נשתכר: **וכה** בערוך. העור שלו כיון
דאין להם בעלים: כיון דהמיתו. ואומר רבנן
דאין צריך לדון בני דהיינו הוי לוח כהגמרא
דינייהו ואסירי בהמא דבדילי כאם חשטו
לאחר שנגמר דינו אסור בפרק שור שנגב
(ב"ק מא.) **וכה** לשמים. דקדק עשה: **איבא**
בניניהו נחש. דתי' חשיב ליה הבא דך
בועי בעי ר"ע ואיבא כבידא ליק כוותיה בר
מנחש כדאמרין בארבעה אבות נייקין (שם
דף טו) נחש מועד לעולם דברי הכל: לענין
ע"ז. כיון שחידים מרובים דעיר הנחת
בעי סנהדרין גדולה כדיליק לקמן (דף טו)
ויחד נידון בכ"ג דכתיב (ברעים י) והוצאת
את האיש הזאב וגו' אל שערך ביד
שבשערך: **למימרא**. דשטל שם שהחזק
ברישא דרבים דיינינן ליה כדנא דעיר
הנחת דמדיק מרובין דיינינן ליה בסוף
ובסנהדרין גדולה: **מעשרה** ועד מאה. כצד

מעשרה לא מקרי עיר וטפי ממאה נפקא מתורת עיר וחזו להו ציבור ובציבור לא
כתיב סייף הלכך כל א' נידון בפני עצמו ובסקילה:

בנשא
אליעזר שמכירו אחר ר"מ התם בגמרא והבא ר' אלעזר
שהוא קודם ר"ע ומיהו אבתי שקא דהתם תנן והנחש מועד לעולם אליבא דב"ע והבא קאמר דרש ר' קיש והוא שמעתי ועל לא המיתו לא דיש להם הרבות ויש להם בעלים א"ת
נחש ושמא יש לחלק ולענות אף להורגן כל הקודם קאמר בהדי דיש להם הרבות א"ת אבל לא לענון נחש וקאמר ר"ת תרבות דהיינו הרבות בביתו ותרבות דהבא
היינו בשקמים בשלשנות כגון ארי ובחוקריה שלו דאין להורגם אלא בשמחיתו אפי' נחש: **מא'** וזה וזה לערוך. במורה (ב"ק דף פו) שם) גבי חתול כולו מורו כולו לערוה
תניא כוותיה דר"ל. הא דלא חשיב דך בריש החולץ (יבמות דף לו) (ושם) בהדי תלת הדלכה כר"ל משום דהבא אליבא דר"א פליגי: **מעשרה** עד ק. הא דלמר חשיב עיר בק
ולמר בעשרה נראה דפליגי בקרא דעמות ה' דכתיב העיר הוציאת אלף תשאי מאה הוציאת מאה תשאי עשרה:

בנשיא שבט שחטא. ובאחד מכל מיתות ביד: דרב אדא בר אהבה. לקמן: ובתחילתה של א"י. כך דינה לעולם אם נפלה ממלוכת חלה בשבט: קלפי אורים ותומים. ביש נחליץ (ב"ב דף קכב). מפורש: א"ג דקמלין ביחוד. דריגני של שבט בסקילה אפ"ה ביבנת דרביס דיינני ליה דבעי ע"א ולא בדינא דידחד בב"ג: לשערי. ל"ב דבעערך דיינינו בסנהדרין

1 סקנה ואי אתה מוציא כולה אלא בסנהדרין
2 גדולה: דרבי חמא בר' יוסי. לקמן: אמיא
3 הוה אהיה. בנביא השקר כתיב (דברים ט) אם
4 אף הנביא אשר יוד וידוע מברא: כי (ז)
5 והאיש אשר יעשה בודוק מה זקן אינו
6 נהרג א"כ המרה על פי ב"ד הגדול דכתיב
7 (שם) וקמת ועלית אף נביא אינו נידון אלא
8 בבית דין הגדול: והיא הורה. דוחק מברא: כי
9 כתיבא נקמלא כתיבא. וקטלא דידיה
10 בערשים ושלשה דכי כתיב וקמת ועלית
11 בחוראה כתיב שבאין לשואלו מה יורו
12 וחורו לעירו ואם הורה לעשות כבתולה
13 נידון כשאר המומתין בכ"ג דהא לא תני
14 במגילתין (דף ב) ולא את זקן ממרא: דבר
15 דבר מהמראתו. בנביא סקילה הוה
16 (דברים ט) אשר יוד לרבר דבר טוב
17 ובתמראת זקן כתיב (שם) ועשית ע"פ הדבר:
18 וליהרדן זקן ממרא ונימבא. קטלי בסנהדרין
19 גדולה הורה הורה מנביא דהא בקטלא
20 דתרווייהו כתיב הורה ונימא מה נביא
21 בסנהדרין גדולה דהא גמירין מהמראת זקן
22 אף מיתת זקן בסנהדרין גדולה וניתני במתני
23 (דף ב) ולא את זקן ממרא אלא בב"ש
24 ע"א: דבר דבר. הן גזירה שיה דבר דבר
25 גמיר ליה האי תנא מרביה אבל הן הדודה
26 הודה לא גמיר ליה מרביה ולק' תוומר אדם
27 דן מעצמו ואין אדם דן גזירה שיה מעצמו
28 אלא אם כן קבל מרובה הלכה למשה מסיני
29 דאיכא למימר קרא למילתא אחרייתא אתא
30 וכן הלכה רוחות ביבא: יבוא אליך.
31 ומשה במקום שבעים ואחד קאי: דכרוי של
32 גדול. דינו של גדול שורה בןן נשיא וכן
33 גדול: והאי תנא. דדרש דבר גדול דבר קשה
34 למא לי תרי קראי: שורו של כהן גדול. אם
35 המית איש: מרקא מיבעיא ליה שורו. שמע
36 מינה שורו הוא דמספקא ליה משום דכתיב
37 (שמות כא) וגם בעליו יומת כמיתת בעלים
38 אבל שאר ממונו פשיטא לן בדשלתא ככל
39 דיני ממונות: כל דבריו. ואפילו ממונו ליבעי
40 סנהדרין גדולה: ויולמא. וזה קרא מרוב קרא
41 בסנהדרין גדולה הוה משום שאלית אורים
42 ותומים הוא אתא לאשמענין דשאלין
43 לסנהדרין באורים ותומים וכן למלך וכן
44 למשוח מלחמה אבל לא להדיח ויתבין
45 לענין לצאת למלחמה ויצאין בלא רשות
46 סנהדרין. כגון. נקב שלו כלפי צפון היה
47 ובלילה רוח צפונה מנשבת דקיימא לן
48 (בבבא בתרא ד' כה). ארבע רוחות מנושבות
49 בכל יום מדרחית בבקר ורוח דרומית בחצי
50 היום ומערבית בתחילת לילה וצפונית בחצי
51 לילה כמהלך צפנה ומשולבת ממזרח לדרום
52 ודרום למערב וממערב לצפון ודרום

מה תחילתה קלפי אורים ותומים. הא דאמר בריש הדר (עירובין דף טג.) גבי יהושע דלא אשכחן דאיצטריך ליה לאלעזר לשאל באורים ותומים לאו אחילוקת הארץ קאמר וגזירת הכתוב היא אלא בשאר דבריה הריבסי לשאל באורים ותומים שהיה נגלה לו בבטואה:

א"ש ואשה אתה מוציא לשעריך. הכא לא חשיב עיר איש ואף על גב דבפ' אלו דברים (פסחים דף סו: ושם דף עו.) גבי פסח בטומאה אמר איש נדה ואין ציבור נדחים ואפילו כל העיר טמואה נדה לפסח שני דע דאיכא רוב ישראל שאני הכא משום דמציעו שחילק הכתוב בין יחידים למרובים כמו בין עיר וחדת לחדת.

א"ן הבור מתמלא מחוליותו. פ"ה כגון אם עקר חוליא מבור עמוק וחורו והשליכו לתוכו אין הבור מתמלא מנמה ולא יתכן דאמרינן בפ' הוראה (ברכות דף נט.) כשנטל הקב"ה ב' כוכבים ממימיה הדיא מנול לעולם ומילא הנקב מעש ופרץ ולמיליה מדידיה ומשני אין הבור מתמלא מחוליותו י"מ דקרקע שגריגין לחניה על שפת הבור קרוין חוליא כי הדיא דתנן (עירובין דף פג.) חלית הבור וחסלע שהם גבוהים עשרה וקאמר אין הבור מתמלא מאותו חוליא ור"ת פירש מחוליותו היינו ממקורו דאין מתמלא הבור מים ממקור נביעתו וכן מוכח במדרש דאמר אין הבור מתמלא מחוליותו אלא אם כן ממשכיך לו מים ממקום אחר:

והאחר **בנשיא שבט שחטא, עסקינן, מי לא אמר רב אדא בר אהבה** **ב'ל הדיבר הגדול יבואו אליך, דבריו של גדול.** **היא נמו, גדול הוא.** **עולא אמר רבי אלעזר, בבאין על עסקי נחלות, ובתחילתה של ארץ ישראל, מה התחילתה שבעים ואחד, אף פאן שבעים ואחד.** **אי, מה תחילתה, קלפי, אורים ותומים, וכל ישראל.** **אף פאן, קלפי, אורים ותומים, וכל ישראל.** **אלא, מהתורהא דררבי מתנה, רבינא אמר, לעולם שבט שהורה, ודקא קשיןא לה, בדניא דרביס דיינינן ליה, איך, אף על גב דקמלינן ביחוד, פי דינא דרביס דיינינן ליה, מי לא אמר רב חמא רבתי ויסי אמר רבי אלשינא, להוצאת את האיש ההוא או לא את האשה ההיא וגו', איש ואשה אתה מוציא לשעריך, אתה מוציא כל העיר כולה לשעריך. הכא נמו, איש ואשה אתה מוציא לשעריך, ואי אתה מוציא כל השבט כולו לשעריך: לא את נביא השקר: מנהגי מילא, אמר רבי יוסי ברבי חנינא, אתניא הורה הורה' **מזון ממרא, מה לחלן בשבעים ואחד, אף פאן שבעים ואחד.** **והא הורה פי פתיבא, בקטלא הוא דכתיבא, וקטלא בעשרין ותלתא הוא.** **אלא אמר ריש לקיש, גמר ד'דבר דבר' מהמראתו.** **ולתדר זקן ממרא, ולגמר הורה הורה מנביא השקר.** **'דבר דבר' גמור, 'הורה הורה' לא גמור:** **ולא את כהן גדול: מנהגי מילא, אמר רב אדא בר אהבה, דאמר קרא ב'ל הדיבר הגדול יבואו אליך' דבריו של גדול.** **מיתובי, 'הדיבר הגדול', דבר קשה, אתה אומר דבר קשה, או אינו אלא דבריו של גדול, כשהוא אומר, 'את הדיבר הקשה יבואו אל משה' הרי דבר קשה אמור.** **הוא דאמר כי האי תנא, דתניא 'דבר גדול' דבריו של גדול.** **אתה אומר דבריו של גדול, או אינו אלא דבר הקשה, כשהוא אומר הדיבר הקשה, הרי דבר קשה אמור.** **הא מה אני מקיים 'דבר גדול', דבריו של גדול.** **והאי תנא, תרי קראי לקמה לי, חר, לצנאה בעלמא, וחד, לעשייה.** **ואידך, אם כן לכתוב או 'גדול' או 'קשה' קשה', מאי גדול ומאי קשה, שמע מינה, דתרי. בעי רבי אלעזר, שורו של כהן גדול, בכמה. למיתת בעלים דידיה מדמינן ליה, או דילמא למיתת בעלים דעלמא מדמינן ליה. אמר אביי, מדקא מבעיא ליה שורו, מכלל דממונו פשיטא ליה. פשיטא, מהו דתימא, הואיל וכתב ב'ל' הדיבר הגדול, כל דבריו של גדול, קא משמע לן: אין מוציאין כו': מנהגי מילא, אמר רבי אבהו, דאמר קרא 'ולפני אלעזר תפחן עמוד', 'הוא' זה מלך, 'וכל בני ישראל אתו' זה משוח מלחמה, 'וכל העדה' זה סנהדרין. ודילמא בסנהדרין הוא דקאמר להו דתקנא דלישייליה באורים ותומים. אלא, פי הא דאמר רבי אבהו בר ביצאן אמר רבי שמעון שחטא, פנור היה תלוי למעלה מפתחו של דוד, פיון השמע הצאת לילה, הוא צופנית משענת בו, והיה מנגן מאליו, מיד היה דוד עומד ועוסק בתורה, עד שעלה עמוד השחר. פיון שעלה עמוד השחר, וכנסו חכמי ישראל אצלו. אמרו לו, אודנינו המלך, עמד ישראל צריכין לפרנסה. אמר להן, לכו והתפרנסו זה כוזה, אמרו לו אין תקומין משביע את הארץ, ואין הבור מתמלא מחוליותו. אמר להם, לכו פשטו ודיכם בגדרה. מיד, ועצין פאחייתופל ונמלכין בפנהדרין ושואלין באורים ותומים. אמר רב יוסף, מאי קרא****

בידינו לפרנס עניים שבתוכנו: ונמלכין כפנהדרין. נוטלין רשות מהן והיינו תמני: **י'אחרי**

עמך משום שכניה. עמך יעמוד מחוץ לאהל ולא יבאו לאהל משום שכניה לשון אחר משום שכניה שתשרה שכניה עליהם הוצרכו להיות משה עמוך כדכתיב (מבדרי אף) ואצלתיו מן הרוח משום עליון וגו' ברומין לך. מיוחסו ומנוקין ממום: ויבנן, נפקא להו בדומין לך ומשואו אתר דסנהדרותא קטנות שנאמרו ביתרו וילבן גדולה מקטנה: ויבנן חלק, כל אב ובתב

והם כלים מאליהם. פירוש בנאותם כלה דאין שכניה שורה מתוך עצבות אלא מתוך שמחה: שירוע לטהר את השרץ כו'. וקשה ל"ת דמה לנו בחריפות של הכל לטהר שרץ שהתורה טימאתו ומפרש ר"ת שירוע לטהר טומאות ביבולת שלא יטמא במשא בכיזב דכיון דאשכחן דנחש שררין ורומחן דמגדקי חיה כדררשין כפי ד' מיתות (לקמן דף טז) ובלל חיה הרומחה לא נחש אית

עמך, עמך, ואת הנהייהו. ורבי יהודה, 'עמך' משום שכניה. ורבנן, אמר קרא ונשאו אתך במשאו העם, אתך ואת הנהייהו. ורבי יהודה, 'אתך' ברומין לך. ורבנן, מ'הקל מעליו ונשאו אתך' נפקא. וילפא סנהדרין גדולה, מסנהדרין קטנה. תנו רבנן, וישארו שני אנשים במחנה, יש אומרים בקלפי נשתירו, שבועה שאמר לו הקדוש ברוך הוא למשה 'אספה לי שבועים איש מזבני ישראל', אמר משה ביצד אעשה, אברור ששה מכל שבט ושבט, נמצאו שנים יתירים. אברור חמשה חמשה מכל שבט ושבט, נמצאו עשרה חסרים. אברור ששה משבט זה והחמשה משבט זה, הריני מבטל קנאה בין השבועים. מה עשה, בירר ששה ששה והביא שבועים ושנים פיתקין, על שבועים כתב יקון, ושנים הניח חלק, בללן ונתנן בקלפי. אמר להם, בואו וטלו פיתקובם. כל מי שעלה בידו יקון, אמר כבר קידשך שמים. מי שעלה בידו חלק, אמר, הקומם לא חפץ בך, אני כזה אעשה לך. ביוצא בדבר אהה אומר וילקחת חמשת חמשת שקלים לגולגולת, אמר משה, ביצד אעשה להן לישראל, אם אומר לו תן לי פרוינד וצא, יאמר לי כבר פדאני בן לוי. מה עשה, הביא עשרים ושנים אלפים פיתקין, וכתב עליהן בן לוי, ועל שלשה ושבעים ומאתים כתב עליהן 'חמשה שקלים', בללן ונתנן בקלפי. אמר להן, טלו פיתקובם. מי שעלה בידו בן לוי, אמר לו, כבר פדאך בן לוי. מי שעלה בידו 'חמשת שקלים', אמר לו, תן פרוינד וצא. רבי שמעון אומר, במחנה נשתתירו, בשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא למשה 'אספה לי שבועים איש', אמרו אלמד ומידד אין אנו ראוין לאותה גדולה, אמר הקדוש ברוך הוא, הואיל ומיעטתם עצמכם, הריני מוסף גדולה על גדולתכם. ומה גדולה הוסיף להם, שהנביאים פולין נתנבאו ופקסו, והם נתנבאו ולא פקסו. ומה בנבואה נתנבאו, אמרו משה מת, והישע מכנים את ישראל לארץ. אבא חנין אומר משום רבי אלעזר, על עסקי שליו הן מתנבאים, 'עלי שליו עלי שליו'. רב נתמן אומר, על עסקי גוג ומגוג היו מתנבאין, שנאמר 'כה אמר אלהים, האתה הוא אשר דברתי בימים קדמונים ביד עבדי נביאי ישראל, הנבאים בימים ההם שנים להביא אותך עליהם', אל תיקרי 'שנים' אלא 'שנים'. ואיוו הן שנים נביאים שנתנבאו בפרק אחד נבואה אחת, היו אומר אלמד ומידד. אמר מר, כל הנביאים פולין נתנבאו ופקסו, והן נתנבאו ולא פקסו. מנא לן דפקסו, אולימא מדכתובין 'יתנבאו ולא יפקסו', אלא מעתה קול גדול ולא יסף, הכי נמי דלא אוסיף הוא. אלא, דלא פסק הוא. אלא, תבא פתיב 'יתנבאו'. התם, פתיב 'מתנבאים' עדיין מתנבאים והולכים, בשלמא למאן דאמר משה מת, היינו דכתיב 'אדוני משה פלאם'.

לן לממר דכל שרצים הוו בכלל או בגבלת חיה והדתא מטורד ליה בקי' תנחש שממית ומרבה טומאה וטורד כדררשין בת"כ מוכל הולך על גזון וכת' חיה תוכיח שאינה ממיתה ומרבה טומאה ומטמא במשא אף אני אביא שרצים נחש לא אפרכא היא דהכי ידעין לן דחומר ומה נחש שממית ומרבה טומאה לא הוי בכלל חיה דקרא שאר שרצים מביעלי והשתא לא שייך חיה תוכיח שאינה ממיתה ומרבה טומאה והויא בכלל חיה דהא חיה אינה רוחשת אבל שרצים מה שרוחשים מוציאין בכל חיה ובענין זה מפרש ר"ת מאי חולדת הסבועי שרשעא חיימי ומאי שרצה דמתתאי שקי דמרובה (ביק ד' פ. ט) ואין להאריך כאן ובירושלמי בריש אחד דיני ממונות קאמרו או חילוף ומה עבר שכן ממית ומרבה טומאה טמא נחש לא כל שכן הווא ק"ו

מאי משה פלאם. דלאו אורח ארעא, דהוה ליה פתלמוד המורה הלכה לפני רבו. בשלמא למאן דאמר דתרת, היינו דכתוב 'מי יתן' אלא למאן דאמר משה מת, מינח הוה נתיא ליה, לא סיימוה קמיה. מאי פלאם. אמר ליה, הטל עליהן צרכי ציבור, והן פלין מאליהן: מניין להביא עוד שלשה: סוף סוף, לרעה על פי שנים, אלא אחד עשר מניין ושנים עשר כתייבין, אפתי חד הוא. אי עשרה מניין ושלשה עשר כתייבין, תלתא הוו. אמר רבי אבהו, אי אתה מוצא אלא במסופין ודברי הכל. ובסנהדרין גדולה, ואליבא דרבי יהודה, דאמר שבועים. ואמר רבי אבהו, בית דין שקול לכתחילה. פשיטא, מהו דתימא, האי דקאמר אינו יודע, כמאן דאיתיה דמי, ואי אמר מילתא שמעינן ליה. קא משמע לן, דהאי דקאמר אינו יודע כמאן דליתיה דמי, ואי אמר טעמא לא שמעינן ליה. אמר רב פהנא, סנהדרין שראו פולין לחובה, פומרין אותה. מאי טעמא, ביזן דגמירי הלנת דין למעבד ליה זכותא, והני תו לא חזו ליה. אמר רבי יוחנן, אין מושיבין בסנהדרין אלא בעלי קומה ובעלי חכמה, ובעלי מרצה ובעלי זקנה, ובעלי כשיפים ויודעים בשבועים לשון, שלא תהא סנהדרין שומעת מפי המתורגמן. אמר רב יהודה אמר רב, אין מושיבין בסנהדרין אלא מי שידע לטהר את השרץ מן התורה. אמר רב, אני אדון ואטהרנו.

עמך זקן: מי שעלה בידו חלק כו'. ושנים מאותן שבועים שהלכו לטול על ידי חלקי ונשתתרו שני פתקי שהיו תכובין בקלפי שהיו על אלוד ומידד שלא הלכו לטול שנתיירוהו שלא יעלה בידן חלק: ולקחת חמשת חמשת. בבכורות העודפים על מנין הלויים: אמר ליה, לכל הבכורות באו טלו פיתקוב: שכל הנביאים כולן: אותן שבועים זקנים נתנבאו אותה שעה ראשונה לבריה כמות עליהם הרוח כסיבות האהל ופקסו: על עסקי שליו. צורך שעה הייתה: אל תקרי שנים. אלא שנים: אולימא דכתיב בהו. בשאר זקנים ולא יספו ומפרשת ליה ולא יוספו: אלא מעתה קול גדול ולא יסף. דשכינה חלק נמי דלא אוסיף אלא על כרחין: דלא פסק הוה קול שכניה אינו פסק: אלא במסופין ודברי הכל. והנן כהיו בחדקין (לקמן דף טז). אחד עשר מוכין ואחד עשר מחיבין וא' אומר איני יודע ויספו הדיינין שנים והדתא הוה ליה בידן שקול דאיינו יודע כמאן דליתיה הוא ופשו להו כ"ד משבת ליה על פי שנים "א מוכין ו"ג מחיבין: ובסנהדרין גדולה, לר' יהודה זוגות ניתו: במסופין, ועשין ביה פסק: שקול כדפרישתי: פשיטא. דהכי בהדיא תנן (שם) וכמה מוספין שנים שנים וכיון דחד אמר אינו יודע הוה להו ב"י שקול: ואי אמר טעמא. מראה פנים לחובה ומראה פנים לזכות ומשום הכי מספקא ליה: כיון דגמירי. דבעי הלנת דין בפרק היו ברוקין (שם) שאם לא מצאו לו זכות ויהו מלינין אותו למחרת שמו ימצאו להם טעמי זכות: בעלי קומה ומראה. שתהא איתמן מוטלת על הרבויות: ובעלי כשיפים. להמית מכשפים הנותחים בכשפים להנצל מיד ביד ולגלות על המכשפן המצויין ומידתן בכשפיהן כגון המצרע: מפי המתורגמן. כשבאין עדי לזעום להעיד בפניהם לא יצטרכו להעמיד מליצים ביניהם הדוהו ליה עד מפי: ומה

אלא למאן דאמר דתרת, מאי אבדי למאן דאמר דתרת, היינו דכתוב 'מי יתן' אלא למאן דאמר משה מת, מינח הוה נתיא ליה, לא סיימוה קמיה. מאי פלאם. אמר ליה, הטל עליהן צרכי ציבור, והן פלין מאליהן: מניין להביא עוד שלשה: סוף סוף, לרעה על פי שנים, אלא אחד עשר מניין ושנים עשר כתייבין, אפתי חד הוא. אי עשרה מניין ושלשה עשר כתייבין, תלתא הוו. אמר רבי אבהו, אי אתה מוצא אלא במסופין ודברי הכל. ובסנהדרין גדולה, ואליבא דרבי יהודה, דאמר שבועים. ואמר רבי אבהו, בית דין שקול לכתחילה. פשיטא, מהו דתימא, האי דקאמר אינו יודע, כמאן דאיתיה דמי, ואי אמר מילתא שמעינן ליה. קא משמע לן, דהאי דקאמר אינו יודע כמאן דליתיה דמי, ואי אמר טעמא לא שמעינן ליה. אמר רב פהנא, סנהדרין שראו פולין לחובה, פומרין אותה. מאי טעמא, ביזן דגמירי הלנת דין למעבד ליה זכותא, והני תו לא חזו ליה. אמר רבי יוחנן, אין מושיבין בסנהדרין אלא בעלי קומה ובעלי חכמה, ובעלי מרצה ובעלי זקנה, ובעלי כשיפים ויודעים בשבועים לשון, שלא תהא סנהדרין שומעת מפי המתורגמן. אמר רב יהודה אמר רב, אין מושיבין בסנהדרין אלא מי שידע לטהר את השרץ מן התורה. אמר רב, אני אדון ואטהרנו.

ק"ו לא מיתוקם אלא לעצן מגע וקשה על פירוש רבינו חם דלא אשכחן אותה דרשה בתורת חרנים שמעתינן חש ומכל הולך על גזון ועד דבהדיא מנעט מקרא בתורת כדניס כתיב טומאת מים דבעי למילף שטמא במשא מק"ו דבמהא שאינה מטמא בנגע כבערשה מטמא במשא אשכחן אמר קרא אותם אותם במשא ואן שרצים במשא וכו' מילתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא מי"ג קשה ואדילפינן מנחש בק"ו שאינו מטמא במשא גילף כמבמהה קל וחומר דתורת כדניס דמנחש במשא ועוד מהו לנחש שכן טחור מכלום ויש למצוא ק"ו לטרח את השרץ מנבלת עוף טחור שטמא במשא בבית ה"ביעיה ואין לה טומאה בחוץ שרץ ונבילה שאק לה טומאה בפנים כדאמרין פ' יוצא דופן (גרה דף מב:) בה ולא באחרת איני דן שרץ להם טומאה בחוץ ודכותיה דייק התם ק"ו איכא:

אלא רב המנונא. פי' הקונטרס אלא אמרי בי רב היינו רב המנונא וקשה דבשליה הערל (בבבב דף פג: ושם) קאמר אמרי בי רב היינו רב הונא ורב הונא אין הלכה קאמר ודחק שם בקונטרס לפרש דהא דמסקינן הכא דכא אמרי בי רב היינו רב המנונא היינו היכא דמוכח דלא הוי רב הונא כי דך דקאמר רב הונא אמר בי רב וקשה דאי"כ למה דחק גבי שלחו מתם לדברי רבי יוסי ברבי חנינא דמשני איפוך ה"נ לימא היכא דמוכח שאינו ועד איך תיבן רב הונא יאמר בשם רב המנונא הא רב חסדא תלמידי רב הונא הוה כדמוכח בסוף פרק אלו מציאות (ב"מ ל"ג) ובריש הדר (עירובין סב:) ושם

רב המנונא תלמידי רב חסדא הוה כדמוכח בפ"ק דקדושין (דף ת"ה) גבי סבי דבוגינא ולא אתו לפריקיה דרב חסדא א"ל לרב המנונא ויל צענינהו ואומר ר"ת דהכא רב אימא רב המנונא ולא גריסין אלא ואפילו גרס אלא יש ליישב כלומר לא תימא אמר רב הונא אמרי בי רב אלא אמר רב המנונא אמרי בי רב הא דאשכחן בפרק ארבע מיתות (לקמן דף נז:) גבי מצות שכן נח נהרג דפליגי אמרי בי רב אדרב הונא ורב יהודה וכולהו אמוראי תלמידי דבי רב י' שומר הא דדידה הוא דרביה דסתם אמרי בי רב הוי משמיה דרב רב רב וקונטרס סוף פ' השואל (ב"מ דף קב: ושם) ובפ' בית כור (ב"ב דף קה:) דמצינן לדרב לואמיא בי רב א"ע' בדבכמה דוחקין אשכחן אמרי בי רב משמיה דרב וניחא השתא גירסא דסוף פרק מרובה (ב"ב דף דה: ושם) דאמר לוי רבא לרב המנונא קפחתיניהו לטבי דבי רב כלומר נצחת לטבי דבי רב שהוא רב דונא שאמר בטוב יותר ממנו ואם כן רב הונא היה קורא סבי דבי רב וקונטרס מפורש התם בע"א ורבינו שמואל מגיה שם הספרים ושם מפורש ומיהו מניע רב המנונא שלמד לפני רב בפ' חלקן (עירובין דף עז:) גבי טולם המציר לא שמעו ק"ו הא דאמר רב אחאבריה דרב אדא אמר רב המנונא אמר רב ובפרק כיצד מעברין (שם דף נד:) אמר ליה רב לרב המנונא ברי מדאיית לך אוטיב לך ובהגולא קמא (ב"ק דף קו:) קאמר מכרי רב המנונא תלמידי דרב חזי כו' מלכו עלה במערבא רבי יוסי רב רבי חנינא. תימה דבפרק שלשה מינין בנייר (דף מב:) אשכחן דמחכו עלה במערבא אדרבי יוסי רב רבי חנינא:

ומה נחש שממית. אדם ובהמה ומרבה טומאת נבילות וטומאת מת בעולם הרי הוא טחור כשהוא מת שאינו בכלל שמנה שרצים: ולא היא. לאו קל וחומר הוא דאין זה חומר אם הוא ממית ומרבה טומאה כשהו כיון שי' שרצים שהן ממיית מן ומרכיב טומאה והן טחורין: שנים לדבר. בשבעים לשון ואחד לשמוע מאיזן בשבעים לשון א"ע"פ שאינו יודע להשיב

שמעון התיבני. תלמידי היה ולא נסמך שלא בא לכלל זקנה: שלישית חכמה. סנהדרין שיש בה שלשה מדורים בשלשה לשון חכמה היא ובשירה אלאמא שלשה בעיני דבר: למידין לפני חכמים. כל היכא דאימרו למידין לפני חכמים היינו לוי שהיה למד לפני רבתי רב נתמן. מוסף שמעון התיבני וחכמותיו לא באו לזקנה וישבין בקרקע ומשיבין תשובות קרשיות לקנים והיינו דנין בהלכה: והא שלחו מתם לדברי רבי יוסי רב חנינא. מוציא ואני מכלל רבנן בפ' א' דיני ממונות (לקמן ד"ה.) אלאמא שלחו מתם לאו ר' יוסי ברבי חנינא היא: שלש שורות. לקמן תנינן להו באחד דיני ממונות (דף לו:) שאם הוצרכו לסמוך ולהוסיף על הדיינין סומכין מנין ועשרה בשלשין. עשרה בני אדם בטילין מכל מלאכה להיות מוזמנין לבית הכנסת שחרית וערבית דאמרין בברכות (דף ה) כיון שבא הקב"ה לבית הכנסת ולא מצא שם עשרה מיד כונס דקיימא לן (מגילה דף ג:) כל כרך שאין בו עשרה טעלנין נידון ככפר הלכך אי ליתנהו לא חזיא לנסהדריה שני סופרים. לכתוב דברי המוכזן ודברי המיטבין וכל שעה יושבין לפני הדיינין לקמן בפרק היו בודקין (דף מ:) ושני חנונין שמשו ב"ד להתקטף החיוב ולהזמין בעלי דינים לדין: ושני בעלי דינין. שאם לא כן את מהם דנין: ושני זוממין. שיתיראו העדים להעיד שקר שלא יזוממו: ושני זוממין זוממין. שמוא יתחייב בעל דין על פי עדים ויחשבי שנים להזמין לפיכך צריך שנים אחרים בעיר שיתיראו אלו מאלו אם נבוא להזים העדים יבאו אלו השנים ויזמנו אותנו: עשרה דברים. ב"ד והגבאי מחלקין להם והיו להו תלת מילי: רופא. למול תינוקות: אומן. מקיז דם: לבלר. לכתוב ספרים: קופה ננבית בשנים ומתחלקת בשלשה. טעמא מפ' בהשותפין (ב"ב ח:.) בית דין אבא וחובשין. היא חשבונן להו לעיל דאיכא סנהדרי גובין ומתלקין להו להו חמשה משיתא דבצרי לעיל רופא ואומן ולבלר ומלמד חד גבירא הוי לכל הני: מאתים

ומה נחש שממית ומרבה טומאה. מהור. שרץ שאינו ממיית ומרבה טומאה, אינו דין שיהא מהור. ולא היא, מירי דהיה אקוין בעלמא. אמר רב יהודה אמר רב, כל עיר שאין בה שנים לדבר ואחד לשמוע, אין מושיבין בה סנהדרין. ובבבב הו' שלשה, ובבבב ארבעה, רבי אלעזר, ורבי יהושע, ורבי עקיבא, ושמועון התניבני, דן לפניהם בפרקע. מיתובי, שלישית חכמה, רביעית אין למעלה הימנה. הוא דאמר פי האי תנא, דתניא, שניה חכמה, שלישית אין למעלה הימנה. למידין לפני חכמים, לוי מרבי. דנין לפני חכמים, שמעון בן עזאי, ושמועון בן זוקאי, והני המצרי, והנניא וכו'. רב חנינא. רב נתמן בר יצחק מתני המשנה, שמעון שמעון הון והנניה. רבותיה שבבבב, רב ושמואל, רבתינו שבבבב ישראל רבי אבא. דיני גולה קרנא, דיני דארץ ישראל רבי אמי ורבי אסי. דיני דפומבדיתא רב פפא בר שמואל, דיני דנהרדעא רב אדא בר מניומי. סבי דסורא רב הונא ורב חסדא, סבי דפומבדיתא רב יהודה ורב עזאי. חרפי דפומבדיתא עיפה ואבימי בני רחבה, אמוראי דפומבדיתא רבה ורב יוסף. אמוראי דנהרדעי רב חמא. נהרבלאי מתנהו רמי בר רבמי. אמרי בי רב רב הונא. והאמר רב הונא, אמרי בי רב, אלא רב המנונא. אמרי במערבא רבי ורביה, שלחו מתם רבי יוסי בר חנינא, מחכו עלה במערבא רבי אלעזר. והא שלחו מתם, לדברי רבי יוסי בר חנינא. אלא איפוך, שלחו מתם רבי אלעזר, מחכו עלה במערבא רבי יוסי בר חנינא: וכמה יהא בעיר ויהא ראיה לסנהדרין מאה ועשרים וכו': מאה ועשרים, מאי עבדיתייהו. עשרים ושלשה סנהדרי קטנה, ושלש שורות של עשרים ושלשה, הרי תשעים ותרתי. ועשרה במלגין של בית הכנסת, הרי מאה ותרי. ושני סופרים ושני חנינין ושני בעלי דינין ושני עדים, ושני זוממין, ושני זוממין ושני ראיה וארפורס. ותניא, כל עיר שאין בה עשרה דברים הללו, אין תלמידי חכם לישא וכו'. קופה של צדקה ננבית בשנים ומתחלקת בשלשה, ובית הכנסת, ובית המדרש, ובית הכפא, רופא ואומן ולבלר (ומכא) ומלמד תינוקות. משום רבי עקיבא אמרו, אף מיני פירא מפני שמיני פירא מאירין את העינים: רבי נחמיה אמרו וכו'. תניא, רבי אומר, מאתים

עלה במערבא רבי יוסי רב רבי חנינא. תימה דבפרק שלשה מינין בנייר (דף מב:) אשכחן דמחכו עלה במערבא אדרבי יוסי רב רבי חנינא:

מאתים ושבעים ושבעה. מאתים ושלושים כרבי נחמיה ועוד מ"ז שאם יתחלק ב"ד י"א מנכן ואחד עשר מחיבין ואחד אומר איני יודע יסיפו מאלו מ"ז עד שבעים כדאמר ר' יהודה בדין בורקין (לקמן דף מו.) שמוסיפין שנים על הכ"ג אם יזכרו שניהם הרי י"ג מנכן ואחד עשר מחיבין נאי ואם יחייבוהו חיוב דאיכא הטייה לרעה על פי שנים ואם יחלקו צריך עוד להוסיף שנים וכן לעולם עד שהיו שבעים לרבי יהודה ושבעים ואחד לרבנן. שרי אלפים שש מאות. היו שהרי שש מאות אלף גרלי.

הדרן עלך דיני ממונות בשלושה

כהן גדול אינו יוצא אחר המטה. דילמא אתא למינגע ודייניו דאדור קרא ומן המקדש לא יצא מקדושתו לא יצא כלומר יתרחק מן הכיעור שלא יבא לידי טומאה והאי קרא בכה"ג און כתיב אחר ליעיל מיניה לאביו ולאמו לא יטמא: הן נכסין והוא נגלה. כשחן יוצאין ממבוי זה ונכנסין למבוי אחר ונכסין ממבוי הראשון שאינו רואה אותן הוא נגלה ונכסין למבוי הראשון והן נכסין ממבוי השני והוא נגלה ונכנס לתוכו: רבי יהודה. רדיש מן המקדש דוקא: וכשהוא מנחה. בשרה כשהחורין מקדוה את המת שאם שלו דרך כל העם ועוברין זה אחר זה ומנחמין את האבל שעומד במעמדו: והממונה. טגן הכהנים ממצעו לבחן גדול בינו לבין העם שהממונה בימצעו וכל העם בשמאלו והוא באמצע: אנו כפרה. בנו תכפר אתה ואנחנו תחתך לכל הראוי לבא עליך: וכשמברין אותו. כדקיימא לן (במ"ד דף כו.) אבל סעודה ראשונה אסור לאכול ממנה: על הארץ. הן מצוין ומתאבלין על צערו והוא מיסב בכבוד על הספסל: גמ' דנין אותו איצטריכא ליה. סלקא דעתך אמנא לא לילול למיתי קמי בי דינא: ועובר על עשה. לקמן פרק לא סלי דעל עבר: והרי הוא כהדינא. לקמיה מיתוקמא שפיר.

ההורג

נמצאו דיני ישראל ו' ריבואות וח' אלפים ושש מאות. תימה הא חסרי לוד טובא דכי מפקת מס' ריבואות ששה מאות אלפים לא משכחת בתר הכי ו' אלפים לשרי מאות וכי הדר מפקת (כל) הני לא משכחת בתר הכי לשרי המשים י"ב אלף וכ"ש דלא משכחת בתר הכי שרי ריבואות וי"מ דבכל

מאתים ושבעים ושבעה. והתניא, רבי אומר, מאתים ושבעים ושבעה. לא קשיא, הא רבי יהודה, הא רבנן. הנו רבנן, וישמתי עליהם שרי אלפים שרי מאות שרי חמשים ושרי עשרות שרי אלפים, שש מאות. שרי מאות, ששת אלפים. שרי חמשים, שנים עשר אלף. שרי עשרות, ששת ריבוא. נמצאו דיני ישראל שבעת ריבוא ושמונת אלפים ושש מאות:

הדרך עלך דיני ממונות

משנה כהן גדול דן, ודיני אותו, מעיד, ומעידין אותו. חולץ וחולצין לאשתו, ומייבמין את אשתו. אבל הוא אינו מייבם, מפני שהוא אסור באלמנה. מת לו מת, אינו יוצא אחר המטה, אלא הן נכסין והוא נגלה, הן נגליו והוא נכסה, ויוצא עמהן עד פתח שער העיר, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר, אינו יוצא מן המקדש, משום שגאמר 'מן המקדש לא יצא'. וכשהוא מנחה אחרים, דרך כל העם עוברין בזה אחר זה, והממונה ממצעו בינו לבין העם. וכשהוא מתנחם מאחרים, כל העם אומרים לו 'אנו כפרתך' והוא אומר להן 'תתברכו מן השמים'. וכשמברין אותו, כל העם מסובין על הארץ והוא מיסב על הספסל. המלך, לא דן ולא דינין אותו, לא מעיד ולא מעידין אותו, לא חולץ ולא חולצין לאשתו, לא מייבם ולא מייבמין לאשתו. רבי יהודה אומר, אם רצה לחלוץ או לייבם, וכו' למוב. אפרו לו, אין שומעין לו, ואין נושאין אלמנתו. רבי

יהודה אומר, נושא המלך אלמנתו של מלך, שכן מצינו בדרך שנשא אלמנתו של שאול, שגאמר 'ואתנה לך את בית ארניך ואת נשי ארניך בחיך': גמרא כהן גדול דן, פשיטא. דינין אותו, איצטריכא ליה. הא גמ', פשיטא, אי לא דינינן ליה, איהו חיב דיין, והכתיב 'התקוששו וקושו', ואמר ריש לקיש, קשט עצמך ואחר כך קשט אחרים. אלא, אידי דקא בעי למיתני, מלך לא דן ולא דינין אותו, תנא גמ', כהן גדול דן ודינין. ואי בעית אימא, הא קא משמע לן, פדתניא, כהן גדול שהרג את הנפש, כמזיד, בהרג. בשוגג, גולה ועובר על עשה ועל לא תעשה, והרי הוא כהדיוט לכל דבריו. 'כמזיד בהרג', פשיטא. בשוגג גולה, איצטריכא ליה. הא גמ', פשיטא. איצטריכא, סלקא דעתך אמינא, הואיל וכתביב וישב פה עד מות הכהן הגדול, אמינא, כל דאית ליה תפנתא בהורה, לויגלי, דלית ליה תפנתא בהורה, לא לויגלי, דתנגו

ההורג

דיני ישראל ו' ריבואות וח' אלפים ושש מאות. תימה הא חסרי לוד טובא דכי מפקת מס' ריבואות ששה מאות אלפים לא משכחת בתר הכי ו' אלפים לשרי מאות וכי הדר מפקת (כל) הני לא משכחת בתר הכי לשרי המשים י"ב אלף וכ"ש דלא משכחת בתר הכי שרי ריבואות וי"מ דבכל הני שריים אפשר שריה דהוה זקנים ותירים מבני כ"ד דאמר ביש נחלין (כ"ב דף קכא) דלא נגטו פחות מבני עשרים ויתירים מבני ששים ובשרי עשרות לא יצטיון אפילו היו מבני עשרים שהם עצמם היו מן החשבון כל אחד שר על תשעה והוא עשירי וי"מ דחשבון השררות קשיבי דתחילתו גימטו שרי עשרות ומחשבונן שבהם נתמנו לשרי חמשים והחשבון משרי חמשים נתמנו לשרי מאות ומשרי מאות בירר החשובים לשרי אלפים:

הדרן עלך דיני ממונות בשלושה

כהן גדול דן פשיטא. כלומר למה לי למיתני דן ומשני דנין איצטריכא ליה דס"ד דמתוך גדולתו אין דנין אותו ודן קתני אבג דנין ופריך הא נמי פשיטא כלומר כיון כתיב פשיטא לן דדן פשיטא נמי דנין דאי לא דנין וכו' ולא משני דס"ד דאין דנין אותו ומתוך שאין דנין אותו הוא אינו דן משום דאכתי הוה פריך ליה ליתני דן לבי ומינה ידעינן דנין אותו ומיהו קשה גבי מלך ליתני לא דנין וירעינן שפיר דאניו דן משום התקוששו וי"ל דלא דמי דודאי גבי כהן כיון דתנא דן לא הוה ליה למיתני דנין בתנא אבל גבי מלך אין קושיא אמאי קתני לא דן כיון דתנא ליה מקמי לא דנין ועוד אבג דתני כהן גדול דן דנין תנא גבי מלך תרוייהו לא דן ולא דנין דתני נמי קתני מעידין אותו גבי כהן גדול ולא מעידין גבי מלך אע"ג דלא צריכי דבכלל דנין אותו אלא משום דתנא גבי דן דנין תנא גבי מעיד ומעידים והא דלא שקיל וטרי בהש"ס הכי משום דהא פשיטא דתני בספאי אבג רישא כך מצאתי בפרשת הר"ר טריו"ש בשמו ובתנא דחק לדקוק כך דודאי לעולם כין גבי מלך כין גבי כהן גדול אי יש חידוש או מדה או מדנין אין להקשות שום דין דלמנו לו למיתני גבי כהן גדול דנין אותו וגבי מלך לא דן דכיון דיש שום חידוש במילתיה תני זה אבג זה ותעד דהכי פשיטא ליה להש"ס דפרך הכא פשיטא כלומר למה לן למיתני דן ומשני דנין אותו איצטריכא ליה ואבג דנין אותו תני דן אפי' אין להקשות אמאי לא משני דמשום הכי תני דן ודין אותו משום דאי לא תני שום דבר הוה סלקא דעתך דאין דנין אותו ומתוך כך איני דן משום התקוששו דאדרבה לאידך גיסא אי

לא היה תני שום דבר כ"ג היה אמנא מסבא דדן שפיר דאטו משום חשיבותו מגרע גרע וכיון דדן איהו נמי דינינן ליה משום התקוששו ולא קשיא מתי: והא דתנן כהן גדול מבר פ"ק משום דאידי דתניא בפ"ק מילי דכ"ג פסיק ושיירי ליה והדר תני ליה מעלות של מלך דחשיב מיניה ואחר כך חזרו לענינו לאלות דנין: א"נו

אינו יוצא משם לעולם. פירוש ובגן שלא מינו אחר עד שנמדר דינו ובגן דליכא משוח שעבר וליכא משוח מלומד דמשוח שעבר מחזיר הדינא דלברי הכל ומשוח מלומדא פלוגתא דרי' יהודה ורבנן פרק בתרא דהוריות (נף י):

מעיד והא תניא והתעלמת וכו'. ואל תאמר ולקומה בעדות הדועש סנהדרין אוראי כהן גדול

מעיד דבמידע דאיסורא אין חכמה ואין תבונה למגד ה' כדאמר גבי יוצרא מרבנן פרק שבעת העדות (דף לז) דבא דארמיתן דרודחן (עשה) בשביל כבוד הבריות וזני מילי ממונא אבל במידע דאיסורא לא כפרירשי' וי'ל דמעיד משמע לכל דבר בין באיסורא בין בממונא דמניא דמלך לא מעיד ומימדי (אפי') בממונ' וי'ל דבין באיסורא אין חכמה ואי' **והא** אין מושיבין מלך בסנהדרין. תימה לפקוד ממנותיך דהתן מלך לאן דן ועוד מאי קמ'ל מתניתין היא מלך לאן דן וכי י'ל דהא דאין מלך דן ה'מ' לבדו משום אבל דני אותו דרין קלאי ביה חתוקששו וקושא אבל עם אחרים שפיר מצו דן דאין הדין נגמר על פיו לבד כן נראה למיהר'ן וא"ת מ"מ היאך דן את בנו דמתמטא מבן מלך אף שמועה בעשוי וי'ל דודאי היה שפיר לרדון לא בא אבל קשה ליה דאפילו ישב וידעו נמי לא תובכי נחא דלא פריך ממנה' דהתן מלך לא דן. **והא** התן מלך לאן דן ולא דני את אותו וכו'. ואלו ולוקי מתניתין דהני מלך לאן דן ולא דני את אותו ממלכי ישראל ומתניתין דהני מעיד

למלך דמשמע דדינן אותו במלכי בית דוד דאמר לקמן (דף יט.) דדן ודינן אותו וי'ל דכולה מתניתין מסתמא איירי במלכי ישראל דומיא דמלך לאן דן ולא דנין אותו.

משום צינה. פ"ה משום שכן גדול טעון טבילה ולא כהן נהיאר דבמשמע ביומא (דף לא) שדיו מומתמן לו קומקום על חמין ביה"כ לכן נראה לפרש משום קרירות הרצפה שכל היום היה עומד יתק'.

שחא בתר ירחא אולא. פירש הקונטר' קור וחום של שנה חמה וחדוה'ם אם לא היתה השנה מעוברת וקור שדיה ראו לעשות במרחשון אם לא היתה השנה מעוברת יעשה בתשרי דאי בתר חודש חמה אולא מה לו לכהן אם נעבר השנה וקור שדיה חזק כל מה שאנו מעברים היינו כדי להשוות חדש חמה לחדש הלבנה ולעשות מתרחא תשרי כדי שתפול בו תקופת תשרי ותהא מקצת החג בתקופה החדשה ודלא ברוב השנים כמו כן היא נפולת תקופת תשרי בתשרי של לבנה ופי' בתוס' דמדייר' שמתענתא משום אביב יפירות האילן דאו משנתה קוד ש תשרי זה מקור של תשרי של שאר שנים שפיר ליהויה בו צינה בעיניה של מרחשון ולהכי פריך שפיר משלשה רועי בקר דבמשע שפירות והצינה שום שדרי סימני הרועים האחר היה נותן לפירות האחר לצינת הרות

היינו

התורג כהן גדול או כהן גדול שנתרג את הנפש אינו יוצא משם לעולם, אימא לא ליג'לה, קא משמע לן. ואימא, הכי נמי. אמר קרא, לגוס שמה פל רוצח, אפילו כהן גדול במשמע: עובר על עשה ועל לא תעשה: לא סגי דלא עבר? הכי קאמר, אם עבר על עשה ועל לא תעשה, הרי הוא פהדיוט לכל דבריו. פשימא, סלקא דעתך אמינא, הואיל והנן, אין דינן לא את השבט ולא את נביא השקר ולא את כהן גדול אלא על פי בית דין של שבעים ואחד, ואמר רב אדא בר אהבה, פל הדבר הגדול וביאו אלוהי, דבריו של גדול. אימא, כל דבריו של גדול, קא משמע לן. ואימא, הכי נמי. מי פתיב, דברי גדול. הדבר הגדול פתיב, דבר גדול משום: מעיד ומעידין אותו: מעיד, והתניא, והתעלמת' פעמים שאמה מתעלם ופעמים שאי אמה מתעלם. הא פיצה, כהן והוא בבית הקברות, וכן ואינה לפי פבורו, או שהיתה מלאכה שלו מרובה משל הבירו, לכך נאמר והתעלמת'. אמר רב יוסף, מעיד, לפלגה. והתנן, לא דן ולא דינן אותו, לא מעיד ולא מעידין אותו. אלא אמר רבי יודא, מעיד לבן מלך. בן מלך, הדיוט הוא. אלא, מעיד בפני המלך. והא אין מושיבין מלך בסנהדרין, משום יקרא דכהן גדול, אתא ותתיב, מקבלי ניהלי' לכהדותיה, קאי הוא ואויל, ומעשינינא ליה אגן בדיניה. גופא, אין מושיבין מלך בסנהדרין, ולא מלך וכהן גדול בעיבור שנה. מלך בסנהדרין, דכתיב לא תענה על ריב, לא תענה על ריב. לא מלך וכהן גדול בעיבור שנה, מלך, משום אפסניא. כהן גדול, משום צינה. אמר רב פפא, שמע מינה, שחא בתר ירחא אויל, איני, והא תנן שלשה רועי בקר, דהו' קיימי ושמעיניהו רבנן דקאמרי. חד אמר, אם פסיר ולקיש פתרא ויגן, דין הוא אדר. ואם לאו, לית דין אדר. והא אמר, אם תור בצפר בתלג ימות, ובמחרתא בטול תאניה ודמוה. ויחל משכיה, דין הוא אדר. ואם לאו, לית דין אדר. וחד אמר, אם קידום תפקי' לחדא, והא יפה בלועז' פתק לקובליה, דין הוא אדר. ואם לאו, לית דין אדר. ועבריה רבנן להתיא שחא. והספקא, רבנן ארעונא סמוך. אלא, רבנן אחושבניהו סמוך, ורועי בקר איסמיועי הוא דאיסמיועא מילתיהו: חולץ וחולצין כו': קא פסיק ותני, לא שנא מן בשלמא מן הנישואין, הוי עשה ולא תעשה, ואן

ההורג כהן גדול. בשוגג גולה לעיר מקלט ואינו יוצא משם לעולם דכין דאין כהן גדול במקדש כשהוא גולה במיתת מי ישוב וכן כהן גדול שהרג את הנפש בשוגג במיתת מי ישוב הא ליכא כהן גדול: הרי הוא כההיום. לידן בבלשה: דבר גדול ממש. אם עבר עבירה שיש בה מיתת בית דין או בדועש סנהדרין גדול אבל במקלות לא: הרי שהיה מוצא אכירה. כהן והיה האבידה בבית הקברות או שהיה זה וזה ואינה לפי כבודו שאם היה זה שולא לא היה מחזיר: וא שותיה הלכתה גולה מלכתה גדול מרובה משל הבירו. כגון נוקב מרגילות שאם ילך ויחזיר: יפסיד בטולתו יותר מדמיה: לכך נאמר והתעלמת. אלמא כבוד הבריות דוחא לאו דלא תוכל להתעלם ה"נ זילותא הוא אהר בר רב יוסף. אן אקתני מעיד למלך קאמר לו שהיה המלך בעל דין וכהן גדול יוצא על עשה והוא לא דנין אותו. מאי סהדות? עני מלך הדיוט הוא. והדר קושיין לדוכותא דאיכא זילותא לכהן: בגמי המלך. שהמלך יושב ודן בסנהדרין: אין מושיבין מלך בסנהדרין. למהן מפרש טעמא: משום יקרא דכהן גדול. ידיע שבסודותא משרי: אתי מלך יתיב עד דבימקל סהדותא וקאי מלך ואויל ומעשינינא אגן בדינא: לא תענה על רב. איקר רשאי לטולר את דברי מופלא שבדינין ואי אמר מלך חובה תו לא מיצי איקר למחוי ליה זכותא: משום אפסניא. מחלק ממון לחילתיו כן וכך לשנה נוח לו שיהו כל השנים מעוברות: כהן גדול. אינו רוצה שתתעבר שנה מפני הצינה שצריך לטבול ולקדש ביום הכפרים חמש טבילות ועשרה קידושין ואם התעבר שנה הרי תשרי במרחשון וצינת מרחשון תהיה כתיב: אמר רב פפא ש"א. מהא דקתני ולא כהן גדול בעיבור שנה: שחא בתר ירחי אולא. אחר ירחים היראים ליהויה אם לא תתעבר החלך קור רחום של שנה וצינה היראה במרחשון היא בתשרי כשמתעבר: אם כביר ולקיש כהרא ויגן דין הוא אדר. אם יחא חום בקרקע ויצמח זרע הכביר והאפילה יוד חסיק שנורעו בראש חדרש והשערין שנורעו בעשוי דין הוא אדר ואם לאו לית דין אדר אלא שבת: אם תור בצפר בתלג ימות. אם כבית יחא קור חזק עד שיהא חשור קרוב למקום מחמת הצינה: ובמחרתא בטול תאניתא דימור. ובמחרתא גידל כל החום עד שיהא חשור מיצל בצל התאנה מחמת החום: וישלח משכיה. ויפישט עורו כלומר יתחבר בתאינה מחמת החום: אם קידום תפקי' לחדא יחא יפה בלועז' פתק לקבליה. אם כבר תשכ כח החורף כל כך ששביחא רוח מורוד' חזקה מאד והיא מבאיא צינה ואתא מנשב בכין ויוצא לקראתיה ויפתיחין קשה מן הרוח ומתמנה: דין הוא אדר: ואם לאו. שעדיין שיש צינה חזקה לית דין אדר אלא שבת: וקביות רבנן. ועשאוהו ששקעו אדר השני אחרי אלמא שחא בתר עיבורא אויל ולא נהגא

חום דניסן באדר אלא מנהא אדר באדר השנה: רבנן אחושבניהו סמוך. ובלא"ה מעברין ליה והכא איסתיועי מיסתיעא מילתיהו כלומר איטרמי להו מזל חשיבות דאיקלע עיבור במלתיהו ומיהו ברוב העבורים שחא בתר ירחא אולא: קא פסיק ותני. הוא אינו מייבם לא שגא נפלה לו: כימותו בין מן הנשואין בין מן האירוסין בשלמא מן הנשואין איכא עשה ולא תעשה באיסורא בתולה יקח ויקרא (כא) ולא בעולה דהיינו עשה אלמנה לא יקח (שם) הרי לאו:

חום דניסן באדר אלא מנהא אדר באדר השנה: רבנן אחושבניהו סמוך. ובלא"ה מעברין ליה והכא איסתיועי מיסתיעא מילתיהו כלומר איטרמי להו מזל חשיבות דאיקלע עיבור במלתיהו ומיהו ברוב העבורים שחא בתר ירחא אולא: קא פסיק ותני. הוא אינו מייבם לא שגא נפלה לו: כימותו בין מן הנשואין בין מן האירוסין בשלמא מן הנשואין איכא עשה ולא תעשה באיסורא בתולה יקח ויקרא (כא) ולא בעולה דהיינו עשה אלמנה לא יקח (שם) הרי לאו:

אמר רבי יוסי: פליגי בה תרינ אמוראי, חד אמר: טמא, וחד אמר: טהור. מאן דאמר: טמא – פרבי יהודה, ומאן דאמר: טהור – פרבי יהושע בן פתורה.
אמר ליה רב אבדומה דמון נהויתה: ויאות! דרבי יהודה מורינא – דבי נשיאה תהו.

*

שפא ישני ויאמרו בו. תני רבי ישמעאל: קוץ – לא יתרום, מפני החשד.
תני: הגזברין – היו מפספסין בקילקין.

תני:

[דף י"ד ע"א]

מדברין היו עמו משעה שהוא נכנס עד שעה שהוא יוצא.
וימלא פומיה מוין אמר רבי תנחומא: מפני הברכה.

*

רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן: בתורה ובנביאים ובכתובים מצאנו, שאדם צריך לצאת ידי הבריות בדרך שהוא צריך לצאת ידי המקום.

בתורה מניין? דכתיב (במדבר לט): והייתם נקים מה' ומישראל.

בנביאים מניין? דכתיב (יהושע כב, כב): אל אלהים ה' וגו' וישראל הוא ידע.

בכתובים מניין? דכתיב (משלי ג): ומצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם.

גמליאל זוגא שאל לרבי יוסי בר רבי בון: איזהו המחוור שבפולס? אמר ליה: והייתם נקים מה' ומישראל.

הלכה ג'

מתני' של בית רבן גמליאל תיה נכנס ושקלו בין אצבעותיו, וזרקו לפני התורם, והתורם מתפווין ודחפו לתוך הקופה.

אין התורם תורם עד שהוא אומר להם: "אתרום"? והן אומרים לו: "תרום, תרום, תרום" שלש פעמים.

תרום את הראשונה והיפה בקטבליאות. השנייה והיפה בקטבליאות. השלישית לא תיה מחפה. ולמה תיה מחפה? שפא ישפח ויתרום מן הדבר התרום.

תרום את הראשונה – לשם ארץ ישראל. והשנייה – לשם פרקים המוקפין לה. והשלישית – לשם בבל ולשם מדי ולשם

מדינות הרהוקות.

גמרא של בית רבן גמליאל וכו'. אילו היו שני פריים ותרם מאחד מהן על חבירו, שמוא לא פטר

חבירו? הנחת רוח היא להם שלא יהא קרבן מתקרב אלא משלחן תהילה

תני: שמוא את הקטבליאות - נעשו כולן שיריים.

תני: שלישית - היא היתה עשירה שבכולן, שהיו בה איצטלי אסטריאות של זהוב, ודרפונות של זהוב.

תני: תרם את הראשונה - לשם ארץ ישראל ולשם כל ישראל. שנייה - לשם פרכים המוקפים ולשם כל ישראל. והשלישית - לשם בבל ומדי, ולשם מדינות הרהוקות, ולשם כל ישראל.

תני: נטל מן הראשונה, אף על פי שיש בראשונה - נטל מן השנייה. נטל מן השנייה, אף על פי שיש בשנייה - נטל מן השלישית.

[דף י"ד ע"ב]

שלמה שלישית - חוזר לשנייה. שלמה שנייה - חוזר לראשונה. שלמו שלשתן - חוזר ושוקל.

רבי מאיר אומר: חוזר לשיריים, שהיה רבי מאיר אומר: מועלים בשיריים שמוא יצטרכו להן בסוף.

*

וכן היה רבי פנחס בן יאיר אומר: זריזות - מביאה לידי נקיות. נקיות - מביאה לידי טהרה. טהרה - מביאה לידי קדושה. קדושה - מביאה לידי ענוה. ענוה - מביאה לידי יראת הטא. יראת הטא - מביאה לידי חסידות. חסידות - מביאה לידי רוח הקודש. רוח הקודש - מביאה לידי תהנית המתים. תהנית המתים - מביאה לידי אליהו זכור לטוב.

זריזות מביאה לידי נקיות, דכתיב (ויקרא טו, כ): **וכלה מכפר.**

נקיות מביאה לידי טהרה, דכתיב (ויקרא יב, ח): **וכפר עליה הפהן וטהרה.**

טהרה מביאה לידי קדושה, דכתיב (ויקרא טו, יט): **וטהרו וקדשו.**

קדושה מביאה לידי ענוה, דכתיב (ישעיהו נו, טו): **כי כה אמר רם ונשא שכנ עד וקדוש שמו מרום וקדוש אשבון ואת דבא ושפל רוח.**

ענוה מביאה לידי יראת הטא, דכתיב (משלי כב, ד): **עקב ענוה יראת ה'.**

יראת הטא מביאה לידי חסידות, דכתיב (תהלים קג, יז): **וחסד ה' מעולם ועד עולם על יראיו.**

חסידות מביאה לידי רוח הקודש, דכתיב (תהלים פט, כ): **אז דברת בחזון לחסידיד.**

רוח הקודש מביאה לידי תהנית המתים, דכתיב (יחזקאל לו, יד): **ונתתי רוחי בכם וחיייתם.**

תהיית המתים מביאה לידי אליהו זכור לטוב, דכתיב (מלאכי ג, כג): הנה אנכי שלח לכם את אליהו הנביא לפני בוא יום ה' הגדול והנורא.

תנא בשם רבי מאיר: כל מי שקבוע בארץ ישראל, ומדבר בלשון הקודש, ואוכל פירותיו במהרה, וקורא קריאת שמע בפוקר ובערב – יהא מבושר שגן עולם הבא הוא.

הדרן עלה פרק בשלשה פרקים

פרק רביעי

הלכה א'

מתני' התרומה מה היו עושין בה?

לוקחין בה תמידין ומוספין, ונספיהם. העומר, ושתי לחם, ולחם הפנים, וכל

[דף ט"ו ע"א]

קרנות ציבור.

שומרי ספיהון בשביעית – נוטלין שחרן מתרומת הלשכה.

רבי יוסי אומר: אף הרוצה – מתנדב שומר הנם.

אמרו לו: אף אתה אומר שאין באין אלא

משל ציבור.

גמרא מה ראה זמן עצי פתנים והעם להימנות? אלא בשעה שעלו ישראל מן הגולה ולא מצאו עצים

בלשכה, ועמדו אלו ונתנדבו עצים משל עצמן, ומכרום לצבור, וקרכו מהן קרנות ציבור, והתנו

עמהן נביאים שביניהן שאפילו לשכה מליאה עצים – ועמדו אלו ונתנדבו עצים משל עצמן – שלא

יהא קרבן מתקרב אלא משלהן תחילת.

אמר רבי אחא: דרבי יוסה היא! דרבי יוסה אומר: אף הרוצה – מתנדב שומר הנם.

רבי יוסי בשם רבי אילא: דברי הכל היא.

מה פליגינן? בגופו של קרבן. אבל במכשירי קרבן – כל עמא מודיי: שהוא משתנה קרבן יהיד לקרבן

ציבור.

תני: אשה שעשתה פתונת לבנה – פשירה, ובלבד שתמסרנה לציבור.

אמר רבי אחא: דרבי יוסי היא. דרבי יוסי אומר: אף הרוצה – מתנדב שומר הנם.

רבי יוסי בשם רבי אילא: דברי הכל היא.

מה פליגינן? בגופו של קרבן, אכל במכשירי קרבן – כל עמא מודיי: שהוא משתנה קרבן יהוד לקרבן ציבור.

מתניתא פליגא על רב אחא², אותן תימין נוהגין בשעת קרבן ושלא בשעת קרבן. רבי יוסי אומר: אינן נוהגין אלא בשעת קרבן בלבד.

ועוד מן הדא, דתנאי: אמר רבי אליעזר פי רבי צדוק: אנו היינו מבני מנחה בן בנימין, והל תשעה באב להיות בשבת, ודהינו אותו למוצאי שבת, והיינו מתעניין ולא משלימין.

*

העומר ושתי לחם ולחם הפנים וכל קרבנות הציבור. מתניתא דרבי ישמעאל! דרבי ישמעאל אומר: אין העומר בא מן הסוריא.

[דף ט"ו ע"ב]

תמן תנינן: כל קרבנות היחיד והציבור – באין מן הארץ ומן הוצה לארץ, מן החדש ומן הישן, מן העומר ושתי לחם – שאין באין אלא מן החדש ומן הארץ.

רב הונא בשם רבי ירמיה: דרבי ישמעאל הוא! דרבי ישמעאל אומר: אין העומר בא מן הסוריא. תמן תנינן: עשר קדושות הן, ארץ ישראל מקודשת מכל הארצות. ומה היא קדושתה? שמביאין ממנה העומר והביפורים ושתי לחם, מה שאין מביאין בן מכל הארצות.

רבי הויה בשם רבי ירמיה: דרבי ישמעאל הוא! דרבי ישמעאל אומר: אין העומר בא מן הסוריא. תמן תנינן: רבי ישמעאל אומר: מה הריש – רשות, אף קציר – רשות, יצא קציר העומר – שהוא מצוה. רבי ישמעאל בדתיה דרבי ישמעאל דאמר: אין העומר בא מן הסוריא, בדתיה דאמר: יצא קציר העומר שהוא מצוה.

מאן תנא: שומרי ספיהין בשביעית – נטלין שכרן מתרומת הלשכה? רבי ישמעאל הוא! אמר רבי יוסה: דברי הכל היא, לא מצאו בסוריא – מביאין אותן מספיהין שבארץ ישראל. הן עומר, מהו שיזרע בתהילה? רב הויה בר אדא בעי קומי רבי מנא: לא נמצא פקומין על השיריים שאינן נאכלין? אמר ליה: נעשה בחמישה דברים שהן באין בטומאה ואין נאכלין בטומאה.

*

ביצד הוא עושה? נטיל מעות מן השולחני ונותן לקוצרין ולשומרין עד שלא יקרב העומר, ומביא מעות מתרומת הלשכה ומחללין עליו.

וטבות בן? רבי אחא בשם רבי בא: כל מה שיתן – הן הן דמיו משעה הראשונה.

² כן הוא גירסת הגר"א. ובגמרא שלפנינו הגירסא: פליגא על רבי יוסי.

תנא: אף בפתחי אבנים בן. ביצד הוא עושה? נוטל מעות משולחני ונותן להוציאו ולסתתיו עד שלא תינתן על גבי הדימוס, ומשניתן על הדימוס – מביא מעות מתרומת הלשכה ומחליין עליה. וטבת בן? בי רבי בון בשם שמואל: כל מה שיתן – הן הן דמיה משעה הראשונה.

[דף ט"ז ע"א]

הלכה ב'

מתני' פרה, ושעיר המשתלח, ולשון של זהורית – באין מתרומת הלשכה.

בבש פרה, וכבש שעיר המשתלח, ולשון שבין קרניו, ואמת הפנים, וחומת העיר ומגדלותיה, וכל צרכי העיר – באין משירי הלשכה.

אבא שאול אומר: בבש פרה – פתנים גדולים עושין משל עצמן.

מותר שירי לשכה – מה היו עושין בהן? לוקחין בהן יינות, שמנים וסלתות, והשכר – להקדש; דברי רבי ישמעאל. רבי עקיבה אומר: אין משתכרין בשל הקדש, אף לא משל עניים.

מותר התרומה – מה היו עושין בה? רקיעי זהב צפוי לבית קודש הקדשים.

רבי ישמעאל אומר: מותר הפירות – קיץ המזבחה. מותר תרומה – לכלי שרת.

רבי עקיבה אומר: מותר תרומה – לקיץ המזבחה. מותר נסכים – לכלי שרת.

רבי חנינה סגן הכהנים אומר: מותר נסכים – קיץ המזבחה. מותר התרומה – לכלי שרת. זה וזה לא היו מודים בפירות.

גמרא בבש פרה כו'. רבי ישמעאל בר נחמן בשם רבי יונתן: ג' לשונות הן, של שעיר – בסלע. של מצורע – בשקל. של פרה – בשתי סלעים.

רבי חונייה דברת הוריו, רבי בא בר זבדא בשם רבי שמעון בן הלפתא: של פרה – בשתי סלעים ומחצה.

ואית דמפקין לישנא: בעשרה זוז.

רבי יהודא בשם רבי שמואל: תלמידי חכמים המלמדין את הכהנים הלכות שחיטה, הלכות קבלה, הלכות זריקה – נוטלין שכרן מתרומת הלשכה.

רבי יצחק בר רדיפה בשם רבי אימי: מבקרי מומי קדשים – נוטלין שכרן מתרומת הלשכה.

רבי אחא רבי תנחום בר חייה בשם רבי שמלאי: מוגיהי ספר העזרה – נוטלין שכרן מתרומת הלשכה.

גידל בר בנימין בשם רבי אסי: שני דייני גזילות – נוטלין שכרן מתרומת הלשכה.

שמואל אומר: נשים

[דף ט"ז ע"ב]

האורגות בפרוכת - נטילין שְכָרְן מתרומת הלשפה.

רב הונא אָמַר: מתרומת בְּדָק הבית.

מה פְּלִיגָא? שְמוּאֵל עֵבֶד לִיהַּ פְּקָרְבָן, רב הונא עֵבֶד לִיהַּ בְּבִנְיָן.

אָמַר רַבִּי הֲזַקְיָה: תִּנְאָ רַבִּי יְהוּדָה (ירושלמי) גְּדֻדוֹת: תְּקַמְרֵת וְכָל קַרְבָּנוֹת הַצִּיּוּר - בְּאִין מתרומת הלשפה.

מִזְבַּח הַזֶּהָב וְכָל פְּלִי שְׂרֵת - בְּאִין מִמּוֹתֵר נִסְכִּים.

מִזְבַּח הָעוֹלָה וְהַחִיכָל וְהַעֲזוּרוֹת - בְּאִין מִשִּׁירֵי הַלְשָׁפָה.

חוּץ לַעֲזוּרוֹת - בְּאִין מִלְשַׁפֶּת בְּדָק הַבַּיִת.

וְהָא תַנְי: אֲבָנֵי הַמִּזְבֵּחַ, הַחִיכָל, וְהַעֲזוּרוֹת - מוֹעֲלִין בְּהֶן. וְכִי יֵשׁ מְעִילָה בְּשִׁירֵיִם? אֵלָּא, כְּרַבִּי מֵאִיר, דְּרַבִּי מֵאִיר אָמַר: מוֹעֲלִין בְּשִׁירֵיִם.

אָמַר רַבִּי חֵיָא: כְּלוּם אָמַר רַבִּי מֵאִיר אֵלָּא בְּתוֹךְ שְׁנָתוֹ, וְהִכָּא חוּץ לְשְׁנָתוֹ אֲנִי קְיָמִין.

אָמַר רַבִּי הֲזַקְיָה: תִּנְאָ רַבִּי יְהוּדָה גְּרוּגְרוֹת: הַשְּׁלֶחֶן, וְהַמְּנוֹרָה, וְהַמִּזְבְּחוֹת, וְהַפְּרוּכֵת - מְעַכְבִּים אֵת הַקַּרְבָּנוֹת; דְּכָרִי רַבִּי מֵאִיר. וְהַכְּמִים אוֹמְרִים: אִין לָךְ מְעַכֵּב אֵת הַקַּרְבָּן אֵלָּא חֲפִיּוֹר וְחֶפֶן בְּלֶבֶד.

וְלֹא בֵּן אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינְיָה תְּרִיהוֹן אֲמָרִין: כָּל הֶן דְּכָתִיב נִכַח - מְעַכֵּב! צֹלַע - אִינוֹ מְעַכֵּב.

וְאָמַר רַבִּי שְמוּאֵל בַּר נַחֲמָן בְּשֵׁם רַבִּי יוֹנָתָן: וְאִפִּילוּ צֹלַע - מְעַכֵּב.

וְאָמַר רַבִּי אֵילָא בְּשֵׁם

רַבִּי שְמוּאֵל בַּר נַחֲמָן: וְאִפִּילוּ שִׁימָה - מְעַכֵּב.

אָמַר רַבִּי חֲנִינְיָא: כָּאֵן - בְּעִבּוּדוֹת שְׂבָפָנִים, כָּאֵן - בְּעִבּוּדוֹת שְׂבָחוּץ.

אָמַר רַבִּי חֲנִינְיָא: שְׁחֻצֵית גְּדוּלָה הֵייתָה בְּבִנְיָן כְּהַנִּים גְּדוּלִים, שְׁיִיתֵר מִשִּׁשִּׁים כְּפָרִי זָהָב הָיוּ מוֹצִיאִין בָּהּ, שְׁתֵּיהָ כְּכֹשֶׁה שֶׁל פְּרָה עוֹמֵד, וְלֹא הָיָה אֶחָד מִזֶּהן מוֹצִיא פָּרְתוֹ כְּכֹשֶׁשׁוֹ שֶׁל חֲבִירוֹ, אֵלָּא סוֹתְרוֹ וּבִוְנָה אוֹתוֹ מִשְׁלוֹ.

הַתִּיב רַבִּי עוֹלָא קוּמֵי רַבִּי מְנָא: וְהָא תַנְי שְׁמַעוֹן הַצְּדִיק: שְׁתֵּי פְרוֹת עֲשֵׂה, לֹא בְּכֶבֶשׁ שְׁהוּצִיא אֵת זֶה הוּצִיא אֵת זֶה. אֵית לָךְ לְמִימַר שְׁמַעוֹן הַצְּדִיק שְׁחִין הֵייתָה!

מֵאִי כְּדוּן? עַל שֵׁם מְעִלָה הִיא בְּפָרָה, סִילְסוּל הִיא בְּפָרָה.

תַנְי: זִיזִין וּכְתָלִים - הָיוּ יוֹצִיאִין מִכָּאֵן וּמִכָּאֵן, כְּדִי שְׁלֹא יִצְאוּ וְיִצְעוּ הַכְּהֻנִים וַיִּטְמְאוּ.

רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמַר: אִין מִשְׁתַּכְרִין כּו',

[דף י"ז ע"א]

אלא אם רצה, יהיה ההפסד שלו וחשכר להקדש מותר.

בהדא בר זמינא איתפקד גביה מדל דיתמין, אתא ושאל לרבי מנא, אמר ליה: אין בעיית די ההפסדה דידיה, ואגרה דתרויכוז – שרי.

רבי תיה בר אדא איתפקד גביה מדל דיתמין, ועביד בן.

*

מותר פירות כו'. מתניתא דרבי ישמעאל היא!

דרבי הויא בר יוסף פתר מתניתא: מותר פירות – שכר להקדש. מותר נסכים – זו סאה רביעית.

רבי יוחנן פתר מתניתא: מותר פירות – זו סאה רביעית, מותר נסכים – לבירוצים.

ולית ליה לרבי תיה בר יוסף לבירוצים? אמר רבי חזקיה: מה דנפל לסאה רביעית – נפל לבירוצים.

על דעתיה דרבי תיה בר יוסף ניהא, אין משתכרין בשל הקדש, אף לא בשל עניים, לפיכך: זה וזה לא היו מודין בפירות.

על דעתיה דרבי יוחנן קשיא, והא תנינן: עמדי משלש – יספק מארבע, ותנינן: זה וזה לא היו מודים בפירות, לא היו מודים בפירות בקוץ למזבח, אבל מודין היו בכלי שרת.

עד פדון בירוצי

[דף י"ז ע"ב]

ציבור, ואפילו בירוצי יחיד? ולא נמצאו כלי שרת באין משל יחיד, בהדא דתנינן: אשה שעשתה בתונת לבנה – בשרה ובלבד שתמסרנה לציבור.

עד פדון בירוצי לת, ואפילו בירוצי יבש? בהויא דתנינן תמן: הנסכים שקדשו בפלי ונמצא הנזבח – פסול, אם יש שם זבח אחר – יקרבו עמו, ואם (לא) לנו – יופסלו בלינה.

הלכה ג'

מתני' מותר תקטורת מה היו עושין בה? מפרישין ממנה שכר האומנין, ומחללין אותה על שכר מעות האומנין, ונותנין אותה לאומנין בשכרן, וחוזרין ולוקחין אותה מתרומה חדשה.

אם בא חדש בזמנו – לוקחין אותה מתרומה חדשה, ואם לאו – מן הישנה.

גמרא ולא נמצא הקדש מתחיל על ההקדש? ביצד הוא עושה? אמר רבי שמעון בר ביסנא: מביא מעות ומחללן על הבגנו.

ומביא קטורת ומחלל עליה, ונותנים אותה לאומנין בשכרן.

אותן המעות מה יעשה בהן? רבי אומר: אומר אני: ינתנו לבית גרמוז ולבית אבטינס שהיו בקיאין בפיתום הקמורת ובמעשה להם הפנים.

אמר רבי שמואל בר רב יצחק: והן – שיהו חייבין להן מעות משעיה ראשונה.
רבי חייא בר בא

[דף י"ח ע"א]

בעי: לא היו חייבין להן מעות משעיה הראשונה? אתא רבי בא בשם רבי חייא בשם רבי יוסי: מקייצין בהן את המזבחה.

רבי בא בר כהן בעי קומי רבי יוסה: מחלפא שישתתיה דרבי חייא בר בא! תמן – צריכה ליה, וכה – פשיטא ליה! הא דצריכה ליה – בכלי שרת. הא דפשיטא ליה – בקוץ למזבחה.

דאיתפלגון, פטומה בחילין – רבי יוסי בי רבי חנינה אמר: פסולה, רבי יהושע בן לוי אמר: פשירה. מה טעמא דרבי יוסי בי רבי חנינה? קודש היא – שתהא הווייתה בקודש.

מה טעמא דרבי יהושע בן לוי? קודש היא – שתהא באה מתרומת הלשכה.

אמר רבי יוסי בי רבי בון: אתיא דרבי יוסי בן חנינה – בשמואל, ודרבי יהושע בן לוי – ברבי יוחנן. דתנינן: המקדיש נכסיו והיו בהן דברים ראויין לקרבנות ציבור, רבי יוחנן אמר: קמורת.

אמר רבי הושעיה: תיפתר, באומן משל בית אבטינס שתיה נזמל בשכרו קמורת.

וידרבי יוסי בי רבי חנינה – בשמואל, דאמר רב הונא בשם שמואל: מכתשת – עשו אותה בכלי שרת לקדש.

אמר רבי יוסי בי רבי בון: אמרה רבי חונא קומי רבי יוסי, דבר שקדש בכלי שרת נפדה? אמר ליה: ולא דשמואל היא? דשמואל אמר: קל היא במותרו!

דאיתפלגון, הותרו תמימים – שמואל אמר: נפדין בתמימים. ורבי יוחנן אמר: נפדין בפסולי המוקדשים.

הותרו שעירים – על דעתיה דשמואל, אם עולה – נפדית, לא כל שכן מטאת! על דעתיה דרבי יוחנן, אמר רבי זעירא: ירעו.

אמר רבי שמואל בר רב יצחק: מקייצין בהן את המזבחה.

וקשיא יש מטאת שקריכה עולה?

אמר רבי יוסה: שנייא היא, שאין קרבנות ציבור נקבעין אלא בשחיטה.

אמר רבי חייא: תנאי בית דין הוא על המותר – שיקרבו עולות.

[דף י"ח ע"ב]

הלכה ד'

מתני' המקדיש נכסיו והיו בהן דברים ראויין לקרבנות הציבור – ונתנו לאומניו בשכרו; דברי רבי עקיבא. אמר לו בן עזאי: אינה היא המידה, אלא מפרישין מהן שכר האומניו, ומחללין אותן על מעות האומניו, ונותנין אותן לאומניו בשכרו, והוזרין ולוקחים אותן מתרומה חדשה. המקדיש נכסיו והיו בהן בהמה ראויה על גבי מזבחה זכרים ונקבות – רבי אליעזר אומר: זכרים – ימכרו לצרכי עולות, ונקבות – ימכרו לצרכי זבחי שלמים, ודמיהן יפלו עם שאר נכסיו לבדק הבית. רבי יהושע אומר: זכרים עצמן – ימכרו עולות, ונקבות – ימכרו לצרכי זבחי שלמים, ויביא בדמיהן עולות, ושאר נכסים יפלו לבדק הבית.

אמר רבי עקיבא: רואה אני את דברי רבי אליעזר מדברי רבי יהושע, שרבי אליעזר השווה את מדותיו, ורבי יהושע חלק.

אמר רבי פפייס: שמעתי את דברי שניהן, המקדיש בפירוש – פדברי רבי אליעזר, והמקדיש סתם – פדברי רבי יהושע

המקדיש נכסיו והיו בהן דברים ראויים לגבי מזבחה, וינות, ושמינים, ועופות – רבי אליעזר אומר: ימכרו לצרכי אותו הפיו ויביא בדמיהן עולות, ושאר נכסים – יפלו לבדק הבית.

[דף י"ט ע"א]

גמרא המקדיש וכו' לקרבנות ציבור. רבי יוחנן אומר: קטורת.

אמר רבי הושעיה: תיפתר באומן משל בית אבמינס שהיה נוטל בשכרו קטורת.

מה טעמא דבן עזאי? שאין התקדש מתחלל על המלאכה, אלא על המעות.

תמן תנינן: יש בקדשי בנדק הבית, שסתם הקדושות – לבדק הבית. הקדש בנדק הבית – חל על הכל, ומועליו בגידוליהן, ואין בהן הנזיה לכהנים.

אמר רבי חנניה: דרבי ליעזר היא! דתנינן: המקדיש נכסיו והיתה בהן בהמה ראויה על גבי מזבחה זכרים ונקבות, רבי ליעזר אומר: זכרים – ימכרו לצרכי עולות, ונקבות – ימכרו לצרכי זבחי שלמים, ודמיהן יפלו עם שאר נכסים לבדק הבית.

אמר רבי יוחנן: טעמא דרבי ליעזר (ויקרא כז) ואיש כי יקדיש את ביתו קודש לה' בכה אנו קיימין?

אם בבית דירה, פכר פתיב (שם): ואם המקדיש יגאל את ביתו: אלא פי אנו קיימין: במקדיש נכסיו, מיפן – שסתם הקדושות לבדק הבית.

אמר רבי זעירא, רב הונא בשם רב: במה פליגינן? במקדיש נכסיו, אבל במקדיש עדרו – כל עמא מודיי: שהוא למזבח.

רבי בא רב הונא בשם רב: מה פליגינן? במקדיש עדרו, אבל במקדיש נכסיו – כל עמא מודיי: שהוא לבדק הבית.

על דעתיה דרבי זעירא – ניהא. וקשיא על דרבי בא, בהמה לא למזבח היא? למזבח היא! ולמה סתם האיז הנזח? שהוא באומר: "לא יהיה אלא לבדק הבית!"

רבי יוחנן אומר: לא שנייא, היא המקדיש נכסיו היא המקדיש עדרו – היא הפחלוקת.

רבי אבא בשם רבי אבהו, בשם רבי אחא, רב הונא בשם רב, רבי אבהו בשם רבי יוחנן: קדשי בדיק הבית שפודאן תמימין – יצאו לחולין.

מתניתא אמרה בן, ולדן וחלבן – מותר לאחר פדיונן.

רבי חזקיה בשם רב הסדא: תיפתר, שפדאן תמימין וחוממו.

רבי יוסה בשם רב הסדא: מתניתא אמרה בן, ולדן וחלבן – אסור

[דף י"ט ע"ב]

לאחר פדיונן.

רבי חזקיה בשם רבי יוסה: קדשי בדיק הבית שפדאן תמימין – יצאו לחולין. אין תימר: לא יצאו לחולין, היאך קדשי מזבח חליו על קדשי בדיק הבית?

בעלי מומין – קדושת המזבח חלה עליהן. ליהודה מילתא? לגיזה ולעבודה.

הפריש נקיבה לעולתו ולפסחו ולאשמו – עושה תמורה.

רבי שמעון אומר: לעולתו – עושה תמורה. לפסחו ולאשמו – אינו עושה תמורה.

רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון: לעולתו ולפסחו ולאשמו – אינו עושה תמורה.

אמר רבי יוחנן: טעמא דרבי שמעון, שכן מציינו: נקיבה בעוף – בשירה לבא עולה.

ואמר רבי יוחנן: טעמא דרבי שמעון בן יהודה, אם מין במינו – הוא חלוק עליו, כל שכן מין בשאינו מינו.

אינהו מין במינו שהוא חלוק עליו? בהדא דתני: אשם בן שנה והביא בן שתים, בן שתים והביא בן שלש – לא יצא. רבי שמעון אומר: כל עצמן אינן קדושים.

אמר רבי יוחנן: רבי שמעון ורבי יהושע שניהם אמרו דבר אחד, כמה דרבי יהושע אמר: נקיבה לעולה – לא קידשה אלא הקדש דמים, בן רבי שמעון אמר: נקיבה לעולה – לא קידשה אלא הקדש דמים. אין תימר: קדשה קדושת הגוף – ירעו.

אמר רבי: אין אני רואה את דברי רבי שמעון בפסח, (שמיא הקדש) שתמותר פסח – בא שלמים!

וליתא: אין אני רואה דברי רבי שמעון באשם, (שמיא הקדש) שתמותר אשם – בא עולה!

אמר רבי אבין: אם הקדיש פסח, בא שלמים – גופו קרב שלמים. אם הקדיש אשם, בא עולה –

[דף כ' ע"א]

אין גופו קרב עולה.

מהו פדון? תהיו אמר: הקדש דמים הקדיש. ותהיו אמר: הקדש גופו הקדיש.

*

רבי זעירא בשם רבי שמעון בן לקיש: טעמא דרבי יהושע, דבר אל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל ואמרת אלהם איש איש מבית ישראל וגוי אשר יקריב לה לעלה – הכל קרב לעולה. לרצונכם תמים זכר. מניין אפילו נקיבות? תלמוד לומר: בבקר – לרבות את הנקיבות.

רבי יצחק בי רבי אליעזר שאל: פתיב זכר, ואת אמרת: בבקר – לרבות את הנקיבות? ודכוותה, פתיב: תמים, ואת אמרת: בבקר – לרבות בעלי מומין.

מה ביניהון? רב אמר: שבטא דכדפדא ביניהון.

*

רבי אליעזר אמר ומכרו בו המין. רבי אבהו בשם רבי שמעון בן לקיש: טעמא דרבי אליעזר (ס) דבר אל אהרן ואל בניו וגוי אשר יקריבו לה לעולה – הכל קרב עולה. לרצונכם תמים זכר. יכול אפילו עופות? תלמוד לומר: בבקר – ולא עופות.

רבי ירמיה ורבי בון בר חייא הוון יתיבון ואמרינן: תמן אמר רבי יוחנן: טעמא דרבי שמעון, שכן נקיבה שבעוף – פשידה לבא עולה. וכא אמר הכין!

אמר רבי יוסי: קיימתיה בהא דאמר רבי שמואל בשם רבי זעירא: כל שאינה יכולה ליקרב לא היא ולא דמיה – לא קדשה אלא הקדש דמים. ואת אמרת: יאות! להקריבו אין את יכול, דכתיב בבקר – ולא עופות. לפדותו אין את יכול, שאין לעוף פדיון. לפום בן צריך מימר: לא קדשה אלא קדושת דמים.

חבריאי בשם רבי יוחנן: רבי אייבו בר נגרי אמר קומי רבי אילא בשם רבי יוחנן:

[דף כ' ע"ב]

טעמא דהיין תניינא, ואם כל בהמה טמאה אשר לא יקריבו ממנה קרבן לה' (ויקרא כז) מזה תלמוד לומר 'טמאה' אלא, אפילו טמאה באתו השם.

וקשיא, בדה פתיב (ש) והעמיד והעריף!

רבי זעירא בשם רבי אליעזר לא אמר בן, אלא (ש) ואם כל בהמה טמאה אשר לא יקריבו ממנה קרבן לה' – כל שאינה ראויה ליקרוב לא באן ולא במקום אחר – אינה עושה תמורה. וצאת נקיבה שבועוף לעולה, אף על פי שאינה ראויה ליקרוב באן, ראויה ליקרוב במקום אחר. רבי אבון ורבי בון בעון קומי רבי זעירא: תרי הרובע והנרבע שאינן ראויין ליקרוב לא באן ולא במקום אחר – ותרי הן עושין תמורה!

אמר לון: אף אני לא אמרתי אלא טמאה ממש.

וקשיא, בדה פתיב (ש) והעמיד והעריף.

הלכה ה'

מתני' אחת לשלשים יום משערין את הלשבה. כל המקבל עליו לספק סלתות מארבע, עמדו משלש – יספק מארבע. משלש ועמדו מארבע – יספק מארבע; שיד הקדש על העליונה. אם התליעה סולת – התליעה לו. ואם התמיץ יין – התמיץ לו. אינו מקבל מעותיו, עד שיהא המזבח מרצה.

גמרא תני בשם רבי שמעון: מינדי היו מקבלין את מעותיהן, והכהנים וריזין הן.

הדרן עלה פרק התרומה

[דף כ"א ע"א]

פרק המישי

הלכה א'

מתני' אלו הן המזוגנים שהיו במקדש: יוחנן בן פנחס – על החותמות. אחיה – על הנסכים. מתתיה בן שמואל – על הפייסות. פתחיה – על הקינין.

פתחיה – זהו מרדכי. ולמה נקרא שמו פתחיה? שהיה פותח דברים ודורשן, וידע בשבעים לשון.

מִסְכַּת תְּרוּמוֹת פָּרָק שְׁלִישִׁי

א. מִפְּנֵי מַה אָמְרוּ: אֲלֵם לֹא יִתְרֵם? מִפְּנֵי שְׂאִין יְכוּל לְבָרֵךְ. מִפְּנֵי מַה אָמְרוּ 'סוּמָא לֹא יִתְרֵם'? מִפְּנֵי שְׂאִין יְכוּל לְבוֹר אֶת הַיִּפְהָ מִן הָרַע. מִפְּנֵי מַה אָמְרוּ 'שְׁכוּר לֹא יִתְרֵם'? מִפְּנֵי שְׂאִין בּוֹ דַעַת. אַף עַל פִּי שְׂאֲמָרוּ: שְׁכוּר - מִקְּחוּ מִקַּח, וּמִמְכְּרוּ מִמְּכָר, מִתְּנָתוֹ מִתְּנָה, וּנְדָרוֹ נִדְרָא, הַקְדָּשׁוֹ הַקְדָּשׁ, עֶבֶר עֲבָרָה שְׁחִיב עָלֶיהָ חֲטָאָת - מְחִיבִין אוֹתוֹ. סְקִילָה - מְחִיבִין אוֹתוֹ. כָּלְלוּ שֶׁל דְּבָר: שְׁכוּר - הָרִי הוּא כִפְפָקָה לְכָל דְּבָר, אֲלֵא שִׁפְטוֹר מִתְּפִלָּה. מִפְּנֵי מַה אָמְרוּ: בַּעַל קָרִי לֹא יִתְרֵם? מִפְּנֵי שְׂאִינוֹ יְכוּל לְבָרֵךְ. מִפְּנֵי מַה אָמְרוּ 'עָרֵם לֹא יִתְרֵם'? מִפְּנֵי שְׂאִינוֹ יְכוּל לְבָרֵךְ. אֲבָל מְכַסֶּה אֶת עֲצָמוֹ בַּתְּבִין וּבְקָשׁ וּבְכָל דְּבָר, וּמְבָרֵךְ:

ב. הִיָּה הוֹלֵךְ לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן וּמַעֲשֵׂר עֲנִי, מֵאִימְתִי מְבָרֵךְ עָלֶיהֶן? מִשְׁהַפְרִישׁוֹן. הַפְרִישׁוֹן, אִם עֲתִיד לְקָרוֹת לָהֶם שֵׁם - אִין בְּהֵן קְדָשָׁה עַד שִׁיקְרָא לָהֶם שֵׁם. וְאִם אִין עֲתִיד לְקָרוֹת לָהֶם שֵׁם, כִּיּוֹן שֶׁהַפְרִישׁוֹן - נִתְקַדְּשׁוּ:

ג. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מוֹדֵד אָדָם אֶת טַבְלוֹ וּמְכַנְסוֹ לְתוֹךְ בֵּיתוֹ, וּבִלְבָד שְׁלֹא יִתְרֵם בַּמְדָּה וּבַמִּשְׁקָל. שׁוֹקֵל אָדָם אֶת טַבְלוֹ וּמְכַנְסוֹ לְתוֹךְ בֵּיתוֹ, וּבִלְבָד שְׁלֹא יִתְרֵם בַּמִּשְׁקָל. רַבִּי יוֹסִי בַר יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא בַּמְדָּה, וְלֹא בַּמְדוּד, וְלֹא בַּמִּשְׁקָל, וְלֹא בַּשְּׁקוּל, וְלֹא בַּמִּנְיָן, וְלֹא בַּמְנוּי. אָמְרוּ לוֹ: מַעֲשֵׂה שְׁהִינּוּ מְלַקְטִים תְּאֵנִים אַחַר אֲבִיךָ, וְאָמַר לָנוּ: הִיוּ מוֹנִין. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר: מַעֲשֵׂה בְזָקָן אֶחָד בַּעֲרֻדְסָקִית שְׁהִיָּה שׁוֹקֵל אֶת כָּלְכָלְתוֹ מְלֵאָה, וְחֹזֵר וְשׁוֹקֵלָהּ רִיקָנִית, וְהִיָּה רַבִּי מֵאִיר מְשַׁבְּחוֹ:

ד. הַתּוֹרֵם אֶת הַכִּלְכֵּלָה, וְנִמְצְאוּ פְרוֹת בְּצִדֵּי כִלְכֵּלָה - הָרִי אֵלּוֹ תְרוּמָה, מִפְּנֵי שְׁבָלְבוֹ לְתָרֵם עַל הַכֵּל:

ה. הִיָּה לְפָנָיו תְּאֵנִים וְרִמּוֹנִים - אִין מְחִיבִין אוֹתוֹ לְהִיּוֹת יוֹשֵׁב וּמַעֲשֵׂר בֵּין בְּדָקָה בֵּין בְּגָסָה, אֲלֵא: תּוֹרֵם כְּדָרְכוֹ בְּבִינוּנֵי:

ו. הַתּוֹרֵם אֶת הַגֶּרֶן - צָרִיךְ שִׁיכּוֹן אֶת לְבוֹ עַל מַה שְׁבַקְשִׁין, עַל מַה שְׁבַתְבִּין, עַל מַה שְׁבַצְדִּין. הַתּוֹרֵם אֶת הַגֶּת - צָרִיךְ שִׁיכּוֹן אֶת לְבוֹ עַל מַה שְׁבַחְרַצְנִין וְעַל מַה שְׁבַזְגִּין. הַתּוֹרֵם אֶת הַבוֹר - צָרִיךְ שִׁיכּוֹן אֶת לְבוֹ עַל מַה שְׁבַגְפָּת. אִם לֹא כֵּן - תְּנֵאֵי בֵּית דִּין הוּא שְׁתָּרוּם עַל הַכֵּל:

ז. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: כָּל בֵּית הַגֶּרֶנוֹת תְּפוּסָה אַחַת. כִּיצַד? גֵּת אֶחָד לְשִׁתֵּי בּוֹרוֹת, שְׁתֵּי גֵתוֹת לְבוֹר אַחַת, שְׁתֵּי גֵתוֹת לְשִׁתֵּי בּוֹרוֹת, בְּזִמְן שְׁכָלֶם תְּפוּסָה אַחַת - תּוֹרְמִין וּמַעֲשִׂרִין מִן זֶה עַל זֶה. נִטְמָא אֶחָד מֵהֶן - אִין תּוֹרֵם מִן הַטְּהוֹר שָׁבוּ עַל הַטְּמֵא שָׁבוּ. אִין כָּלֶם תְּפוּסָה אַחַת - אִין תּוֹרְמִין וּמַעֲשִׂרִין מִזֶּה עַל זֶה. נִטְמָא אֶחָד מֵהֶם - לֹא יִתְרֵם מִן הַטְּהוֹר שָׁבוּ עַל הַטְּמֵא שָׁבוּ. וְכֵן הִיָּה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כָּל בֵּית הַבַּד קוֹרָה אַחַת. כִּיצַד? קוֹרָה אַחַת לְשִׁתֵּי בּוֹרוֹת, שְׁתֵּי קוֹרוֹת לְבוֹר אַחַת, שְׁתֵּי קוֹרוֹת לְשִׁתֵּי בּוֹרוֹת, בְּזִמְן שְׁכָלֶם תְּפוּסָה אַחַת - תּוֹרְמִין וּמַעֲשִׂרִין מִזֶּה עַל זֶה. נִטְמָא אַחַת מֵהֶם - תּוֹרֵם מִן הַטְּהוֹר שָׁבוּ עַל הַטְּמֵא שָׁבוּ. אִין כָּלֶם תְּפוּסָה אַחַת - אִין תּוֹרְמִין וּמַעֲשִׂרִין מִזֶּה עַל זֶה. נִטְמָא אֶחָד מֵהֶם - לֹא יִתְרֵם מִן הַטְּהוֹר שָׁבוּ עַל הַטְּמֵא שָׁבוּ:

ח. הִיָּה מְלַקֵּט כִּפֵּי יָרֵק וּמְנִיחַ בְּגִנָּה - תּוֹרֵם מֵאַחַת עַל הַכֵּל. הִבִּיא מִיָּן אַחַר בִּינֵיהֶם - תּוֹרֵם מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד. הִבִּיא מִמִּינֵים הֶרְבֵּה בַקֶּפֶה, כְּרוּב מְלַמְעֵלָה וְכְרוּב מְלַמְטָה וּמִיָּן אֶחָד בְּאֲמָצַע - לֹא יִתְרֵם מִן הָעֲלִיוֹן לְתַחְתּוֹן אֲלֵא אִם כֵּן הִקָּף:

ט. חֲמִשָּׁה צְבוּרִין בְּגֶרֶן - תּוֹרֵם מֵאֶחָד עַל הַכֵּל. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אִימְתִי? בְּזִמְן שֶׁעָקַר הַגֶּרֶן קָיָם, אִין עָקַר הַגֶּרֶן קָיָם - תּוֹרֵם מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד. הַכְּנִיס פְּרוּתָיו לְתוֹךְ בֵּיתוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁהֵן מְפֹזְרִין - תּוֹרֵם מֵאֶחָד עַל הַכֵּל. שְׁתֵּי מְגוּרוֹת בַּעֲלֵיהָ אַחַת - תּוֹרֵם מֵאֶחָד עַל

הכל. שקי תבואה ועגולי דבלה ודוגיות' של גרוגרות, פלם בהקפה אחת - תורמין ומעשרין מזה על זה:

י. מאימתי תורמין את הגרן? משתעקר האלה? צבר מקצת הגרן - תורם מן הצבור על שאינו צבור:

יא. מאימתי תורמין את הגת? משיהלכו בה שתי וערב. מאימתי מטמאין? בית שמאי אומרים: משנטל מעשר ראשון, בית הלל אומרים: משנטל מעשר שני. אמר רבי יהודה: הלכה כדברי בית שמאי, אלא שנהגו הרבים כדברי בית הלל. וחקמים אומרים: מוציאין תרומה ומעשרות ומטמאין את הגת מיד:

יב. מאימתי תורמין את הזיתים? משיטענו. ורבי שמעון אומר: משיטחנו. רבי יוסי בר יהודה אומר: מביא זיתים בקפה ונותן לתוך המל, ומהלך בהן שתי וערב. אמרו לו: אינו דומה ענבים לזיתים! ענבים - רכות ונותקות את יינן, זיתים - קשים ואינן נותקין את שמןן:

יג. אין תורמין שמן על הזיתים הנכתשין, ולא יין על ענבים הנדרכות. אם תרם - תרומתו תרומה. ויחזור ויתרם. הראשונה - מדמעת בפני עצמה, וחיבין עליה חמש. אבל לא שניה. וצריך להוציא עליהן תרומה ומעשרות. חזר ועשה זיתים ראשונים שמן, וענבים ראשונים יין - תרומה, ואין צריך לתרם שניה, וצריך לקרות לה שם. רבי יוסי אומר: בית שמאי אומרים: תורמין, ובית הלל אומרים אין תורמין. ומודים: שאם תרם - שצריך לתרם שניה:

יד. התורם זיתים על זיתים העתידין להפתש, ענבים על ענבים העתידים לדרף - תרומה ויחזור ויתרם. הראשונה - מדמעת, שניה - אין מדמעת. הראשונה - חיבין עליה חמש, שניה - אין חיבין עליה חמש. התורם זיתים שמן על זיתים לאכילה - הרי זה תורם לפי השמן הראוין לעשות; דברי רבי. רבן שמעון בן גמליאל אומר: תורמין לפי האוכלין הראוין לעשות חוץ מגרעיניהן. מודים בקלסקין³ - שתורמין לפי אוכלין חוץ מגרעיניהן:

טו. התורם ענבים לעשותן צמוקין, תאנים לעשותן גרוגרות, רמונים ועתיד לעשותן כרי - תרומה ואין צריך לתרם שניה. רבי אליעזר אומר, בית הלל אומרים: אין צריך לתרם שניה, ובית שמאי אומרים: צריך לתרם שניה. אמרו בית שמאי לבית הלל: הרי הוא אומר (במדבר יח, כז): "וכמלאה מן היקב". לא תרם זה מן היקב! אמרו להם בית הלל: הרי הוא אומר (ויקרא כז, ל): "וכל מעשר" וגו'. אם אומר אתה: צריך לתרם שניה' - אף הוא לא קים קדש לה':

טז. תורמין מן הערמה על הכרי, אבל לא מן הכרי על הערמה:

יז. המכניס שבלין לתוך ביתו לעשותם מלילות - הרי זה תורם שבלין. בן לוי שנתמנו לו שבלין - עושה אותן גרן. ענבים עושה אותן יין. זיתים עושה אותן שמן. כשם שתורמת ראשית מן הגרן ומן היקב - כך תרומת מעשר מן הגרן ומן היקב:

יח. רבי אליעזר אומר: תורמין מן הטהור על הטמא. אמר רבי אליעזר: מעשה שנפלה דלקה בכפר טוונא, ותרמו מן הטהור על הטמא. אמרו לו: משם ראיה? אלא שתרמו מהן עליהן. רבי אלעזר אמר משום רבי אליעזר: תורמין מן הטהור על

¹ חביות

² משתעקר התבואה שמהפכים אותה עם הרחת פדי לצוכרה בכרי. תרגום תבואה - עללא (חסדי דוד). ב'מנתה בכורים' פ'רש: מוין.

³ מין זיתים שאינם עושים שמן.

זיתי שָׁמֶן עַל הַגְּלוֹפְסִין⁵. תּוֹרְמִין יִין צְלוּל
עַל שְׂאִינוֹ צְלוּל, וְלֹא שְׂאִינוֹ צְלוּל עַל
הַצְּלוּל. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: אִף שְׂאִינוֹ צְלוּל
עַל הַצְּלוּל, וּבִלְבָד שִׁיתְרוּם מִן הַיֶּפֶה:

ד. תּוֹרְמִין יִין שְׂאִינוֹ מִבְּשֵׁל עַל הַמְּבֻשֵׁל,
וְלֹא הַמְּבֻשֵׁל עַל שְׂאִינוֹ מִבְּשֵׁל. רַבֵּן שְׁמַעוֹן
בֶּן גַּמְלִיאֵל אָמַר: אִף הַמְּבֻשֵׁל עַל שְׂאִינוֹ
מִבְּשֵׁל. וְכֵן הִיָּה רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל -
אָמַר: יִין מִבְּשֵׁל - אִין בּוֹ מְשׁוּם גְּלוּי וְאִין
בּוֹ מְשׁוּם יִין נֶסֶף:

ה. יִרְק שְׁדַרְכּוֹ לְהַשְׁתַּמֵּר יוֹם אֶחָד - תּוֹרְמִין
עָלָיו יוֹם אֶחָד. שְׁנֵי יָמִים - תּוֹרְמִין עָלָיו שְׁנֵי
יָמִים. שְׁלֹשָׁה יָמִים - תּוֹרְמִין עָלָיו שְׁלֹשָׁה
יָמִים. הַקְּשׁוּאִין, וְהַדְּלוּעִין, וְהַטְּרַפְסָמִין,
וְהַתְּרִדִין שְׁדַרְכּוֹן לְהַשְׁתַּמֵּר יוֹם אֶחָד - תּוֹרְמִין
עָלֵיהֶן יוֹם אֶחָד. הַחֲזִירִין, וְהַכְּרִישִׁין,
וְהַלְּפָת, וְהַכְּרוּב, שְׁדַרְכּוֹן לְהַשְׁתַּמֵּר שְׁנֵי
יָמִים - תּוֹרְמִין עָלֵיהֶן שְׁנֵי יָמִים. הַקְּפְלוּטוֹת
וְהַמְּלַפְפוֹת שְׁדַרְכּוֹן לְהַשְׁתַּמֵּר שְׁלֹשָׁה יָמִים -
תּוֹרְמִין עָלֵיהֶן שְׁלֹשָׁה יָמִים. זֶה הַכֵּלָל: כָּל
שְׁנִשְׁמֵר - תּוֹרְמִין עָלָיו. רַבִּי נַחֲמִיָּה אָמַר:
לֹא יִתְרַם מִן הַתּוֹתִים שְׁלֵקֵט בְּשַׁחְרִית עַל
תּוֹתִים שְׁלֵקֵט בֵּין הָעֶרְבִים. וְכֵן הִיָּה רַבִּי
יוֹסִי אָמַר: אִין לָךְ מֵר בְּקִשׁוֹת אֲלֵא הַפְּנִימִי
שְׁבָה, הָרִי זֶה מוֹסִיף עַל חִיצוֹן שְׁבָה
וְתוֹרֵם:

ו. הַתּוֹרֵם אֶת הַבּוֹר וְנִמְצָא מְגֵלָה, אֲבִטִיחַ
וְנִמְצָא נִקּוֹר - תְּרוּמָה וַיִּחְזֹר וַיִּתְרַם. רַבִּי
יִשְׁמַעְעָל בְּרַבִּי יוֹסִי אָמַר מְשׁוּם אָבִיו:
תּוֹרְמִין יִין עַל חֲמִץ, וְאִין תּוֹרְמִין חֲמִץ עַל
יִין אֲלֵא לְפִי חֲשָׁבוֹן:

ז. הַתּוֹרֵם חֲבִית שֶׁל יִין וְנִמְצָאת שֶׁל חֲמִץ,
אִם יָדוּעַ שְׁהִיָּתָה שֶׁל חֲמִץ עַד שֶׁלֹּא תְרַמָּה -
אִינָה תְרוּמָה. וְאִם מִשְׁתַּרְמָה הַחֲמִיצָה -
הָרִי זֶה תְרוּמָה. סֶפֶק - תְּרוּמָה וַיִּחְזֹר וַיִּתְרַם;
דְּבָרֵי רַבִּי יוֹסִי. שְׂרַבִּי יוֹסִי אָמַר: יִין וְחֲמִץ
- שְׁנֵי מִינֵין. וְחֲכָמִים אָמְרִים: מִין אֶחָד:

הַטָּמֵא אִף בְּלַח. כִּיצַד? מִי שִׁכְּבַשׁ זֵיתִים
בְּטָמְאָה וּמִבְּקַשׁ לְתַרְמֵן בְּטָהֳרָה - מִבִּיא
מִשְׁפָּךְ שְׂאִין בְּפִיו כְּבִיצָה, וּמִנִּיחוֹ עַל פִּי
חֲבִית, וּמִבִּיא זֵיתִים וְנוֹתֵן לְתוֹכוֹ וְתוֹרֵם,
וְנִמְצָא תוֹרֵם מִן הַטָּהוֹר עַל הַטָּמֵא וּמִן
הַמְּקָף. אָמְרוּ לוֹ: אִין קְרוּי לַח אֲלֵא יִין
וְשָׁמֶן בְּלִבָּד. רַבִּי יוֹסִי אָמַר: הַתּוֹרֵם מִן
הַטָּמֵא עַל הַטָּהוֹר, בֵּין בְּשׁוּגַג בֵּין בְּמִזִּיד -
תְּרוּמָתוֹ תְרוּמָה. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: מַה נִּשְׁתַּנָּה
זֶה מִן הַתּוֹרֵם מִן הָרַע עַל הַיֶּפֶה! ?

יט. מִפְּרִישֵׁין תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר מִן הַטָּמֵא עַל
הַטָּמֵא, וּמִן הַטָּהוֹר עַל הַטָּהוֹר, וּמִן הַטָּהוֹר
עַל הַטָּמֵא. אָבָל לֹא מִן הַטָּמֵא עַל הַטָּהוֹר.
רַבִּי נַחֲמִיָּה אָמַר: אִין מִפְּרִישֵׁין מִן הַטָּמֵא
עַל הַטָּמֵא אֲלֵא בְּדַמַּי בְּלִבָּד. אָמְרוּ לוֹ:
הָרִי אָמַר (בְּמִדְבָר יח, כח): "וְנִתְתַם מִמֶּנּוּ אֶת
תְּרוּמַת ה' לְאֶהֱרֹן הַכֹּהֵן":

מִסְכַּת תְּרוּמוֹת פֶּרֶק רַבִּיעִי

א. הַתּוֹרֵם וְהַמַּעֲשֵׂר בְּשַׁבָּת, בֵּין בְּשׁוּגַג בֵּין
בְּמִזִּיד - מַעֲשֵׂרוֹתָיו מַעֲשָׂרוֹת. וְהַמְּטָבִיל
כָּלִים בְּשַׁבָּת, בֵּין בְּשׁוּגַג בֵּין בְּמִזִּיד - עָלוּ
לוֹ יְדֵי טְבִילָה:

ב. תּוֹרְמִין חֲטִין עַל הַפֶּת לְפִי הַחֲשָׁבוֹן,
אֲבָל לֹא הַפֶּת עַל חֲטִין. תּוֹרְמִין תְּאֲנִים עַל
הַגְּרוּגְרוֹת בְּמִנֵּין, וְגִרוּגְרוֹת עַל תְּאֲנִים
בְּמִדָּה, אֲבָל לֹא תְאֲנִים עַל הַגְּרוּגְרוֹת
בְּמִדָּה, וְלֹא גִרוּגְרוֹת עַל תְּאֲנִים בְּמִנֵּין. רַבֵּן
שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אָמַר: סְלִי תְאֲנִים וְסְלִי
גִרוּגְרוֹת כֹּלֵן שׁוּיִן - תּוֹרְמִין וּמַעֲשָׂרִין מִזֶּה
עַל זֶה. אָמַר רַבִּי יִשְׁמַעְעָל בְּרַבִּי יוֹסִי: אֲבָא
הִיָּה נוֹטֵל עֲשָׂרָה גִרוּגְרוֹת מִן הַמְּקַצֶּה עַל
תְּשָׁעִים תְּאֲנִים שְׁבַכְלָכְלָה:

ג. תּוֹרְמִין גְּלוֹפְסִין⁴ עַל זֵיתֵי שָׁמֶן, וְלֹא זֵיתֵי
שָׁמֶן עַל הַגְּלוֹפְסִין. [רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: אִף

⁴ זֵיתִים גְּדוּלוֹת הַטּוֹבוֹת לְאִכְלָה אֲבָל אִינֵן

⁵ הַגֵּר"א מוֹחֵק זֹאת.

ח. הִיָּה בְּלָבוּ לְתָרֵם חֲמִץ עַל חֲמִץ, וַיִּמָּה שְׂבִידוֹ יֵין - הֵינֵן תְּרוּמָה. וַיִּחְזֹר וַיִּתְרַם אֶת הַחֲמִץ. הִיָּה בּוֹדֵק אֶת הַחֲבִית לְהִיּוֹת מִפְּרִישׁ עָלֶיהָ וְהוֹלֵךְ, וְנִמְצְאָת שֶׁל חֲמִץ, עַד שְׁלֹשָׁה יָמִים - וְדַאי, מִכָּאֵן וְאֵילֶךְ - סָפֵק. אֲבָל יֵין מִגָּתוֹ - מִפְּרִישֵׁין עָלֶיהָ בְּחֻזְקַת שֶׁהוּא יֵין כָּל אַרְבָּעִים יוֹם:

ט. הָאוֹמֵר תְּרוּמַת הַכָּרִי הַזֶּה בְּצִפּוֹנוֹ - מִחֲצִיזוֹ כְּלָפִי צִפּוֹן מְדַמְעֵ; דְּבָרֵי רַבִּי. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: עוֹשֶׂה אוֹתוֹ כְּמִין קוֹ. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: נוֹטֵל אֶת הַתְּרוּמָה בְּצִפּוֹן צִפּוֹנוֹ:

י. הַמְקַדִּים תְּרוּמָה לְבַכּוֹרִים, מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן לְתְרוּמָה, וּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי לְרֵאשׁוֹן, אִף עַל פִּי שְׂעוּבָה בְּלֹא תַעֲשֶׂה - מֵה שְׁעֵשֶׂה עֲשׂוּי. רֵאשׁוֹן - לֹא יֵאכַל עַד שְׂיִצֵּא שֵׁם שְׁנֵי עָלָיו. שְׁנֵי - לֹא יֵאכַל עַד שְׂיִצֵּא עָלָיו רֵאשׁוֹן. וְאֵין בַּכּוֹרִים מַעֲכָכַת אֶת הַתְּרוּמָה. כִּיּוֹצֵא בּוֹ: הַעוֹשֶׂה עֶסֶה מִן הַטְּבָל, בֵּין שֶׁהַקְּדִים חָלָה לְתְרוּמָה, בֵּין שֶׁהַקְּדִים תְּרוּמָה לְחָלָה - מֵה שְׁעֵשֶׂה עֲשׂוּי. חָלָה - לֹא תֵאכַל עַד שְׂיּוֹצֵיא עָלֶיהָ תְּרוּמָה. וְתְרוּמָה - לֹא תֵאכַל עַד שְׂיּוֹצֵיא עָלֶיהָ חָלָה:

יא. הִיָּה הוֹלֵךְ לְהַפְּרִישׁ תְּרוּמָה, בְּשַׁעַת הַפְּרִשְׁתּוֹ אָמַר: 'הֲרִי זֶה מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן' - הֲרִי זֶה מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן. הִיָּה הוֹלֵךְ לְהַפְּרִישׁ מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן, בְּשַׁעַת הַפְּרִשְׁתּוֹ אָמַר: 'הֲרִי זֶה מַעֲשֵׂר שְׁנֵי' - הֲרִי זֶה מַעֲשֵׂר שְׁנֵי. הִיָּה הוֹלֵךְ לְהַפְּרִישׁ מַעֲשֵׂר⁶, בְּשַׁעַת הַפְּרִשְׁתּוֹ אָמַר: 'הֲרִי זֶה מַעֲשֵׂר עֲנִי' - הֲרִי זֶה מַעֲשֵׂר עֲנִי. נִתְכַּפֵּן לּוֹמֵר מַעֲשֵׂר שְׁנֵי, וְאוֹמֵר: 'מַעֲשֵׂר עֲנִי'. מַעֲשֵׂר עֲנִי, וְאוֹמֵר: 'מַעֲשֵׂר שְׁנֵי' - לֹא אָמַר כְּלוּם. מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן, וְאוֹמֵר: 'מַעֲשֵׂר שְׁנֵי' - לֹא אָמַר כְּלוּם. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם לְשׁוּם מַעֲשֵׂר עֲנִי מִתְכַּפֵּן - לֹא אָמַר כְּלוּם, אִי מִשֵּׁם שְׁנֵי - דְּבָרֵי קַיִמִין:

יב. גוֹי שִׁתְּרָם - תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. גוֹי שֶׁהַפְּרִישׁ בְּכוֹר, פֶּטֶר חֲמור וְחָלָה - מוֹדִיעֵין אוֹתוֹ שְׂאִינוֹ חֵיב. עוֹבְדִין בּוֹ וְגוֹזִזִין אוֹתוֹ, וְאַחַר כֵּךְ מְקַבְּלִין הֵימָנוּ. פֶּטֶר חֲמור וְחָלָה - נֶאֱכַלְת לְזָרִים. בְּמַה דְּבָרִים אָמוּרִים? עַל הַגֶּרֶן. אֲבָל הַכְּנִיס פְּרוּתֵי לְתוֹךְ בֵּיתוֹ - פְּרוּתֵי מְקַלְקְלִין. [יִשְׂרָאֵל הַחֲשׂוֹד שְׁמַכְנִיס פְּרוּתֵי לְתוֹךְ בֵּיתוֹ - פְּרוּתֵי מְקַלְקְלִין. הַכּוֹתֵי - כְּנַכְרֵי; דְּבָרֵי רַבִּי. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הַכּוֹתֵי - כִּיִּשְׂרָאֵל⁸]:

יג. הוֹצִיא תְּרוּמָה מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ - נוֹהֵג בָּהֶן טָבֵל וְתְרוּמָה; דְּבָרֵי רַבִּי. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אֵין נוֹהֵג בָּהּ אֲלֹא תְרוּמָה בְּלִבְד. הוֹצִיא מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ - נוֹהֵג בּוֹ טָבֵל וּמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן; דְּבָרֵי רַבִּי. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אֵין צָרִיךְ לְהַפְּרִישׁ אֲלֹא תְרוּמָה בְּלִבְד. הוֹצִיא לָהֶם מַעֲשֵׂר שְׁנֵי מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ - נוֹהֵגִין בּוֹ טָבֵל וּבְמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן; דְּבָרֵי רַבִּי. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אֵין צָרִיךְ לְהַפְּרִישׁ אֲלֹא תְרוּמָה וּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי. יִשְׂרָאֵל הַחֲשׂוֹד וְהוֹצִיא מַעֲשֵׂר שְׁנֵי מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ וְאוֹמֵר: 'פְּדוּי הוּא' - נֶאֱמַן. 'פְּדוּי הוּא וּפְדוּי לָכֶם' - אֵינוֹ נֶאֱמַן. 'פְּדָאוּהוּ לִי, וּפְדָאוּהוּ לָכֶם' - דְּבָרֵי קַיִמִין. וְהַכּוֹתֵי - כְּגוֹי; דְּבָרֵי רַבִּי. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כּוֹתֵי - כִּיִּשְׂרָאֵל.

יד. כּוֹתֵי שִׁתְּרָם וְנִתְנָה לְכַהֵן - תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: תְּרוּמָה וַיִּחְזֹר וַיִּתְרַם. אָמְרוּ לוֹ: מַה נִּשְׁתַּנָּה זֶה מִנְּכָרֵי שִׁתְּרָם וְנִתְנָה לְפָנָי בְּהִמָּתּוֹ? אָמַר לָהֶם: הַפְּרִשָּׁה הִיא זֹה, שְׁזוֹ - נִתְרָמָה בְּקִדְשָׁה; לֹא נִתְרָמָה בְּקִדְשָׁה:

⁷ מוֹדִיעֵין אוֹתוֹ שְׂאִינוֹ חֵיב וְאַחַר כֵּךְ מְקַבְּלִין מִמֶּנּוּ פֶטֶר חֲמור עוֹבְדִין בּוֹ וְגוֹזִזִין אוֹתוֹ וְחָלָתוֹ נֶאֱכַלְת.

⁸ הַגֶּרֶן"א לֹא גֵרָם לָהּ.

⁶ מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן.

הוֹסִיף עֲשָׂהָהּ – תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָהּ. וְאִם נִתְכַּוֵּן לְהוֹסִיף אֶחָד – אֵינן תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָהּ:

ו. נִתְכַּוֵּן לְתָרֵם אֶחָד מֵעֲשָׂהָהּ, וְעֵלָה בְּיָדוֹ מֵעֲשָׂרִים, מִשְׁלָשִׁים, וּמֵאַרְבָּעִים, וּמִחֲמָשִׁים, וּמִשְׁשִׁים – תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָהּ. נִתְכַּוֵּן לְתָרֵם אֶחָד מִשְׁשִׁים, וְעֵלָה בְּיָדוֹ מִחֲמָשִׁים, מֵאַרְבָּעִים, מִשְׁלָשִׁים, מֵעֲשָׂרִים, מֵעֲשָׂהָהּ – אֵינן תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָהּ. וְאִם אָמַר: 'הֲרִינִי תוֹרֵם' – תוֹרֵם וּמְחַשֵּׁב וְתוֹרֵם. תָּרֵם וְעֵלָה בְּיָדוֹ אֶחָד מִשְׁשִׁים – תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָהּ וְאֵינן צָרִיךְ לְהוֹסִיף. מִשְׁשִׁים וְאֶחָד – צָרִיךְ לְהוֹסִיף. רַבִּי אֹמֵר: רַבּוֹ שֶׁל אֶחָד כְּמוֹהוּ. עַד כַּמָּה מוֹסִיף? אֲפֹלוֹ אֶחָד עַל אֶחָד. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אֹמֵר: כְּמוֹ שְׁלֹמוֹד. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר: תּוֹסֵפֶת תְּרוּמָה – נִטְלָת מִן הַטְּהוֹר עַל הַטְּמֵא, וְאֵינָהּ מְדַמְעֶת, וְאֵינן חַיְבִין עָלֶיהָ חֲמֵשׁ. כַּמָּה דְבָרִים אֲמוּרִים? בְּזִמְנָן שְׁנֵיתְכֹנֵן לְתָרֵם אֶחָד מִשְׁשִׁים, וְעֵלָה בְּיָדוֹ מִשְׁשִׁים וְאֶחָד. אָבָל אִם אָמַר: 'הֲרִינִי תוֹרֵם' – זֶה הִיא תְּרוּמָה וְדָאִית:

ז. רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמֵר: כָּל תְּרוּמָה שְׂאִין מִקְפִּידִין עָלֶיהָ, כְּגוֹן תְּרוּמַת הַכְּרִיסִין, וְהַכְּלִיסִין, וְהַחֲרוּבִין, וְתְרוּמַת טְמֵאָה – אֵינן צָרִיךְ לְהוֹסִיף, וְנִטְלָת אֶחָד מִשְׁשִׁים. אֵלוֹ נִטְלִין אֶחָד מִשְׁשִׁים: גְּדוּלֵי תְרוּמָה, וְעֲרוּבֵי תְרוּמָה, וְתְרוּמַת שְׁנֵטְמָאֵת בְּשִׁגְגָה וּבִאֲנָס, וְתְרוּמַת הַקֶּדֶשׁ, וְתְרוּמַת חוּצָה לְאַרְץ, הַקֶּצֶחַ, וְהַכְּלִיסִין, וְהַחֲרוּבִין, וּגְמִזְיוֹת, וְתוֹרֵמִסִין, וְשַׁעוּרִין אֲדוּמִיּוֹת, וְתְרוּמַת עֲצִיץ, וְתְרוּמַת אֲפוֹטְרוֹפוּס:

ח. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: מִנֵּין לְתְרוּמָה שֶׁהִיא אֶחָד מִחֲמָשִׁים? שְׁנֵאָמַר (בַּמִּדְבָּר לֵא. ל): "וּמִמְחֻצָּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תִּקַּח אֶחָד אֶחָד מִן הַחֲמִשִּׁים" וְגו'. אֶחָדוֹ אֶחָדוֹ; אֵיךְ מִמֶּה שְׂאֲחֻזְתִּי לָךְ מִמְּקוֹם אֲחֵר – הֲרִי הוּא כְּזוֹ, מֵה זֶה – אֶחָד מִחֲמָשִׁים, אֵיךְ זֶה – אֶחָד מִחֲמָשִׁים. מִנֵּין שְׂאֵם תָּרֵם וְעֵלָה בְּיָדוֹ אֶחָד מִשְׁשִׁים – שְׂתְרוּמָתוֹ תְּרוּמָה? שְׁנֵאָמַר (יִתְזַקֵּאל מֶה, יג): "זֹאת הִתְרוּמָה אֲשֶׁר תִּרְיָמוּ שְׁשִׁית הָאָפָה מִחֶמֶר הַחֲטָיִם וְשְׁשִׁיתֶם הָאִפָּה מִחֶמֶר

טו. הִיְתָה לוֹ עֲרֻמָּה מוֹרַחַת, רְצָה לְעֲשׂוֹתָהּ תְּרוּמָה עַל מְקוֹם אֲחֵר – עוֹשָׂה. נִטְלָה תְּרוּמָתָהּ, אִם רְצָה לְעֲשׂוֹת אוֹתָהּ מֵעֲשָׂר רִאשׁוֹן עַל מְקוֹם אֲחֵר – עוֹשָׂה. נִטְלָה מֵעֲשָׂר רִאשׁוֹן, רְצָה לְעֲשׂוֹת אוֹתוֹ מֵעֲשָׂר שְׁנֵי עַל מְקוֹם אֲחֵר – עוֹשָׂה. נִטְלָה מֵעֲשָׂר רִאשׁוֹן, רְצָה לְעֲשׂוֹת אוֹתָהּ מֵעֲשָׂר עֲנִי עַל מְקוֹם אֲחֵר – עוֹשָׂה. וְאִם אָמַר: 'הֲרִינִי תוֹרֵם וּמְחַשֵּׁב אִם תֵּעָלָה בְּיָדִי אֶחָד מִשְׁשִׁים – תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. וְאִם לֹאוֹ – אֵינן תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה', תָּרֵם וְעֵלָה בְּיָדוֹ אֶחָד מִשְׁשִׁים – תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה, אֲלֵא שְׁתוֹרֵם בְּמִדָּה:

מִסְכַּת תְּרוּמוֹת פָּרָק חֲמִישִׁי

א. הִיְהִי לֹקֵט דְּלַעַת לְהִיּוֹת מִפְּרִישׁ עָלֶיהָ וְהוֹלֵךְ, וְהִיְהִי רוּשֵׁם וְאֹמֵר: 'עַד כָּאֵן תְּרוּמָה'; דְּבָרֵי רַבִּי. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אֹמֵר: תוֹרֵם וּמְחַשֵּׁב כְּמוֹ שְׁלֹמוֹד:

ב. הִיְהִי צָרִיךְ לְהַפְרִישׁ כְּעֲשָׂר וּכְחֲמֵשׁ עֲשָׂהָהּ חַבִּיּוֹת שֶׁל יֵינן – מֵעֵלָה אֶת הָרִאשׁוֹנָה, וְאֹמֵר: 'זֶה תְּרוּמָה'. אֶת הַשְּׁנֵיָה, וְאֹמֵר: 'הֲרִי זֶה תְּרוּמָה'; דְּבָרֵי רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. רַבִּי אֹמֵר: מֵעֵלָה כָּלֵן לְגַב הַבוּר, וְאֹמֵר: 'הֲרִי זֶה תְּרוּמָה':

ג. מִי שֶׁהָיוּ פְרוּתָיו בְּמַגּוּרָה, וְנוֹתֵן סָאָה לְבֵן לְוִי וְסָאָה לְעֲנִי – מִפְּרִישׁ שְׂמוּנָה סָאִין וְאוּכְלֵן, בֵּין שֶׁהִיְתָה אוֹתָהּ שְׁעָה קִימָת, בֵּין שֶׁלֹּא הִיְתָה אוֹתָהּ שְׁעָה קִימָת – מִפְּרִישׁ עָלֶיהָ וְאוּכַל; דְּבָרֵי רַבִּי מְאִיר. וּחְכָמִים אֹמְרִים: אִם הִיְתָה אוֹתָהּ שְׁעָה קִימָת – מִפְּרִישׁ עָלֶיהָ תְּרוּמָה וְהוֹלֵךְ, וְאִם לֹאוֹ – אֵינן מִפְּרִישׁ אֲלֵא לְפִי חֲשׁוֹבוֹן:

ד. שַׁעוּר תְּרוּמָה – בֵּית שְׂמַאי אֹמְרִים: עֵין יָפָה – מִשְׁלָשִׁים, וְהַבִּינוּנִית – מֵאַרְבָּעִים, וְהַרְעָה – מִחֲמָשִׁים. בֵּית הַלֵּל אֹמְרִים: עֵין יָפָה – אֶחָד מֵאַרְבָּעִים, בִּינוּנִית – מִחֲמָשִׁים, וְהַרְעָה – מִשְׁשִׁים.

ה. הָאֹמֵר לְשִׁלּוּחוֹ: 'צֵא תוֹרֵם' – תוֹרֵם בְּבִינוּנִית, אֶחָד מִחֲמָשִׁים. פַּחַת עֲשָׂהָהּ אוֹ

השעורים". רבי ישמעאל אומר: מחצה חלין ומחצה תרומה, ובלבד שיהיה חלין מרבה על התרומה. בית שמאי אומרים: אחד משלשים מערי הלויים:

ט. רבי יוסי אומר: תשלומי תרומה, חמשה, וחמש חמשה - הרי הן כתרומה לחיב עליהן מיתה, קרן וחמש, לאוסרן בפחות ממאה, לעלותו במאה ואחד. תרומה - עולה במאה ואחד. רבי שמעון אומר: במאה מקל וחמר, מה תחלתה במאה ואחד - קל וחמר בסופה. ומה מצינו תרומת מעשר - באחד ומאה, אף תרומה - באחד ומאה. אמרו לו: לא, אם אמרת בתרומת מעשר - שנטלה קדש מקדש ולא נקרא שם אסור עליה, תאמר בזו - שנטלה קדש מחול ונקרא שם אסור עליה?!

י. ערלה וכלאי הכרם - עולין באחד ומאתים. רבי שמעון אומר: מאתים. תרומה, ערלה וכלאי הכרם, ספקן - מתר. ספק נאכלו, ספק נגנבו, ספק אבדו, ספק נפלו לחלין - ספקן מתר. ואם היה טבל ומעשר ראשון ומעשר שני - הרי זה אסור, שלא התירו ספק מדמע - אלא לדבר שאין לו מתירין:

יא. רבי יהודה אומר: רמונין מתוקין - אוסרין כל שהן. כיצד? נפל אחד מהן לתוך הרבוא - כלן אוסרין. נפל מרבוא לתוך רבוא אחרת - כלן אוסרין. רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון: נפל אחד מהן לתוך הרבוא - כלן אוסרין. נפל מרבוא לתוך שלשה, משלשה למקום אחר - מתר, מפני שהן ספק דמוע. אמר רבי יהודה בן בבא: אני אחד מן בעלי הוראה, שאם יבאו לידי חליפות תרדין, אומר אני: שיעלה באחד ומאה. ולא עוד: אלא שבית דין צריכין למנות על כלן, שיעלו באחד ומאה:

יב. נתפצעו אגוזים, נתפרדו רמונין, נתפתחו חביות, נתחתכו דלועין, נתפרסו

כפרות - יעלו באחד ומאתים. נפלו ואחר כך נתחתכו, בין בשוגג בין במזיד - הרי אלו לא יעלו; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: בין בשוגג בין במזיד - יעלו. רבי יוסי אומר: בשוגג - יעלו. במזיד - לא יעלו. וכן היה רבי יוסי אומר: תרומה סתומה שנתערכה בפתוחות, ופתוחה בסתומות -- הרי אלו יעלו. שלא אמרו, אלא סתומה שבסתומות. נמצאת אומר, שרבי אליעזר אומר: בידוע - לא תעלה, בשאין ידוע - תעלה. רבי יהושע אומר: בין בידוע בין בשאין ידוע - לא תעלה. רבי עקיבה אומר: בידוע - לא תעלה. שאין ידוע - תעלה:

יג. ליטרא קציעות שדרסה על פי חבית, ואין ידוע באיזה חבית דרסה. דרסה על פי כורת, ואין ידוע באיזו כורת דרסה. דרסה בעגול דבלה, ואין ידוע באיזה עגול דרסה - רבי אליעזר אומר: רואין את העליונות כאלו הן פרודות, אם יש שם מאה ואחד לטרות - תעלה. ואם לאו - לא תעלה. רבי יהושע אומר: אם יש שם מאה פומין - יעלו. ואם לאו, הפומין - אוסרין, והשולים - מתרין; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר, רבי אליעזר אומר: אם יש שם מאה פומין - תעלה, ואם לאו, הפומין - אוסרין, והשולים - מתרין. רבי יהושע אומר: אף על פי שיש שם שלש מאות פומין - לא תעלה. דרסה בעגול ואין ידוע היכן דרסה - הכל מודים שתעלה:

יד. סאה תרומה שנפלה על פי המגורה - רואין אותה כאלו היא חטין על פי שעורין לקפאה⁹. רבן שמעון בן גמליאל אומר: במשתמר - תעלה באחד ומאה:

טו. תרומת מעשר של דמאי שחזרה למקומה - מדמעת. למקום אחר - אינה מדמעת; דברי רבי אליעזר. וחכמים אומרים: בין למקומה בין למקום אחר -

⁹ ובנסחת הספרים: לקולפה.

לָהּ מִתִּירִין, וְלֹא נִתְּנוּ לָהּ חֻקִּים שְׁעוֹר!
אָמַר לָהֶם: שְׁבִיעִית - אֵינָה אוֹסֶרֶת כָּל
שְׂהוּא אֶלָּא לְבַעוֹר, אֲבָל לֹא־כִילָהּ אֵינָה
אוֹסֶרֶת אֶלָּא בְּנוֹתָן טַעַם:

מִסְכַּת תְּרוּמוֹת פָּרָק שִׁישִׁי

א. סָאָה תְּרוּמָה שְׁנִפְלָה לְפָחוֹת מִמָּאָה חֲלִין
- הָרִי אֵלּוּ מִדְּמַעִין. אֵין חִיבִין עֲלֵיהֶן קָרָן
וְחַמֵּשׁ, וְאֵין מְשַׁלְּמִין מֵהֶן קָרָן וְחַמֵּשׁ
מִמָּקוֹם אַחַר אֶלָּא לְפִי חֲשׁוֹבִין:

ב. סָאָה תְּרוּמָה שְׁנִפְלָה לְמָאָה וְהִגְבִּיהָ,
אִם הָיוּ שָׁל טָבֵל - עוֹשִׂים אוֹתָן תְּרוּמַת
מַעְשֵׂר עַל מָקוֹם אַחַר, אוֹ קוֹרָא שֵׁם
לְתְּרוּמַת מַעְשֵׂר שְׁבָהָן. אִם הָיוּ שָׁל מַעְשֵׂר
טָבֵל - עוֹשֶׂה אוֹתָן תְּרוּמַת מַעְשֵׂר עַל מָקוֹם
אַחַר. אוֹ קוֹרָא שֵׁם לְתְּרוּמַת מַעְשֵׂר שְׁבָהָן,
אִם הָיוּ שָׁל מַעְשֵׂר שְׁנִי - מַחֲלִלָן עַל הַמַּעֲוֹת
בְּדַמֵּי תְּרוּמָה חוּץ מִדְּמֵי תְּרוּמָה שְׁבָהָן. אִם
הָיוּ שָׁל חֲדָשׁ - יִמְתִּין עַד שְׂיבֵא הַפֶּסַח
וְיִתְּנֶנּוּ לְכַהֵן:

ג. סָאָה תְּרוּמָה שְׁנִפְלָה לְפָחוֹת מִמָּאָה
וְנִדְמָעוּ, אִם הָיוּ שָׁל טָבֵל - מְפָרִישׁ עֲלֵיהָ
תְּרוּמָה מִמָּקוֹם אַחַר, אוֹ קוֹרָא שֵׁם לְתְּרוּמַת
מַעְשֵׂר שְׁבָהָ. [הֵיטָה שָׁל מַעְשֵׂר טָבֵל -
עוֹשֶׂה תְּרוּמָה וּמַעְשֵׂרוֹת עַל מָקוֹם אַחַר, אוֹ
קוֹרָא שֵׁם לְתְּרוּמַת מַעְשֵׂר שְׁבָהָ¹¹]. וְאִם הָיוּ
שָׁל מַעְשֵׂר שְׁנִי - מַחֲלִלָן עַל הַמַּעֲוֹת בְּדַמֵּי
תְּרוּמָה חוּץ מִדְּמֵי תְּרוּמָה שְׁבָהָן. אִם הָיוּ
שָׁל חֲדָשׁ - יִמְתִּין עַד שְׂיבֵא הַפֶּסַח וְיִתְּנֶנּוּ
לְכַהֵן:

ד. סָאָה תְּרוּמָה טְמֵאָה שְׁנִפְלָה לְמָאָה
שְׁבִיעִית - הָרִי אֵלּוּ יַעֲלוּ. פָּחוֹת מִכֵּן -
יִרְקֹבוּ¹²:

מִדְּמַעַת. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: בֵּין לְמָקוֹמָה
בֵּין לְמָקוֹם אַחַר - אֵינָה מִדְּמַעַת:

טז. כֶּשֶׂם שֶׁהִתְרוּמוֹת עוֹלוֹת מִתּוֹךְ הַחֲלִין
בְּאַחַד וּמֵאָה, בֵּין בְּלוּל בֵּין שְׂאִינוּ בְּלוּל,
כִּךְ טְמֵאָה תַעֲלֶה מִתּוֹךְ הַטְּהוּרָה בֵּין בְּלוּל
בֵּין שְׂאִינוּ בְּלוּל. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: בְּבָלוּל -
לֹא תַעֲלֶה, בְּשְׂאִינוּ בְּלוּל - תַעֲלֶה. נִפְלָה
לְתּוֹךְ הַחֲלִין טְמֵאִים - הַכֹּל מוֹדִים
שֶׁתַעֲלֶה:

יז. קִשּׁוֹת שֶׁל תְּרוּמָה טְמֵאָה שְׁנִתְעַרְבָה
בְּמָאָה קִשּׁוֹת שֶׁל חֲלִין טְהוּרִין, וְכֵן פְּרוּסוֹת
שֶׁל לֶחֶם הַפָּנִים טְמֵאָה שְׁנִתְעַרְבוּ בְּמָאָה
פְּרוּסוֹת שֶׁל חֲלִין טְהוּרִין - הָרִי אֵלּוּ יַעֲלוּ.
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא יַעֲלוּ. אִם נִגְעוּ
פְּרוּסוֹת זוֹ בְּזוֹ - טְמֵאוּ זוֹ בְּזוֹ. וְאִם הָיָה
אֶכָּל פְּסוּל שְׁנִפְסַל בְּטָבוּל יוֹם - הַכֹּל
מוֹדִים שְׂיַעֲלוּ:

יח. הַטָּבֵל שְׁנִתְעַרַב בְּחֲלִין - הָרִי זֶה אוֹסֵר
כָּל שֶׁהוּא. אִם יֵשׁ לוֹ פְּרֻנְסָה מִמָּקוֹם אַחַר -
מוֹצִיא לְפִי חֲשׁוֹבִין. וְאִם לֹא - רַבִּי אֶלְעָזָר
בֶּן עֶרְךָ אוֹמֵר: קוֹרָא שֵׁם לְתְּרוּמַת מַעְשֵׂר
שְׁבוּ וְעוֹלָה בְּאַחַד וּמֵאָה. וְכֵן מַעְשֵׂר טָבֵל
שְׁנִתְעַרַב בְּחֲלִין - הָרִי הוּא אוֹסֵר כָּל שֶׁהוּא,
אִם יֵשׁ לוֹ פְּרֻנְסָה מִמָּקוֹם אַחַר - מוֹצִיא לְפִי
חֲשׁוֹבִין. וְאִם לֹא - רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֶרְךָ
אוֹמֵר: קוֹרָא שֵׁם לְתְּרוּמַת מַעְשֵׂר שְׁבוּ
וְעוֹלָה בְּאַחַד וּמֵאָה¹⁰. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר:
כָּל דְּבַר שִׁישׁ לוֹ מִתִּירִין, כְּגוֹן: טָבֵל
וּמַעְשֵׂר שְׁנִי, וְהַקֹּדֶשׁ, וְהַחֲדָשׁ - לֹא נִתְּנוּ
חֻקִּים שְׁעוֹר. וְכָל דְּבַר שְׂאִין לוֹ מִתִּירִין,
כְּגוֹן: עֲרֵלָה וְכֹלֵאֵי הַפְּרָם - נִתְּנוּ חֻקִּים
לָהֶם שְׁעוֹר. אָמְרוּ לוֹ: וְהֵלֵא שְׁבִיעִית אֵין

¹⁰ נִסְחַת הַסְּפָרִים כֵּאֵן: וְאִם הָיָה טָבֵל מַעְשֵׂר
רֵאשׁוֹן וּמַעְשֵׂר שְׁנִי - חָרִי זֶה אִסּוּר, שִׁלָּא
חִתִּירוֹ סַפֵּק מִדְּמַעַת אֶלָּא לְדַבַּר שִׁישׁ לוֹ מִתִּירִין.

אֲבָל הַגֵּרָא מִזְחָק אֵת נִסְחַת הַסְּפָרִים מִכֵּאֵן,
מִפְּנֵי שְׁמֻקוּמָה לְמַעֲלָה.

¹¹ הַגֵּרָא מִזְחָק אֶבֶל בְּכַתֵּב יָד נִמְצָא עִם הַנְּהִיחַ
שֶׁהַכְּנָסָה בְּפָנִים.

¹² כַּנ"ל.

ז. הַקְמַחִין וְהַסְלִתוֹת - מַעְלִין זֶה אֶת זֶה; דְּבַרֵי רַבִּי נַחֲמִיָּה. וְחַכְמִים אוֹמְרִים: אֵין מַעְלִין זֶה אֶת זֶה. לּוֹג מִים שֶׁנִּפְּל לְתוֹךְ תַּשְׁעִים וְתַשְׁעָה יַיִן, וְאַחַר כֵּךְ נִפְּל לּוֹג שֶׁמֶן - מַעְלִין זֶה אֶת זֶה; דְּבַרֵי רַבִּי נַחֲמִיָּה. וְחַכְמִים אוֹמְרִים: אֵין מַעְלִין זֶה אֶת זֶה¹⁴:

ח. סָאָה עָרְלָה שֶׁנִּפְּלָה לְמַאֲתִים, יָדַע בָּהּ, וְאַחַר כֵּךְ נִפְּלָה אַחֲרֵת - הָרִי זֶה מִתְּרַת. עַד שִׁירְבָה אָסוּר עַל הַמְּתָר:

ט. סָאָה תְרוּמָה שֶׁנִּפְּלָה לְמַאָה, וְאַחַר כֵּךְ נִפְּלוּ לְתוֹכָהּ חֲלִין כָּל שֶׁהֵן - הָרִי זֶה מִתְּרַת. סָאָה תְרוּמָה שֶׁנִּפְּלָה לְמַאָה וְהִגְבִיָּה - אֵין מוֹצִיאִין זִנְיִן שְׁבָהּ. לּוֹג יַיִן צָלוּל שֶׁנִּפְּלוּ לְתוֹךְ מַאָה לְגִין עֶכּוּרִין - אֵין מוֹצִיאִין שְׁמֵרִים שְׁבָהּ. לּוֹג יַיִן עֶכּוּר שֶׁנִּפְּל לְפָחוֹת מִמַּאָה לְגִין צָלוּלִין - אֵין מוֹצִיאִין שְׁמֵרִים שָׁבוּ:

י. שְׂאוֹר שֶׁבִלַּל לוֹ בְּשְׂאוֹר אַחַר וְהִחְמִיץ בּוֹ אֶת הָעֶסֶה, אִם אֵין בְּאֶסוּר נוֹתֵן טַעַם - מְתָר. הַקְמַחִין וְהַסְלִתוֹת - מַעְלִין זֶה אֶת זֶה; דְּבַרֵי רַבִּי נַחֲמִיָּה. וְחַכְמִים אוֹמְרִים: אֵין מַעְלִין זֶה אֶת זֶה. לּוֹג מִים שֶׁנִּפְּל לְתוֹךְ תַּשְׁעִים וְתַשְׁעָה יַיִן, וְאַחַר כֵּךְ נִפְּל לּוֹג שֶׁמֶן - מַעְלִין זֶה אֶת זֶה; דְּבַרֵי רַבִּי נַחֲמִיָּה. וְחַכְמִים אוֹמְרִים: אֵין מַעְלִין זֶה אֶת זֶה. חֲטִיץ בְּשַׁעוּרִים - יְבוּר. טְחָנָן - בְּנוֹתֵן טַעַם. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: גָּרִיס שֶׁל פּוֹל וְגָרִיס שֶׁל טַפִּיחַ - הָרִי אֵלוֹ מִיִּן אַחַד. וְכֵן הִיָּה רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: שְׁתֵּי קַפּוֹת אַחַת שֶׁל חֲלִין וְאַחַת שֶׁל תְרוּמָה, וְנִפְּלָה סָאָה שֶׁל תְרוּמָה לְתוֹךְ אַחַת מֵהֶן, וְאֵין יָדוּעַ לְאִיָּה מֵהֶן נִפְּלָה - שְׁתֵּיהֶן מִתְּרוֹת:

יא. שְׁתֵּי קַפּוֹת בְּשְׁתֵּי עֲלִיּוֹת, שְׁתֵּי מְגוּרוֹת בְּעֲלִיָּה אַחַת - הָרִי אֵלוֹ יַעֲלוּ. וּשְׁתֵּי מְגוּרוֹת בְּשְׁתֵּי עֲלִיּוֹת - לֹא יַעֲלוּ. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אִפְּלוּ הֵן בְּשְׁתֵּי עֲוִירוֹת - מַעְלוֹת זֶה אֶת זֶה.

ה. סָאָה תְרוּמָה טְמֵאָה שֶׁנִּפְּלָה לְמַאָה סָאָה תְרוּמָה טְהוֹרָה - בֵּית שְׁמַאי אוֹסְרִין, וּבֵית הַלֵּל מְתִירִין. אָמְרוּ בֵּית הַלֵּל לְבֵית שְׁמַאי: טְהוֹרָה - אָסוּרָה לְזָרִים, וְטְמֵאָה - אָסוּרָה לְכַהֲנִים. מַה טְהוֹרָה - עוֹלָה, אֵף טְמֵאָה - תַּעֲלָה. אָמְרוּ לָהֶם בֵּית שְׁמַאי: לֹא, אִם אָמַרְתָּ בְּטְהוֹרָה - שֶׁהִיא עוֹלָה מִתּוֹךְ הַחֲלִין לְהֵאָכִיל לְזָרִים, תֵּאמְרוּ בְּטְמֵאָה שֶׁאֵין עוֹלָה מִתּוֹךְ הַחֲלִין לְאָכֵל לְכַהֲנִים [אָמְרוּ לָהֶם בֵּית הַלֵּל: הָרִי טְמֵאָה שֶׁנִּפְּלָה לְתוֹךְ הַחֲלִין תּוֹכִיחַ, שֶׁאֵין עוֹלָה מִתּוֹךְ הַחֲלִין לְהֵאָכִיל לְזָרִים, וְהָרִי הִיא עוֹלָה¹³]. אָמְרוּ לָהֶם בֵּית שְׁמַאי: אִם אָמַרְתֶּם בְּחֲלִין שֶׁהִתְרוּ הֵתֵר מְרַבָּה, תֵּאמְרוּ בְּתְרוּמָה שֶׁהִתְרָה הֵתֵר מַעֲטָ? ! אָמְרוּ לָהֶם בֵּית הַלֵּל: וְכִי בְמָה הַחֲמִירָה תּוֹרָה, בְּאוֹכְלֵי תְרוּמָה לְזָרִים אוּ בְּאוֹכְלֵי תְרוּמָה לְכַהֲנִים? בְּאוֹכְלֵי תְרוּמָה לְזָרִים. טְהוֹר שֶׁאָכַל אֶת הַטְּהוֹר, וְטְהוֹר שֶׁאָכַל אֶת הַטְּמֵא, וְטְמֵא שֶׁאָכַל אֶת הַטְּהוֹר, וְטְמֵא שֶׁאָכַל אֶת הַטְּמֵא - כָּלֶם בְּמִיתָה. וּבְאוֹכְלֵי תְרוּמָה לְכַהֲנִים, טְהוֹר שֶׁאָכַל אֶת הַטְּהוֹר - כְּמַצּוֹתָיו, טְהוֹר שֶׁאָכַל אֶת הַטְּמֵא - בַּעֲשָׂה, וְטְמֵא שֶׁאָכַל אֶת הַטְּהוֹר וְטְמֵא שֶׁאָכַל אֶת הַטְּמֵא - בְּלֹא תַעֲשָׂה. וְהֵלֵךְ דְּבָרִים קָל וְחֹמֵר: וּמָה אִם מְקוּם שֶׁהַחֲמִירָה תּוֹרָה בְּאוֹכְלֵי תְרוּמָה לְזָרִים - הָרִי הוּא עוֹלָה מִתּוֹךְ הַחֲלִין לְהֵאָכֵל לְזָרִים, מְקוּם שֶׁהַקְּלָה תּוֹרָה בְּאוֹכְלֵי תְרוּמָה לְכַהֲנִים - אֵינוֹ דִּין שֶׁתַּעֲלָה מִתּוֹךְ הַחֲלִין לְהֵאָכִיל לְכַהֲנִים?! לְאַחַר שֶׁהוּדוּ, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: תְּרוּם וְתִרְקַב. וְחַכְמִים אוֹמְרִים: אֲבָדָה בְּמַעוֹטָה:

ו. סָאָה תְרוּמָה שֶׁנִּפְּלָה לְמַאָה, וְלֹא הִסְפִּיק לְהִגְבִיָּה עַד שֶׁנִּפְּלָה אַחֲרֵת - הָרִי זֶה אָסוּרָה. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן: בְּמָה דְּבָרִים אָמּוּרִים? בְּזִמְן שֶׁלֹּא יָדַע בָּהּ וְאַחַר כֵּךְ נִפְּלָה, אֲבָל אִם יָדַע בָּהּ וְאַחַר כֵּךְ נִפְּלָה אַחֲרֵת - הָרִי זֶה מִתְּרַת שֶׁכָּבֵר הִיָּה לָהּ לְהַעֲלוֹת:

¹⁴ הַגֵּר"א לֹא גָרַם לָהּ כָּאוֹ, וְהִכְיָאָה לְקַפּוֹ.

וְהַכְנַסְנָהּוּ בְּמִקּוּם שְׁצִינָן.

¹³ הַגֵּר"א ל"ג.

טז. הפּריש תּרוּמָה ומעֲשֵׂר ראשׁוֹן ומעֲשֵׂר שְׁנִי, ואִין ידוע איזוֹהוּ - הרי זה מוֹדד אֶת התּרוּמָה, אֶת הַראשׁוֹנָה וְאֶת הַשְּׁנִיָּה:

מַסַּכַּת תּרוּמוֹת פֶּרֶק שְׁבִיעִי

א. אֶחָד הָאוֹכֵל, וְאֶחָד הַשּׁוֹתֵה, וְאֶחָד הַסֹּף. רבי שמעון אומר: הַסֹּף שָׁמֵן שֶׁל תּרוּמָה, שׁוּגַג - מִשְׁלֵם אֶת הַקֶּרֶן וְאִינוּ מִשְׁלֵם אֶת הַחֶמֶשׁ. הָאוֹכֵל תּרוּמָה נְקוּרָה, וְהַשּׁוֹתֵה יֵין מְגֵלָה - מִשְׁלֵם קֶרֶן וְחֶמֶשׁ. נֹזֵר שֶׁשָּׂתָה יֵין שֶׁל תּרוּמָה, שׁוּגַג - מִשְׁלֵם קֶרֶן וְחֶמֶשׁ. אֶכֶל תּרוּמָה בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים - מִשְׁלֵם קֶרֶן וְחֶמֶשׁ. יֵין וְחֶמֶץ - מִשְׁלֵם קֶרֶן וְחֶמֶשׁ:

ב. הָאוֹכֵל תּרוּמָה טְמֵאָה בְּמִזֵּיד - מִשְׁלֵם דְּמֵי עֲצִים לַכֹּהֵן. אֲבָא שְׁאוּל אומר: כֹּל דְּבַר שֵׁישׁ בּו שׁוּה פְּרוּטָה - חֵיב. אָמְרוּ לוֹ: לֹא אָמְרוּ שׁוּה פְּרוּטָה אֲלֵא בְּהַקְדָּשׁ בְּלִבָּד:

ג. אֶכֶל וְחֹזֵר וְאֶכֶל, אִם יֵשׁ מִתְחַלֵּת אֲכִילָה ראשׁוֹנָה עַד סוֹף אֲכִילָה אַחֲרוֹנָה כְּדֵי אֲכִילַת פָּרֶס - מִצְטַרְפִּין, וְאִם לֹא - אִין מִצְטַרְפִּין. שְׂתָה, חֹזֵר וְשָׂתָה, חֹזֵר וְשָׂתָה, אִם יֵשׁ מִתְחַלֵּת שְׂתִיָּה ראשׁוֹנָה עַד סוֹף שְׂתִיָּה אַחֲרוֹנָה כְּדֵי אֲכִילַת פָּרֶס - מִצְטַרְפִּין, וְאִם לֹא - אִין מִצְטַרְפִּין. אֲכִילָה וְשְׂתִיָּה - אִין מִצְטַרְפִּין. כֶּשֶׁם שְׁאֲכִילָה בְּכֹזֵית - כֶּךָ שְׂתִיָּה בְּרַבִּיעִית. אֶכֶל כֹּזֵית אָפְלוּ מִחֶמֶשֶׁת הַמִּינִין - הָרִי אֵלוּ מִצְטַרְפִּין. אֶכֶל כַּחֲצֵי זֵית, וְנוֹדַע לוֹ, וְחֹזֵר וְאֶכֶל כַּחֲצֵי זֵית אַחַר מִמִּין אַחַר - הָרִי אֵלוּ אִין מִצְטַרְפִּין:

ד. כֶּשֶׁם שְׁאִין נוֹתְנִין תּרוּמָה אֲלֵא לְכֹהֵן חֵבֵר - כֶּךָ אִין מִשְׁלָמִין קֶרֶן וְחֶמֶשׁ אֲלֵא לְכֹהֵן חֵבֵר. הָאוֹכֵל תּרוּמַת עִם הָאֶרֶץ - מִשְׁלֵם קֶרֶן וְחֶמֶשׁ לְכֹהֵן חֵבֵר, וְחֵבֵר נוֹטֵל דְּמִים וּמְפִיס אֶת עִם הָאֶרֶץ:

ה. תּרוּמַת חֵבֵר וְתּרוּמַת עִם הָאֶרֶץ שֶׁנִּתְעַרְבוּ - כּוֹפִין אֶת עִם הָאֶרֶץ לְמַכּוֹר אֶת חֵלְקוֹ:

בזו מֵאָה, וּבְזוֹ אִין מֵאָה - הָרִינִי אומר: לְתוֹךְ מֵאָה נִפְלָה. אַחַת מְדוּמַעַת וְאַחַת שְׁאִינָה מְדוּמַעַת - הָרִינִי אומר: לְתוֹךְ מְדוּמַעַת נִפְלָה:

יב. שְׁתֵי קָפוֹת, בְּזוֹ אַרְבָּעִים סָאָה, וּבְזוֹ אִין אַרְבָּעִים סָאָה, נִפְלָה סָאָה לְתוֹךְ אַחַת מֵהֵן וְיָדוּעַ לְאִיזָה מֵהֵן נִפְלָה, וְאַחַר כֶּךָ נִפְלָה שְׁנִיָּה וְאִין יָדוּעַ לְאִיזָה מִקּוּם נִפְלָה - הָרִינִי יְכוּל לְתַלּוֹת וְלומר: לְמִקּוּם שֶׁנִּפְלָה הַראשׁוֹנָה - שֶׁם נִפְלָה שְׁנִיָּה. נִפְלָה סָאָה תּרוּמָה לְתוֹךְ אַחַת מֵהֵן וְאִין יָדוּעַ לְאִיזָהוּ מֵהֵן נִפְלָה, וְאַחַר כֶּךָ נִפְלָה שְׁנִיָּה וְאִין יָדוּעַ לְאִיזוֹ מֵהֵן נִפְלָה - אִינוּ יְכוּל לְתַלּוֹת וְלומר: לְמִקּוּם שֶׁנִּפְלָה שְׁנִיָּה - שֶׁם נִפְלָה ראשׁוֹנָה:

יג. שְׁתֵי סָאִין, אַחַת שֶׁל חֲלִין וְאַחַת שֶׁל תּרוּמָה, אֲבָדָה אַחַת מֵהֵן וְנִפְלָה אַחַת מֵהֵן - הָרִי זו מִתְּרַת.

יד. שְׁתֵי קָפוֹת, אַחַת שֶׁל תּרוּמָה טְמֵאָה וְאַחַת שֶׁל תּרוּמָה טְהוּרָה, נִפְלָה סָאָה תּרוּמָה טְמֵאָה לְתוֹךְ אַחַת מֵהֵן, וְאִין יָדוּעַ לְאִיזוֹ מֵהֵן נִפְלָה - הָרִינִי אומר: לְתוֹךְ תּרוּמָה טְמֵאָה נִפְלָה. וְחֲלִין טְהוּרִין לֹא יֵאָכְלוּ בְּטְהָרָה, עַד שִׁיתְחַשְּׁבוּ שְׁאִין בְּכָל עֶסֶה וְעֶסֶה כְּבִיעָה. אַחַת שֶׁל תּרוּמָה טְהוּרָה וְאַחַת שֶׁל חֲלִין טְהוּרִין, נִפְלָה סָאָה תּרוּמָה טְמֵאָה לְתוֹךְ אַחַת מֵהֵן, וְאִין יָדוּעַ לְאִיזוֹ מֵהֵן נִפְלָה - שְׂתִיָּהּ אֲסוּרוֹת. אִם יֵשׁ בָּהֶם לְעֻלוֹת זוֹ אֶת זוֹ - מַעֲלוֹת זוֹ אֶת זוֹ, וְלֹא יֵאָכְלוּ בְּטְהָרָה, עַד שִׁיתְחַשְּׁבוּ שְׁאִין בְּכָל עֶסֶה וְעֶסֶה כְּבִיעָה:

טו. הָיוּ לִפְנֵינוּ שְׁתֵי קָפוֹת אַחַת שֶׁל תּרוּמָה וְאַחַת שֶׁל חֲלִין, וְלִפְנֵיהֶן שְׁתֵי סָאִין, אַחַת שֶׁל תּרוּמָה וְאַחַת שֶׁל חֲלִין, וְנִפְלוּ מִשְׂתִּיָּהֶן לְתוֹךְ שְׂתִיָּהֶן, וְאִין יָדוּעַ אִם מִזוֹ לְתוֹךְ זוֹ וְאִם מִזוֹ לְתוֹךְ זוֹ, הָרִינִי אומר: תּרוּמָה לְתוֹךְ תּרוּמָה נִפְלָה, חֲלִין לְתוֹךְ חֲלִין נִפְלוּ. אִם הָיָה טָבֵל מִעֲשֵׂר ראשׁוֹן ומעֲשֵׂר שְׁנִי - הָרִי זֶה אֲסוּר, שְׁלֹא הִתִּירוּ סִפְק מְדַמַּע אֲלֵא שְׁאִין לוֹ מִתִּירִין:

יא. רבי יהושע אומר: דם שעל הכפר - גורר את מקומו ואוכל את השאר. נמצא בין שניו - מפספס ואינו חושש:

יב. האוכל את הנמלה ואת הכנה שבתבואה - חיב את היזו שבעדשים, ואת היתושין שבפליסין, ואת התולעים שבתמרים ושברגרות - פטור. פרושו וחזרו - חיב את התולעים שבעקרי אילנות, ואת הקפה שבירק - חיב. יבחושין שביין ושבחמץ - הרי אלו מתרין. רבי יהודה אומר: המסנגים את היין ואת החמץ, המברך על החמה - הרי זה דרוך אחרת:

יג. הציר, והחמץ, והמוריס, והשמן, והדבש - מתרין משום גלוי. ורבי שמעון אוסר. אמר רבי שמעון: אני ראיתי ששתה נחש ציר בצידון. אמרו: נחש שוטה היה, ואין מביאין ראיה מן השוטים:

יד. משמרת - אסורה משום גלוי. רבי נחמיה אומר: אם היתה תחתונה מכסה, אף על פי שעליונה מגלה - הרי זו מתרת, מפני שארס של נחש דומה לספוג ועומד במקומו:

טו. עסה שלשה במים מגלין, אפלו היא של תרומה - תשרף, ואין צריך לומר של חלין. רבי נחמיה אומר: אפאה - הרי זו מתרת, מפני שארס של נחש כלה באור:

טז. מי כבושין, ומי שלקות, מי תורמוסין - אין בהם משום גלוי. מים ששרה בהן כבושין, שלקות ותורמוסין, אם יש בהם נותן טעם - מתרים, ואם לאו - אסורים. מים שהדיח בהן עובטין ודרמסקניות לחולה - אין בהם משום גלוי. מים שנתגלו וחמץ - אסורין משום גלוי. מים חמין, כל זמן שמעלין הבל - אין בהם משום גלוי:

יז. מים מגלין - לא ישפכם בראשות הרבים, ולא יגבל בהן את הטיט, ולא ישקה מהן נכרי, ולא בהמת אחרים. אבל משקה הוא

ו. האוכל תרומה טמאה - משלם מן החלין הטהורים. שלם מן החלין הטמאין, סומכוס אומר: בשוגג - תשלומיו תשלומין. במזיד - אין תשלומיו תשלומין. וחקמים אומרים: בין בשוגג בין במזיד - תשלומיו תשלומין, ויחזר וישלם מן הטהורין:

ז. ישראל שנפלו לו תרומה מבית אבי אמו ואכלה, וכן בעל הבית שגבה בחובו, וכן לאשה בכתבתה - משלם קרן וחמש לכהן חבר, וחבר נותן להם דמים:

ח. הגונב תרומת הקדש ולא אכלה - משלם את הקרן ואין משלם את החמש, וכפל אין בה, שנאמר (שמות כב, ח): "ישלם שנים לרעהו" - ולא להקדש. אבל אכלה - משלם שני חומשים וקרן אחד, קרן וחמש מן החלין והן נעשין תרומה, קרן - לגזבר, וחמש - לבעלים. בקרן - מועלין בו, בחמש זה - אין מועלין. חמש שני - מדמי תרומה ונותן לגזבר. רבי מאיר מחיב בקפה שניה בחלה, רבי יוסי פוטר. וחקמים אומרים: מדמע - פטור מן החלה. ספק מדמע - נאכל משום דמע וחביב בחלה:

ט. רבי אליעזר אומר: משלמין ממין על שאינו מינו, ובלבד שישלם מן היפה על הרע. כיצד? אכל שעורים ושלם חטים, גרוגרות ושלם תמרים - תבא לו ברכה. רבי עקיבה אומר: אין משלמים רק ממין על מינו. רבי אליעזר אומר: כשם שמשלמין מן החדש על הישן - כך משלמין ממין על שאינו מינו:

י. האוכל את הטבל - משלם מן הלקט ומן השכחה ומן הפאה, מן התבואה שלא הביאה שלישי; דברי רבי אליעזר. רבי עקיבא אומר: אין משלמין דבר שלא בא לעונת המעשרות. אמר רבי נתן: היתה רבי אלעזר אומר: ימתין עד שיצא שבת, ויצא חוץ לחצר ויגמר:

בְּהַמַּת עֲצָמוֹ. מִיָּם מְגַלִּין - לֹא יִרְבֵּץ בְּהֵן אֶת הַבֵּית, וְלֹא יִרְחֵץ בְּהֵן פְּנֵיו וְרַגְלָיו. אַחֲרַיִם אוֹמְרִים: לֹא אֲמָרוּ אֲלֵא בְּזִמְן שֵׁישׁ בּוֹ סְרִיטָה. וְכַמָּה הֵן בְּקַרְקָעוֹת? אַרְבַּעַיִם סָאָה. אַחֲרַיִם אוֹמְרִים: מֵאֲתַיִם, בֵּין מְכַנְסִין בֵּין מְפֹרְזִין. רַבִּי נַחֲמִיָּה אוֹמֵר: כְּדֵי שֶׁתְּהֵא חֲבִית שֶׁל שֵׁיטִין מִתְּמַלָּא:

יח. מַעֲיָן, כָּל זִמְן שֶׁהוּא מוֹשֵׁף - אֵין בּוֹ מְשׁוּם גְּלוּי. אָמַר רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל בְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָה: מַעֲשֶׂה שֶׁהֵלֵךְ רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָה אֶצֶל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי לְבֵית שְׁעָרִים, וּמָצָא גְבִי שְׂאִין בּוֹ שְׁלֶשֶׁה לוֹגִין, וְשָׁחָה וְשָׁתָה מִמֶּנּוּ. יֵין, בֵּין בְּכָלִים בֵּין בְּקַרְקָע - אָסוּר. יֵין תּוֹסֵס, כָּל זִמְן שֶׁהוּא תּוֹסֵס - אֵין בּוֹ מְשׁוּם גְּלוּי. וְכַמָּה תּוֹסֵס? שְׁלֶשֶׁה יָמִים:

יט. מַעֲשֶׂה וְנִמְצָא נַחֵשׁ מֵת בְּבוֹר יֵין, וּבָאוּ וְשָׂאֵלוּ אֶת רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּבָא, וְהַתִּיר לָהֶם אֶת הַבוֹר:

כ. לָגִין שֶׁהֵנִיחוּ בַשְּׂדֵה תְּבַח - הָרִי זֶה אָסוּר. בְּדָקָן וְהֵנִיחוּ - הָרִי זֶה מִתֵּר. לָגִין וְתִיקָן - הָרִי זֶה אָסוּר. בְּדָק וְהֵנִיחַ - הָרִי זֶה מִתֵּר. נִתְּנוּ בְּבוֹר, אֶפְלוֹ עֲמוּק מֵאָה אִמָּה - הָרִי זֶה אָסוּר. נִתְּנוּ בְּמַגְדָּל אֶפְלוֹ גְבוּהַ מֵאָה אִמָּה - הָרִי זֶה אָסוּר. בְּטָרְקָלִין אֶפְלוֹ מְצִיר מְסִיד - הָרִי זֶה אָסוּר. מְכַסִּין וְלֹא פּוֹקְקִין. וְאִם הָיָה פָּקֵק, אִמָּץ - אָסוּר, וְאִם לֹאוּ - מִתֵּר. כַּמָּה יֵהָא בְּנֻקָּב? כְּדֵי שֶׁתִּפְקַס בּוֹ אֶצְבַּע קַטְנָה שֶׁל קָטָן. נְקוּרֵי רֵטֵב, וְקַלַּח שֶׁל כְּרוּב, וְכָל דְּבַר שֵׁישׁ בּוֹ לַחַה - אָסוּר. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן מְנַסֵּיא אוֹמֵר: יִזְרַק אֶת הַנְּקוּר וְאוֹכַל אֶת הַשָּׂאָר. פְּטְרִיּוֹת - אָסוּרוֹת מִפְּנֵי סַכְּנַת נַפְשׁוֹת. נִקְרַ בַּתְּאֲנָה וְנַעֲשִׂית גְּרוּגְרָת, בַּתְּמָרָה וְנַעֲשִׂית יִבְשָׁה - שֶׁתִּיהֵן מִתְּרוֹת. רָאָה צְפוּר שֶׁנִּקְרָה בַּתְּאֲנָה, וְעַכְבָּר מְנַקֵּר בְּאַבְטִיחַ - שְׁנִיהֵן אָסוּרִין, שְׂאֲנֵי אוֹמֵר: שְׂמָא נְקוּרִין הֵיוּ. אַבְטִיחַ שֶׁנִּקְרַ וְאָכְלוּ מִמֶּנּוּ עֲשָׂרָה בְּנֵי אָדָם, הַשָּׂאָר - הָרִי זֶה אָסוּר. וְכֵן חֲבִית שֶׁנִּתְגַּלְתָּה וְשִׁתּוֹ הֵימְנָה עֲשָׂרָה בְּנֵי אָדָם, הַשָּׂאָר - הָרִי זֶה אָסוּר:

כא. אֵין מְרַבִּין תְּרוּמוֹת טְהוּרוֹת תְּלוּיּוֹת זוּ בְּזוֹ. אֲבָל מְרַבִּין תְּרוּמָה שֶׁנִּשְׁטַמְּאָת בּוֹלַד הַטְּמָאָה, עִם תְּרוּמָה שֶׁנִּשְׁטַמְּאָת בְּאָב הַטְּמָאָה, אֶף עַל פִּי שְׁמוּסִיפִין טְמָאָה עַל טְמָאָתָה. תְּלוּיָה שְׂאֵמֵר: 'טְהוּרָה הִיא'; 'טְמָאָה הִיא' - הָרִי זֶה טְמָאָה. אִם אָמַר: 'הָרִינִי מְנִיחָה עַד שֶׁאֲשָׂאֵל עֲלֶיהָ' - הָרִי זֶה טְהוּרָה. נוֹלַד לוֹ סִפְק טְמָאָה, וּבֵין בְּיָדוֹ וּבֵין עַל גְּבִי שֶׁלַחַן - נוֹטְלָה וּמְנִיחָה בְּמָקוֹם הַמְּצַנֵּעַ:

כב. חֲבִית שֶׁנִּשְׁבְּרָה בְּגַת הַעֲלִיּוּנָה וְהַתַּחְתּוּנָה - טְמָאָה. הַכֹּל מוּדִים: שֶׁתֵּרַד וְתַטְמֵא, וְאֵל יִטְמָאָנָה בְּיָד:

כג. סִיעָה שֶׁל בְּנֵי אָדָם, שְׂאֵמֵרוּ לָהֶם נְכָרִים: 'תְּנוּ לָנוּ אֶחָד מִכֶּם וְנַהַרְגֶהוּ, וְאִם לֹאוּ, הָרִי אָנוּ הוֹרְגִין אֶת כָּלֶךְ' - יִהְרְגוּ כָּלֶךְ וְאֵל יִמְסְרוּ לָהֶם נֶפֶשׁ אַחַת מִיִּשְׂרָאֵל. אֲבָל אִם יִחְדוּהוּ לָהֶם כְּגוֹן שִׁיחֲדוּ לְשִׁבְעַ בֶּן בְּכָרִי - יִתְּנוּהוּ לָהֶם וְאֵל יִהְרְגוּ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּזִמְן שֶׁהוּא מִבְּחוּץ וְהֵן מִבְּפָנַיִם, אֲבָל בְּזִמְן שֶׁהוּא מִבְּפָנַיִם וְהֵם מִבְּפָנַיִם, הוֹאִיל וְהוּא נִהְרַג וְהֵן נִהְרְגִין - יִתְּנוּהוּ לָהֶן וְאֵל יִהְרְגוּ כָּלֶךְ. וְכֵן הוּא אוֹמֵר (שְׁמוּאֵל ב כ, כב): "וְתִבּוֹא הָאִשָּׁה אֵל כָּל הָעַם בַּחֲכֻמָּתָהּ" וְגו', אִמְרָה לָהֶם: הוֹאִיל וְהוּא נִהְרַג וְאַתֶּם נִהְרְגִין, יִתְּנוּהוּ לָהֶם וְאֵל תִּהְרְגוּ כָּלֶכֶם. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: כֶּךָ אִמְרָה לָהֶם: כָּל הַמּוֹרַד בְּמַלְכוּת בֵּית דָּוִד - חַיֵּב מִיתָה:

מִסְכַּת תְּרוּמוֹת פָּרָק שְׁמִינִי

א. הַזּוֹרַע חֲטִיִּם שֶׁל תְּרוּמָה, עַד שֶׁלֹּא הִבִּיא שְׁלִישׁ - יוֹפֵף, מִשֶּׁהִבִּיא שְׁלִישׁ - יָקִים; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּשׁוּגָג, עַד שֶׁלֹּא הִבִּיא - יוֹפֵף, מִשֶּׁהִבִּיא שְׁלִישׁ - יָקִים. בְּמִזִּיד, זֶה וְזֶה - יָקִים:

ב. הַזּוֹרַע תּוֹסֵפֶת שֶׁל תְּרוּמָה, וְסָאָה עוֹלָה מִתּוֹךְ מֵאָה, גְּדוּלִיָּהֵן - חֲלִין. גְּדוּלֵי תְּרוּמָה - אֵין חַיִּבִין עֲלֵיהֶן קָרָן וְחִמְשׁ, וְאֵין מְשַׁלְּמִין מֵהֶן. הַקֹּדֶשׁ - חַיִּבִין עֲלֵיהֶן קָרָן:

וְחָמֵשׁ עַל מְקוֹם אַחַר אֲלָא לְפִי חֲשַׁבּוֹן, וְחִיבִין בְּחֻלָּה. הַיְדִים וְהַטְּבוּל יוֹם - אֵין פּוֹסְלִין בְּהוֹ, וְאֵין פּוֹסְלִין בְּחֻלִּין. הַדָּשׁ, כִּי צֵד יַעֲשֶׂה? מֵבִיא קְפִיפָה וְתוֹלָה בְּצוּאָר בְּהֵמָה, וְנוֹתֵן לְתוֹכָהּ חֻלִּין מֵאוֹתוֹ הַמִּין. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: נוֹתֵן לְתוֹכָהּ פְּרָשִׁינִין וְהֵן יָפוֹת לָהּ מֵהַכֹּל:

ג. מֵאָה לְגִינִין שֶׁל תְּרוּמָה וְאֶחָד שֶׁל חֻלִּין - כֵּלָן מִתְּרִין. בְּדָבָר שׁוֹרְעוֹ כֹּלָה. אֲבָל בְּדָבָר שֶׁאֵין זֶרְעוֹ כֹּלָה - לֹא יַעֲלֶה. אֲפֹלוֹ אֶחָד שֶׁל תְּרוּמָה וּמֵאָה שֶׁל חֻלִּין - לֹא יַעֲלֶה, שֶׁאֵין קָרָקַע עוֹלָה בְּאֶחָד וּמֵאָה. תֵּלֵשׁ - יַעֲלֶה, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִתְּפוֹן וְיִתְּלֵשׁ. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אִף יִתְּפוֹן וְיִתְּלֵשׁ וְיַעֲלֶה בְּאֶחָד וּמֵאָה:

ד. בְּצִלִּים שֶׁל לִיטְרָא, מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן שְׁנַטְעָה, וְהָרִי בֵּה כַּעֲשֵׂר לְטְרִין - חֵיבֵת בְּתְרוּמָה, בְּמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן, וּבְמַעֲשֵׂר שְׁנִי, וּמִפְּרִישׁ מִמְּקוֹם אַחַר תְּרוּמוֹת וּמַעֲשֵׂרוֹת, וּבְמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן שְׁבָה - עוֹשֶׂה אוֹתָהּ תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂרוֹת עַל מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן שְׁנַטְעָה. לִיטְרָא מַעֲשֵׂר שְׁנִי שְׁנַטְעָה, וְהָרִי בֵּה כַּעֲשֵׂר לְטְרִין - חֵיבֵת בְּתְרוּמָה וּבְמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן. וּבְמַעֲשֵׂר שְׁנִי - חוֹזֵר וּפּוֹדֶה אֶת מַעֲשֵׂר שְׁנִי שְׁנַטְעָה:

ה. הַמִּנְכֵּשׁ עִם הַגּוֹי בְּחִסִּית, אִף עַל פִּי שְׁפּוֹרוֹתָיו טָבֵל - אוֹכֵל מֵהֵן עֲרָאִי. עִם הַפּוֹתִי - לֹא יֵאָכֵל. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית עִם יִשְׂרָאֵל - מִתֵּר:

ו. רַבִּי נֶתָן בֶּר יוֹסֵף אוֹמֵר: שְׁתִּילֵי בְּצִלִּים, עַד שְׁלֹשׁ שָׁנִים - אֲסוּרִין, מִכָּאֵן וְאֵילָף - מִתְּרִין:

ז. הַמִּפְּרִישׁ חִבִּילֵי תֵּלֶתֶן שֶׁל מַעֲשֵׂר - הָרִי זֶה פּוֹדֶה אֶת הָעֵץ וְאֶת הַזֶּרַע. תֵּלֶתֶן שְׁנַפְלָה בְּבוֹר שֶׁל מִים - רַבִּי מֵאִיר אוֹסֵר, וְרַבִּי יְהוּדָה מִתִּיר. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן: בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים? בְּזִמְן שֶׁשְׁקָעָה, אֲבָל לֹא שְׁקָעָה - הָרִי זֶה מִתְּרֵת:

ח. תְּפוּחַ שְׂרִסְקוֹ וְנִתְּנוּ תוֹךְ הָעֶסֶה וְחֻמְצָה - רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אֵין חֻמוּצוֹ חֻמְץ. אֶחָד נוֹתֵן טַעַם לְשִׁבְחָה וְאֶחָד נוֹתֵן טַעַם לְפָגַם - זֶה וְזֶה אֲסוּר; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: לְשִׁבְחָה - אֲסוּר, לְפָגַם - מִתֵּר, כִּגוֹן הַחֻמְץ שֶׁנִּפְּלַ לְגִרְסִין, וְגִרְסִין שֶׁנִּפְּלוּ לְתוֹךְ הַבוֹר שֶׁל מִים. תְּמָרִים שֶׁנִּפְּלוּ עַל גְּבִיחֵן יֵין, גְּרוּגְרוֹת שֶׁנִּפְּלוּ עַל גְּבִיחֵן שְׁמֵן - הָרִי זֶה אֲסוּר, וְרַבִּי שְׁמַעוֹן מִתִּיר:

ט. שְׂאוֹר שֶׁנִּפְּלַ לְתוֹךְ עֶסֶה וְאֵין בֵּה כְּדֵי לְחַמְץ, וְהַגְּבִיחָה, וְאַחַר כֵּךְ נִפְּלָה אַחֲרֵת וְאֵין בֵּה כְּדֵי לְחַמְץ, וְנִתְּחַמְץ - מִתֵּר. שְׂאוֹר שֶׁל תְּרוּמָה וְשֶׁל שְׁבִיעִית שֶׁנִּפְּלוּ לְתוֹךְ הָעֶסֶה, לֹא בְּזָה כְּדֵי לְחַמְץ וְלֹא בְּזָה כְּדֵי לְחַמְץ, וְנִצְטְרָפוּ וְחֻמְצוּ - אֲסוּר לְזָרִים. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן מִתִּיר לְזָרִים. הָיָה בְּזָה כְּדֵי לְחַמְץ וּבְזָה כְּדֵי לְחַמְץ, וְנִצְטְרָפוּ וְחֻמְצוּ - אֲסוּר לְכַהֲנִים. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן מִתִּיר לְכַהֲנִים:

י. יֵין שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּפְּלַ עַל גְּבִי פְּרוֹת. וְכֵן שְׁמֵן שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּפְּלַ עַל הַפְּרוֹת - יְדִיחֵן וְהֵן מִתְּרִין. שְׁמֵן עַל גְּבִי יֵין - יִקְפָּה אוֹתוֹ, וְהֵינֵן מִתֵּר. נִפְּלַ עַל גְּבִי צִיר - יִקְפְּנוּ כְּדֵי שִׁיבְטֵל טַעַם שְׁמֵן שְׁבוּ:

יא. כֹּלִים שֶׁסָּכְן בְּשִׁמְן טָמֵא, וְחוֹזֵר וְסָכְן בְּשִׁמְן טָהוֹר. אוֹ שֶׁסָּכְן בְּשִׁמְן טָהוֹר, וְחוֹזֵר וְסָכְן בְּשִׁמְן טָמֵא - רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אַחַר הָרֵאשׁוֹן אֲנִי בָּא. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: אַחַר הָאֲחֵרוֹן. שְׂרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: לֹא יֵהָא אָדָם סָף אֶת כֹּלֵי שְׁמֵן טָמֵא, וְחוֹזֵר וְסָכְן בְּשִׁמְן טָהוֹר. כִּשְׁהֵן מוֹצִיאִין - אֵין מוֹצִיאִין אֲלָא מִן הָרֵאשׁוֹן. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: לֹא יֵהָא אָדָם סָף אֶת כֹּלֵי שְׁמֵן טָהוֹר, וְחוֹזֵר וְסָף שְׁמֵן טָמֵא. כִּשְׁהֵן מוֹצִיאִין - אֵין מוֹצִיאִין אֲלָא מִן הָאֲחֵרוֹן. כֹּלִים שֶׁסָּכְן שְׁמֵן טָמֵא וְנִגְבָּם - מִשְׁתַּמֵּשׁ בֵּהֶן בְּטַהֲרָה. חוֹזֵר וְיִצְאוּ מֵהֵן מִשְׁקִין - טָמְאִין:

יב. קְדוּרָה שֶׁבִשְׁלַ בֵּה בְּשֵׂר - לֹא יִבְשַׁל בֵּה חֻלָּב. תְּרוּמָה - לֹא יִבְשַׁל בֵּה חֻלִּין. וְאִם בִּשְׁלָן - הָרִי זֶה בְּנוֹתֵן טַעַם:

מְנַסֵּיאַ: אין לך גָּרֵב שְׂמַחֲזִיק סְאֵתִים, שְׁבוּ מִשְׁקַל עֲשֶׂרָה זָוּז בִּיהוּדָה, שֶׁהֵן עֲשֶׂר סְלָעִים בְּגָלִיל, דָּג טָמָא, שְׂאִין בּוּ רַבִּיעִית צִיר. אָמַר רַבִּי יוֹסִי בַר יְהוּדָה: בְּמָה דְבָרִים אָמוּרִים? בְּזָמַן שֶׁשׁוּלָה וּמְנִיחַ לְפָנָיו וּמִצָּא בּוּ כִשְׁעוֹר הֵזָה, אָכַל אִם הָיָה נוֹטֵל וְזוֹרֵק רֵאשׁוֹן, אִף עַל פִּי שְׂמִצָּא בּוּ יֵתֵר מִכִּשְׁעוֹר הֵזָה - מִתֵּר:

ב. דָּג טָמָא שֶׁכָּבְשׁוּ עִם דָּג טְהוֹר - מְדִיחוּ וּמִתֵּר. דָּג טָמָא מְלִיחַ וְדָג טְהוֹר תְּפֹל - אָסוּר. דָּג טְהוֹר מְלִיחַ וְדָג טָמָא תְּפֹל - מִתֵּר. דָּג טָמָא שֶׁבִשְׁלוּ עִם דָּג טְהוֹר - רוֹאִין אוֹתוֹ כְּאִלוֹ הוּא קְפֻלוֹט, אִם יֵשׁ נוֹתֵן טַעַם - אָסוּר, וְאִם לֹא - מִתֵּר:

ג. אֵלוֹ הֵן מִיָּנִי חֲסִיּוֹת? הַלּוֹף וְהַשּׁוֹם וְהַבְּצָלִים וְהַקְּפֻלוֹטוֹת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵין לך מִיָּנִי חֲסִיּוֹת - אֵלֶּא קְפֻלוֹט בְּלֶבֶד:

ד. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: כּוֹבְשִׁין בְּצִלִּין שֶׁל תְּרוּמָה בְּחֻמֵּץ שֶׁל חֲלִין, וְאֵין כּוֹבְשִׁין בְּצִלִּין שֶׁל תְּרוּמָה בְּחֻמֵּץ שֶׁל תְּרוּמָה, וְאֵין צָרִיף לוֹמַר בְּצָלִים שֶׁל חֲלִין בְּחֻמֵּץ שֶׁל תְּרוּמָה. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: כָּל הַמִּתְבַּשְּׁלִין זֶה עִם זֶה - אֵין מִתֵּרִין אֵלֶּא עִם הַבֶּשֶׂר. בֶּשֶׂר בְּבֶשֶׂר - אָסוּר. וְכָל הַמִּתְבַּשְּׁלִין עִם הַבֶּשֶׂר - הָרִי אֵלוֹ אָסוּרִין. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: כְּבֵד - אוֹסֶרֶת וְנֹאסֶרֶת. רַבִּי יִשְׁמַעֵאל בְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָה אוֹמֵר: שְׁלוּקָה - אוֹסֶרֶת וְאִינָה נֹאסֶרֶת. מִבְּשֵׁלֶת - אוֹסֶרֶת וְנֹאסֶרֶת:

ה. בִּיצִים טְהוֹרוֹת שֶׁשְׁלָקָן עִם בִּיצִים טָמְאוֹת, אִם יֵשׁ בֵּהֶן בְּנוֹתָן טַעַם - אָסוּרוֹת, וְאִם לֹא - מִתֵּרוֹת. בִּיצִים שֶׁשְׁלָקָן וּמִצָּא בְּאֶחַת מֵהֶן אֶפְרוּחַ, אִם יֵשׁ בֵּהֶן בְּנוֹתָן טַעַם - אָסוּרוֹת, וְאִם לֹא - מִתֵּרוֹת. גְּעוּלֵי בִיצִים - מִתֵּרִין בְּאֶכִּילָה. בִּיצִים מוּזְרוֹת - נִפְשׁ יָפָה תֹאכֵל. מִצָּא בְּאֶחַת מֵהֶן דָּם - זוֹרֵק אֶת הַדָּם וְאוֹכֵל אֶת הַשָּׂרָר:

ו. אוֹכֵל אָדָם דָּגִים וְחַגְבִּים, בֵּין חֵיִין וּבֵין מֵתִים, וְאִינוֹ חוֹשֵׁשׁ. יֵין שֶׁל תְּרוּמָה שְׁנֹפֵל

יג. הָיָו לְפָנָיו שְׁתֵּי קְדָרוֹת אֶחַת שֶׁל תְּרוּמָה וְאֶחַת שֶׁל חֲלִין, וּלְפָנָיו מְדוּכָה אֶחַת שֶׁל תְּרוּמָה, נִתֵּן לְתוֹךְ אֶחַת מֵהֶן וְאֵין יְדוּעַ לְאִיזָה מֵהֶן נִתֵּן. הָיָו לְפָנָיו שְׁתֵּי מְדוּכוֹת, אֶחַת שֶׁל חֲלִין וְאֶחַת שֶׁל תְּרוּמָה, וּלְפָנָיו קְדָרָה אֶחַת שֶׁל חֲלִין, נִתֵּן מֵאֶחַת מֵהֶן וְאֵין יְדוּעַ מֵאִיזָה מֵהֶן נִתֵּן - הָרִינִי אוֹמֵר: מִתּוֹךְ שֶׁל חֲלִין נִתֵּן. הָיָו לְפָנָיו שְׁתֵּי קְדָרוֹת, אֶחַת שֶׁל חֲלִין וְאֶחַת שֶׁל תְּרוּמָה, וּלְפָנֵיהֶן שְׁתֵּי מְדוּכוֹת, אֶחַת שֶׁל חֲלִין וְאֶחַת שֶׁל תְּרוּמָה, נִתֵּן מִשְׁתֵּיהֶן וְאִינוֹ יוֹדֵעַ אִם מִזוֹ לְתוֹךְ זֶה, וְאִם זֶה לְתוֹךְ זֶה - הָרִינִי אוֹמֵר: תְּרוּמָה לְתוֹךְ תְּרוּמָה נִתֵּן, וְחֲלִין לְתוֹךְ חֲלִין נִתֵּן. וְאִם הָיָה טָבֵל מִצְעֵר רֵאשׁוֹן וּמִצְעֵר שֵׁנִי - הָרִי זֶה אָסוּר, שֶׁלֹּא הִתִּירוֹ סִפֵּק מְדַמֵּעַ אֵלֶּא בְּדָבָר שֵׁישׁ לוֹ מִתֵּרִין:

יד. חֲתִיכָה אָסוּרָה שֶׁנִּתְעַרְבָה בְּחֲתִיכוֹת, אֶפְלוֹ הֵן אֵלֶּף - כֶּלֶן אָסוּרוֹת. הָרֵטֵב - בְּנוֹתָן טַעַם. אִם נִמְחָה - הָרִי זֶה בְּנוֹתָן טַעַם. חֲתִיכָה שֶׁל חֲטָאֵת שֶׁנִּתְעַרְבָה בְּמֵאָה חֲתִיכוֹת שֶׁל חֲלִין, וְכֵן פְּרוּסָה שֶׁל לֶחֶם הַפָּנִים שֶׁנִּתְעַרְבָה בְּמֵאָה פְּרוּסוֹת שֶׁל חֲלִין - הָרִי אֵלוֹ יַעֲלוּ. חֲתִיכָה שֶׁל חֲטָאֵת טָמְאָה שֶׁנִּתְעַרְבָה בְּמֵאָה חֲתִיכוֹת שֶׁל חֲטָאֵת טְהוֹרָה, וְכֵן פְּרוּסָה שֶׁל לֶחֶם הַפָּנִים טָמְאָה שֶׁנִּתְעַרְבָה בְּמֵאָה פְּרוּסוֹת שֶׁל לֶחֶם הַפָּנִים טְהוֹר - הָרִי אֵלוֹ יַעֲלוּ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא יַעֲלוּ. וְכֵן בְּחִלוֹת תּוֹדָה. טָבֵל וְיֵין נִסָּף, מִין בְּמִינוֹ - כָּל שֶׁהוּא, וְשֶׁלֹּא בְּמִינוֹ - בְּנוֹתָן טַעַם. וְשָׂאֵר כָּל הָאֶסוּרִין, בֵּין בְּמִיָּן בֵּין שֶׁלֹּא בְּמִיָּן - בְּנוֹתָן טַעַם:

מִסְכַּת תְּרוּמוֹת פְּרָק תְּשִׁיעִי

א. דָּג טָמָא שֶׁכָּבְשׁוּ עִם דָּג טְהוֹר, כָּל גָּרֵב¹⁵ שְׂמַחֲזִיק סְאֵתִים שְׁבוּ מִשְׁקַל עֲשֶׂרָה זָוּז שְׁבִיהוּדָה, שֶׁהֵן עֲשֶׂר סְלָעִים בְּגָלִיל, דָּג טָמָא - צִירוֹ אָסוּר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: רַבִּיעִית כְּסֵאֵתִים. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: אֶחָד מִשְׁשָׁה עֲשֶׂר בּוּ. אָמַר רַבִּי שְׂמַעוֹן בֶּן

לתּוֹף הַמּוֹרִיס - אָסוּר לְזָרִים. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
בְּרַבִּי יִשְׁמַעֵאל מִתִּיר לְזָרִים:

ז. נוֹתֵן אָדָם דְּבָלָה וּגְרוּגָרוֹת לְתוֹף הַמּוֹרִיס
כְּדָרְךָ שְׁנוֹתֵן אֶת הַתְּבָלִין, אֲבָל לֹא יִסְחָטֶם
לְהוֹצִיא מֵהֶן מִשְׁקִין. בְּתַבְלִין - מִתֵּר מִפְּנֵי
שֶׁהֵן מִלֵּאכְתָּן. צוֹרֵר אֶת הַתְּבָלִין וְנוֹתֵן
לְתוֹף הַתְּבָשִׁיל, אִם בְּטֵל טַעַמָּן - מִתֵּרִין,
וְאִם לֹאוּ - אָסוּרִין:

ח. אֵין עוֹשִׂין אֶת הַיַּיִן - אֱלוֹנְתִית, וְאֶת
הַשָּׁמֶן - עֵרֵב. סֵף אֶת הַשָּׁמֶן וְאֵין סֵף יַיִן.
הַשָּׁמֶן - דָּרְכוּ לְסִיכָה, יַיִן - אֵין דָּרְכוּ
לְסִיכָה:

ט. דְּבַשׁ תְּמָרִים - רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: חֵיב
בְּמַעֲשָׂרוֹת. אָמַר רַבִּי נֶתָן: מוֹדָה רַבִּי
אֱלִיעֶזֶר שֶׁפְּטוּר מִן הַמַּעֲשָׂרוֹת. אֲבָל אוֹמֵר
הָיָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: שְׁלֵא יֵאכַל מִן הַדְּבַשׁ עַד
שִׁיתֵקֵן הַתְּמָרִים. מוֹדָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: שְׁאִם
תֵּקֵן הַתְּמָרִים וְדוּבְשָׁן בְּאִסְפָּמִיא - שְׁמַתֵּר.
דְּבַשׁ תְּמָרִים - מְטַמֵּא מְשׁוּם מִשְׁקָה. אָמַר
רַבִּי נֶתָן: מוֹדָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר שְׁאֵין זֶה
מְטַמֵּא מִשְׁקָה. עַל מַה נִּחְלְקוּ? עַל שְׁנֵתֵן
לְתוֹכוֹ מִיָּם, שְׂרַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְטַמֵּא מְשׁוּם
מִשְׁקָה, וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: הוֹלְכִין אַחַר
הַרֵב:

י. זֵיתִים שֶׁל תְּרוּמָה טְהוּרִים - יַעֲשׂוּ שָׁמֶן.
טְמָאִים - לֹא יַעֲשׂוּ שָׁמֶן. עֲנָבִים בֵּין טְמָאוֹת
בֵּין טְהוּרוֹת - לֹא יַעֲשׂוּ; דְּבַרִּי רַבִּי מְאִיר.
רַבִּי יַעֲקֹב אוֹמֵר, מוֹדָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְרַבִּי
יְהוֹשֻׁעַ: בְּזֵיתִים טְהוּרִין - שִׁיעֲשׂוּ שָׁמֶן. עַל
מַה נִּחְלְקוּ? עַל זֵיתִים טְמָאִים, שְׂרַבִּי
אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: לֹא יַעֲשׂוּ, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ
אוֹמֵר: יַעֲשׂוּ. וְעֲנָבִים טְהוּרוֹת - יַעֲשׂוּ,
וְטְמָאוֹת - לֹא יַעֲשׂוּ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה:
מוֹדָה רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּזֵיתִים
וּבְעֲנָבִים טְהוּרוֹת - שִׁיעֲשׂוּ. עַל מַה
נִּחְלְקוּ? עַל הַטְּמָאִים, שְׂרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר:
לֹא יַעֲשׂוּ. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: יַעֲשׂוּ. אָמַר
רַבִּי: לֹא נִחְלְקוּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ
עַל זֵיתִים טְהוּרִין - שִׁיעֲשׂוּ, וְעַל זֵיתִים
וְעֲנָבִים טְמָאִים - שְׁלֵא יַעֲשׂוּ. עַל מַה

נִחְלְקוּ? עַל זֵיתִים טְמָאִים וְעַל עֲנָבִים
טְהוּרוֹת, שְׂרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: לֹא יַעֲשׂוּ,
וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: יַעֲשׂוּ:

יא. תְּרוּמָה - נִתְּנָה לְאֲכִילָה וּלְשִׁתִּיה
וּלְסִיכָה, לְאֲכֹל דְּבַר שְׂדֵרְכוּ לְאֲכֹל,
וּלְשִׁתוֹת דְּבַר שְׂדֵרְכוּ לְשִׁתוֹת, וּלְסוּף דְּבַר
שְׂדֵרְכוּ לְסוּף. כִּיצַד לְאֲכֹל דְּבַר שְׂדֵרְכוּ
לְאֲכֹל? אֵין מְחִיבִין אוֹתוֹ לְאֲכֹל קְנוּבוֹת
שֶׁל יֶרֶק, וְלֹא פֶת שֶׁעַפְשָׁה, וְלֹא תְּבָשִׁיל
שֶׁעֵבְרָה צוֹרְתוֹ. רַבִּי חֲנִינָא סָגַן הַכֹּהֲנִים
אוֹמֵר: תְּרוּמָה שֶׁנִּפְסְלָה מִלְּאֲכֹל אָדָם,
וְהַכֹּלֵב יָכוֹל לְאֲכֹלָה - מְטַמֵּא טְמָאת
אוֹכְלִין, וְשׁוֹרְפִין עִם הַטְּמָאָה. כִּיצַד לְשִׁתוֹת
דְּבַר שְׂדֵרְכוּ לְשִׁתוֹת? אֵין מְחִיבִין אוֹתוֹ
לְהִיּוֹת גּוֹמֵעַ אֲנִיגְרוֹן וְאֲכַסְגְּרִין, וּלְשִׁתוֹת יַיִן
בְּשִׁמְרִיו. הַחוֹשֵׁשׁ בְּשָׁנָיו - לֹא יִגְמַע בְּהֵן
אֶת הַחֻמֶץ וְיֵהָא פּוֹלֵט, אֲבָל מִגְמַע וּבוֹלַע
וּמְטַבֵּל כְּדָרְכוּ וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ. הַחוֹשֵׁשׁ
בְּגֵרוֹנוֹ - לֹא יַעֲרַעְנוּ בְּשָׁמֶן, אֲבָל נוֹתֵן שָׁמֶן
הַרְבֵּה לְתוֹף אֲנִיגְרוֹן וּבוֹלַע. כִּיצַד לְסוּף
דְּבַר שְׂדֵרְכוּ לְסוּף? סֵף אָדָם שָׁמֶן עַל גְּבִי
מִכְתּוֹ, וּבִלְבַד שְׁלֵא יִטּוֹל בְּמוֹף וּבְמִטְלִית
וְיִתֵּן עַל גְּבִי מִכְתּוֹ. הַחוֹשֵׁשׁ בְּרָאשׁוֹ וְכֹל מִי
שֶׁעָלוּ לוֹ חֻטְטִין - סֵף אֶת הַשָּׁמֶן וְאֵינוֹ סֵף
יַיִן וְחֻמֶץ, שֶׁהַשָּׁמֶן - דָּרְכוּ לְסִיכָה, יַיִן
וְחֻמֶץ - אֵין דָּרְכָן לְסִיכָה:

יב. יַיִן שֶׁל תְּרוּמָה - אֵין עוֹשִׂין אוֹתוֹ
אֱלוֹנְתִית, וְאֵין עוֹשִׂין אוֹתוֹ אֲנוּמְלִין, וְלֹא
יִתֵּן מִשְׁרֵי הַכּוֹס בִּידָיו, וְהָאִשָּׁה לֹא תִדַּיַח
בוֹ אֶת בְּנָהּ. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר:
יַיִן שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּטְמָא אוֹ שֶׁנִּתְגַּלָּה - שׁוֹפֵף
וְשׁוֹנָה וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ:

וְעַתָּה כְּבֹאֵי אֶל-עֲבָדְךָ אֲבִי וְהַנְעִר אֵינָנו אֲתָנוּ וְנִפְשׁוּ
קְשׁוּרָה בְּנַפְשׁוֹ:
וְכַעַן כְּמִיתָא לֹת עֲבָדְךָ אֲבָא וְעוֹלִימָא לִיתוּהִי עֲמִנָא
וְנִפְשִׁיה חֲבִיבָא לִיה כְּנִפְשִׁיה:

שני

וְהִלָּה כְּרֹאוֹתוֹ כִּי-אֵין הַנְעִר וְנִמַּת וְהוֹרִידוּ עֲבָדְךָ
אֶת-שִׁיבַת עֲבָדְךָ אֲבִינוּ בְּיָגוֹן שְׂאֵלָה:
וְהִלָּה כְּרֹאוֹתוֹ כִּי אֵין הַנְעִר וְנִמַּת – אֲבִינוּ מִצָּרְתוֹ.

כִּי עֲבָדְךָ עָרַב אֶת-הַנְעִר מִעַם אָבִי לֵאמֹר אִם-לֹא
אֲבִיאָנוּ אֵלֶיךָ וְחִטָּאתִי לְאָבִי כָּל-הַיָּמִים:
אֲרִי עֲבָדְךָ מְעָרַב בְּעוֹלִימָא מִן אֲבָא לְמִימַר אִם לֹא
אִיְתִיבִיה לָךְ וְאִיהִי חֲטִי לְאֲבָא כָּל יוֹמִיָא:

כִּי עֲבָדְךָ עָרַב אֶת הַנְעִר – וְאִם תֹּאמַר: לְמָה אֲנִי נִכְנָס לְתֵגֵר יוֹמֵר
בְּשָׁנֵי עוֹלָמוֹת.

וְעַתָּה יִשָּׁב-גַּא עֲבָדְךָ תַּחַת הַנְעִר עֲבָד לְאִדְגִי וְהַנְעִר
יַעַל עִם-אֲחֵיו:
וְכַעַן יִתִּיב כְּעַן עֲבָדְךָ תַּחַת עוֹלִימָא עֲבָדָא לְרַבּוּנִי
וְעוֹלִימָא יִסַּק עִם אַחוּהִי:

יִשָּׁב גַּא עֲבָדְךָ... – לְכָל דְּבַר אֲנִי מַעֲלָה מִמֶּנּוּ: לְגַבּוּרָה, וְלִמְלַחְמָה, וְלִשְׁמֵשׁ.

כִּי-אִיךָ אֲעֲלֶה אֶל-אָבִי וְהַנְעִר אֵינָנו אֲתִי פֶן אֲרָאָה
בְּרָע אֲשֶׁר יִמָּצֵא אֶת-אָבִי:
אֲרִי אֵיכְדִין אֶסַּק לֹת אֲבָא וְעוֹלִימָא לִיתוּהִי עִמִּי
דְּלִמָּא אַחוּזִי בְּבִשְׁתָּא דְּתִשְׁכַּח יֵת אֲבָא:

וְלֹא-יִכָּל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק לְכָל הַנּוֹצְבִים עָלָיו
וַיִּקְרָא הוֹצִיאוּ כָל-אִישׁ מֵעָלָי וְלֹא-עָמַד אִישׁ
אִתּוֹ בְּהַתְּבַדֵּעַ יוֹסֵף אֶל-אֲחָיו:
וְלֹא יָכַל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק לְכָל הַנּוֹצְבִים – לֹא הָיָה יָכוֹל לְסַבֵּל שְׂיֵהָיו מִצָּרִים נּוֹצְבִים עָלָיו וְשׁוֹמְעִין שְׂאֲחָיו מִתְּבַשְׂיִין בְּהוֹדְעוֹ לָהֶם.

וַיִּתֵּן אֶת-קִלְוֹ בְּבִכְי וַיִּשְׁמְעוּ מִצָּרִים וַיִּשְׁמַע בַּיִת
פְּרָעָה:
וַיִּשְׁמַע בַּיִת פְּרָעָה – בֵּיתוֹ שֶׁל פְּרָעָה, כְּלוּמַר, עֲבָדְיוּ וּבְנֵי בֵּיתוֹ.
וַיִּשְׁמַע בַּיִת פְּרָעָה, אֶלָּא כְּמוֹ "בֵּית יִשְׂרָאֵל"; "בֵּית יְהוּדָה",
מֵיִישׁוּד "א" [meisnede = בני הבית¹¹] בְּלַע"ז.

וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל-אֲחָיו אֲנִי יוֹסֵף הַעוֹד אָבִי חַי וְלֹא-
יָכֵלוּ אֲחָיו לַעֲנֹת אִתּוֹ כִּי נִבְהָלוּ מִפְּגִיו:
וַיֹּאמֶר יוֹסֵף לְאֲחָוְהִי אֲנָא יוֹסֵף הַעַד כְּעַן אֲבָא קִיָּים
וְלֹא יָכִילוּ אַחוּהִי לְאֲתָבָא יְתִיה פְּתָגָם אֲרִי אֲתַבְהִילוּ
מִן קַדְמוּהִי:

נִבְהָלוּ מִפְּגִיו – מִפְּגִי הַבוֹשָׁה.

וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל-אֲחָיו גִּשׁוּ-גַּא אֵלַי וַיִּגָּשׁוּ וַיֹּאמֶר אֲנִי
יוֹסֵף אֲחֵיכֶם אֲשֶׁר-מְכַרְתֶּם אֹתִי מִצְרַיִמָה:
וַיֹּאמֶר יוֹסֵף לְאֲחָוְהִי קְרוּבוּ כְּעַן לֹתִי וּקְרִיבוּ וַיֹּאמֶר
אֲנָא יוֹסֵף אַחוּכוֹן דְּזַבִּינְתוֹן יְתִי לְמִצְרַיִם:

גִּשׁוּ גַּא אֵלַי – רָאָה אוֹתָם נְסוּגִים לְאַחוּר; אָמַר: עֲכָשׁוּ אֲחֵי נְכַלְמִים.

וְעַתָּה | אֶל-תַּעֲצָבוּ וְאֶל-יִחַר בְּעֵינֵיכֶם כִּי-מְכַרְתֶּם
אֹתִי הַגָּה כִּי לְמַחְזָה שְׁלַחְנִי אֶ-לְהִים לְפָנֵיכֶם:
וְכַעַן לֹא תִתְנַסְּסוּן וְלֹא יִתְקַח בְּעֵינֵיכוֹן אֲרִי זַבִּינְתוֹן
יְתִי הִלְכָא אֲרִי לְקִימָא שְׁלַחְנִי יִי קַדְמִיכוֹן:

לְמַחְזָה – לְהִיּוֹת לָכֶם לְמַחְזָה.

כִּי-זֶה שְׁנַתִּים הָרַעַב בְּקִרְבַּ הָאָרֶץ וְעוֹד חֲמֵשׁ שָׁנִים
אֲשֶׁר אֵין-חֲרִישׁ וְקָצִיר:
אֲרִי דְנֹן תְּרַתִּין שָׁנִין כְּפִנָּא בְּגוּ אֲרַעָא וְעוֹד חֲמִישׁ
שָׁנִין דְּלִית זְרוּעָא וְחִצְדָּא:

כִּי זֶה שְׁנַתִּים הָרַעַב – עָבְרוּ מִשְׁנֵי הָרַעַב.

וַיִּשְׁלַחֵנִי אֱ-לֹהִים לְפָנֵיכֶם לְשׁוּם לָכֶם שְׂאֲרִית בְּאֶרֶץ
וְלִהְיוֹת לָכֶם לְפָלִיטָה גְדֹלָה:

וְשִׁלַּחֵנִי יי קְדָמִיכֹן לְשׁוּאָה לְכוֹן שְׂאֲרָא בְּאֶרֶץ
וְלִקְרִימָא לְכוֹן לְשִׁיזְבָא רַבָּא:

שלישי

וְעַתָּה לֹא-אַתֶּם שְׁלַחְתֶּם אֹתִי הִנֵּה פִי הָא-לֵהִים
וַיִּשְׁמְעֵנִי לְאָב לְפָרְעָה וּלְאֶדֹן לְכָל-בֵּיתוֹ וּמִשָּׁל בְּכָל-
אֶרֶץ מִצְרָיִם:

וּכְעַן לֹא אֲתוֹן שְׁלַחְתוֹן יְתִי הִלְכָא אֱ-לֵהִין מִן קְדָם יי
וְשׁוֹיִנִי אָבָא לְפָרְעָה וְרַבּוֹן לְכָל בֵּיתִיהָ וְשִׁלִּישׁ בְּכָל
אֶרֶץ דְּמִצְרָיִם:

לאב – לחבר ולפטרון.

מִהָרֹו וַעֲלוּ אֶל-אָבִל וְאָמַרְתֶּם אֵלָיו כֹּה אָמַר בְּנֵי
יוֹסֵף שְׁמַעֵנִי אֱ-לֵהִים לְאֶדֹן לְכָל-מִצְרָיִם רְגַזָּה אֵלַי
אֶל-תַּעֲמֹד:

אוֹחוֹ וְסָקוּ לְוֹת אָבָא וְתִימְרוּן לִיה כַּדָּנּוּ אָמַר בְּרַךְ יוֹסֵף
שׁוֹיִנִי יי לְרַבּוֹן לְכָל מִצְרָאִי חוֹת לְוֹתִי לֹא תַתְּעַכֵּב:

ועלו אל אבי – ארץ ישראל גבוהה מכל הארצות.

וַיִּשְׁבַּת בְּאֶרֶץ-גֹּשֶׁן וְהָיִיתָ קְרוֹב אֵלַי אַתָּה וּבְנֵיךָ וּבְנֵי
בְּנֵיךָ וְצִאֲנֶךָ וּבְקַרְךָ וְכָל-אֲשֶׁר-לָךְ:

וְתַתִּיב בְּאֶרֶץ דְּגֹשֶׁן וְתִהִי קְרִיב לִי אֶת וּבְנֵיךָ וּבְנֵי
וְעַנְךָ וְתוֹרְךָ וְכָל דְּלָךְ:

וְכַלְפַּלְתִּי אֶתְךָ נֶשֶׁם כִּי-עוֹד תִּמַּשׁ שָׁנִים רַעֲב פֶּן-
תַּנְרַשׁ אַתָּה וּבֵיתְךָ וְכָל-אֲשֶׁר-לָךְ:

וְנֶאֱזוֹן יִתֶּךָ תַּמָּן אָרִי עוֹד תִּמַּיִשׁ שָׁנִין כַּפְּנָא דְּלִמָּא
תַּשְׁתִּיבִי אֶת וְנֶאֱנַשׁ בֵּיתְךָ וְכָל דְּלָךְ:

פן תורש – "דלמא תתמסכן" [לפנינו באונקלוס: "דלמא תשתיבי"], לשון "מוריש ומעשיר".

וְהִנֵּה עֵינֵיכֶם רְאוֹת וְעֵינֵי אֲחֵי בְּנֵימִין כִּי-פִי הַמְדַבֵּר
אֵלֵיכֶם:

וְהֵא עֵינֵיכֹן חֲזִין וְעֵינֵי אַחֵי בְּנֵימִין אָרִי כְּלִישְׁנֹכּוֹן
אָנָּא מְמַלִּיל עִמְכֹן:

וְהִנֵּה עֵינֵיכֶם רְאוֹת – בְּכַבּוּדִי, וְשִׁאֲנֵי אַחֵיכֶם, וְשִׁאֲנֵי מְהוּל כְּכֶם. וְעוֹד, כִּי פִי הַמְדַבֵּר אֵלֵיכֶם בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ. וְעֵינֵי אַחֵי בְּנֵימִין – הִשְׁוֶה אֶת
כָּלֶם יַחַד, לְזֹמֶר: שְׁכַשְׁשֵׁם שְׁאִין לִי שְׁנֵאָה עַל בְּנֵימִין אַחֵי, שְׁהָרִי לֹא הִנֵּה בְּמִכִּירְתִּי, כִּךְ אִין בְּלִבִּי שְׁנֵאָה עֲלֵיכֶם.

וְהִגַּדְתֶּם לְאָבִי אֶת-כָּל-כְּבוֹדִי בְּמִצְרָיִם וְאֶת כָּל-אֲשֶׁר
רְאִיתֶם וּמְהַרְתֶּם וְהוֹרַדְתֶּם אֶת-אָבִי הִנֵּה:

וְתַחֲוּוֹן לְאָבָא יֵת כָּל יְקָרֵי דְּבְּמִצְרָיִם וְיֵת כָּל דְּחֲזִיתוֹן
וְתוֹחוֹן וְתַחְתוֹן יֵת אָבָא הִלְכָא:

וַיַּפֵּל עַל-צוּאְרֵי בְּנֵימִין-אֲחִיו וַיִּבְכֶּה וּבְנֵימָן בָּכָה עִל-
צוּאְרָיו:

וַיַּפֵּל עַל צוּאְרֵי בְּנֵימִין אַחֵיו וַיִּבְכֶּה וּבְנֵימָן בָּכָא עַל
צוּרִיָּה:

וַיַּפֵּל עַל צוּאְרֵי בְּנֵימִין אֲחִיו וַיִּבְכֶּה – עַל שְׁנֵי מַקְדָּשׁוֹת שְׁעֵתִידִין לְהִיּוֹת בְּחֻלְקוֹ שֶׁל בְּנֵימִין, וְסוּפֹן לְחֶרֶב. וּבְנֵימָן בָּכָה עַל צוּאְרָיו – עַל מִשְׁכַּן
שִׁילָה שְׁעֵתִיד לְהִיּוֹת בְּחֻלְקוֹ שֶׁל יוֹסֵף וְסוּפּוֹ לְחֶרֶב.

וַיִּבְשֹׁק לְכָל-אֲחָיו וַיִּבְכֶּה עֲלֵהֶם וְאֲחָרֵי כֹן דִּבְּרוּ אֲחָיו
אִתּוֹ:

וַיִּבְשִׁיק לְכָל אַחֻוּהֵי וּבְכָא עֲלִיהוֹן וּבְתֵר כֹּן מְלִילוֹ
אַחֻוּהֵי עֲמִיָּה:

וְאֲחָרֵי כֵן – מֵאֲחַר שֶׁרְאוּהוּ בּוֹכָה וְלָבוּ שְׁלֶם עִמְהֶם, דִּבְּרוּ אֲחָיו אִתּוֹ, שְׁמַתְחֵלָה הָיוּ בּוֹשִׁים מִמֶּנּוּ.

וְהִקָּל נִשְׁמַע בַּיִת פְּרַעֲהָ לְאֹמֵר בָּאוּ אֲחֵי יוֹסֵף וַיִּיטֵב
בְּעֵינֵי פְרַעֲהָ וּבְעֵינֵי עַבְדָּיו:

וְהִקָּל אֲשַׁתְּמַע בַּיִת פְּרַעֲהָ לְמִימַר אֲתוּ אַחֵי יוֹסֵף וַיִּשְׁפֹּר
בְּעֵינֵי פְרַעֲהָ וּבְעֵינֵי עַבְדוֹהֵי:

וְהִקָּל נִשְׁמַע בַּיִת פְּרַעֲהָ – כְּמוֹ 'בְּבֵית פְּרַעֲהָ'; וְנָהוּ לְשׁוֹן בַּיִת מִמֶּשׁ.

וַיֹּאמֶר פְּרַעֲהָ אֶל-יוֹסֵף אָמַר אֶל-אֲחָיְךָ זֹאת עֲשׂוּ
טַעֲנוּ אֶת-בְּעִירְכֶם וּלְכוּ-בָאוּ אַרְצָה כְּנַעַן:

וַיֹּאמֶר פְּרַעֲהָ לְיוֹסֵף אֵימַר לְאֲחָיְךָ דָּא עֲבִידוּ טַעֲוִנוּ יֵת
בְּעִירְכֹן וְאִיזִילוּ אוּבִילוּ לְאֶרֶץ דְּכְנַעַן:

טענו את בעירכם – תבואה.

ויקחו את־אביכם ואת־בתיכם ובאו אלי ואתנה לכם את־טוב ארץ מצרים ואכלו את־חלב הארץ:

ודברו ית אבוכון וית אנש בתיכון ואיתו לותי ואיתין לכון ית טוב ארעא דמצרים ותיכלון ית טובא דארעא:

את טוב ארץ מצרים – ארץ גשון. נבא ואינו יודע מה נבא; סופם לעשותה כמצולה שאין בה דגים. חלב הארץ – כל חלב לשון מיטב הוא. רביעי

ואתה צויתה זאת עשו לכם מארץ מצרים עגלות לטפכם ולנשיכם ונשאתם את־אביכם ובאתם:

ואת מפקד דא עבידו סבו לכון מארעא דמצרים עגלון לטפלכון ולנשיכון ותטלון ית אבוכון ותיתון:

ואתה צויתה – מפי לומר להם, זאת עשו: כך אמר להם, שברשותי הוא.

ועינכם אל־תחס על־כליכם כי־טוב פל־ארץ מצרים לכם הוא:

ועינכון לא תחוס על מגיכון ארי טוב פל ארעא דמצרים דילכון הוא:

ויעשו־כן בני ישראל ויתן להם יוסף עגלות על־פי פרעה ויתן להם צדה לדָרָךְ:

ועבדו כן בני ישראל ויהב להון יוסף עגלון על מימרא דפרעה ויהב להון זנדין לאורחא:

לכלם נתן לאיש חלפות שמלות ולבנימן נתן שלש מאות פֶסֶף ותמש חלפת שמלות:

לכולהון יהב לגבר אצטלון דלבושא ולבנימין יהב תלת מאה סלעין דכסף ותמשא אצטלון דלבושא:

ולא־ביו שלח כזאת עשרה חמרים נשאים משוב מצרים ועשר אתנת נשאת בר ולתם ומזון לאביו לדָרָךְ:

ולאבויהי שלח כדין עסרא חמרין טעינין משוב מצרים ועסר אתנן טעינן עבור ולתים וזנדין לאבויהי לאורחא:

שלח כזאת – כחשבון הנה; ומהו החשבון? עשרה חמרים וגומר. משוב מצרים – מצינו בגמרא ששלח לו יין ושן, שדעת זקנים נוטה הימנו. ומדרש אגדה, גריסין של פול. בר ולתם – כמתרגומו ["עבור ולתים", תבואה ולתם]. ומזון – לפתו.

וישלח את־אחיו וילכו ויאמר אליהם אל־תרגזו בדָרָךְ:

ושלח ית אחויהי ואזלו ואמר להון לא תתנצוון באורחא:

אל תרגזו בדָרָךְ – אל תתעסקו בדבר הלכה, שלא תרגזו עליכם הדָרָךְ. דבר אחר: אל תפסיעו פסיעה גסה, והכנסו בחמה לעיר. ולפי פשוטו של מקרא יש לומר: לפי שהיו נכלמים, הנה דואג שמא יריבו בדָרָךְ על דבר מכירתו, להתנפח זה עם זה ולומר: על ידך נמכר, אתה ספרת לשון הרע עליו וגרמת לבו לשנאתו.

ויעלו ממצרים ויבאו ארץ כנען אל־יעקב אביהם:

וסליקו ממצרים ואתו לארעא דכנען לות יעקב אבוהון:

ויגדו לו לאמר עוד יוסף חי וכי־הוא משל בכל־ארץ מצרים ויפג לבו כי לא־האמין להם:

ותויאו ליה למימר עד כען יוסף קיים וארי הוא שליט בכל ארעא דמצרים והואה מליא פיגן על לביה ארי לא הימין להון:

וכי הוא משל – ואשר הוא מושל. ויפג לבו – נחלה לבו והלך מלהאמין; לא הנה לבו פונה אל הדברים. לשון "מפיגין טעמן" בלשון משנה; וכמו: "מאין הפגות". "וריהו לא נמר", מתרגמינו "וריהיה לא פג".

וידברו אליו את פל־דברי יוסף אשר דבר אליהם וירא את־העגלות אשר־שלח יוסף לשאת אתו ותהי רות יעקב אביהם:

ומלילו עמיה ית פל פתגמי יוסף דמליל עמהון ותזא ית עגלתא דשלח יוסף למטל יתיה ושרת רות קודשא על יעקב אבוהון:

את פל דברי יוסף – סימן מסר להם במה הנה עוסק כשפרש ממנו, בפרשת עגלה ערופה. וזהו שנאמר: וירא את העגלות אשר שלח יוסף, ולא נאמר "אשר שלח פרעה". ותחי רות יעקב – שרתה עליו שכינה שפרשה ממנו.

ובגני יהודה ער ואונן ושלה ופרץ וזרח ולמת ער
ואונן בארץ כנען ויהנו בגי-פרץ חצרון ותמול:

ובגני יהודה ער ואונן ושלה ופרץ וזרח ומית ער ואונן
בארעא דכנען נהוו בגי פרץ חצרון ותמול:

ובגני יששכר תולע ופנה ויוב ושמרון:

ובגני יששכר תולע ופנה ויוב ושמרון:

ובגני זבולון סרד ואלון ויחלאל:

ובגני זבולון סרד ואלון ויחלאל:

אלה | בגני לאה אשר ילדה ליצקב בפדן ארם ואת
דינה בתו פלגפוש בגיו ובנותיו שלשים ושלוש:

אליו בגני לאה דיילדת ליצקב בפדן ארם וית דינה
ברתיה כל נפש בנויה ובנתיה תלתין ותלת:

אלה בגני לאה... ואת דינה בתו – הנכרים תלה בלאה, והנקבות תלה ביצקב; ללמד, אשה מזרעת תחלה – יולדת זכר, איש מזריע תחלה – יולדת נקבה. שלשים ושלוש – ובפרטן אי אמה מוצא אלא שלשים ושנים? אלא זו יוכבד, שנולדה בין החומות בכניסתן לעיר, שנאמר: "אשר ילדה אותה ללוי במצרים"; לדתה במצרים, ואין הורטה במצרים.

ובגני גד צפיון ותגי שוני ואצבון ערי וארודי
ואראלי:

ובגני גד צפיון ותגי שוני ואצבון ערי וארודי
ואראלי:

ובגני אשר ימנה וישנה וישוי ובריעה ושרח אחתם
ובגני בריעה חבר ומלפיאל:

ובגני אשר ימנה וישנה וישוי ובריעה ושרח אחתהון
ובגני בריעה חבר ומלפיאל:

אלה בגני זלפה אשר נתנו לבן ללאה בתו ותלד את-
אלה ליצקב שש עשרה נפש:

אליו בגני זלפה דיהב לבן ללאה ברתיה וילידת נת
אליו ליצקב שית עסרי נפשון:

בגני רחל אשת יצקב יוסף ובנימין:

בגני רחל אמת יצקב יוסף ובנימין:

בגני רחל אשת יצקב – ובכלן לא נאמר בהן "אשת" אלא שהיתה עקרו של בית.

ויולד ליוסף בארץ מצרים אשר ילדה-לו אסנת
בת-פוטי פרעם פהן אן את-מנשה ואת-אפרים:

ואתיליד ליוסף בארעא דמצרים דיילדת ליה אסנת
בת פוטי פרע רבא דאון נת מנשה ונת אפרים:

ובגני בנימן בלע ובכר ואשביל גרא ונעמן אחי וראש
מפים וחפים וארד:

ובגני בנימן בלע ובכר ואשביל גרא ונעמן אחי וראש
מפים וחפים וארד:

אלה בגני רחל אשר ילד ליצקב פלגפוש ארבעה
עשר:

אליו בגני רחל דאתילידו ליצקב כל נפשתיא ארבע
עשרי:

ובגני דן חשים:

ובגני דן חשים:

ובגני נפתלי יחצאל וגוני וניצר ושלם:

ובגני נפתלי יחצאל וגוני וניצר ושלם:

אלה בגני בלה אשר נתנו לבן לרחל בתו ותלד את-
אלה ליצקב פלגפוש שבעה:

אליו בגני בלה דיהב לבן לרחל ברתיה וילידת נת
אליו ליצקב כל נפשתיא שבע:

פלגפוש הבאה ליצקב מצרימה יצאי ורכו מלבד
נשי בגני-יצקב פלגפוש ששים ושש:

כל נפשתיא דעאלא עם יצקב למצרים נפקי ירפיה בר
מנשי בגני יצקב כל נפשתיא שתין ושית:

כל הנפש הבאה ליצקב – שיצאו מארץ כנען לבא למצרים. ואין "הבאה" זו לשון עבר אלא לשון הווה, כמו: "בערב היא באה", וכמו: "והנה רחל בתו באה עם הצאן"; לפיכך טעמו למטה באל"ף, לפי ששיצאו לבוא מארץ כנען לא היו אלא ששים ושש. והשני, "כל הנפש לבית יצקב הבאה מצרימה שבעים" – הוא לשון עבר; לפיכך טעמו למעלה בבית"ת, לפי שמשבאו שם היו שבעים, שמיצאו שם יוסף ושני בניו, ונתוספה להם יוכבד בין החומות. ולדברי האומר: תאומות נולדו עם השבטים, צריכים אנו לומר שמתו לפני רידתן למצרים, שהרי לא נמנו פאו. [מצאתי בויקרא רבה: עשו – שש נפשות היו לו, והכתוב קורא אותן "נפשות ביתו", לשון רבים, לפי שהיו עובדין לאלהות הרבה. יצקב – שבעים היו, והכתוב קורא אותן "נפש", לפי שהיו עובדין לאל אחד].

ובני יוסף אשר ילדו-לו במצרים גִּפְשׁ שָׁנִים כָּל-
הַגֹּפֶשׁ לְבֵית יַעֲקֹב הַבָּאָה מִצְרַיִם שְׁבַעִים:

ובני יוסף דאתילידו ליה במצרים גִּפְשׁתָּא תַרְתִּין כָּל
גִּפְשׁתָּא לְבֵית יַעֲקֹב דְּעָאֵלָא לְמִצְרַיִם שְׁבַעִין:

שישי

פְּרִשְׁת בִּיאַת יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם

וְאֶת־יְהוּדָה שָׁלַח לִפְנֵי אֱלִי־יוֹסֵף לְהוֹרֵת לִפְנֵי
גִּשְׁנָה וַיָּבֹאוּ אֶרְצָה גִּשְׁן:

וַיֵּת יְהוּדָה שָׁלַח קְדָמוּהִי לְוֹת יוֹסֵף לִפְנֵאָה קְדָמוּהִי
לְגִשְׁן וְאֶתוֹ לְאַרְעָא דְגִשְׁן:

להורות לפניו – כַּתְּרוּמוֹ ["לפְנֵאָה קְדָמוּהִי"]; לַפְנוֹת לוֹ מְקוֹם, וְלְהוֹרוֹת הַיָּאָד וְתַנְשֵׁב בָּהּ. לִפְנֵי – קִדְּם שְׁגִיעַ לְשֵׁם. וּמְדַרְשׁ אַגְדָּה, לְהוֹרוֹת
לִפְנֵי, לְתַמְנֵן לוֹ בֵּית תַּלְמוּד, שְׁמִשְׁם תַּצֵּא הוֹרָאָה.

וַיֵּאָסֶר יוֹסֵף מִרְכַּבְתּוֹ וַיַּעַל לְקִרְאֵת־יִשְׂרָאֵל אָבִיו
גִּשְׁנָה וַיֵּרָא אֵלָיו וַיִּפֹּל עַל־צוּאָרָיו וַיִּבְכֶּה עַל־צוּאָרָיו
עוֹד:

וַיֵּאָסֶר יוֹסֵף רְתוּפוּהִי וְסָלִיק לְקִדְמוֹת יִשְׂרָאֵל אָבוּהִי
לְגִשְׁן וְאֶתְחַזִּי לִיה וַנִּפֹּל עַל צוּרִיה וּבְכָא עַל צוּרִיה
עוֹד:

וַיֵּאָסֶר יוֹסֵף מִרְכַּבְתּוֹ – הוּא עֲצָמוֹ אֶסֶר אֶת הַסּוּסִים לְמִרְכַּבָּהּ, לְהַזְדַּרֵּז לְכַבּוֹד אָבִיו. וַיֵּרָא אֵלָיו – יוֹסֵף נִרְאָה אֶל אָבִיו. וַיִּבְכֶּה עַל צוּאָרָיו
עוֹד – לְשׁוֹן הַרְבּוֹת בְּכִיָּה. וְכֵן: "כִּי לֹא עַל אִישׁ יִשִּׁים עוֹד", לְשׁוֹן רַבּוּי הוּא, אִינוּ שָׁם עָלָיו עֲלוֹת נוֹסְפוֹת עַל חֲטָאָיו; אִף כָּאן, הַרְבָּה וְהוֹסִיף
בְּכִי יוֹמֵר עַל הַרְגִּיל. אָבֵל יַעֲקֹב לֹא נָפַל עַל צוּאָרֵי יוֹסֵף וְלֹא נִשְׁקוּ; וְאָמְרוּ רַבּוּמֵינוּ שֶׁהִיא קוֹרָא אֶת שְׁמַע.

וַיֵּאָמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל־יוֹסֵף אֲמוֹתָה הִפְעַם אַחֲרַי רְאוּתִי
אֶת־פָּנָיִךְ כִּי עוֹדָךְ חַי:

וַאֲמַר יִשְׂרָאֵל לְיוֹסֵף אֵלּוּ אֲנָא מְאִית זְמַנָּא הָדָא מְנַחֵם
אֲנָא בְּתַר דְּחַזִּיתִנּוּן לְאַפּוּךְ אָרִי עַד כְּעַן קָיִים אַתָּ:

אֲמוֹתָה הִפְעַם – פְּשוּטוֹ כַּתְּרוּמוֹ. וּמְדַרְשׁוֹ, סְבוּר הַיִּיטִי לְמוֹת שְׁמִי מִיתוֹת, בְּעוֹלָם הַזֶּה וְלְעוֹלָם הַבָּא; שְׁנִסְתַּלְקָה מִמֶּנִּי שְׁכִינָה, וְהַיִּיטִי אוֹמֵר
שִׁיתְּבַעֲנִי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִיתְּמָךְ. עַכְשָׁו שְׁעוֹדָךְ חַי, לֹא אֲמוֹת אֵלָא פַעַם אַחַת.

וַיֵּאָמֶר יוֹסֵף אֶל־אָחִיו וְאֶל־בְּנֵי אָבִיו אַעֲלֶה וְאֶגִּידָה
לְפָרְעָה וְאֹמְרָה אֵלָיו אַחִי וּבֵית־אָבִי אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ־
כְּנַעַן בָּאוּ אֵלָי:

וַאֲמַר יוֹסֵף לְאַחֻוּהִי וּלְבֵית אָבוּהִי אֲסַק וְאֶחְוִי לְפָרְעָה
וְאֵימַר לִיה אַחִי וּבֵית אָבִי דְּבְאַרְעָא דְּכְנַעַן אֶתוֹ לְוֹתִי:
כְּנַעַן בָּאוּ אֵלָי:

וְאֹמְרָה אֵלָיו אַחִי וְגוֹמֵר – וְעוֹד אוֹמֵר לוֹ: "וְהֶאֱנָשִׁים רוּעֵי צֹאן" וְגוֹמֵר.

וְהֶאֱנָשִׁים רְעֵי צֹאן כִּי־אֲנָשִׁי מִקְנֵה הָיוּ וְצֹאנָם
וּבְקָרָם וְכָל־אֲשֶׁר לָהֶם הִבִּיאוּ:

וּגְוִבְרִיָּא רְעוּ עָנָא אָרִי גּוֹבְרִי מְרִי גִיטִי הוּוּ וְעִנְהוּן
וְתוֹרִיהוּן וְכָל דִּילְהוּן אִיתִיאוּ:

וְהָיָה כִּי־יִקְרָא לָכֶם פָּרְעָה וְאָמַר מֵה־מַּעֲשִׂיכֶם:

וַיְהִי אָרִי יְקָרִי לְכוּן פָּרְעָה וַיִּימַר מָא עוּבְדִּיכוּן:

וְאֹמְרָתֶם אֲנָשִׁי מִקְנֵה הָיוּ עַבְדֵיךָ מִגְּעוּרֵינוּ וְעַד־
עֲתָה גַם־אֲנַחְנוּ גַם־אֲבֹתֵינוּ בַּעֲבוּר תַּשְׁבוּ בְּאֶרֶץ
גִּשְׁן כִּי־תוֹעֵבַת מִצְרַיִם כָּל־רְעָה צֹאן:

וְתִימְרוּן גּוֹבְרִי מְרִי גִיטִי הוּוּ עַבְדְּךָ מִגְּעוּרֵנָא וְעַד כְּעַן
אִף אֲנַחְנָא אִף אֲבֹתֵנָא בְּדִיל דְּתַתְּבוּן בְּאַרְעָא דְּגִשְׁן
אָרִי מְרַחֲקִין מִצְרַאִי כָּל רְעֵי עָנָא:

בַּעֲבוּר תַּשְׁבוּ בְּאֶרֶץ גִּשְׁן – וְהִיא צְרִיכָה לָכֶם, שֶׁהִיא אֶרֶץ מְרַעָה; וּכְשֶׁתֵּאֱמְרוּ לוֹ שְׂאִין אַתֶּם בְּקִיאִין בְּמִלְאָכָה אַחֲרַת, יִרְחִיקְכֶם מֵעָלָיו
וַיּוֹשִׁיבְכֶם שָׁם. כִּי תוֹעֵבַת מִצְרַיִם כָּל רְעָה צֹאן – לְפִי שֶׁהֶם לָהֶם אֱלֹהוֹת.

וַיָּבֹא יוֹסֵף וַיִּגַּד לְפָרְעָה וַיֵּאָמֶר אָבִי וְאֶחִי וְצֹאנָם
וּבְקָרָם וְכָל־אֲשֶׁר לָהֶם בָּאוּ מִאֶרֶץ כְּנַעַן וְהֵגַם
בְּאֶרֶץ גִּשְׁן:

וְאֶתָּא יוֹסֵף וְחַוִּי לְפָרְעָה וְאָמַר אָבִי וְאֶחִי וְעִנְהוּן
וְתוֹרִיהוּן וְכָל דִּילְהוּן אֶתוֹ מֵאַרְעָא דְּכְנַעַן וְהֵא אֲנוּן
בְּאַרְעָא דְּגִשְׁן:

וּמִקְצָה אַחֲוִי לָקַח חֲמִשָּׁה אֲנָשִׁים וַיַּצְגֵם לִפְנֵי
פָּרְעָה:

וּמִקְצַת אַחֻוּהִי דְּבַר חֲמִשָּׁא גּוֹבְרִין וְאֶקִּימְנוּן קְדָם
פָּרְעָה:

וּמִקְצָה אַחֲוִי – מִן הַפְּחוּתִים שְׁבָהֶם לְגְבוּרָה, שְׂאִין נִרְאִים גְּבוּרִים, שְׂאִם יִרְאָה אוֹתָם גְּבוּרִים יַעֲשֶׂה אוֹתָם אֲנָשִׁי מִלְּחָמָה. וְאֵלָה הֵם: רְאוּבֵן,
שְׁמֻעוֹן, לוֹי, יִשְׁשַׁכָּר וּבִנְיָמִן – אוֹתָן שְׁלֹא כָּפַל מִשָּׁה שְׁמוֹתָם כְּשֶׁבְרָכָן. אָבֵל שְׁמוֹת הַגְּבוּרִים כָּפַל: "וְזוֹאת לַיהוּדָה שְׁמַע ה' קוֹל יְהוּדָה", "וּלְגַד
אָמַר בְּרוּךְ מְרַחֵב גַּד", "וּלְנַפְתָּלִי אָמַר נַפְתָּלִי", "וּלְדָן אָמַר דָּן", וְכֵן לְזְבוּלוֹן וְכֵן לְאֲשֶׁר. זֶהוּ לְשׁוֹן בְּרֵאשִׁית רַבָּה, שֶׁהִיא אַגְדַּת אֶרֶץ

ישָׂרָאֵל. אָבֵל בַּת־לִמְדוּד בְּבִלְיִת שְׁלָנוּ מְצִינוּ שְׂאוֹתָן שְׁכַפֵּל מִשֶּׁה שְׂמוֹתָן הֵם הַחֲלָשִׁים, וְאוֹתָן הֵבִיא לִפְנֵי פִרְעֹה. וַיְהוּדָה שֶׁהִכְפִּיל שְׂמוֹ לֹא הִכְפִּיל מִשׁוֹם חֲלָשׁוֹת, אֲלֵא טַעַם יֵשׁ בְּדָבָר כִּדְאִיתָא בְּבָבָא קַמָּא. וּבְבִרְיָתָא דְסַפְרֵי שְׁנִינוּ בָּהּ בְּ"וְזֹאת הַבְּרָכָה" כְּמוֹ תַלְמוּד שְׁלָנוּ.

וַיֹּאמֶר פִּרְעֹה אֶל־אֶחָיו מִה־מַּעֲשֵׂיכֶם וַיֹּאמְרוּ אֶל־פִּרְעֹה רַעַה צֵאן עִבְדֵיךָ גַם־אֲנַחְנוּ גַם־אֲבוֹתֵינוּ: וַאֲמַר פִּרְעֹה לְאֶחָיו מֵא עוֹבְדֵיכֹן וַאֲמָרוּ לְפִרְעֹה רַעַן עֲנָא עִבְדְּךָ אִף אֲנַחְנָא אִף אֲבָהֵתְנָא:

וַיֹּאמְרוּ אֶל־פִּרְעֹה לְגֹר בְּאֶרֶץ פְּאֲנֹ כִּי־אֵין מִרְעֹה לְצֵאן אֲשֶׁר לְעִבְדֵיךָ כִּי־כַבֵּד הָרַעַב בְּאֶרֶץ כְּנַעַן וְעַתָּה יִשְׁבוּ־נָא עִבְדֵיךָ בְּאֶרֶץ גֹּשׁוֹ: וַאֲמָרוּ לְפִרְעֹה לְאֶתְוֹתְבָא בְּאַרְעָא אֲתִינָא אֲרִי לִית רַעִיָא לְעֲנָא דְלְעִבְדְּךָ אֲרִי תְקִיף כְּפִנָא בְּאַרְעָא דְכְנַעַן וְכַעַן יִתְבוּן כְּעַן עִבְדְּךָ בְּאַרְעָא דְגֹשׁוֹ:

וַיֹּאמֶר פִּרְעֹה אֶל־יוֹסֵף לֵאמֹר אָבִיךָ וְאֶחָיךָ בָּאוּ אֵלַיךָ: וַאֲמַר פִּרְעֹה לְיוֹסֵף לְמִימַר אָבוֹךָ וְאָחֶיךָ אֲתוּ לְוֹתְךָ:

אֶרֶץ מִצְרַיִם לְפָנֶיךָ הִוא בְּמִיטֵב הָאֶרֶץ הַיּוֹשֵׁב אֶת־אָבִיךָ וְאֶת־אֶחָיךָ יִשְׁבוּ בְּאֶרֶץ גֹּשׁוֹ וְאִם־יִדְעַת וַיִּשְׁרֵב בָּם אֲנָשִׁי־חַיִל וְשִׁמְתָם שְׂרִי מִקְנֵה עַל־אֲשֶׁר־לִי: אֲרַעָא דְמִצְרַיִם קְדַמְךָ הִיא בְּדַשְׁפִּיר בְּאַרְעָא אוֹתִיב יֵת אָבוֹךָ וְיֵת אֶחָיךָ יִתְבוּן בְּאַרְעָא דְגֹשׁוֹ וְאִם יִדְעַת וְאִית בְּהוֹן גּוֹבְרִין דְחִילָא וְתַמְנִינוּן רַבְנֵי גִיתֵי עַל דִּילֵי:

אֲנָשִׁי חַיִל – בְּקִרְאִין בְּאוּמְנוּתָן לְרַעוּת צֵאן. עַל אֲשֶׁר לִי – עַל צֵאן שְׁלִי.

וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת־יַעֲקֹב אָבִיו וַיַּעֲמֵדְהוּ לִפְנֵי פִרְעֹה וַיִּבְרָךְ יַעֲקֹב אֶת־פִּרְעֹה: וְאִתִּי יוֹסֵף יֵת יַעֲקֹב אָבוֹהִי וְאֶקִּימִיהָ קְדָם פִּרְעֹה וּבְרִיךְ יַעֲקֹב יֵת פִּרְעֹה:

וַיִּבְרָךְ יַעֲקֹב – הִיא שְׂאֵלַת שְׁלוֹם כְּדָרְךָ כֹּל הַנִּרְאִים לִפְנֵי הַמְּלָכִים לְפָרְקִים, שְׁלוּדִי"ר [saluder = לשאול בשלום]^[3].

וַיֹּאמֶר פִּרְעֹה אֶל־יַעֲקֹב כְּמָה יָמֵי שְׁנֵי תַיִדְךָ: וַאֲמַר פִּרְעֹה לְיַעֲקֹב כְּמָה יוֹמֵי שְׁנֵי תַיִדְךָ:

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־פִּרְעֹה יְמֵי שְׁנֵי מְגוּרֵי שְׁלֹשִׁים וּמֵאֵת שְׁנֵי מַעֲט וְרַעִים הָיוּ יְמֵי שְׁנֵי חַיִי וְלֹא הִשְׁיִגוּ אֶת־יְמֵי שְׁנֵי חַיִי אֲבֹתֵי בִימֵי מְגוּרֵיהֶם: וַאֲמַר יַעֲקֹב לְפִרְעֹה יוֹמֵי שְׁנֵי תוֹתְבוֹתֵי מֵאָה וְתִלְתִּין שְׁנִין זְעִירִין וּבִישִׁין הָיוּ יוֹמֵי שְׁנֵי חַיִי וְלֹא אֲדַבִּיקוּ יֵת יוֹמֵי שְׁנֵי חַיִי אֲבָהֵתֵי בְיוֹמֵי תוֹתְבוֹתֵהוֹן:

שְׁנֵי מְגוּרֵי – יְמֵי גְרוּתֵי. כֹּל יְמֵי הַיִּיתִי גַר בְּאֶרֶץ. וְלֹא הִשְׁיִגוּ – בְּטוֹכָה.

וַיִּבְרָךְ יַעֲקֹב אֶת־פִּרְעֹה וַיֵּצֵא מִלִּפְנֵי פִרְעֹה: וּבְרִיךְ יַעֲקֹב יֵת פִּרְעֹה וַיִּנְפַק מִן קְדָם פִּרְעֹה:

וַיִּבְרָךְ יַעֲקֹב – כְּדָרְךָ כֹּל הַנִּפְטָרִים מִלִּפְנֵי שְׂרִים, מְבָרְכִים אוֹתָם וְנוֹטְלִים רְשׁוֹת. וּמָה בְּרָכָה בְּרָכוֹ? שְׁיַעֲלָה נִילוֹס לְרַגְלֵיו, לְפִי שְׂאִין אֶרֶץ מִצְרַיִם שׁוֹמֵה מִי גֹשְׁמִים, אֲלֵא נִילוֹס עוֹלָה וּמִשְׁקָה. וּמִבְּרָכְתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב וְאֵילֶךְ הִנֵּה פִרְעֹה בָּא עַל נִילוֹס וְהוּא עוֹלָה לְקִרְאָתוֹ וּמִשְׁקָה אֶת הָאֶרֶץ.

שְׁבִיעֵי

וַיּוֹשֵׁב יוֹסֵף אֶת־אָבִיו וְאֶת־אֶחָיו וַיִּתֵּן לָהֶם אֶחְזָה בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּמִיטֵב הָאֶרֶץ בְּאֶרֶץ רַעַמְסֵס כַּאֲשֶׁר צִוָּה פִּרְעֹה: וְאוֹתִיב יוֹסֵף יֵת אָבוֹהִי וְיֵת אֶחָיו וַיִּהֵב לָהֶן אֶחְסָנָא בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם בְּדַשְׁפִּיר בְּאַרְעָא בְּאַרְעֵי רַעַמְסֵס כְּמָא דְפִקִּיד פִּרְעֹה:

רַעַמְסֵס – מֵאֶרֶץ גֹּשׁוֹ הִיא.

וַיַּכְלִלֵל יוֹסֵף אֶת־אָבִיו וְאֶת־אֶחָיו וְאֵת כָּל־בֵּית אָבִיו לְחֵם לְפִי הַטָּף: וְזֵן יוֹסֵף יֵת אָבוֹהִי וְיֵת אֶחָיו וְיֵת כָּל בֵּית אָבוֹהִי לְחֵמָא לְפּוֹם טַפְלָא:

לְפִי הַטָּף – לְפִי הַצָּרִיךְ לְכָל בְּנֵי בֵיתָם.

וּלְחֵם אֵין בְּכֹל־הָאֶרֶץ כִּי־כַבֵּד הָרַעַב מְאֹד וְתִלְהָ אֶרֶץ מִצְרַיִם וְאֶרֶץ כְּנַעַן מִפְּנֵי הָרַעַב: וּלְחֵמָא לִית בְּכָל אֲרַעָא אֲרִי תְקִיף כְּפִנָא לְחֵדָא וְאֲשַׁתְּלֵהִי עֲמָא דְאַרְעָא דְמִצְרַיִם וְעֲמָא דְאַרְעָא דְכְנַעַן מִן קְדָם כְּפִנָא:

וּלְחֶם אִין בְּכַל הָאָרֶץ – חוּזַר לַעֲנֵן הָרָאוּשׁוֹן, לַתְּחִלַּת שְׁנֵי הָרָעֵב. וַתֵּלֶה – כְּמוֹ "וַתֵּלֶאֱהָ", לְשׁוֹן עֲנֻפוֹת כְּתַרְגוּמוֹ. וְדוֹמָה לוֹ: "כְּמַתְּלֵהְלֶה" הַיּוֹרָה זָקִים".

וַיִּלְקַט יוֹסֵף אֶת־כָּל־הַכֶּסֶף הַנִּמְצָא בְּאֶרֶץ־מִצְרַיִם וּבְאֶרֶץ כְּנָעַן בְּשֹׂבְרֵי אֲשֶׁר־הֵם שֹׂבְרִים וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת־הַכֶּסֶף בֵּיתָה פְּרָעָה:

בְּשֹׂבְרֵי אֲשֶׁר הֵם שֹׂבְרִים – נוֹתְנִין לוֹ אֶת הַכֶּסֶף.

וַיִּתֶּם הַכֶּסֶף מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּמֵאֶרֶץ כְּנָעַן וַיָּבֵאוּ כָּל־מִצְרַיִם אֶל־יוֹסֵף לֵאמֹר הִבֵּה־לָנוּ לֶחֶם וְלָמָּה נָמוֹת נִגְדָדָה כִּי אָפֶס כֶּסֶף:

אָפֶס – כְּתַרְגוּמוֹ: "שָׁלִים".

וַיֹּאמֶר יוֹסֵף הֲבִי מִקְנִיכֶם וְאֶתְנֶנָּה לָכֶם בְּמִקְנֵיכֶם אִם־אָפֶס כֶּסֶף:

וַיָּבִיאוּ אֶת־מִקְנֵיהֶם אֶל־יוֹסֵף וַיִּתֵּן לָהֶם יוֹסֵף לֶחֶם בְּסוּסִים וּבַמְקִנָּה הַצֹּאֵן וּבַמְקִנָּה הַבָּקָר וּבַחֲמֹרִים וַיִּבְהֵלֵם בְּלֶחֶם בְּכָל־מִקְנֵיהֶם בַּשָּׁנָה הַהִוא:

וַיִּבְהֵלֵם – כְּמוֹ "וַיִּנְהַגֵּם", וְדוֹמָה לוֹ: "אִין מְנַהֵל לֶה", "עַל מִי מְנַחֵת וַיִּנְהַלְנִי".

וַתִּתֵּם הַשָּׁנָה הַהִוא וַיָּבֵאוּ אֵלָיו בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּה וַיֹּאמְרוּ לוֹ לֹא־נִכְתָד מֵאֲדֹנָי כִּי אִם־תָּם הַכֶּסֶף וּמִקְנֵה הַבְּהֵמָה אֶל־אֲדֹנָי לֹא נִשְׂאָר לִפְנֵי אֲדֹנָי בְּלִמְתִּי אִם־גּוֹיְתָנוּ וְאֲדַמְתָּנוּ:

בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּה – לְשָׁנֵי הָרָעֵב. כִּי אִם תָּם הַכֶּסֶף... – כִּי אֲשֶׁר תָּם הַכֶּסֶף וְהַמְקִנָּה וְכֹא הַכֹּל אֵל יַד אֲדֹנָי. בְּלִמְתִּי אִם גּוֹיְתָנוּ – כְּמוֹ "אִם לֹא גּוֹיְתָנוּ".

לָמָּה נָמוֹת לַעֲיֹנֶיךָ גַּם־אֲנַחְנוּ גַּם אֲדַמְתָּנוּ קְנֵה־אֲתָנוּ וְאֶת־אֲדַמְתָּנוּ בְּלֶחֶם וְגַהֲיָה אֲנַחְנוּ וְאֲדַמְתָּנוּ עֲבָדִים לַפְּרָעָה וְתוֹזְרַע וְגַחְיָה וְלֹא נָמוֹת וְהֵאֲדַמָּה לֹא תִשָּׁם:

וְתוֹזְרַע – לְזִרוּעַ הָאֲדַמָּה. וְאֵף עַל פִּי שְׂאֵמֶר יוֹסֵף: "וְעוֹד חֲמֹשׁ שָׁנִים וְהַתְּחִילוּ לְזִרוּעַ וְכָלֵה הָרָעֵב. וְכֵן שְׁנֵינוּ בְּתוֹסֶסְפֵּתָ דְסוּטָה. לֹא תִשָּׁם – לֹא תִהְיֶה שְׂמֵמָה, "לֹא תְבוּר". לְשׁוֹן "שְׂדֵה בּוּר" שְׂאִינוּ חֲרוּשׁ.

וַיִּקֶן יוֹסֵף אֶת־כָּל־אֲדַמַּת מִצְרַיִם לַפְּרָעָה כִּי־מִכְרוּ מִצְרַיִם אִישׁ שְׂדֵהוּ כִּי־תִזְנַק עֲלֵהֶם הָרָעֵב וַתִּהְיֶה הָאָרֶץ לַפְּרָעָה:

וַתִּהְיֶה הָאָרֶץ לַפְּרָעָה – קְנוּיָה לוֹ.

וְאֶת־הָעָם הָעֵבִיר אֲתוֹ לְעֵרִים מִקְצֵה גְבוּל־מִצְרַיִם וְעַד־קִצְעָהוּ:

וְאֶת הָעָם הָעֵבִיר – יוֹסֵף מְעִיר לְעִיר, לְזַכְרוֹן שְׂאִין לָהֶם עוֹד חֶלֶק בְּאֶרֶץ, וְהוֹשִׁיב שָׁל עִיר זוֹ בְּחִבְרָתָהּ. וְלֹא הִצְרַח הַכְּתוּב לְכַתּוּב זֹאת, אֲלֵא לְהוֹדִיעָה שְׂבַחוּ שֶׁל יוֹסֵף: שְׁנַתְּכֵן לְהַסִּיר חֲרָפָה מֵעַל אֲחִיו, שְׂלֵא יִהְיוּ קוֹרִין אוֹתָם "גּוֹלִים". מִקְצֵה גְבוּל מִצְרַיִם... – כֵּן עָשָׂה לְכָל הָעֵרִים אֲשֶׁר בְּמַלְכוּת מִצְרַיִם, מִקְצֵה גְבוּלָה וְעַד קִצְעָה גְבוּלָה.

רק אדמת הפהנים לא קנהה פ' חק לפהנים מאת פרעה ואכלו את-חקם אשר נתן להם פרעה על-פ' לא מכרו את-אדמתם: לחוד ארע כומר'א לא קנא ארי חולקא לכומר'א מן קדם פרעה ואכליו ית חולקהון דיהב להון פרעה על פ' לא זבינו ית ארעהון:

הפהנים – הכוברים. כל לשון "פהן" משרת לאלהות הוא, חוץ מאותן שהם לשון גדלה כמו: "פהן מדני", "פהן און". חק לפהנים – חק פד וקד לחם ליום.

ויאמר יוסף אליהעם הן קניתי אתכם היום ואת-אדמתכם לפרעה הא-לכם זרע וזרעתם את-האדמה: ואמר יוסף לעמא הא קניתי יתכוון יומא דין וית ארעכוון לפרעה הא לכוון בר זרעא ותרעוון ית ארעא:

הא – כמו "הנה". כמו: "וגם אני הא דרפד בראש נמתי".

והיה בתבואת ונתתם חמישית לפרעה וארבע הידת יהיה לכם לזרע השדה ולאכלכם ולאשר בבתיםם ולאכל לטפכם: ויהי באעולי עללתא ותתנון חד מן חמשא לפרעה וארבעא חולקיו יהי לכוון לבר זרע חקלא ולמיכלכוון ולאנש בתיכוון ולמיכל לטפלכוון:

לזרע השדה – שכל שנה. ולאשר בבתיםם – ולאכול העבדים והשפחות אשר בבתיםם. לטפכם – בנים קטנים.

ויאמרו החיתנו נמצא-חן בעיני אדני והנינו עבדים לפרעה: ואמרו קיימתנא נשפח רחמין בעיני רבוני ונהי עבדיו לפרעה:

נמצא חן – לעשות לנו זאת כמו שאמרת. והנינו עבדים לפרעה – להעלות לו המס הנה בכל שנה.

ונשם אתה יוסף לחק עד-היום הנה על-אדמת מצרים לפרעה לחמש רק אדמת הפהנים לבדם לא היתה לפרעה: ושוי יתה יוסף לגזירא עד יומא הדין על ארעא דמצרים דיהון יתבין חד מן חמשא לפרעה לחוד ארע כומר'א בלחודיהון לא הות לפרעה:

לחק – שלא יעבור.

ונשב ישראל בארץ מצרים בארץ גשן ונאחזו בה ויפרו וירבו מאד: ויתב ישראל בארעא דמצרים בארעא דגשן ואחסינו בה ונפישו וסגיאו לחדא:

ונשב ישראל בארץ מצרים – והיכן? "בארץ גשן", שהיא מארץ מצרים. [נאחזו בה – לשון אחיזה.] [נאחזו בה – קנו בתים ונקלות ועשו אחוזות.] [ויפרו וירבו – על העמיד.]

ז וּכְכֹלֹת שְׁלֹמָה לְהַתְּפַלֵּל וְהָאֵשׁ יֵרְדָה מִהַשָּׁמַיִם
וּתְאַכַל הָעֹלָה וְהַזִּבְחִים וּכְבוֹד יְיָ הוּא מְלֵא אֶת־
הַבַּיִת: וְלֹא יִכְלוּ הַכֹּהֲנִים לְבֹא אֶל־בַּיִת יְיָ הַהוּא
כִּי־מְלֵא כְבוֹד־יְיָ הוּא אֶת־בַּיִת יְיָ הוּא: וְכָל אֲבִי
יִשְׂרָאֵל רֹאִים בְּרֹדֶת הָאֵשׁ וּכְבוֹד יְיָ הוּא עַל־הַבַּיִת
וַיִּכְרְעוּ אַפְּסִים אֶרְצָה עַל־הַרְצָפָה וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ וְהִדּוּת
לִי־הוּא כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חֲסֵדוֹ: וְהַמֶּלֶךְ וְכָל־
הָעָם זִבְחִים זָבַח לִפְנֵי יְיָ הוּא: וַיִּזְבַּח הַמֶּלֶךְ
שְׁלֹמָה אֶת־זָבַח הַבֶּקֶר עֶשְׂרִים וּשְׁנַיִם אֵלֶף וּצְאֹן
מֵאָה וְעֶשְׂרִים אֵלֶף וַיַּחֲנֹכוּ אֶת־בַּיִת הָאֵלֹהִים
הַמֶּלֶךְ וְכָל־הָעָם: וְהַכֹּהֲנִים עַל־מִשְׁמֹרֶתָם
עֹמְדִים וְהַלְוִיִּם בְּכֹל־יְשִׁיר יְיָ הוּא אֲשֶׁר עָשָׂה דְּוִיד
הַמֶּלֶךְ לְהִדּוּת לִי־הוּא כִּי־לְעוֹלָם חֲסֵדוֹ בְּהִלֵּל דְּוִיד
בְּיָדָם וְהַכֹּהֲנִים מִחֻצָּרִים נִגְדָם וְכָל־יִשְׂרָאֵל
עֹמְדִים: וַיִּקְדַּשׁ שְׁלֹמָה אֶת־תּוֹךְ הַחֻצַּר אֲשֶׁר לִפְנֵי
בַיִת־יְיָ הוּא כִּי־עָשָׂה שָׁם הָעֹלֹת וְאֵת חֲלָבֵי
הַשְּׁלָמִים כִּי־מִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר עָשָׂה שְׁלֹמָה לֹא
יָכוֹל לְהַכִּיל אֶת־הָעֹלָה וְאֶת־הַמִּנְחָה וְאֶת־
הַחֻלְבִּים: וַיַּעַשׂ שְׁלֹמָה אֶת־הַחֹג בָּעֵת הַהִיא
שִׁבְעַת יָמִים וְכָל־יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ קָהָל גָּדוֹל מֵאֵד
מִלְּבֹא חֲמַת עַד־גַּחַל מִצְרַיִם: וַיַּעַשׂוּ בַיּוֹם
הַשְּׁמִינִי עֲצָרַת כִּי אַחַרְתַּת הַמִּזְבֵּחַ עָשׂוּ שִׁבְעַת
יָמִים וְהַחֹג שִׁבְעַת יָמִים: וּבַיּוֹם עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה
לְחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי שָׁלַח אֶת־הָעָם לְאַהֲלֵיהֶם שְׂמֵחִים
וְטוֹבֵי לֵב עַל־הַטּוֹבָה אֲשֶׁר עָשָׂה יְיָ הוּא לְדָוִד
וּלְשְׁלֹמָה וּלְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ: וַיִּכַּל שְׁלֹמָה אֶת־בַּיִת
יְיָ הוּא וְאֶת־בַּיִת הַמֶּלֶךְ וְאֵת כָּל־הַבָּא עַל־לֵב
שְׁלֹמָה לַעֲשׂוֹת בְּבַיִת־יְיָ הַהוּא וּבְבַיִתוֹ הַצִּלִּית:
וַיִּירָא יְיָ הוּא אֶל־שְׁלֹמָה בַּלַּיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ שְׁמַעְתִּי
אֶת־תַּפְּלִתְךָ וּבַחֲרַתִּי בְּמָקוֹם הַזֶּה לִי לְבַיִת זָבַח:
וְהוּא אֶעֱצֹר הַשָּׁמַיִם וְלֹא־יִהְיֶה מָטָר וְהוּא־אֲצַנֶּה
עַל־תְּגֹב לְאֹכֹל הָאָרֶץ וְאִם־אֲשַׁלַּח דְּבַר בְּעַמִּי:
וַיִּפְגְּעוּ עַמִּי אֲשֶׁר גָּקְרָא־שְׁמִי עֲלֵיהֶם וַיִּתְּפַלְּלוּ
וַיִּבְקְשׂוּ פָנָי וַיִּשְׁבּוּ מִדְּרָכֵיהֶם הָרַעִים וְאֲנִי אֲשַׁמַּע
מִן־הַשָּׁמַיִם וְאֲסַלַּח לַחַטָּאתָם וְאָרַפָּא אֶת־אֲרָצָם:
וְעַתָּה עֵינִי יִהְיֶה פְתֻחוֹת וְאֲזַנִּי קֹשְׁבוֹת לְתַפְּלַת
הַמָּקוֹם הַזֶּה: וְעַתָּה בַחֲרַתִּי וְהִקְדַּשְׁתִּי אֶת־הַבַּיִת
הַזֶּה לְהִיוֹת־שְׁמִי שָׁם עַד־עוֹלָם וְהָיוּ עֵינֵי וְלִבִּי

שָׁם כָּל־הַיָּמִים: וְאֵתָה אִם־תִּלְדָּה לִפְנֵי פֶאֶשֶׁר הַלֶּךְ
דְּוִיד אֲבִיךָ וְלַעֲשׂוֹת כָּכָל אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ וְחָקִי
וּמִשְׁפָּטִי תִשְׁמָר: וְהִקְיִמְתִּי אֶת כִּסֵּא מַלְכוּתְךָ
כִּי־אֲשֶׁר כָּרַתִּי לְדָוִד אֲבִיךָ לֵאמֹר לֹא־יִפְרַת לְךָ
אִישׁ מִיִּשְׂרָאֵל בְּיִשְׂרָאֵל: וְאִם־תִּשְׁוֹבוּן אַתֶּם
וְעִזְבַתֶם חֻקוֹתִי וּמִצְוֹתַי אֲשֶׁר נָתַתִּי לִפְנֵיכֶם
וְהִלַּכְתֶּם וְעִבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם
לָהֶם: וְנִגְתַּשְׁתִּים מֵעַל אֲדָמְתִי אֲשֶׁר נָתַתִּי לָהֶם
וְאֶת־הַבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר הִקְדַּשְׁתִּי לְשָׁמִי אֲשַׁלִּיךְ
מֵעַל פָּנָי וְאֲתַנְּנוּ לְמִשְׁלַל וְלִשְׁנִינָה בְּכָל־הָעַמִּים:
וְהַבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר הִנֵּה עֲלִיּוֹן לְכָל־עֵבֶר עָלְיוֹ
יִשָּׁם וְאֵמַר בְּמַה עָשָׂה יְיָ הוּא פָּכָה לְאָרֶץ הַזֹּאת
וְלַבַּיִת הַזֶּה: וְאָמְרוּ עַל אֲשֶׁר עָזְבוּ אֶת־יְיָ הוּא
אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיהֶם אֲשֶׁר הוֹצִיאָם מֵאֲרֶץ מִצְרַיִם
וַיַּחֲזִיקוּ בָאֱלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לָהֶם וַיַּעֲבְדוּם
עַל־כֵּן הִבִּיא עֲלֵיהֶם אֶת כָּל־הָרָעָה הַזֹּאת:

ח וַיְהִי מִקֵּץ אֲשֶׁר בָּנָה שְׁלֹמָה
אֶת־בַּיִת יְיָ הוּא וְאֶת־בַּיִתוֹ: וְהָעָרִים אֲשֶׁר נָתַן
חֹרֵם לְשְׁלֹמָה בָּנָה שְׁלֹמָה אַתֶּם וַיּוֹשֵׁב שָׁם אֶת־
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיִּלְךְ שְׁלֹמָה חֲמַת צוֹבָה וַיַּחֲזֹק
עָלֶיהָ: וַיִּבְנוּ אֶת־תְּדֹמָר בַּמִּדְבָּר וְאֵת כָּל־עָרֵי
הַמִּסְכָּנוֹת אֲשֶׁר בָּנָה בַחֲמַת: וַיִּבְנוּ אֶת־בַּיִת חוֹרוֹן
הָעֲלִיּוֹן וְאֶת־בַּיִת חוֹרוֹן הַתַּחְתּוֹן עָרֵי מִצְוֹר
חוֹמוֹת דָּלְתִים וּבְרִיחַ: וְאֶת־בַּעֲלַת וְאֵת כָּל־עָרֵי
הַמִּסְכָּנוֹת אֲשֶׁר הָיוּ לְשְׁלֹמָה וְאֵת כָּל־עָרֵי הַרְּכָב
וְאֵת עָרֵי הַפָּרָשִׁים וְאֵת אֶת־חֶשֶׁק שְׁלֹמָה אֲשֶׁר
חֶשֶׁק לְבָנוֹת בִּירוּשָׁלַם וּבְלִבְנוֹן וּבְכָל אֲרֶץ
מִמְּשַׁלְתּוֹ: כָּל־הָעָם הַנּוֹתָר מִן־הַחֲתִי וְהָאֲמֹרִי
וְהַפְּרָזִי וְהַחֲתִי וְהַיְבוּסִי אֲשֶׁר לֹא מִיִּשְׂרָאֵל הֵמָּה:
מִן־בְּנֵיהֶם אֲשֶׁר נֹתְרוּ אַחֲרֵיהֶם בְּאֲרֶץ אֲשֶׁר לֹא־
כְּלוּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲלֵם שְׁלֹמָה לְמַסַּע עַד הַיּוֹם
הַזֶּה: וּמִן־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר לֹא־נָתַן שְׁלֹמָה
לְעַבְדִּים לְמַלְאכְתּוֹ כִּי־הֵמָּה אֲנָשֵׁי מִלְחָמָה וְשָׂרֵי
שָׂרֵי־שָׂרֵי וְשָׂרֵי רִכְבּוֹ וּפָרָשָׁיו: וְאֵלֶּה שָׂרֵי הַנּוֹצְבִים
אֲשֶׁר־לְמֶלֶךְ שְׁלֹמָה חֲמָשִׁים וּמֵאָתִים הָרָדִים
בְּעָם: וְאֶת־בַּת־פְּרַעִיָה הָעֹלָה שְׁלֹמָה מֵעִיר דְּוִיד
לְבַיִת אֲשֶׁר בָּנָה־לָהּ כִּי אָמַר לֹא־תִשָּׁב אִשָּׁה לִי
בְּבַיִת דְּוִיד מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל כִּי־קָדַשׁ הֵמָּה אֲשֶׁר־

בְּאֵה־אֲלֵיהֶם אֲרוֹן יְיָ הַהוּא: אֲזֵי הָעֵלָה שְׁלֹמֹה
עָלוֹת לִי־הוּא עַל מִזְבֵּחַ יְיָ־הוּא אֲשֶׁר בָּנָה לִפְנֵי
הָאוֹלָם: וּבְדַבְרֵי־יְוָם בְּיוֹם לְהַעֲלוֹת כְּמִצְוַת מֹשֶׁה
לְשִׁבְתוֹת וּלְחֻדְשֵׁים וּלְמוֹעֲדוֹת שְׁלוֹשׁ פְּעָמִים
בַּשָּׁנָה בַּחֹג הַמִּצְוֹת וּבַחֹג הַשְּׂבָעוֹת וּבַחֹג הַסְּפוֹת:
וַיַּעֲמֵד כְּמִשְׁפֵּט דָּוִד־אָבִיו אֶת־מַחְלְקוֹת הַכֹּהֲנִים
עַל־עַבְדָּתָם וְהַלְוִיִּם עַל־מִשְׁמֹרוֹתָם לְהַלֵּל וּלְשַׁרֵּת
גִּגְד הַכֹּהֲנִים לְדַבְרֵי־יְוָם בְּיוֹמוֹ וְהַשְּׁעָרִים
בְּמַחְלְקוֹתָם לְשַׁעַר וְשַׁעַר כִּי כֹן מִצְוַת דָּוִד אִישׁ־
הָאֶ־לְהֵימ: וְלֹא סָרוּ מִצְוַת הַמֶּלֶךְ עַל־הַכֹּהֲנִים
וְהַלְוִיִּם לְכָל־דָּבָר וְלֹא־צָרוֹת: וַתִּפֹּן כָּל־מְלֹאכֶת
שְׁלֹמֹה עַד־הַיּוֹם מוֹסֵד בֵּית־יְיָ הַהוּא וְעַד־כְּלֵתוֹ
שָׁלֵם בֵּית יְיָ־הוּא: אֲזֵי הֵלֶךְ שְׁלֹמֹה לְעֶצְיוֹן־גִּבּוֹר
וְאֶל־אֵילוֹת עַל־שִׁפְת הַיָּם בְּאֶרֶץ אֲדוֹם: וַיִּשְׁלַח־
לוֹ חוֹרֵם בְּיַד־עַבְדָּיו אֲנִיּוֹת וְעַבְדִּים יוֹדְעֵי יַם
וַיָּבֹאוּ עִם־עַבְדֵי שְׁלֹמֹה אוֹפִירָה וַיִּקְחוּ מִשָּׁם
אַרְבַּע־מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים כֶּכֶר זָהָב וַיָּבִיאוּ אֶל־הַמֶּלֶךְ
שְׁלֹמֹה:

ט וּמְלַכְת־שָׂבָא שָׁמְעָה אֶת־שְׁמֵעַ שְׁלֹמֹה וַתָּבֹאוּ
לְנִסוֹת אֶת־שְׁלֹמֹה בַּחֲדָיוֹת בִּירוּשָׁלַם בַּחֲזֵל כְּכַד
מֵאֵד וְגַמְלִים נִשְׂאִים בְּשָׂמִים וְזָהָב לְרַב וְאֶבֶן
יְקָרָה וַתָּבֹאוּ אֶל־שְׁלֹמֹה וַתְּדַבֵּר עִמּוֹ אֶת כָּל־אֲשֶׁר
הָיָה עִם־לְבָבָהּ: וַיִּגְדֵּלָה שְׁלֹמֹה אֶת־כָּל־דְּבָרֶיהָ
וְלֹא־נִעְלַם דְּבָר מִשְׁלֹמֹה אֲשֶׁר לֹא הִגִּיד לָהּ:
וַתֵּרָא מְלַכְת־שָׂבָא אֶת חֲכַמַת שְׁלֹמֹה וְהִבִּית אֲשֶׁר
בָּנָה: וּמֵאֲכָל שִׁלְחָנָו וּמוֹשָׁב עַבְדָּיו וּמַעֲמַד
מְשַׁרְתָּיו וּמְלַבּוֹשֵׁיהֶם וּמִשְׁקִיו וּמְלַבּוֹשֵׁיהֶם
וְעַלְיָתוֹ אֲשֶׁר יַעֲלֶה בֵּית יְיָ־הוּא וְלֹא־הָיָה עוֹד בָּהּ
רוּחַ: וַתֹּאמֶר אֶל־הַמֶּלֶךְ אֲמַת הַדָּבָר אֲשֶׁר
שָׁמַעְתִּי בְּאֶרֶץ עַל־דְּבָרֶיהָ וְעַל־חֲכַמְתָּהּ: וְלֹא־
הָאִמְנַנְתִּי לְדַבְרֵיהֶם עַד אֲשֶׁר־בָּאתִי וַתֵּרָאֵינָה עֵינָי
וְהִנֵּה לֹא הִגְדֵּלִי חֲצִי מֵרַבִּית חֲכַמְתָּהּ יִסְפֹּת עַל־
הַשְּׂמוּעָה אֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי: וְאֲשֶׁרִי אֲנִשְׁיָהּ וְאֲשֶׁרִי
עַבְדֶּיהָ אֵלֶּה הָעַמְדִים לִפְנֵיהָ תִמְיֵד וְשָׁמַעִים אֶת־
חֲכַמְתָּהּ: יְהִי יְיָ־הוּא אֶ־לְהִיָּה בְרוּךְ אֲשֶׁר | חֲפִיץ
בָּהּ לְתַתֵּן עַל־כִּסְאוֹ לְמֶלֶךְ לִי־הוּא אֶ־לְהִיָּה
בְּאֵהֱבֵת אֶ־לְהִיָּה אֶת־יִשְׂרָאֵל לְהַעֲמִידוֹ לְעוֹלָם
וַיִּתְּנָה עָלֵיהֶם לְמֶלֶךְ לַעֲשׂוֹת מִשְׁפֵּט וְצַדִּיקָה:

וַתִּתֵּן לְמֶלֶךְ מֵאֵה וְעֲשָׂרִים | כֶּכֶר זָהָב וּבְשָׂמִים
לְרַב מֵאֵד וְאֶבֶן יְקָרָה וְלֹא הָיָה כְּכֶשֶׁם הַהוּא
אֲשֶׁר־נִתְּנָה מְלַכְת־שָׂבָא לְמֶלֶךְ שְׁלֹמֹה: וְגַם־עַבְדֵי
חוֹרֵם וְעַבְדֵי שְׁלֹמֹה אֲשֶׁר־הִבִּיאוּ זָהָב מֵאוֹפִיר
הִבִּיאוּ עֲצֵי אֶלְגוֹמִים וְאֶבֶן יְקָרָה: וַיַּעֲשֵׂה הַמֶּלֶךְ
אֶת־עֲצֵי הָאֶלְגוֹמִים מִסְּלוֹת לְבֵית־יְיָ־הוּא וּלְבֵית
הַמֶּלֶךְ וּכְנֹרוֹת וּנְבָלִים לְשָׁרִים וְלֹא־נִרְאוּ כֹהֵם
לְפָנִים בְּאֶרֶץ יְהוּדָה: וְהַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה נָתַן
לְמְלַכְת־שָׂבָא אֶת־כָּל־חֲפָצָה אֲשֶׁר שָׂאָלָה מִלְּבַד
אֲשֶׁר־הִבִּיָּאָה אֶל־הַמֶּלֶךְ וַתִּהְיֶה וַתִּהְיֶה לְאַרְצָהּ
הִיא וְעַבְדֶּיהָ: וַיְהִי מִשְׁקַל הַזָּהָב אֲשֶׁר־בָּא
לְשְׁלֹמֹה בַּשָּׁנָה אַחַת שָׁשׁ מֵאוֹת וְשָׁשִׁים וְשָׁשׁ
כֶּכֶרִי זָהָב: לְבַד מֵאוֹשֵׁי הַתָּרִים וְהַסְּתָרִים
מִבִּיָּאִים וְכָל־מְלָכֵי עָרָב וּפְתוֹת הָאֶרֶץ מִבִּיָּאִים
זָהָב וְכֶסֶף לְשְׁלֹמֹה: וַיַּעֲשֵׂה הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה מֵאוֹתָם
צִנְהָ זָהָב שְׁחוֹט שָׁשׁ מֵאוֹת זָהָב שְׁחוֹט יַעֲלֶה עַל־
הַצִּנְהָ הָאַחַת: וַיִּשְׁלַשׁ־מֵאוֹת מִגָּנִים זָהָב שְׁחוֹט
שָׁלֹשׁ מֵאוֹת זָהָב יַעֲלֶה עַל־הַמָּגֵן הָאַחַת וַיִּתְּנֵם
הַמֶּלֶךְ בְּבֵית יַעַר הַלְּבָנוֹן: וַיַּעֲשֵׂה הַמֶּלֶךְ כֶּסֶף־שֶׁן
גָּדוֹל וַיַּצְפֵּהוּ זָהָב טָהוֹר: וַיִּשְׁשׁ מַעֲלוֹת לְכֶסֶף
וְכֶבֶשׂ בַּזָּהָב לְכֶסֶף מֵאֲחָזִים וַיְזוֹת מִזָּה וּמִזָּה עַל־
מְקוֹם הַשִּׁבְת וּשְׁנַיִם אַרְיֹת עַמְדִים אֲצֵל הַיְזוֹת:
וַיִּשְׁנִים עֲשָׂר אַרְיֹת עַמְדִים שָׁם עַל־שֵׁשׁ
הַמַּעֲלוֹת מִזָּה וּמִזָּה לֹא־נַעֲשֶׂה כֹן לְכָל־מְמַלְכָה:
וְכָל כָּלִי מִשְׁקָה הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה זָהָב וְכָל כָּלִי בֵּית־
יַעַר הַלְּבָנוֹן זָהָב סָגוֹר אֵין כֶּסֶף נִחְשָׁב בִּימֵי
שְׁלֹמֹה לְמֵאוֹמָה: כִּי־אֲנִיּוֹת לְמֶלֶךְ הַלְּכוֹת
תְּרִשִׁישׁ עִם עַבְדֵי חוֹרֵם אַחַת לְשְׁלוֹשׁ שָׁנִים
תָּבֹאוּנָה | אֲנִיּוֹת תְּרִשִׁישׁ נִשְׂאוֹת זָהָב וְכֶסֶף
שְׁנֵהֲבִים וְקוֹפִים וְתוֹפִיִּים: וַיִּגְדֵּל הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה
מִכָּל מְלָכֵי הָאֶרֶץ לַעֲשׂוֹר וְחֲכַמָּה: וְכָל מְלָכֵי
הָאֶרֶץ מִבְּקָשִׁים אֶת־פְּנֵי שְׁלֹמֹה לְשָׁמַע אֶת־
חֲכַמְתּוֹ אֲשֶׁר־נָתַן הָאֶ־לְהֵימ בְּלִבּוֹ: וְהֵם מִבִּיָּאִים
אִישׁ מִנְחָתוֹ כָּלִי כֶסֶף וְכָלִי זָהָב וּשְׁלֵמוֹת גִּשְׁק
וּבְשָׂמִים סוּסִים וּפָרָדִים דְּבַר־שָׁנָה בַּשָּׁנָה: וַיְהִי
לְשְׁלֹמֹה אַרְבַּעַת אֲלָפִים אַרְיֹת סוּסִים וּמִרְכָּבוֹת
וּשְׁנַיִם־עֶשְׂרֵת אֲלָף פָּרָשִׁים וַיִּנְיַחֵם בְּעָרֵי הַרְּכָב
וְעַם־הַמֶּלֶךְ בִּירוּשָׁלַם: וַיְהִי מוֹשֵׁל בְּכָל־הַמְּלָכִים

מִן־הַנֶּהָר וְעַד־אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים וְעַד גְּבוּל מִצְרַיִם: 11
וַיִּתֵּן הַמֶּלֶךְ אֶת־הַכֶּסֶף בִּירוּשָׁלַם כְּאֲבָנִים וְאֵת
הָאֲרָזִים נָתַן כְּשִׁקְמִים אֲשֶׁר־בַּשְּׂפֵלָה לְרֹב:
12 וּמוֹצִיאִים סוּסִים מִמִּצְרַיִם לְשִׁלְמָה וּמִכָּל־
הָאֲרָצוֹת: 13 וַיִּשְׁאַר דְּבָרֵי שְׁלֹמֹה הָרִאשֹׁנִים
וְהָאֲחֵרוֹנִים הֵלֵא־הֵם כְּתוּבִים עַל־דְּבַרֵי נָתַן
הַנֶּבִיא וְעַל־נְבוּאֹת אַחֲיָה הַשִּׁילּוֹנִי וּבַחֲזוֹת יַעֲדוֹ
הַחֲזָה עַל־יִרְבֻּעַם בֶּן־נְבֻט: 14 וַיִּמְלֹךְ שְׁלֹמֹה
בִּירוּשָׁלַם עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל אַרְבָּעִים שָׁנָה: 15 וַיִּשְׁכַּב
שְׁלֹמֹה עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקְבְּרֵהוּ בְּעִיר דָּוִד אָבִיו
וַיִּמְלֹךְ רְחַבְעָם בְּנוֹ תַחְתָּיו:

י 11 וַיִּלְךְ רְחַבְעָם שִׁכְמָה כִּי שָׁכַם בָּאוּ כָּל־יִשְׂרָאֵל
לְהַמְלִיךְ אֹתוֹ: 12 וַיְהִי כִשְׁמֹעַ יִרְבֻּעַם בֶּן־נְבֻט וְהוּא
בְּמִצְרַיִם אֲשֶׁר בָּרַח מִפְּנֵי שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ וַיָּשָׁב
יִרְבֻּעַם מִמִּצְרַיִם: 13 וַיִּשְׁלַחוּ וַיִּקְרְאוּ־לוֹ וַיָּבֹאוּ
יִרְבֻּעַם וְכָל־יִשְׂרָאֵל וַיִּדְבְּרוּ אֶל־רְחַבְעָם לֵאמֹר:
14 אָבִיךָ הִקְשָׁה אֶת־עַלְנוֹ וְעַתָּה הִקַּל מֵעֲבֹלֹת אָבִיךָ
הַקְשָׁה וּמַעַלְוֹ הַכֶּבֶד אֲשֶׁר־נָתַן עָלֵינוּ וְנַעֲבֹדְךָ:
15 וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם עוֹד שְׁלֹשֶׁת יָמִים וְשׁוּבוּ אֵלַי וַיִּלְךְ
הָעָם: 16 וַיֹּעֵץ הַמֶּלֶךְ רְחַבְעָם אֶת־הַזְּקֵנִים אֲשֶׁר־
הָיוּ עִמָּדִים לִפְנֵי שְׁלֹמֹה אָבִיו בְּהִיתוֹ חַי לֵאמֹר
אִיךָ אַתֶּם גּוֹעֲצִים לְהַשִּׁיב לָעַם־הַזֶּה דְּבַר: 17 וַיִּדְבְּרוּ
אֵלָיו לֵאמֹר אִם־תִּהְיֶה לְטוֹב לְהָעָם הַזֶּה וּרְצִיתֶם
וּדְבַרְתֶּם אֲלֵהֶם דְּבָרִים טוֹבִים וְהָיוּ לָךְ עֲבָדִים כָּל־
הַיָּמִים: 18 וַיַּעֲזֹב אֶת־עֲצַת הַזְּקֵנִים אֲשֶׁר יַעֲצָהוּ
וַיֹּעֵץ אֶת־הַיְלָדִים אֲשֶׁר גָּדְלוּ אִתּוֹ הָעַמְזָדִים
לִפְנָיו: 19 וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מָה אַתֶּם גּוֹעֲצִים וְנָשִׁיב
דְּבַר אֶת־הָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר דְּבָרוּ אֵלַי לֵאמֹר הִקַּל
מִן־הָעֵל אֲשֶׁר־נָתַן אָבִיךָ עָלֵינוּ: 20 וַיִּדְבְּרוּ אִתּוֹ
הַיְלָדִים אֲשֶׁר גָּדְלוּ אִתּוֹ לֵאמֹר כֹּה־תֹאמֶר לָעָם
אֲשֶׁר־דְּבָרוּ אֵלַיךָ לֵאמֹר אָבִיךָ הַכֶּבֶד אֶת־עַלְנוֹ
וְאַתָּה הִקַּל מֵעַלְנוֹ כֹּה תֹאמֶר אֲלֵהֶם קִטְנִי עָבָה
מִמֶּתְנִי אָבִי: 21 וְעַתָּה אֲבִי הָעַמְמִים עָלֵיכֶם עַל כֶּבֶד
וְאֲנִי אֲסִיף עָלֵיכֶם אָבִי יִסֹּר אֶתְכֶם בְּשׁוֹטִים
וְאֲנִי בְּעִקְרָבִים: 22 וַיָּבֹאוּ יִרְבֻּעַם וְכָל־הָעָם אֶל־
רְחַבְעָם בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי כַּאֲשֶׁר דְּבַר הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר
שׁוּבוּ אֵלַי בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי: 23 וַיַּעֲגֹם הַמֶּלֶךְ קִשָּׁה
וַיַּעֲזֹב הַמֶּלֶךְ רְחַבְעָם אֶת עֲצַת הַזְּקֵנִים: 24 וַיִּדְבְּרֹ

אֲלֵהֶם כַּעֲצַת הַיְלָדִים לֵאמֹר אֲכַבִּיד אֶת־עַלְכֶם
וְאֲנִי אֲסִיף עָלֵי אָבִי יִסֹּר אֶתְכֶם בְּשׁוֹטִים וְאֲנִי
בְּעִקְרָבִים: 25 וְלֹא־שָׁמַע הַמֶּלֶךְ אֶל־הָעָם כִּי־הִיְתָה
נֹסֶבֶה מֵעַם הָאֱלֹהִים לְמַעַן הַקִּים יְיָ־הוֹיָה אֶת־
דְּבָרוֹ אֲשֶׁר דְּבַר בְּיַד אַחֲיָהוּ הַשִּׁילּוֹנִי אֶל־יִרְבֻּעַם
בֶּן־נְבֻט: 26 וְכָל־יִשְׂרָאֵל כִּי לֹא־שָׁמַע הַמֶּלֶךְ לָהֶם
וַיָּשִׁיבוּ הָעָם אֶת־הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר מַה־לָּנוּ חֵלֶק
בְּדָוִד וְלֹא־נִחַלָה בְּבֶן־יִשְׁי אִישׁ לֹא־הָלִיךְ יִשְׂרָאֵל
עִתָּה רְאֵה בֵיתְךָ דָּוִד וַיִּלְךְ כָּל־יִשְׂרָאֵל לֹא־הָלִיוּ:
27 וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הַיֹּשְׁבִים בְּעָרֵי יְהוּדָה וַיִּמְלֹךְ עָלֵיהֶם
רְחַבְעָם: 28 וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ רְחַבְעָם אֶת־הַדָּרָם אֲשֶׁר
עַל־הַמָּס וַיִּרְגְּמוּ־בּוֹ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אָבּוֹ וַיִּמָּת וְהַמֶּלֶךְ
רְחַבְעָם הִתְאַמֵּץ לַעֲלוֹת בַּמְּרַכְבָּה לְנוֹס יְרוּשָׁלַם:
29 וַיִּפְשְׁעוּ יִשְׂרָאֵל בְּבֵית דָּוִד עַד הַיּוֹם הַזֶּה:

יא 1 וַיָּבֹאוּ רְחַבְעָם יְרוּשָׁלַם וַיִּקְהַל אֶת־בֵּית יְהוּדָה
וּבְנֵימָן מֵאֵה וּשְׂמוֹנִים אֶלֶף בַּחֹר עֹשֶׂה מִלְחָמָה
לְהַלְחֵם עִם־יִשְׂרָאֵל לְהַשִּׁיב אֶת־הַמַּמְלָכָה
לְרְחַבְעָם: 2 וַיְהִי דְבַר־יְיָ־הוֹיָה אֶל־שְׂמַעְיָהוּ אִישׁ־
הָאֱלֹהִים לֵאמֹר: 3 אֵלֶּכֶם רְחַבְעָם בֶּן־שְׁלֹמֹה
מֶלֶךְ יְהוּדָה וְאֵל כָּל־יִשְׂרָאֵל בִּיהוּדָה וּבְנֵימָן
לֵאמֹר: 4 כֹּה אָמַר יְיָ־הוֹיָה לֹא־תִלְחַמוּ
עִם־אֲחֵיכֶם שׁוּבוּ אִישׁ לְבֵיתוֹ כִּי מֵאֲתָי גְּהִיָּה
הַדְּבַר הַזֶּה וַיִּשְׁמְעוּ אֶת־דְּבָרֵי יְיָ־הוֹיָה וַיָּשָׁבוּ מִלְּחַמַּת
אֶל־יִרְבֻּעַם: 5 וַיָּשָׁב רְחַבְעָם בִּירוּשָׁלַם וַיִּבְנוּ עָרִים
לְמִצּוֹר בִּיהוּדָה: 6 וַיִּבְנוּ אֶת־בֵּית־לְחָם וְאֶת־עֵיטָם
וְאֶת־תְּקוּעַ: 7 וְאֶת־בֵּית־צוּר וְאֶת־שׁוֹכּוֹ וְאֶת־
עֲדָלָם: 8 וְאֶת־גָּת וְאֶת־מְרֹשָׁה וְאֶת־זִיף: 9 וְאֶת־
אֲדוּרַיִם וְאֶת־לְכִישׁ וְאֶת־עֲזֹקָה: 10 וְאֶת־צָרְעָה
וְאֶת־אֵילֹן וְאֶת־תְּבֵרוֹן אֲשֶׁר בִּיהוּדָה וּבְנֵימָן
עָרֵי מִצּוֹרֹת: 11 וַיִּחַזַּק אֶת־הַמִּצּוֹרוֹת וַיִּתֵּן בָּהֶם
גְּיָדִים וְאֲצֵרוֹת מֵאֲכָל וְשֶׁמֶן וַיִּזֵּן: 12 וּבְכָל־עִיר
וְעִיר צָנוֹת וּרְמָחִים וַיִּחַזְּקֵם לְהַרְבֶּה מְאֹד וַיְהִי־לוֹ
יְהוּדָה וּבְנֵימָן: 13 וְהַכְּהֵנִים וְהַלְוִיִּם אֲשֶׁר בְּכָל־
יִשְׂרָאֵל הִתְיַצְּבוּ עָלָיו מִכָּל־גְּבוּלָם: 14 כִּי־עָזְבוּ
הַלְוִיִּם אֶת־מִגְרָשֵׁיהֶם וְאֶחְזַתָּם וַיִּלְכוּ לִיהוּדָה
וּלְיְרוּשָׁלַם כִּי־הִזְנִיחָם יִרְבֻּעָם וּבְנָיו מִפְּהֶן
לִי־הוֹיָה: 15 וַיַּעֲמֵד־לוֹ כְּהֵנִים לַבָּמֹת וּלְשַׁעֲרֵיהֶם
וּלְעֵגְלִים אֲשֶׁר עָשָׂה: 16 וְאַחֲרֵיהֶם מִכָּל שִׁבְטֵי

ישראל הנתנים את-לבבם לבקש את-י-הנה
א-להי ישראל באו ירושלם לזבוח לי-הנה א-להי
אבותיהם: ויחזקו את-מלכות יהודה ויאמצו
את-רחבעם בן-שלמה לשנים שלוש פי הלכו
בדרך דניד ושלמה לשנים שלוש: וינקח-לו
רחבעם אשה את-מחלת בת-ירימות בן-דגיד
אביהיל בת-אליאב בן-ישי: ונתלד לו בנים את-
יעוש ואת-שמרגה ואת-זנהם: ואתריה לקח את-
מעכה בת-אבשלום ונתלד לו את-אביה ואת-עתמי
ואת-זינא ואת-שלמית: ויאאהב רחבעם את-
מעכה בת-אבשלום מפלג-נשיו ופילגשיו פי
נשים שמונה-עשרה נשא ופילגשים ששים
ויולד עשרים ושמונה בנים וששים בנות:
= ויעמד לראש רחבעם את-אביה בן-מעכה
לנגיד באחיו פי להמליכו: ויבן ויפרץ מפלג-בניו
לכל-ארצות יהודה ובנימן לכל ערי המצרות
ניתן להם המזון לרב וישאל המון נשים:

יב ויהי כהכין מלכות רחבעם וכחזקתו עזב את-
תורת י-הנה וכל-ישראל עמו: ויהי בשנה
החמישית למלך רחבעם עלה שישק מלך-
מצרים על-ירושלם פי מעלו בי-הנה: באלה
ומאתים רכב ובששים אלה פרשים ואין מספר
לעם אשר-באו עמו ממצרים לובים ספיים
וכושים: וילפד את-ערי המצרות אשר ליהודה
ויבא עד-ירושלם: ושמענה הנביא בא אל-
רחבעם ושרי יהודה אשר-נאספו אל-ירושלם
מפני שישק ויאמר להם כה-אמר י-הנה אתם
עזבתם אתי ואף-אני עזבתי אתכם ביד-שישק:
ויפגעו שרי-ישראל והמלך ויאמרו צדיק
י-הנה: ובראות י-הנה פי נכנעו הנה דברי-הנה
אל-שמענה לאמר נכנעו לא אשחיתם ונתתי
להם כמעט לפליטה ולא-תתד חמתי בירושלם
ביד-שישק: פי יהיו-לו לעבדים וידעו עבודתי
ועבודת מלכות הארצות: ויעל שישק מלך-
מצרים על-ירושלם ויקח את-אצרות בית-י-הנה
ואת-אצרות בית המלך את-הכל לקח ויקח את-
מגני הזהב אשר עשה שלמה: ויעש המלך
רחבעם תחתיהם מגני נחשת והפקיד על-יד שרי

הרצים השמרים פתח בית המלך: ויהי מדי-
בוא המלך בית י-הנה באו הרצים ונשאום
והשבו אל-תא הרצים: ובהפגעו שב ממנו
אף-י-הנה ולא להשחית לכלה וגם ביהודה הנה
דברים טובים: ויתחזק המלך רחבעם בירושלם
וימלך פי בן-ארבעים ואחת שנה רחבעם במלכו
ושבע עשרה שנה ו מלך בירושלם העיר אשר-
בחר י-הנה לשום את-שמו שם מפל שבטי
ישראל ושם אמו נעמה העמנית: ויעש הרע פי
לא הכין לבו לדרוש את-י-הנה: ודברי רחבעם
הראשנים והאחרונים הלא-הם פתובים בדברי
שמענה הנביא ועדו התנה להתנחש ומלחמות
רחבעם וירבעם פלג-המים: וישכב רחבעם עם-
אבתיו ויקבר בעיר דגיד וימלך אביה בנו תחתיו:
יג בשנת שמונה עשרה למלך ירבעם וימלך
אביה על-יהודה: שלוש שנים מלך בירושלם
ושם אמו מיכיהו בת-אוריאל מן-גבעה ומלחמה
היתה בין אביה ובין ירבעם: ויאסר אביה את-
המלחמה בחיל גבורי מלחמה ארבע-מאות אלה
איש בתור וירבעם ערך עמו מלחמה בשמונה
מאות אלה איש בתור גבור חיל: וינקם אביה
מעל להר צמרים אשר בהר אפרים ויאמר
שמעוני ירבעם וכל-ישראל: הלא לכם לדעת פי
י-הנה א-להי ישראל נתן ממלכה לדגיד על-
ישראל לעולם לו ולבניו ברית מלח: וינקם
ירבעם בן-נבט עבד שלמה בן-דגיד וימרד על-
אדגיו: ויקבצו עליו אנשים רקים בגי בליעל
ויתאמצו על-רחבעם בן-שלמה ורחבעם הנה
נער ורד-לבב ולא התחזק לפניהם: ועתה ו אתם
אמרים להתחזק לפני ממלכת י-הנה ביד בני דגיד
ואתם המון רב ועמכם עגלי זהב אשר עשה לכם
ירבעם לא-להים: הלא הדחתם את-פהגי י-הנה
את-בני אהרן והלויים ומעשיו לכם פהגים פעמי
הארצות פלג-הבא למלא ידו בפר בן-בקר ואילם
שבעה והנה כהן ללא א-להים: ונאנחנו י-הנה
א-להינו ולא עזבנו וכהנים משרתים לי-הנה
בני אהרן והלויים במלאכת: ומקטרים לי-הנה
עלות בבקר-בבקר ובערב-בערב וקטרת-סמים

ומערכת להם על השלחן הטהור ומנורת הנזהב
ונרתיה לבער בערב בערב פיי שמרים אנוחנו את-
משמרת י-הנה א-להינו ואתם עזבתם אתו:
והנה עמנו בראש ה-א-להים וכהגיו ונחצצרות
התרועה להריע עליכם בני ישראל אל-תלחמו
עם-י-הנה א-להי-אבותיכם פיי-לא תצליחו:
וירבועם הסב את-המארב לבוא מאחריהם ויהיו
לפני יהודה והמארב מאחריהם: ויפגו יהודה
והנה להם המלחמה פנים ואחור ויצעקו לי-הנה
והכהנים מחצצרים בחצצרות: וייריעו איש
יהודה ויהי בהריע איש יהודה וה-א-להים נגף
את-ירבעם וכל-ישראל לפני אביה ויהודה:
וינוסו בני-ישראל מפני יהודה ויתגם א-להים
בידם: ויפו בהם אביה ועמו מכה רבה ויפלו
חללים מישראל חמש-מאות אלה איש בקור:
ויפגעו בני-ישראל בעת ההיא ויאמצו בני
יהודה פיי נשענו עלי-י-הנה א-להי אבותיהם:
ויירדף אביה אחרי ירבעם וילכד ממנו ערים
את-בית-אל ואת-בנותיה ואת-ישנה ואת-
בנותיה ואת-עפרין ובנתיה: וכל-עצר פח-
ירבעם עוד בימי אביהו ויגפהו י-הנה וימת:
וייתחזק אביהו וישא-לו נשים ארבע עשרה
ויולד עשרים ושנים בנים ויש עשרה בנות:
וילתך דברי אביה ודרךיו ודבריו פתובים
במדרש הנביא עדו: וישכב אביה עם-אבתיו
ויקברו אתו בעיר דויד וימלך אסא בנו פחתיו
בימיו שקטה הארץ עשר שנים:

יד ויעש אסא הטוב והישר בעיני י-הנה
א-להיו: וינסר את-מוזבחות הנכר והבמות וישבר
את-המצבות ויגדע את-האשרים: ויאמר
ליהודה לדרוש את-י-הנה א-להי אבותיהם
ולעשות התורה והמצוה: וינסר מפליערי יהודה
את-הבמות ואת-הסמנים ותשקט הממלכה
לפניו: ויבן ערי מצורה ביהודה פיי-שקטה
הארץ ואין-עמו מלחמה בשנים האלה פיי-הגית
י-הנה לו: ויאמר ליהודה נבנה | את-הערים
האלה ונסב חומה ומגדלים דלתים ובריחים
עולנו הארץ לפנינו פיי דרשנו את-י-הנה

א-להינו דרשנו וינח-לנו מסביב ויבנו ויצליחו:
ויהי לאסא חיל נשא צנה ורמח מיהודה שלש
מאות אלה ומבנימן נשאי מגן ודרכי קשת
מאתים ושמונים אלה פל-אלה גבורי חיל: ויצא
אליהם זרח הפושטי בחיל אלה אלפים ומרפבות
שלש מאות ויבא עד-מרשה: ויצא אסא לפניו
ויערכו מלחמה בגיא צפתה למרשה: ויקרא
אסא אלי-י-הנה א-להיו ויאמר י-הנה אין-עמך
לעזר בין רב לאין פח עזרנו י-הנה א-להינו פיי-
עליה נשענו ובשמך באנו על-הקמון הנה י-הנה
א-להינו אתה אלי-יעצר עמך אנוש: ויגף י-הנה
את-הפושטים לפני אסא ולפני יהודה וינסו
הפושטים: ויירדפם אסא והעם אשר-עמו עד-
לגרר ויפל מפושטים לאין להם מחלה פיי-נשברו
לפני-י-הנה ולפני מחנהו וישאו שגל הרבה
מאד: ויפו את פלי-הערים סביבות גרר פיי-היה
פחד-י-הנה עליהם ויבזו את-פלי-הערים פיי-בנה
רבה היתה בהם: וגם-אהלי מקנה הכו וישבו
צאן לרב וגמלים וישבו ירושלם:

טו ויעזרלהו בן-עוזד היתה עליו רוח א-להים:
ויצא לפני אסא ויאמר לו שמעוני אסא וכל-
יהודה ובנימן י-הנה עמכם בהיותכם עמו ואם-
תדרשהו ימצא לכם ואם-תעזבהו יעזב אתכם:
וימים רבים לישראל ללא | א-להי אמת וללא
פקן מורה וללא תורה: וישב בצר-לו עלי-י-הנה
א-להי ישראל ויבקשהו וימצא להם: ויבעתים
ההם אין שלום ליוצא ולבא פיי מהומת רבות על
פלי-ישובי הארצות: וכתתו גוי-בגוי ועיר בעיר
פיי-א-להים הממם בכל-צרה: ואתם חזקו ואל-
ירפו ידיכם פיי יש שכר לפעלתכם: וכשמע אסא
הדברים האלה והנבואה ענד הנביא התחזק
ויעבר השקוצים מפלי-ארץ יהודה ובנימן ומן-
הערים אשר לכד מהר אפרים ויחדש את-מוזבח
י-הנה אשר לפני אולם י-הנה: ויקבץ את-פלי-
יהודה ובנימן והגרים עמם מאפרים ומנשה
ומשמעון פיי-נפלו עליו מישראל לרב בראתם
פיי-י-הנה א-להיו עמו: ויקבצו ירושלם בתחדש
השלשי לשנת חמש-עשרה למלכות אסא:

וַיִּזְבְּחוּ לִי-הוֹה בַּיּוֹם הַהוּא מִן-הַשָּׁלָל הַבָּיִאוּ
בְּקָרְ שִׁבְעַ מֵאוֹת וְצֹאן שִׁבְעַת אֲלָפִים: וַיָּבֵאוּ
בְּבָרִית לְדָרוֹשׁ אֶת-יְ-הוָה אֶ-לֹהֵי אֲבוֹתֵיהֶם בְּכָל-
לְבָבָם וּבְכָל-נַפְשָׁם: וְכָל אֲשֶׁר לֹא-יִדְרֹשׁ לִי-הוֹה
אֶ-לֹהֵי-יִשְׂרָאֵל יוֹמַת לְמִן-קֶטֶן וְעַד-גָּדוֹל לְמֵאִישׁ
וְעַד-אִשָּׁה: וַיִּשְׁבְּעוּ לִי-הוֹה בְּקוֹל גָּדוֹל
וּבְתִרְעוּעָה וּבְחֻצְצוֹרוֹת וּבְשׁוֹפָרוֹת: וַיִּשְׁמְחוּ כָל-
יְהוּדָה עַל-הַשְּׁבוּעָה כִּי בְכָל-לְבָבָם נִשְׁבְּעוּ וּבְכָל-
רְצוֹנָם בִּקְשָׁהוּ וַיִּמְצְאוּ לָהֶם וַיִּנַּח יְ-הוָה לָהֶם
מִסָּבִיב: וְגַם-מֵעַכְשָׁה אִם אֶסָּא הַמֶּלֶךְ הַסִּירְהָ
מִגְבִּירָה אֲשֶׁר-עָשְׂתָה לְאִשְׁרָה מִפְּלֹצַת וַיִּכְרַת
אֶסָּא אֶת-מִפְּלֹצָתָהּ וַיִּדְק וַיִּשְׂרַף בְּגַחַל קִדְרוֹן:
וְהַבְּמוֹת לֹא-יִסְרוּ מִיִּשְׂרָאֵל רַק לְבַב-אֶסָּא הִנֵּה
שָׁלֵם כָּל-יָמָיו: וַיָּבֵא אֶת-קִדְשֵׁי אָבִיו וְקִדְשָׁיו
בֵּית הָאֶ-לֹהִים כֶּסֶף וְזָהָב וְכֵלִים: וַיִּמְלַחְמָה לֹא
הִיָּתָה עַד שְׁנַת-שְׁלֹשִׁים וַחֲמֵשׁ לְמַלְכוּת אֶסָּא:

טז בַּשְּׁנַת שְׁלֹשִׁים וְשֵׁשׁ לְמַלְכוּת אֶסָּא עָלָה
בַּעֲשָׂא מֶלֶךְ-יִשְׂרָאֵל עַל-יְהוּדָה וַיָּבֹן אֶת-הַרְמָה
לְבִלְתִּי תַת יוֹצֵא וּבָא לְאֶסָּא מֶלֶךְ יְהוּדָה: וַיִּצְא
אֶסָּא כֶּסֶף וְזָהָב מֵאֲצִרוֹת בֵּית יְ-הוָה וּבֵית הַמֶּלֶךְ
וַיִּשְׁלַח אֶל-בְּנֵי-הַדָּד מֶלֶךְ אֲרָם הַיּוֹשֵׁב בְּדַרְמָשֶׁק
לֵאמֹר: בְּרִית בֵּינִי וּבֵינְךָ וּבֵין אָבִי וּבֵין אָבִיךָ הִנֵּה
שָׁלַחְתִּי לְךָ כֶּסֶף וְזָהָב לְךָ הַפֶּר בְּרִיתְךָ אֶת-בַּעֲשָׂא
מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲלֶה מֵעָלָי: וַיִּשְׁמַע בֶּן-הַדָּד אֶל-
הַמֶּלֶךְ אֶסָּא וַיִּשְׁלַח אֶת-שָׂרֵי הַחַיִּלִּים אֲשֶׁר-לוֹ
אֶל-עָרֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּכּוּ אֶת-עִינוֹן וְאֶת-דָּן וְאֶת אֲבֵל
מַיִם וְאֶת כָּל-מִסְכְּנוֹת עָרֵי נַפְתָּלִי: וַיְהִי כַּשְּׁמַע
בַּעֲשָׂא וַיַּחְדֵּל מִבְּנוֹת אֶת-הַרְמָה וַיִּשְׁבַּת אֶת-
מְלֹאכְתּוֹ: וְאֶסָּא הַמֶּלֶךְ לָקַח אֶת-כָּל-יְהוּדָה וַיִּשְׁאֹו
אֶת-אֲבָנֵי הַרְמָה וְאֶת-עַצְיָהּ אֲשֶׁר בָּנָה בַּעֲשָׂא
וַיָּבֹן בָּהֶם אֶת-גִּבְעַ וְאֶת-הַמִּצְפָּה: וַיִּבְעַת הֵיא בָּא
חַנְנִי הַרְאָה אֶל-אֶסָּא מֶלֶךְ יְהוּדָה וַיֹּאמֶר אֵלָיו
בְּהַשְׁעֲנֶךָ עַל-מֶלֶךְ אֲרָם וְלֹא נִשְׁעַנְתָּ עָלַי-הוֹה
אֶ-לֹהֶיךָ עַל-כֵּן נִמְלַט חַיִּל מֶלֶךְ-אֲרָם מִיָּדְךָ: הֲלֹא
הַפּוֹשִׁים וְהַלּוֹבִים הִיוּ לְחַיִּל לָרֹב לָרֶכֶב וּלְפָרָשִׁים
לְהַרְבֶּה מְאֹד וּבְהַשְׁעֲנֶךָ עָלַי-הוֹה נִתְּנָם בְּיָדְךָ: כִּי
יְ-הוֹה עֵינָיו מִשְׁטָטוֹת בְּכָל-הָאָרֶץ לְהִתְחַזֵּק עִם-
לְבָבָם שָׁלֵם אֵלָיו נִסְפְּלַת עַל-זֹאת כִּי מֵעַתָּה יִשׁ

עִמָּךְ מִלְחָמוֹת: וַיִּכְעַס אֶסָּא אֶל-הַרְאָה וַיִּתְּנָהּ
בֵּית הַמִּהְפָּכַת כִּי-בְזַעַף עִמּוֹ עַל-זֹאת וַיִּרְצֹץ אֶסָּא
מִן-הָעָם בָּעַת הַהִיא: וַהֲנִה דְבָרֵי אֶסָּא
הַרְאוּשׁוּנִים וְהֵאחֲרוּגִים הֵנָּם פְּתוּבִים עַל-סֹפֶר
הַמַּלְכִּים לַיהוּדָה וַיִּשְׂרָאֵל: וַיִּחְלָא אֶסָּא בַּשְּׁנַת
שְׁלוֹשִׁים וַתִּשַׁע לְמַלְכוּתוֹ בְּרַגְלָיו עַד-לְמַעְלָה
חֲלָיו וְגַם-בְּחֲלָיו לֹא-דָרַשׁ אֶת-יְ-הוָה כִּי בָרְפָאִים:
וַיִּשְׁכַּב אֶסָּא עִם-אֲבֹתָיו וַיָּמַת בַּשְּׁנַת אַרְבָּעִים
וְאַחַת לְמַלְכוֹ: וַיִּקְבְּרָהוּ בְקִבְרֹתָיו אֲשֶׁר כָּרָה-לוֹ
בְּעִיר דָּוִד וַיִּשְׁפִּיכָהוּ בַּמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר מִלֵּא בְּשָׁמַיִם
וַזְּנִים מְרַקְחִים בְּמַרְקַחַת מַעֲשֵׂה וַיִּשְׂרְפוּ-לוֹ
שָׂרְפָה גְדוֹלָה עַד-לְמָאֵד:

יז וַיִּמְלֹךְ יְהוֹשָׁפָט בְּנוֹ תַחַתָּיו וַיִּתְחַזֵּק עַל-
יִשְׂרָאֵל: וַיִּתֶּן-חַיִּל בְּכָל-עָרֵי יְהוּדָה הַבְּצֻרוֹת
וַיִּתֵּן נְצִיבִים בְּאָרֶץ יְהוּדָה וּבְעָרֵי אֲפְרַיִם אֲשֶׁר
לְכַד אֶסָּא אָבִיו: וַיְהִי יְ-הוָה עִם-יְהוֹשָׁפָט כִּי הִלָּךְ
בְּדַרְכֵי דָוִד אָבִיו הַרְאוּשׁוּנִים וְלֹא דָרַשׁ לְבַעֲלִים:
כִּי לֹא-לֹהֵי אָבִיו דָּרַשׁ וּבַמִּצְוֹתָיו הִלָּךְ וְלֹא
כַּמַּעֲשֵׂה יִשְׂרָאֵל: וַיִּכְּן יְ-הוָה אֶת-הַמַּמְלָכָה בְּיָדוֹ
וַיִּתְּנוּ כָל-יְהוּדָה מִנְחָה לַיהוֹשָׁפָט וַיְהִי-לוֹ עֲשֶׂר-
וּכְבוֹד לָרֹב: וַיִּגְבַּה לְבוֹ בְּדַרְכֵי יְ-הוָה וְעוֹד הִסִּיר
אֶת-הַבְּמוֹת וְאֶת-הָאֲשֵׁרִים מִיְהוּדָה: וּבַשְּׁנַת
שְׁלוֹשׁ לְמַלְכוֹ שָׁלַח לְשָׂרָיו לְבְנֵי-חַיִּל וְלַעֲבָדָיָהּ
וְלַזְכָּרְיָה וְלַגְּתַנְאֵל וְלַמִּיכָנָהוּ לְלַמֵּד בְּעָרֵי יְהוּדָה:
וְעַמְמָהֶם הַלּוּיִם שָׁמְעָהוּ וַנִּתְּנָהוּ וַזְבַּדְיָהוּ
וְעֲשָׂהאֵל וְשִׁמְיָרמוֹת וַיְהוֹנָתָן וְאַדְנִיָּהוּ וְטוֹבִיָּהוּ
וְטוֹב אֲדוֹנִיָּה הַלּוּיִם וְעַמְמָהֶם אֲלִישַׁמֶע וַיְהוֹרָם
הַפְּהֵגִים: וַיִּלְמְדוּ בַיְהוּדָה וְעַמְמָהֶם סֹפֶר תּוֹרַת
יְ-הוָה וַיִּסְבּוּ בְכָל-עָרֵי יְהוּדָה וַיִּלְמְדוּ בָּעָם:
וַיְהִי | פַּחַד יְ-הוָה עַל כָּל-מַמְלְכוֹת הָאָרֶצוֹת אֲשֶׁר
סְבִיבוֹת יְהוּדָה וְלֹא גִלְחָמוּ עִם-יְהוֹשָׁפָט: וַיִּמְךְ-
פְּלִשְׁתִּים מִבִּיאִים לַיהוֹשָׁפָט מִנְחָה וְכֶסֶף מִשָּׂא גָם
הָעֲרַבִּיאִים מִבִּיאִים לוֹ צֹאן אֵילִים שִׁבְעַת אֲלָפִים
וְשִׁבְעַת מֵאוֹת וַתִּישְׁיִם שִׁבְעַת אֲלָפִים וְשִׁבְעַת מֵאוֹת:
וַיְהִי יְהוֹשָׁפָט הִלָּךְ וַגְּדַל עַד-לְמַעְלָה וַיָּבֹן
בַיְהוּדָה בִּירְנִיּוֹת וְעָרֵי מִסְכְּנוֹת: וַיִּמְלֹאכָה רַבָּה
הָיָה לוֹ בְּעָרֵי יְהוּדָה וְאֲנָשֵׁי מְלַחְמָה גְּבוּרֵי חַיִּל
בִּירוֹשָׁלַם: וַאֲלֵה פְקָדָתָם לְבֵית אֲבוֹתֵיהֶם

ליהודה שְׂרֵי אֲלָפִים עֲדָנָה הַשָּׂר וְעַמּוֹ גְבוּרֵי חַיִל
שֶׁלֶשׁ מֵאוֹת אֲלָפִים: ^טוְעַל־יָדוֹ יְהוֹחֲנוּ הַשָּׂר וְעַמּוֹ
מֵאֲתָיִם וּשְׂמוֹנִים אֲלָפִים: ^טוְעַל־יָדוֹ עֲמֻסָּה בֶן־זְכָרְיָה
הַמִּתְנַדֵּב לִי־הוּא וְעַמּוֹ מֵאֲתָיִם אֲלָפִים גְבוּרֵי חַיִל:
^יוּמִן־בְּנֵימִן גְבוּרֵי חַיִל אֲלִידָע וְעַמּוֹ נִשְׁקִי־קִשְׁת
וּמִגֹּן מֵאֲתָיִם אֲלָפִים: ^יוְעַל־יָדוֹ יְהוֹזָבֵד וְעַמּוֹ מֵאֵה־
וּשְׂמוֹנִים אֲלָפִים חֲלוּצֵי צַבָּא: ^יאֵלֶּה הַמְּשֻׁרְתִים אֲת־
הַמֶּלֶךְ מִלְּבַד אֲשֶׁר־נָתַן הַמֶּלֶךְ בְּעַרְי הַמִּבְצָר בְּכָל־
יְהוּדָה:

יח ^אוַיְהִי לַיהוֹשֻׁפָט עֶשֶׂר וּכְבוֹד לָרֹב וַיִּתְחַתֵּן
לְאַחָאָב: ^בוַיִּירָד לְקִץ שָׁנִים אֶל־אַחָאָב לְשִׁמְרוֹן
וַיִּזְבַּח־לוֹ אַחָאָב צֹאן וּבָקָר לָרֹב וְלֶעָם אֲשֶׁר עִמּוֹ
וַיְסִיֵּתֵהוּ לַעֲלוֹת אֶל־רָמֹת גִּלְעָד: ^גוַיֹּאמֶר אַחָאָב
מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֶל־יְהוֹשֻׁפָט מֶלֶךְ יְהוּדָה הֲתֵלֶךְ עִמִּי
רָמֹת גִּלְעָד וַיֹּאמֶר לוֹ כִּמּוֹנִי כִּמּוֹדֶךָ וּכְעַמֶּךָ עִמִּי
וְעִמֶּךָ בַּמִּלְחָמָה: ^דוַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁפָט אֶל־מֶלֶךְ
יִשְׂרָאֵל דָּר־שִׁנְאָ כִּי־אֵת־דָּבָר יְיָ־הוּא: ^הוַיִּקְבְּץ
מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַנְּבִיאִים אַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ
וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם הַגִּלְגָּל אֶל־רָמֹת גִּלְעָד לַמִּלְחָמָה אִם־
אֲחַדְלָ וַיֹּאמְרוּ עֲלֵה וַיִּתֵּן הָאֱלֹהִים בְּיַד הַמֶּלֶךְ:
^ווַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁפָט הַאִין פֹּה נִבְיָא לִי־הוּא עוֹד
וְנִדְרָשָׁה מֵאֲתוֹ: ^זוַיֹּאמֶר מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֶל־
יְהוֹשֻׁפָט עוֹד אִישׁ־אֶחָד לְדְרוֹשׁ אֶת־יְיָ־הוּא מֵאֲתוֹ
וְאֲנִי שְׂנֵאתִיהוּ כִּי־אֵינְנוּ מִתְנַבְּא עָלַי לְטוֹבָה כִּי
כָל־יִמְיוֹ לְרַעָה הוּא מִיִּכְיָהוּ בֶן־יִמְלָא וַיֹּאמֶר
יְהוֹשֻׁפָט אֶל־יִיאֹמֶר הַמֶּלֶךְ כֹּן: ^חוַיִּקְרָא מֶלֶךְ
יִשְׂרָאֵל אֶל־סָרִיס אֶחָד וַיֹּאמֶר מִהֵר מִיִּכְיָהוּ בֶן־
יִמְלָא: ^טוּמֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיְהוֹשֻׁפָט מֶלֶךְ־יְהוּדָה
יוֹשְׁבִים אִישׁ עַל־כֶּסֶאֹ מְלַבְּשִׁים בְּגָדִים וַיִּשְׁבִּים
בְּגָרוֹן פֶּתַח שַׁעַר שִׁמְרוֹן וְכָל־הַנְּבִיאִים מִתְנַבְּאִים
לְכַנְיָהֶם: ^יוַיַּעַשׂ לוֹ צְדָקְיָהוּ בֶן־כְּנַעֲנָה קִרְיָי בְּרִזְלָל
וַיֹּאמֶר כֹּה־אָמַר יְיָ הוּא בְּאֵלֶּה תִּנְגַח אֶת־אַרְבַּע עַד־
כְּלוֹתֶם: ^{יא}וְכָל־הַנְּבִיאִים נִבְּאִים כֹּן לֵאמֹר עֲלֵה רָמֹת
גִּלְעָד וְהַצֵּלְתָּ וְנָתַן יְיָ־הוּא בְּיַד הַמֶּלֶךְ: ^{יב}וְהַמֶּלֶךְ
אֲשֶׁר־הֵלֶךְ לְקִרְיָא לְמִיִּכְיָהוּ דָּבָר אֲלֵיוֹ לֵאמֹר הִנֵּה
דְּבָרֵי הַנְּבִיאִים כֹּה־אֶחָד טוֹב אֶל־הַמֶּלֶךְ וַיְהִי־נָא
דְּבָרֶךָ כֹּאֲחָד מֵהֶם וְדִבַּרְתָּ טוֹב: ^{יג}וַיֹּאמֶר מִיִּכְיָהוּ
חַי־יְיָ הוּא כִּי אֶת־אֲשֶׁר־יֹאמֶר אֶ־לְהִי אֲתוֹ אֲדַבֵּר:

^{יד}וַיָּבֵא אֶל־הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֲלֵיו מִיִּכָּה הַגִּלְגָּל
אֶל־רָמֹת גִּלְעָד לַמִּלְחָמָה אִם־אֲחַדְלָ וַיֹּאמֶר עָלוּ
וְהַצֵּלְיָחוּ וַיִּנְתְּנוּ בְּיַדְכֶם: ^{טו}וַיֹּאמֶר אֲלֵיו הַמֶּלֶךְ עַד־
כִּמָּה פְעָמִים אֲנִי מִשְׁפִּיעָה אֶשְׂרָ לֹא־תִדְבַר אֲלֵי
רַק־אַמֶּת בְּשֵׁם יְיָ־הוּא: ^{טז}וַיֹּאמֶר רָאִיתִי אֶת־כָּל־
יִשְׂרָאֵל נְפוּצִים עַל־הַהָרִים כְּצֹאן אֲשֶׁר אִין־לְהוֹ
רַעָה וַיֹּאמֶר יְיָ־הוּא לֹא־אֲדַגֵּם לְאֵלֶּה יָשׁוּבוּ אִישׁ־
לְבֵיתוֹ בְּשָׁלוֹם: ^{יז}וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֶל־
יְהוֹשֻׁפָט הֲלֹא אָמַרְתִּי אֲלֵיךָ לֹא־יִתְנַבְּא עָלַי טוֹב
כִּי אִם־לְרַעָה: ^{יח}וַיֹּאמֶר לָכֵן שָׁמְעוּ דְבַר־יְיָ־הוּא
רָאִיתִי אֶת־יְיָ־הוּא יוֹשֵׁב עַל־כֶּסֶאֹ וְכָל־צַבָּא
הַשָּׁמַיִם עֹמְדִים עַל־יְמִינוֹ וּשְׂמֹאלוֹ: ^{יט}וַיֹּאמֶר
יְיָ־הוּא מִי יִפְתָּה אֶת־אַחָאָב מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וַיַּעַל
וַיִּפֹּל בְּרָמֹת גִּלְעָד וַיֹּאמֶר זֶה אָמַר כָּכָה וְזֶה אָמַר
כָּכָה: ^כוַיִּצָּא הָרוּחַ וַיַּעֲמֵד לְפָנָי יְיָ־הוּא וַיֹּאמֶר אֲנִי
אֶפְתְּנוּ וַיֹּאמֶר יְיָ־הוּא אֲלֵיו בְּמָה: ^{כא}וַיֹּאמֶר אֶצְא
וְהִלִּיתִי לְרוּחַ שָׁקָר בְּפִי כָל־נְבִיאָיו וַיֹּאמֶר תִּפְתָּה
וְגַם־תּוֹכֵל צָא וַעֲשֵׂה־כֹן: ^{כב}וַעֲתָה הִנֵּה נָתַן יְיָ־הוּא
רוּחַ שָׁקָר בְּפִי נְבִיאֶיךָ אֵלֶּה וַיְיָ־הוּא דָּבָר עָלֶיךָ
רַעָה: ^{כג}וַיִּגַּשׁ צְדָקְיָהוּ בֶן־כְּנַעֲנָה וַיִּךְ אֶת־מִיִּכְיָהוּ
עַל־הַלְּחִי וַיֹּאמֶר אֵי זֶה הַדָּרָךְ עֹבֵר רוּחַ־יְיָ־הוּא
מֵאֲתִי לְדַבֵּר אֲתָךְ: ^{כד}וַיֹּאמֶר מִיִּכְיָהוּ הִנֵּה רָאָה בְּיָוִם
הַהוּא אֲשֶׁר תָּבוֹא תִזְדָּר בְּחִזְדָּר לְהַתְּבָא: ^{כה}וַיֹּאמֶר
מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל קַחוּ אֶת־מִיִּכְיָהוּ וְהַשִּׁיבֵהוּ אֶל־אֲמוֹן
שַׂר־הָעִיר וְאֶל־יִוָּאֵשׁ בֶּן־הַמֶּלֶךְ: ^{כו}וַיֹּאמְרוּם כֹּה
אָמַר הַמֶּלֶךְ שִׁימוּ זֶה בֵּית הַכְּפֵלָא וְהַאֲכִלְהוּ לֶחֶם
לְחֵץ וּמִים לְחֵץ עַד שׁוֹבֵי בְּשָׁלוֹם: ^{כז}וַיֹּאמֶר
מִיִּכְיָהוּ אִם־שׁוֹב תָּשׁוּב בְּשָׁלוֹם לֹא־דָבָר יְיָ־הוּא כִּי
וַיֹּאמֶר שָׁמְעוּ עַמִּים כָּלָם: ^{כח}וַיַּעַל מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל
וַיְהוֹשֻׁפָט מֶלֶךְ־יְהוּדָה אֶל־רָמֹת גִּלְעָד: ^{כט}וַיֹּאמֶר
מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶל־יְהוֹשֻׁפָט הֲתִתְּפֹשׁ וְבוֹא בַּמִּלְחָמָה
וְאַתָּה לְבַשׁ בְּגָדֶיךָ וַיִּתְּתֵפֹשׁ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיָּבֵאוּ
בַּמִּלְחָמָה: ^לוּמֶלֶךְ אָרָם צִוָּה אֶת־שָׂרֵי הָרֶכֶב אֲשֶׁר־
לוֹ לֵאמֹר לֹא תִלָּחֲמוּ אֶת־הַקָּטָן אֶת־הַגָּדוֹל כִּי אִם־
אֶת־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לְבַדּוֹ: ^{לא}וַיְהִי כִּרְאוֹת שָׂרֵי הָרֶכֶב
אֶת־יְהוֹשֻׁפָט וְהֵמָּה אָמְרוּ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל הוּא וַיִּסְבּוּ
עָלָיו לְהִלָּחֵם וַיִּזְעַק יְהוֹשֻׁפָט וַיְיָ־הוּא עֲזָרוֹ וַיְסִיתֵם
אֶ־לְהִים מִמֶּנּוּ: ^{לב}וַיְהִי כִּרְאוֹת שָׂרֵי הָרֶכֶב כִּי לֹא־

הָיָה מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיָּשׁוּבוּ מֵאַחֲרָיו: «וְאִישׁ מִשָּׁךְ
בִּקְשָׁתָהּ לְתַמּוֹ וַיִּדְּ אֶת־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל בֵּין הַדְּבָקִים
וּבֵין הַשָּׂרִיגִים וַיֹּאמֶר לְרֹכֵב הַפָּדָה יָדָהּ וְהוֹצֵאתָנִי מִן־
הַמַּחֲנֶה כִּי הִחֲלִיתִי: «וַתַּעַל הַמַּלְחָמָה בַּיּוֹם הַהוּא
וּמֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל הָיָה מַעֲמִיד בַּמָּרְפֵּה נֹכַח אַרְם עַד־
הָעֶרֶב וַיָּמָת לַעֲתָ בּוֹא הַשָּׁמֶשׁ:

יט «וַיָּשָׁב יְהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ־יְהוּדָה אֶל־בֵּיתוֹ בְּשָׁלוֹם
לִירוּשָׁלַם: «וַיֵּצֵא אֶל־פָּנָיו יְהוָה בְּרוּחַ־חַנּוּנִי הַחֲזָה
וַיֹּאמֶר אֶל־הַמֶּלֶךְ יְהוֹשָׁפָט הֲלָרָשָׁע לַעְזוֹר וּלְשֹׁנָאֵי
יְהוָה תִּאָּהָב וּבִזְאת עָלֶיךָ קָצָף מִלִּפְנֵי יְהוָה:
אֲבָל דְּבָרִים טוֹבִים גִּמְצָאוּ עִמָּךְ כִּי־בִעַרְתָּ
הָאֲשֵׁרוֹת מִן־הָאָרֶץ וְהַכִּינֹתָ לְבָבְךָ לְדָרַשׁ
הָאֱלֹהִים: «וַיָּשָׁב יְהוֹשָׁפָט בִּירוּשָׁלַם וַיָּשָׁב וַיֵּצֵא
בָּעָם מִבְּאֵר שֶׁבַע עַד־תָּרֵךְ אֶפְרַיִם וַיְשִׁיבֵם אֶל־
יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיהֶם: «וַיַּעֲמֵד שִׁפְטִים בָּאָרֶץ
בְּכָל־עָרֵי יְהוּדָה הַבְּצֻרוֹת לְעִיר וָעִיר: «וַיֹּאמֶר אֶל־
הַשִּׁפְטִים רְאוּ מָה־אַתֶּם עֹשִׂים כִּי לֹא לְאָדָם
תִּשְׁפֹּטוּ כִּי לִי־הוּא וְעַמְּכֶם בְּדָבָר מִשְׁפָּט: «וַעֲתָה
יְהִי פַחַד־יְהוָה עֲלֵיכֶם וּמִשָּׂא פָנִים וּמִקַּח־שֹׁחַד:
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עוֹלָה וּמִשָּׂא פָנִים וּמִקַּח־שֹׁחַד:
«וְגַם בִּירוּשָׁלַם הָעִמִּיד יְהוֹשָׁפָט מִן־הַלְוִיִּם
וְהַכֹּהֲנִים וּמֵרֵאשֵׁי הָאָבוֹת לְיִשְׂרָאֵל לְמִשְׁפַּט
יְהוָה וְלָרִיב וַיָּשׁוּבוּ יְרוּשָׁלַם: «וַיֵּצֵאוּ עֲלֵיהֶם לֵאמֹר
כֹּה תַעֲשׂוּן בִּירְאָתָהּ יְהוָה בְּאַמוּנָהּ וּבְלִבָּב שָׁלוֹם:
«וְכָל־רִיב אֲשֶׁר־יָבוֹא עֲלֵיכֶם מֵאֲחֵיכֶם אִישׁ שָׂבִים
בְּעָרֵיהֶם בֵּין־יָדָם לְדָם בֵּין־תוֹרָה לְמִצְוָה לְחֻקִּים
וּלְמִשְׁפָּטִים וְהִזְהַרְתֶּם אֹתָם וְלֹא יֵאָשְׁמוּ לִי־הוּא
וְהָיָה־קָצָף עֲלֵיכֶם וְעַל־אֲחֵיכֶם כֹּה תַעֲשׂוּן וְלֹא
תֵאָשְׁמוּ: «וְהִנֵּה אֲמַרְיָהוּ כֹהֵן הָרֵאשִׁי עֲלֵיכֶם לְכָל
דְּבַר־יְהוָה וְזָבְדִּיהוּ בְּוִישָׁמְעָאֵל הַנִּגִּיד לְבֵית־
יְהוּדָה לְכָל דְּבַר־הַמֶּלֶךְ וּשְׂטָרִים הַלְוִיִּם לִפְנֵיכֶם
חִזְקוּ וַעֲשׂוּ וַיְהִי יְהוָה עִם־הַטּוֹב:

כ «וַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן בָּאוּ בְנֵי־מוֹאָב וּבְנֵי עַמּוֹן
וְעַמְמָה מִהָעַמּוֹנִים עַל־יְהוֹשָׁפָט לְמַלְחָמָה:
«וַיָּבֹאוּ וַיִּגִּידוּ לִיהוֹשָׁפָט לֵאמֹר בָּא עָלֶיךָ הַמּוֹן רַב
מֵעָבָר לָיִם מֵאַרְם וְהֵנִיחַ בְּתַצְצוֹן תַּמָּר הִיא עֵין
גְּדִי: «וַיִּרְא וַיִּתֵּן יְהוֹשָׁפָט אֶת־פָּנָיו לְדָרוֹשׁ לִי־הוּא

וַיִּקְרָא־צוֹם עַל־כָּל־יְהוּדָה: «וַיִּקְבְּצוּ יְהוּדָה לְבַקֵּשׁ
מִן־הוּא גַם מִכָּל־עָרֵי יְהוּדָה בָּאוּ לְבַקֵּשׁ אֶת־
יְהוָה: «וַיַּעֲמֵד יְהוֹשָׁפָט בַּקֶּהֶל יְהוּדָה וַיְרוּשָׁלַם
בְּבֵית יְהוָה לִפְנֵי הַחֲצָר הַחֲדָשָׁה: «וַיֹּאמֶר יְהוָה
אֱלֹהֵי אֲבֹתֵינוּ הֲלֹא אַתָּה־הוּא אֱלֹהֵינוּ בְּשָׂמִים
וְאַתָּה מוֹשֵׁל בְּכָל מַמְלָכוֹת הַגּוֹיִם וּבְנִדְךָ כָּסֶה
וּגְבוּרָה וְאֵין עִמָּךְ לְהַתִּיצֵב: «הֲלֹא אַתָּה אֱלֹהֵינוּ
הוֹרֵשֶׁת אֶת־יִשְׂרָאֵל הָאָרֶץ הַזֹּאת מִלִּפְנֵי עַמְּךָ
יִשְׂרָאֵל וְתִתְּנָה לְזָרַע אֲבָרְתָם אֲהַבְּךָ לְעוֹלָם:
«וַיִּשְׁכּוּ־בָהּ וַיִּבְנוּ לָהּ בַּיָּם מִקִּדְשׁ לְשִׁמְךָ לֵאמֹר:
«אִם־תִּבּוֹא עָלֵינוּ רָעָה חָרֵב שְׁפוּט וְדָבָר וְרָעַב
נַעֲמִדָה לִפְנֵי הַבַּיִת הַזֶּה וּלְפָנֶיךָ כִּי שִׁמְךָ בְּבֵית
הַזֶּה וְנִזְעַק אֵלֶיךָ מִצָּרְתָנוּ וְתִשְׁמַע וְתוֹשִׁיעַ:
«וַעֲתָה הִנֵּה בְנֵי־עַמּוֹן וּמוֹאָב וְהֵר־שָׁעִיר אֲשֶׁר
לֹא־נִתְּתָה לְיִשְׂרָאֵל לָבוֹא בָהֶם בְּבֹאֵם מֵאָרֶץ
מִצְרַיִם כִּי סָרוּ מֵעֲלֵיהֶם וְלֹא הִשְׁמִידוּם: «וְהִנֵּה־
הֵם גְּמָלִים עָלֵינוּ לָבוֹא לְגַרְשָׁנוּ מִיְרֵשֶׁתְךָ אֲשֶׁר
הוֹרֵשְׁתָנוּ: «אֱלֹהֵינוּ הֲלֹא תִשְׁפֹּט־בָּם כִּי אֵין בָּנוּ
כָּסֶה לִפְנֵי הַהֶמּוֹן הַרֵב הַזֶּה הַבָּא עָלֵינוּ וְאַנְחָנוּ לֹא
נִדְעַל מָה־נַּעֲשֶׂה כִּי עָלֶיךָ עֵינֵינוּ: «וְכָל־יְהוּדָה
עֹמְדִים לִפְנֵי יְהוָה גַּם־טַפָּם נְשִׁיהֶם וּבְנֵיהֶם:
«וַיַּחֲזִיאֵל בְּרוּחַ־יְהוָה בְּרוּחַ־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּרוּחַ
מִתְנַנֶּה הַלְוִי מִן־בְּנֵי אֶסָף הֵיטָה עָלָיו רוּחַ יְהוָה
בְּתוֹךְ הַקֶּהֶל: «וַיֹּאמֶר הַקָּשִׁיבוּ כָל־יְהוּדָה וַיִּשְׁבְּוּ
יְרוּשָׁלַם וְהַמֶּלֶךְ יְהוֹשָׁפָט כֹּה־אָמַר יְהוָה לְכֶם
אֲתֶם אֶל־תִּירְאוּ וְאֶל־תִּחַתּוּ מִפְּנֵי הַהֶמּוֹן הַרֵב הַזֶּה
כִּי לֹא לְכֶם הַמַּלְחָמָה כִּי לֹא־לְהִיבֵם: «מִחֶרֶד רָדוּ
עֲלֵיהֶם הַגָּם עֲלֵי־כֶם בְּמַעֲלָה הַצֵּיץ וּמִצָּאתֶם אֹתָם
בְּסוּף הַנֶּחֱלָל פְּנֵי מִדְבָר יְרוּשָׁלַם: «לֹא לְכֶם לְהִלָּחֵם
בְּזֹאת הַתִּיצֵבוּ עִמָּדוֹ וּרְאוּ אֶת־יְשׁוּעַת יְהוָה
עִמָּכֶם יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם אֶל־תִּירְאוּ וְאֶל־תִּחַתּוּ
מִחֶרֶד צָאוּ לִפְנֵיהֶם וַיְהוּהָ עִמָּכֶם: «וַיִּקְדַּי יְהוֹשָׁפָט
אֶפְרַיִם אַרְצָה וְכָל־יְהוּדָה וַיִּשְׁבְּוּ יְרוּשָׁלַם גִּפְלוּ
לִפְנֵי יְהוָה לְהַשְׁתַּחֲוֹת לִי־הוּא: «וַיִּקְמוּ הַלְוִיִּם
מִן־בְּנֵי הַקֹּהֲנִים וּמִן־בְּנֵי הַקָּרְחִים לְהִלָּל לִי־הוּא
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּקוֹל גָּדוֹל לְמַעֲלָה: «וַיִּשְׁכְּמוּ
בְּבֹקֶר וַיֵּצְאוּ לְמִדְבָר תְּקוּעַ וּבְצֹאתֶם עִמָּד יְהוֹשָׁפָט
וַיֹּאמֶר שְׁמְעוּנִי יְהוּדָה וַיִּשְׁבְּוּ יְרוּשָׁלַם הָאֲמִינוּ

בִּי-הוֹדָה אֲ-לֵהֶיכֶם וְתִתְּנוּנֵנוּ הַאֲמִינוּ בְּנִבְיָאֵינוּ
וְהִצְלִיחוּ: ^{כא} וַיִּנְעֲזַן אֶל-הַעַם וַיַּעֲמֵד מִשְׁרָרִים
לִי-הוֹדָה וּמְהַלְלִים לְהַדְרַת-קֹדֶשׁ בְּצֵאת לִפְנֵי
הַתְּלוּץ וְאֹמְרִים הוֹדוּ לִי-הוֹדָה כִּי לְעוֹלָם תִּסְדּוּ:
^{כב} וּבִעֲתָת הַחֲלוּ בְרָנָה וּתְהַלֵּה נָתַן וְ-הוֹדָה מְאֹרְבִים
עַל-בְּנֵי עַמּוֹן מוֹאָב וְהִרְ-שַׁעִיר הַבָּאִים לִיהוּדָה
וַיִּגְפּוּ: ^{כג} וַיַּעֲמְדוּ בְנֵי עַמּוֹן וּמוֹאָב עַל-יְשֻׁבֵי הִר-
שַׁעִיר לְהַתְרִים וּלְהַשְׁמִיד וּכְכֹלֹתָם בְּיוֹשְׁבֵי
שַׁעִיר עָזְרוּ אִישׁ-בְּרַעְהוּ לְמִשְׁחִית: ^{כד} וַיְהוּדָה בָּא
עַל-הַמִּצְפָּה לְמַדְבָּר וַיִּפְנוּ אֶל-הַהַמּוֹן וְהֵנָּם פְּגָרִים
נִפְלִים אֲרָצָה וְאִין פְּלִיטָה: ^{כה} וַיָּבֵא יְהוֹשֻׁפָט וְעַמּוֹ
לְכֹז אֶת-שָׁלְלָם וַיִּמְצְאוּ בָהֶם לָרֶב וּרְכוּשׁ וּפְגָרִים
וּכְלֵי חַמְדּוֹת וַיִּנְצְלוּ לָהֶם לְאִין מִשָּׂא וַיְהִי יָמִים
שְׁלוֹשָׁה בְּזָנִים אֶת-הַשָּׁלַל כִּי רַב-הוּא: ^{כו} וּבְיָוִם
הָרְבִיעִי נִקְהָלוּ לְעַמֶּק בְּרָכָה כִּי-נָשָׂם בָּרְכוּ אֶת-
יְ-הוָה עַל-כֵּן קָרְאוּ אֶת-נָשָׂם הַמְּקוֹם הַהוּא עַמֶּק
בְּרָכָה עַד-הַיּוֹם: ^{כז} וַיִּשְׁבּוּ כָל-אִישׁ יְהוּדָה
וִירוּשָׁלַם וַיְהוֹשֻׁפָט בְּרֹאשׁוֹם לָשׁוּב אֶל-יְרוּשָׁלַם
בְּשִׁמְחָה כִּי-שִׁמְחָתָם יְ-הוָה מֵאוֹיְבֵיהֶם: ^{כח} וַיָּבֵאוּ
יְרוּשָׁלַם בְּנִבְלִים וּבְכֹנָרוֹת וּבַחֲצֹצְרוֹת אֶל-בַּיִת
יְ-הוָה: ^{כט} וַיְהִי פֶחַד אֲ-לֵהִים עַל כָּל-מַמְלָכוֹת
הָאֲרָצוֹת בְּשִׁמְעָם כִּי נִלְחָם יְ-הוָה עִם אוֹיְבֵי
יִשְׂרָאֵל: וַתִּשְׁקֹט מַלְכוֹת יְהוֹשֻׁפָט וַיִּגַּח לוֹ
אֲ-לֵהִיו מִסָּבִיב: ^ל וַיִּמְלֹךְ יְהוֹשֻׁפָט עַל-יְהוּדָה בֶּן-
שְׁלֹשִׁים וְחָמֵשׁ שָׁנָה בְּמִלְכוֹ וְעֹשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה
מִלְךְ בִּירוּשָׁלַם וְשֵׁם אִמּוֹ עֲזוֹבָה בַת-שִׁלְחִי: ^{לא} וַיִּלְךְ
בְּדָרֶךְ אָבִיו אָסָא וְלֹא-סָר מִמֶּנָּה לַעֲשׂוֹת הַיָּשָׁר
בְּעֵינֵי יְ-הוָה: ^{לב} אֵךְ הַבְּמוֹת לֹא-סָרוּ וְעוֹד הָעָם לֹא-
הִכִּינוּ לְבָבָם לֹא-לֵהִי אֲבֹתֵיהֶם: ^{לג} וַיִּלְתֵּר דְּבָרֵי
יְהוֹשֻׁפָט הָרֵאשֻׁנִים וְהָאֲחֻרָנִים הֵנָּם כְּתוּבִים
בְּדִבְרֵי יְהוּא בֶן-חֲנָנִי אֲשֶׁר הֶעֱלָה עַל-סֹפֶר מַלְכֵי
יִשְׂרָאֵל: ^{לד} וְאֲחֻרֵי-כֵן אֶתְחַבֵּר יְהוֹשֻׁפָט מִלְךְ-
יְהוּדָה עִם אֲחֻזַּיָה מִלְךְ-יִשְׂרָאֵל הוּא הִרְשִׁיעַ
לַעֲשׂוֹת: ^{לה} וַיִּתְּחַבְּרוּ עִמּוֹ לַעֲשׂוֹת אֲנִיּוֹת לְלָכַת
תְּרַשִׁישׁ וַיַּעֲשׂוּ אֲנִיּוֹת בְּעֶצְיוֹן גָּבֵר: ^{לו} וַיִּתְּנֵבֵא
אֶלְיָעָזָר בֶּן-דָּוָהוּ מִמְּרֹשָׁה עַל-יְהוֹשֻׁפָט לֵאמֹר
כָּהֵת־חֲבָרָךְ עִם-אֲחֻזַּיָהוּ פָרֵץ יְ-הוָה אֶת-מַעֲשֵׂיךָ
וַיִּשְׁבְּרוּ אֲנִיּוֹת וְלֹא עָצְרוּ לְלָכַת אֶל-תְּרַשִׁישׁ:

הַלְבוֹת פָּרָה אֲדָמָה פֶּרֶק יב

יב, א אדם שנטמא במת, והזה עליו פיון שנגע כל שהוא ממי נדה, בכל מקום מעור בשרו שלטמא עלתה לו היתה: אפלו נפלה היתה על ראש אצבעו, או על ראש שפתו. אבל אם נגעו בלשונו, אינה פלום: אף על פי שהלשון פאברים שבגלוי לענין טמאה, כמו שבארנו, אינו פאברים שבגלוי, לענין היתה וטבילה.

יב, ב וכן כלי שנטמא במת, והזה עליו פיון שהגיע לגופו שלכלי כל שהוא ממי נדה, עלתה לו היתה. שני פלים או שני בני אדם, שנתפון לחזות על שניהן באחד, והזה על אחד מהן, ונטפו המים מעל הראשון על השני הרי השני בטמאתו: עד שיפלו המים עליו מהחית המזה, לא מן התמצית.

יב, ג הזה על שני פלים, ונסתפק לו אם הזה על שניהן באחד, או מחברו נמצה עליו חיתו פסולה. מחט שהיא נתונה על החרס, והזה עליה, ספק על המחט הזה, ספק מן החרס נמצה עליה חיתו פסולה.

יב, ד פלים המפצלין שחן מחברין זה לזה במסמרים, בגון מספרת שלפרקים ואזמל שלרהיטני וכיוצא בהן בשעת מלאכה, חבור לטמאה ולהזיה; ושלא בשעת מלאכה, אינן חבור לא לטמאה ולא להזיה.

יב, ה פיצד הן חבור לטמאה ולהזיה: שאם נטמא אחד מהן בשעת מלאכה, נטמא השני; ואם הזה על אחד מהן בשעת מלאכה עלתה לשניהן היתה, וכאלו הן גוף אחד. וכיצד אינן חבור לטמאה ולהזיה: שאם נטמא אחד מהן שלא בשעת מלאכה, לא נטמא חברו; ואם נטמאו שניהן, והזה על אחד מהן שלא בשעת מלאכה לא טהר חברו, אף על פי שחן מחברין. וזה הוא, דין תורה.

יב, ו אבל מדברי סופרים גזרו שיחיה חבור

לטמאה, אפלו שלא בשעת מלאכה גזרה, משום שעת מלאכה; ולעולם אם נגעה טמאה באחד מהן, נטמא חברו. וכן גזרו עליהן שלא יהיו חבור להזיה, אפלו בשעת מלאכה גזרה, משום שלא בשעת מלאכה; ולעולם אם הזה על אחד מהן, לא טהר חברו עד שיחיה גם עליו.

יב, ז הנה למדת שכל מקום שאתה שומע חבור לטמאה, ואינו חבור להזיה אין זה אלא גזרה מדבריהם, על הדרך שבארנו.

יב, ח שני פלים שחפרן עד שנעשו כגוף אחד, בגון שתפר שני בגדים או שתי יריעות הרי אלו חבור לטמאה ולהזיה, מפני שהן ככלי אחד. שלל הפוכסין, והפגד שהוא תפור בכלאים הואיל והן עומדין להתירן, אינן חבור להזיה; וחרי הן חבור לטמאה.

יב, ט וכן הפלים שבקנתל, והמטה שלטרבל, וקרן שלכליבה, וקרנים שליוצאי דרכים, ושלשלת המפתחות חבור לטמאה; ואינן חבור להזיה, אלא צריך שיגעו המים מן המזה בכל סל וסל, ובכל מפתח ומפתח, ובכל קרן וקרן, ובכל קורה וקורה במטה זו המפצלת.

יב, י המחפר שלוש פסות שלצמר, ושש שלפשתן, או שלושה סדינים, או שתיים עשרה מטפחות הרי אלו חבור לטמאה ולהזיה; יתר על פן חבור לטמאה, ואינן חבור להזיה. חלוק אחד, וטלית אחת, וקלבקרין אחד הרי הן חבור לטמאה ולהזיה: אפלו היו ארוכין ביותר, או רחבין ביותר, כל שהן. ואיזה הוא קלבקרין זה שני בגדים שמניחין צמר גפן ביניהן, ותופרין אותן פאחת, ועושין מהן חלוק לימות הגשמים.

יב, יא פסוי המחם שהוא מחפר בשלשלת הזה על המחם, טהר הכל; הזה על הפסוי, לא טהר המחם עד שיחיה עליו. חזון והענבול, חבור לטמאה ולהזיה; ואם הזה על אחד מהן, טהרו שניהן.

יב, יב הטוי שטוויזן בו הפשתן, או שזרין בו החבלים שלושה גופין יש בו: העין שמלפפין עליו הטוי, והוא הנקרא פוש; והנחשת או הפרזל שבראש העין הזה, והוא הנקרא צנירה שבה פותלין וטוויזן; והרחים שפאמצע הפוש, והיא הנקראת פיקה.

יב, יג הכוש שפותלין בו החבלים שנטמא לא יזה לא על הפיקה שלו, ולא על הפוש, אלא על הצנירה; ואם הזה על אחת משלשתן, טהר הכל. ושלשתן מזה על אחת משלשתן לכתחלה, ששלשתן חבור.

יב, יד עור שלעריסה שהוא מחפר לפיקות, חבור לטמאה ולהיזה; המלבן שלמטות אינו חבור, לא לטמאה ולא להיזה.

יב, טו כל ידות הפלים הקדוחות, כגון נצב הספין וכיוצא בו, שחנצב נקוב, והפרזל נכנס בו חבור לטמאה ולהיזה; אבל הידות החדוקות, כגון עין החנית שהעין נכנס בפרזל אינו חבור להיזה.

הלכות פרה אדמה פרק יג

יג, א מעלות יתרות עשו בטרת החטאת: שהאדם הטהור אכלו טבל לקדש, ועומד ומשמש על גבי המזבח אינו טהור לחטאת, לא לשרפתה ולא למלוי המים ולא לקדשן ולא לחזות, עד שיטבל לשם חטאת, ואחר כך יהיה טהור לחטאת.

יג, ב וכן הפלים אכלו מזרק שפעורה אינו טהור לחטאת, עד שיטבילוהו לשם חטאת. וכן כל האכלין וכל המשקין אף על פי שהן טהורין, הרי הן לענין החטאת כאכלין ומשקין הטמאין.

יג, ג כל פלי הראוי למשכב או למושב אף על פי שהוא טהור לגבי הקדש הרי הוא לגבי חטאת במדרס הזב, עד שיטבילוהו לשם חטאת. ויחנן בן גדגדה היה אוכל בטרת הקדש, כל ימיו; והיתה מטפחתו במדרס הזב, לענין החטאת.

יג, ד כל וָלד הטמאות אף על פי שאינו מטמא אדם ולא פלים, אכלו לקדש כמו שפארנו הרי הוא מטמא אדם ופלים, לחטאת. לפיכך אמרו המקדש מי חטאת, לא ינעל את הסנדל שפא יפלו משקין על הסנדל, ונמצא הסנדל טמא, שכל המשקין טמאין הן לגבי החטאת, ויטמא זה המקדש כנגיעתו בסנדל; ונמצאו מי החטאת טמאים.

יג, ה מי שנטמאו ידיו בלבד בדברים המטמאין את הידים, כגון שנגע באכלין או במשקין וכיוצא בהן אף על פי שהוא טהור לקדש, ואינו צריך אלא טבילת ידיו בלבד כמו שיתבאר הרי נטמא כל גופו לענין חטאת, וצריך טבילה; אכלו לא נטמאת אלא ידו אחת נטמא כלו, והרי הוא ראשון לטמאה.

יג, ו כל הטעין טבילה, בין מדברי תורה בין מדברי סופרים מטמא את מי חטאת ואת אפר החטאת ואת המזה מי חטאת, כמגע ובמשא. וכן מטמא את האזוב המכשר, ואת המים שנתמלאו ועדין לא נתקדשו, ואת הפלי הריקן הטהור לחטאת: מטמא כל אחד מאלו כמגע, אבל לא במשא. וטמא שנגע במקצת אפר חטאת, פסל את כלו.

יג, ז אין מונין לחטאת ראשון ושני ושלישי, כדרך שמונין לתרומה ולקדש. כיצד: עשרה שטבלו לשם חטאת, ונטמא אחד מהן, אכלו לא נטמא אלא לגבי חטאת בלבד, כגון שננטמאת ידו בלבד, ונגע בחברו וחברו בחברו, אכלו הן מזה פלן טמאין לחטאת.

יג, ח וכן פלים הטהורים לחטאת, שננטמא פלי מהן, אכלו לא נטמאו אלא אחריו בלבד לגבי חטאת, כגון שנגעו משקין באחריו, ונגע פלי זה בפלי שני, ושני בשלישי נטמאו הפלים פלן לגבי חטאת, ואכלו הן מזה.

יג, ט כל הראוי לחטאת במדרס הזב אף על פי

שהוא טהור לקדש אם הנידו הטהור לחטאת, נטמא: אף על פי שלא נגע בו. וכן הטהור לחטאת שהניד את האדם שאינו טהור לחטאת, או שהניד את רקו, או את מימי רגליו שלאדם זה נטמא, אף על פי שלא נגע בו. אבל כלי שאינו ראוי למדרס אינו מטמא את הטהור לחטאת, אלא אם פן נגע בו.

וגי כלי הטמא טמא מת אם הנידו הטהור לחטאת, נטמא: ואף על פי שלא נגע בו; ואף על פי שאין טמא מת מטמא במשא, כמו שפארנו. פי' מפתח שהוא טמא מת שהיה תלוי בדלת, וסגר הטהור לחטאת את הדלת הואיל והניד את המפתח הטמא, נטמא. וכן אם הסיט את השרץ, ואת שכבת זרע הרי זה טמא לחטאת: אף על פי שאין אלו מטמאין במשא, כמו שיתבאר.

וגי, יא הטהור לחטאת שנגע בכלים שהיו למעלה מן הזב וכיוצא בו, והן הנקראין מדה אף על פי שהיא טהור לקדש, נטמא לחטאת; וכן כלי הטהור לחטאת שנגע במדה, נטמא לחטאת.

וגי, יב הטהור לחטאת שנגע באכלין ומשקין בין טמאין בין טהורין, שכל אכלין ומשקין לגבי חטאת אינן טהורין אם נגע בהן בידו, נטמא כל גופו כמו שפארנו; נגע בהן ברגלו או בשאר גופו, או שהסיטן בידו ולא נגע בהן טהור. וכן אם נגע בידו בתנור, וכיוצא בו משאר כלים שאינם טהורין לחטאת נטמא כלו; אבל אם נגע ברגלו בהן, הרי הוא טהור לחטאת כמו שהיה.

וגי, יג הטהור לחטאת, שהבנים ראשו ורפו לתוך מים שנתמלאו לחטאת נטמא: מפני שהן שאובין; ומדברי סופרים שהבא ראשו ורפו במים שאובין, נטמא כמו שיתבאר.

וגי, יד חבל נאמנין על טהרת החטאת, ואפלו עמי הארץ: מפני חמרתה ומעלות אלו שנעשו בה, חבל נזהרין בה; והרי נאמר בתורה "והיתה

לעדת בני-ישראל לקדש ולשמרת", כל ישראל ראויין לשמרת.

וגי, טו לפיכך עם הארץ שהביא כלי מפיתו, אפלו כלי חרס, ואמר כלי זה טהור לחטאת הרי זה טהור; ומקדשין בו ומזין ממנו, אף על פי שאותו כלי טמא לקדש ולתרומה. וכן עם הארץ שאמר טהור אני לחטאת, או שהיו מי חטאת אצלו, ואמר טהורין הן נאמן, שאין אדם מישראל מוזלל בה.

הלכות פרה אדמה פרק יד

יד, א כלי חרס שהיה בו אפר חטאת, ונגע בו שרץ מצדו טהור: שאין כלי חרס מטמא מגופו, אפלו לגבי חטאת. הניח הכלי על גבי השרץ אף על פי שלא נטמא הכלי, הרי האפר טמא: שנאמר "והניח מחוץ למחנה, במקום טהור", ואין זה מקום טהור.

יד, ב ולא על גבי השרץ בלבד, אלא אפלו הניחו על גבי אכל שני, וכיוצא בו מדברים שטמאתן טמאה קלה, והן מדברי סופרים הרי נטמא האפר: שנאמר "במקום טהור", שלא יהיה על גבי שום טמאה בעולם.

יד, ג וכן כלי חרס שהיה בו אפר חטאת, ונתון על ארפה שפבית טמא אם היה הכלי משלשל לבית נטמא האפר, ואף על פי שאין בארפה פותח טפה. ואם לא היה משלשל אם היה בארפה פותח טפה, טמא. היה הכלי שלפניו בין שיש בה פותח טפה בין שאין בה, האפר טהור.

יד, ד וכן כלי שיש בו אפר, או מים מקדשין, ומקו צמיד פתיל, ונתון באהל חמת הרי האפר והמים טמאין, שאין החטאת נצלת בצמיד פתיל: שנאמר "במקום טהור", ואין זה מקום טהור. וכן אכלין ומשקין שלקדש, אינן נצולין בצמיד פתיל; אבל מים שאינן מקדשין, וכלי ריקן הטהור לחטאת נצול בצמיד פתיל.

יד, ה במה דברים אמורים, בשחיו הפעלים

טהורים; אבל אם נטמאו הפעלים, נפסלו המים בכל מקום שהן. פיצה: היו מימיו מקפין צמוד פתיל, והוא והם באהל המת שניהם טמאים; היה הוא מבחויץ, והמים שאינן מקדשין מבפנים שניהם טהורים; הוא בפנים, והמים בחוץ בשם שהוא טמא, כד מימיו פסולין.

ידו הטהור לחטאת שהיה עומד על גפי התנור, וכיצא בו מפלים שאינם טהורים לחטאת, ופשט ידו חוץ לתנור, ובלי שיש בו מן חטאת בידו, וכן קנה המטל על גפי התנור, ושני פלים שיש בהן מן חטאת תלוין בו, אחד מבאן ואחד מבאן חרי אלו טמאין, לפי שאינן במקום הטהור לחטאת, והואיל והן נשענין על התנור, חרי הן במנחין על גביו.

ידו אבל אם היה עומד על התנור, ובידו בלי ריקן הטהור לחטאת, או מים שאינן מקדשין חרי אלו טהורין כמות שהיו; היה עומד חוץ לתנור, ופשט ידו לחלון, ונטל בלי שיש בו מן חטאת, והעבירו על גפי התנור חרי זה טהור. וכן הויה שעברה על גפי טמאה, בגזן מושבב ומושבב וכיצא בהן חרי זו טהורה.

יד, ח בלי שיש בו מן חטאת ובלי שיש בו קדש, שנגעו זה בזה חרי נטמא בלי שלחטאת, וכל שיש בו; אבל בלי הקדש, טהור בשחיה. וכן אם נגע הטהור לחטאת בשניהן בשתי ידיו, כשהן מנחין על הארץ חרי נטמא שלחטאת: שחרי הטהור לחטאת נטמא בנגיעתו בבלי שאינו טהור לחטאת, כמו שפארנו; וחור וטמא את מן חטאת.

יד, ט הגביה שני הפלים בשתי ידיו, שניהן טמאין: זה שלחטאת, נטמא מפני שנגע בו אדם שנגע בבלי שאינו טהור לחטאת; ושלקדש נטמא, מפני זה שהגביהו והוא טמא בנשיאת מן נדה, שהן מטמאין במשא, מפני שנטמאו מחמת הבלי שלקדש.

ידו לפיכך אם היה הפלי שלקדש פרוץ בנדר, והגביהו בנדר ולא נגע בו, והגביה החטאת בידו שניה שניהן טהורין: שחרי לא נגע בפלי, ולא נטמא לחטאת. אבל אם היה נוגע בבלי הקדש בידו אפלו היה שלחטאת בנדר, שניהן טמאין.

יד, יא הסיט את שני הפלים בידו, ולא נגע בהן שניהן טהורין: שאין הפלי שאינו טהור לחטאת מטמא את הטהור לחטאת, עד שנגע בו בידו, אלא אם פן היה ראוי למדרם, כמו שפארנו.

יד, יב כל ספק הטמאות, שהוא טהור לגבי תרומה כמו שיתבאר חרי הוא טהור לחטאת. וכל הספקות שתולין עליהן את התרומה אם נלדו בחטאת, חרי אלו נשפכין; ואם נעשו טהרות על גפי אותן פלים ואדם שנגדו להן ספקות אלו שלחטאת נשפכין עליהן, חרי אותן הטהרות תלויות. והרפפות אינן בכלים, וחרי הן טהורות לתרומה ולקדש ולחטאת.

יד, יג דבלה שלתרומה שנפלה לתוך מן חטאת, ונטלה ואכלה אם יש בה פפיצה, המים טמאין, בין שהיתה הדבלה טמאה, בין שהיתה טהורה: שכל האכלין, אפלו אכל קדש, אינו טהור לחטאת. והאכלה חייב מיתה מפני שאכל תרומה, והוא כבר נטמא במי נדה. ואם אין בה פפיצה, המים בטהרתן: שאין האכל מטמא את אחרים, עד שיהיה בו פפיצה בין לתרומה בין לקדש בין לחטאת.

הלכות פרה אדמה פרק טו

טו, א הנוגע במי חטאת שלא לצורך הויה, בין אדם בין פלים טמא, ואינו מטמא בגדים בשעת מגעו: שנאמר "והנוגע במי הנדה, וטמא עד-הערב" הנה למדת שמי נדה אב מאבות הטמאות שלתורה, וטמאת מגען בכל שהוא.

טו, ב ואם היה בהן פדי הויה, מטמאין במגע ובמשא; והנוגע בהן או הנושאן שלא לצורך מטמא בגדים בשעת מגעו או בשעת משאו,

עד שיפרש מטמאין: שנאמר "ומזה מי-הנדה, יכבם בגדיהם". אינו מדבר במזה על הטמא אם טהר את הטמא, קל וחמר שיהיה הוא טהור.

טו, מפי השמועה למדו שזה שנאמר "ומזה מי-הנדה" לא נאמר אלא לשעור שהנוגע או הנושא מי הנדה שיש בהן כדי הטהרה, שלא לצורך הטהרה, טמא ומטמא בגדים, דין תורה. וכמה הוא שעור הטהרה, כדי שיטבל ראשי גבעולין שלאזוב במים.

טו, במזה דברים אמורים שמי הטמאין: בזמן שנגע בהן או נשאן שלא לצורך, קדם שייעשו מצותה; אבל אחר שעשו מצותה, אינו מטמאין כלל.

טו, פיצד: הרי שטבל את האזוב והזה על האדם הטמא או על הכלים, והיו המים שזותתין ויורדין מעל הטמא לארץ, וכן המים הנזתין בשעת הטהרה על הארץ או על הטהור הרי אותן המים טהורים, והנוגע בהן והנושאן טהור.

טו, הטביל את האזוב להזות על דבר שאינו מקבל טמאה הרי המים המנטפין בשריין להזות מהן, כמו שבארנו; לפיכך מטמאין טמאת מי הטמא, לפי שלא עשו מצותה שחרי הטבילה היתה לשם דבר שאינו מקבל טמאה.

טו, אין מי הטמא מטמאין את הכל, קדם שייעשו מצותה עד שיהיו טהורים וכשריין להטהרה. אבל מי הטמא שנכסלו כגון שנתערב בהן מים, או שששתת מהן בהמה, וכיוצא באלו מדברים הפוסלין אותן אם נגע בהן הטהור לתרומה, נטמא: בין שנגע בידיה, בין שנגע בשאר גופו. נגע בהן אדם הטהור להטמאת, ואפלו בידיה הרי היא טהור כמות שהיה.

טו, מי הטמא שננטמאו, ונגע בהן אחר שננטמאו אדם הטהור לתרומה בין בידיה, בין בגופו נטמא. ואם נגע בהן הטהור להטמאת בידיה, נטמא; נגע בשאר גופו, הרי היא טהור.

כמות שהיה.

טו, מי הטמא שנכסלו לתוכן מי מעין, או מי מקנה, או מי פרות אם רב מי הטמא, מטמאין במשא; ואם רב מי פרות, אין מטמאין; מהצד למחצה, מטמאין במשא. אפר פרה שנתערב באפר מקלה, וקדש בכלו אם היה הרב אפר פרה, מטמאין כמי נדה; ואם היה הרב אפר מקלה אין מטמאין במוגע, אבל מטמאין במשא.

טו, אפר פשר שנתנו על גבי המים שאינו ראויין לקדשן, ונגע בהן הטהור לתרומה בין בידיה, בין בגופו נטמא; נגע בהן הטהור להטמאת, אפלו בידיה הרי זה טהור כמות שהיה.

טו, יא מי הטמא שנכסלו, לא יגבלם פטיט שלא יעשה תקלה לאחרים, שפא יגע פטיט ויטמא: שמי הטמא אינו בטליון פטיט, שנאמר "הטמאת היא". פרה שששתת מי הטמאת אף על פי שנשחטה בתוך עשרים וארבע שעות, הרי בשרה טהור: שנאמר "למשמרת, למי נדה" בזמן שחן שמורין, אינו בטליון; אבל בזמן שששתת אותן פרה בטליון, שחרי אינו שמורין.

טו, יב המזה מחלון שמזין ממונו על הרבים, והזה עליו, ונכנס למקדש, ואחר כך נמצאו המים פסולין הרי זה פטור: שחזקת המים שמזין מהן על הרבים, שחן בשריין; והרי זה, פאנוס. אבל אם הזה עליו מחלון שליחיד, ונכנס למקדש, ונמצאו המים פסולין חייב בקרבן עולה ויורד: מפני שהיה לו לבדק על המים, ואחר כך יכנס למקדש.

טו, יג מחליקין היו העם במים ששזותתין בארץ מחלון שלרבים, ודורסין אותן, ונכנסין למקדש; ולא היו חוששין להן, שפא פסולין הן.

טו, יד המזה באזוב הטמא להטמאת אם יש בו פפיצה המים פסולין, והזיתו פסולה; אין בו פפיצה המים בשריין, והזיתו פסולה. ואזוב זה מטמא חברו וחברו לחברו, אפלו הן מאה: שאין

הלכות טמאת צרעת

יש בכללן שמונה מצוות שש מצוות עשה, ושתי מצוות לא תעשה; וזה הוא פסוק: להורות בצרעת אדם בדיקה הכתוב בתורה; שלא יקין סימני טמאה; שלא יגלה הפתק; שהיה המצרע מפרסם בקריעת בגדיו ופריעת ראשו ועטיה על שפמו; מהרת צרעת; שישלח המצרע את כל שערו כשיטחה; דין צרעת הפנה; דין צרעת הפית. ובאור מצוות אלו בפרקים אלו.

הלכות טמאת צרעת פרק א

א, א צרעת עור הפשר הוא שילבין מקום מן העור, ותהיה הלבנונית פקרום ביצה ומקרום ביצה ומעלה; אבל לבנונית שהיא דחה מקרום הפיצה ולמטה אינה צרעת, אלא בהק הוא. וארבע מראות יש בצרעת עור הפשר, ואלו הן: א, ב לבן עז ביותר שאין למעלה ממנו, שהוא נראה בעור הפשר בשלג; הוא הנקרא בהרת. ולבן שהוא דחה מזה מעט, שהוא נראה בצמר נקי שלכבש בן יומו; הוא הנקרא שאת. ולבן שהוא דחה מן השאת מעט, שהוא נראה בסיד החיכל; הוא תולדת הבהרת, והוא הנקרא ספחת. ולבן שהוא דחה מסיד החיכל מעט, וחרו הוא פקרום ביצה; הוא תולדת השאת, וגם זה נקרא ספחת.

א, ג הנה למדת שהמראה שהוא בסיד החיכל, הוא ספחת הבהרת; והמראה שהוא פקרום ביצה, הוא ספחת השאת: שאין לשון ספחת, אלא טפלה. מכאן אמרו חכמים מראות נגעים שנים, שהן ארבעה: בהרת, וספחתה; ושאת, וספחתה.

א, ד ארבע מראות אלו, בלן מצטרפין זה עם זה בין לחקל, בין להחמיר, בין בתחלת ראית הנגע, בין בסוף השבועות, ובין לאחר שנפטר המצרע, או נחלט.

א, ה פינד: אחד נגע שהיה פלו לבן בשלג, או בסיד החיכל, או בצמר נקי, או פקרום ביצה, ואחד נגע שהיה מקצת הלבן במראה הבהרת, ומקצתו במראה השאת, ומקצתו במראה

הספחת הכל במראה אחד הוא השוב.

א, ו אם בן למה מנו אותן חכמים, ואמרו מראות נגעים שנים שהן ארבעה כדי להבין במראות: שכל פוחן שאינו מכיר המראות ושמותיהן, כששלמדן אותו ומודיעין אותו לא יראה את הנגע, עד שיבין ויכיר; ויאמר זו היא הבהרת, וזו היא ספחתה, וזו היא השאת, וזו היא ספחתה.

א, ז היה במראה הלבן מארבעה מראות אלו, מקצת אדמונית מערבת בו גם זה נגע צרעת הוא, שנקרא "או בהרת, לבנה אדמדמת"; והוא הדין לשאת, ולספחת שלשאת ולספחת הבהרת. והמראה הזה שהוא מערב מלבנונית ומעט אדם, הוא הנקרא פתוך.

א, ח וכיצד מראה הפתוך בארבעה מראות אלו: פאלו הן ארבע פוסות מלאות חלב, ונתערב בפוס הראשונה שני טפי דם, ובשניה ארבע טפין, ובשלישית שמונה טפין, וברביעית שש עשרה טפין.

א, ט הפתוך שבבהרת, הוא המראה הרביעי; והפתוך שבשאת, במראה פוס שלישית; והפתוך שבספחת הבהרת, במראה הפוס השנייה; והפתוך שבספחת השאת, במראה הפוס הראשונה.

א, י כל המראות האלו, בין הלבן בין הפתוך מצטרפין זה עם זה, ובמראה אחד הן חשובין; ובין שהיה הנגע פלו לבן, או מקצתו לבן ומקצתו לבן אדמדום הכל במראה אחד הוא, בין לחקל בין להחמיר.

א, יא פל מראה צרעת עור הפשר אינה קרויה נגע ולא מטמאה, עד שיהיה מראה הנגע עמק מעור הפשר: לא עמק במשישתו, אלא במראית העין במראה החמה, שהיא נראית לעין עמוקה מן הצל; אבל אם היה מראה הלכן או הפתוך בשורה עם שאר העור, או גבוה מן העור אינו נגע, אלא כמו צמח מן הצמחים העולים בגוף.

איב שעור פל נגעי צרעת, בין צרעת אדם בין צרעת בגדים בגדים הקלקו שהוא מרבע; והוא מקום מרבע מעור הפשר כדי צמיחת שלושים ושש שערות, שש שערות ארך ושש רחב. וכל הפחות מזה, אינו נגע צרעת.

א, יג נגע שהיה רחבו כדי צמיחת המש שערות אפלו היה ארפו אמה, הרי זה טהור; ואינו נגע צרעת, עד שיהיה בו רבוע בגדים. וכל השעורין, הלכה למשה מסיני.

א, יד פל מקום שנאמר בחרת, הוא הדין לשאר ארבעה מראות שללכן או שלפתוך; והוא שיהיה הנגע בגדים או יתר, ויהיה עמק מעור הפשר; וזה הוא שאנו קוראין אותו בחרת סתם. א, טו בחרת שהיא עזה פשלוג, נראית באדם שהיא לבן כחה, ובחרת שהיא כחה, נראית בפושטי עזה; לפיכך אין משערין הכל אלא בבינוני, שאינו לא לבן ולא שחור.

א, טז שלושה סימני טמאה הן בצרעת עור הפשר שעור לבן, וחמחה, והפסיון; ושלשתן מפרשין בתורה. ביצד: מי שנלדה בו בחרת, ובה שעור לבן, או מחית בשר חי פשיראהו הכוהן, ויחליטו ויאמר טמא.

א, יז לא היה בה שעור לבן, ולא מחיה יסגיר שבעת ימים, ובשביעי רואהו: אם נלד בבחרת שעור לבן, או מחיה, או שפסת והוסיפה הרי זה מחלט; לא נלד בה לא מחיה, ולא שעור לבן, ולא פסתה בעור יסגיר שבוע שני. אם נלד בה אחד משלשתן, מחליטו. ואם לא נלד בה אחד

משלשתן הרי זה טהור ויפטר אותו, שאין בנגעי עור הפשר הסגר יתר על שני שבועות; ואם לאחר שפטריו וטהר, פסה הנגע, או נלד בו שעור לבן, או מחיה הרי זה מחלט לטמאה.

א, יח בחרת שהיתה עזה פשלוג, ולאחר ההסגר נעשת כחה בקרום ביצה, או שהיתה בתחלה בקרום ביצה, ונעשת כשלוג הרי היא כמות שהיתה: שאין עזות המראה סימן טמאה, ולא בהיתו סימן טהרה; אלא אם נתמעט מארבעה מראות, ונעשה כחה מקרום ביצה שהרי נעשה כחה, ולפיכך טהור.

א, יט אם פן מה הוא זה שנאמר בתורה "והנה כחה הנגע, ולא פשה הנגע בעור וטהרו הכהן" שאם כחה מארבעה מראות, טהור; וכן אם לא כחה, ולא פסה, ולא נלד בו לא שעור לבן ולא מחיה הרי זה טהור.

הלכות טמאת צרעת פרק ב

א, א שאר לבן, שהוא סימן טמאה בצרעת אין פחות משתי שערות; וכמה יהיה ארכו, כדי שיהיו נפלות בזוג. היתה אחת ארוכה ואחת קצרה משעור זה, או אחת שחורה ואחת לבנה, או אחת מלמטן ונחלקה מלמעלן והיא נראית בשתיים, או שהיה עיקרון משחיר וראשון מלבין הרי זה טהור; היה עיקרון מלבין וראשון משחיר אף על פי שהלבן פל שהוא, טמא.

א, ב שתי שערות לבנות שהן בתוך הנגע אף על פי שיש שעור שחור ביניהן, והן מפורזות אחת כאן ואחת כאן הרי אלו סימן טמאה; אפלו היה הנגע בגדים מצמצם, אין מקום שעור השחור ממצטמו. ובין שהיו שתי השעורות בתוך הפחרת והיא מקפת אותו, ובין שהיו בסוף הפחרת הרי זה טמא; אבל אם היו בצד הפחרת מבחוץ, הרי זה טהור עד שיהיה העור שצומחות בו שתי השעורות הלכות לבן.

א, ג היו שתי שעורות בתוך הנגע, ושוככות

חוצה לו טמא; היו חוצה לנגע, ושוכבות לתוכו אינן סימן טמאה.

בר לבן השערות, מטמא בכל מראה: בין שהיו לבנות פשלה, בין שהיו לבנות לבן וזהו ביותר, הואיל ומראהו לבן, טמא.

בה אין שער לבן סימן טמאה, עד שיהיה בגופה שלפיה. פי' צד: בהרת ובתוכה שחין או מכה או בהק או מחית השחין או מחית המכות, ושתי שערות לבנות בתוך השחין או המכה או בהק שבתוך הנגע אינו סימן טמאה; וחרי זו כבהרת שאין בה שער לבן, ויסגיר אף על פי שהבהרת מקפת את השחין או את המכה או את מחיתו או את הפהק שיש בהן שתי השערות.

בו וכן אם היה שחין או מכה או מחיתו או בהק מקיף את שתי השערות הלבנות, או סמוך להן בצדן, או שהיה חולק בין שתי השערות חרי אלו אינן סימן טמאה; וחרי הבהרת כבהרת שאין בה שער לבן, ויסגיר.

בו, הלכו להן השחין והבהק והמכה שהיו מקיפין את השערות הלבנות, או נסמכין להן, או חולקין אותן, ונמצאו שתי השערות בתוך הבהרת בגופה, בסוף השבוע הראשון, או בסוף השבוע השני חרי זה מחלט; ואם לא הלכו להן, יפטר אותו.

בה אין שער לבן סימן טמאה, עד שתקדם הבהרת את השער הלבן שנאמר "והיא, הפכה שער לבן", שתהפך אותו הבהרת; אבל אם קדם שער לבן את הבהרת חרי היא כבהרת שאין בה סימן טמאה, ויסגיר.

בו, היתה בו בהרת, ובה שער לבן, והחלט בו, ואחר כך הלכה הבהרת, והניחה שער לבן במקומו, וטחר, ואחר כך חזרה בהרת אחרת במקום הבהרת הראשונה, וחרי השער הלבן בתוכה זה הוא הנקרא שער פקודה, ואינו סימן

טמאה: שנאמר "והיא, הפכה שער לבן" שהפכתו היא, לא שהפכתו הבהרתה.

בו, היה בו בהרת בגרים, ובה שתי שערות, והחלט, וחלף ממנו פחצי גרים, וטחר, ונשארו שתי השערות פחצי גרים הנשארו, וחזר פחצי גרים במקום זה שהלך, וחרי שתי שערות לבנות כבהרת בגרים אינן סימן טמאה: עד שיהפך שתי השערות בהרת אחת.

בו, היא בהרת פחצי גרים, ואין בה פלוג, ונלדה בצדה בהרת פחצי גרים, ובה שיערה אחת חרי זו להסגיר; בהרת פחצי גרים, ובה שיערה אחת, ונלדה לה בהרת פחצי גרים, ובה שיערה אחת חרי זו להסגיר.

בו, בהרת פחצי גרים, ובה שתי שערות, ונלדה לה בהרת פחצי גרים, ובה שיערה אחת חרי זו להסגיר. בהרת פחצי גרים, ואין בה פלוג, ונלדה לה בהרת פחצי גרים, ובה שתי שערות חרי זו להחליט: שהרי קדמה בהרת, לשתי השערות הלבנות. ספק שער לבן קדם, ספק הבהרת קדמה חרי זה טמא; ויראה לי, שטמאתו בספק.

הלכות טמאת צרעת פרק ג

ג, אין המחיה סימן טמאה, עד שתהיה בעדשה מרבעת או יתר על זה; וכמה שעורה פרי צמיחת ארבע שערות, שתיים ארך ושתיים רחב; והוא שתהיה המחיה באמצע הבהרת, והבהרת מקפת אותה מכל צד; והיא יתרה על המחיה, רחב שתי שערות מכל צד או יתר.

ג, אבל אם היתה המחיה בצד הבהרת, אינה סימן טמאה; היתה מפזרת, פגון שהיה בשר חי פחדל במקום זה ובשר חי פחדל במקום אחר אף על פי שהכל באמצע הבהרת, אינן מצטרפין לבעדשה: עד שיהיה במקום אחד באמצע הבהרת, בעדשה מרבע או יתר.

ג, המחיה מטמאה בכל מראה בין שהיה מראה

המחיה אדם, או שחור, או לבן: והוא, שלא יהיה הלכן מארבע מראות שבארנו.

ג, אין המחיה סימן טמאה, עד שתהיה בגופה שלפיהרת. פיצוד: בהרת שהיה באמצעה שחין או מכוח או מחיתן או בהק, והמחיה בתוך השחין או בתוך המכוח או בתוך מחיתן או בתוך הבהק אם על פי שהמחיה באמצע הבהרת, אינה סימן טמאה: מפני שהיא בתוך השחין או המכוח או מחיתן, או בתוך הבהק.

ג, וכן אם הקוף השחין או מחיתו, והמכוח או מחיתו, והבהק את המחיה, או שנסמך אחד מהן למחיה מצדה, או שחלק אחד מהן את המחיה ונכנס לתוכה אינה סימן טמאה; והרי זו כבהרת שאין בה סימן, ויסגיר.

ג, הלכו לחן השחין או המכוח או הבהק שהיו תחת המחיה, או שהיו בצדה, או שהיו מקופין אותה, או שהיו נכנסין לתוכה, ונמצאת המחיה לבה בתוך הבהרת בסוף שבוע ראשון, או בסוף שבוע שני הרי זה יחליט; ואם לא הלכו לחן, יפטר.

ג, המחיה סימן טמאה לעולם בין שקדמה מחיה את הבהרת, בין שקדמה בהרת את המחיה: לפי שלא נאמר בה, "והיא, הפכה". זה שנאמר בתורה "והיא, הפכה שער לבן; ומחית בשר חי, בשאת" אינו צריך לשניהן, לשער ולמחיה; אלא כל אחד מהן סימן טמאה. ולא נאמר שער לבן עם המחיה, אלא לתן שעור למחיה שתהיה פרי לקבל שער לבן, שהוא שתי שערות.

ג, בהרת פגרים מצמצם, ובאמצעה מחיה פּעֵדֶשָׁה מצמצמת הרי זה מחלט. נתמעטה הבהרת, או שנתמעטה המחיה טהור; וכן אם רבתה המחיה שבתוך בהרת זו, טהור: שאין הבהרת מטמאה במחיה, עד שתהיה יתרה על המחיה רחב שתי שערות מכל צד.

ג, היתה המחיה פחותה מפעודה, ורבת

המחיה עד שנעשת פעודה הרי זה מחלט; נתמעטה המחיה ממה שהיתה, או שהלכה לה הרי זה כמות שהיה, ואין כאן סימן טמאה.

ג, בהרת יתרה מפגרים, ובה מחיה יתרה מפעודה, ורבו או שנתמעטו טמא: ובלבד שלא תתמעט הבהרת מפגרים, ולא תתמעט המחיה מפעודה; ולא תקרב המחיה לסוף הבהרת, בפחות מפדי צמיחת שתי שערות כמו שבארנו.

ג, יא בהרת פגרים, ובשר חי פעודה או יתר מקוף אותה מבחוץ, ובהרת שניה מקפת את הבשר החי הרי הבהרת הפנימית להסגור, שהרי אין בה סימן טמאה; ובהרת החיצונה להחליט, שהרי המחיה באמצעה. נתמעט הבשר החי שביניהן, או שחלף בלז בין שהיה מתמעט וכולה מפגרים, בין שהיה מתמעט מבחוץ הרי שתיהן כבהרת אחת, שאין בה סימן טמאה.

ג, יב בהרת שהיתה בראש אבר מן האברים, והמחיה באמצע הבהרת בראש האבר אינה סימן טמאה: מפני שהמחיה חולקת את הנגע, ונמצא מקצתו שופע ויורד מפאן ומקצתו שופע ויורד מפאן; ונאמר בנגעים "וראהו הפחן", שיהיה רואה הנגע בלז פאחת.

ג, יג ואלו הן ראשי אברים שאינן מטמאין במחיה ראשי אצבעות ידים ורגלים, וראשי אזנים, וראש החטם, וראש העטרה, וראשי הדין שבאשה; אבל ראשי הדין שלאיש, וחיבלת, והדלדולין מטמאין במחיה.

ג, יד וכל ראשי אברים אלו, שהיה מקומן יושב פגרים מטמאין בנגעים; אבל אם היו עגולין כרב פריית בני אדם, טהורין. פיצוד: בהרת פגרים בראש חטמו, או בראש אצבעו, ושופעת אלו ואלו טהור: שנאמר "וראהו הפחן", עד שייראה בלז פאחד.

מיר דארפן אויסנוצן די הייליגע חנוכה טעג אויפצולייכטן און אויפצושיינען אזוי שטארק, אז דאס זאל שוין אנהאלטן אויך אויף די גאנצע יאר. די ערשטע זאך מיט וואס מיר דארפן זיך אויפפרישן אין די טעג, מיט'ן קוקן אויף די גוטע חלקים וואס מיר האבן, און דאנקען דעם אייבערשטן אויף די אלע גוטס וואס ער געבט אונז.

מען זאגט ביי "על הניסים" די ווערטער "וקבעו שמונת ימי חנוכה להודות ולהלל לשמך הגדול", די טעג זענען געשטעלט צו לויבן און צו דאנקען דעם אייבערשטן. כאטש א גאנץ יאר דארף מען אויך דאנקען דעם אייבערשטן, איז אבער די טעג פון חנוכה מער מסוגל פאר דעם.

אנשטאט צו קוקן אויף די שלעכטע זאכן וואס מען האט, אנשטאט צו קוקן אויף די צרות און יסורים וואס מען האט, דארף מען זיך צוגעוואוינען צו קוקן אויף די גוטע זאכן וואס מען האט, אויף די פילע טובות און חסדים וואס דער אייבערשטער טוט מיט אונז שטענדיג.

דער יצר הרע מאכט בלינד דעם מענטש אז ער זאל נישט זען די גוטע חסדים וואס ער באקומט, אבער ווען מען זיצט ביי די חנוכה לייכט, דארף מען אריינטראכטן און זען אז מען איז ב"ה געזונט, אז די משפחה איז געזונט, אז מען האט אויגן צו זען, אויערן צו הערן, ציינער צו עסן, הענט אנצוכאפן, און פיס צו גיין. אז מען איז זוכה אריינצוכאפן מצות ומעשים טובים, אז מען גייט מיט בארד און פאות, מיט ציצית, מיט א קאפל, אז מען האט א מזוזה אויפן טיר, אז מען לייגט תפלין, אז מען היט שבת, אז מען עסט כשר'ס. אז מען איז זוכה צו לערנען תורה, צו דאווענען, צו רעדן צום אייבערשטן, און די לייסטע ענדיגט זיך נישט.

ווען מען טראכט אין דעם אריין, זעט מען אז די פילע גוטס וואס מען האט, וועגט גאר שטארק איבער די שלעכטע חלקים וואס מען האט. און דאן הויבט מען אן צו דאנקען און צו לויבן דעם אייבערשטן.

<p>29 Dec Sunday</p>	<p>כה 28</p>	 <p>בבלי: סנהדרין יב ירושלמי: שקלים יד תוספתא: תרומות ג נ"ך: דברי הימים ב ז-ח רמב"ם: פרה אדומה יב</p>	<p>4th Day of Chanukah</p> <p>נץ החמה..... 7:20 סו"ז קר"ש - גר"א..... 9:38 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:25 צה"כ לשיטת ר"ת..... 5:50</p>	<p>ד דחנוכה</p> <p>עלות השחר..... 6:07 סו"ז קר"ש - מג"א... 9:02 סו"ז תפלה - מג"א . 10:01 שקיעה..... 4:37</p>
<p>30 Dec Monday</p>	<p>כט 29</p>	 <p>בבלי: סנהדרין יג ירושלמי: שקלים טו תוספתא: תרומות ד נ"ך: דברי הימים ב ט-י רמב"ם: פרה אדומה יג</p>	<p>5th Day of Chanukah</p> <p>נץ החמה..... 7:20 סו"ז קר"ש - גר"א..... 9:39 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:25 צה"כ לשיטת ר"ת..... 5:51</p>	<p>ה דחנוכה, א"א יו"כ קטן</p> <p>עלות השחר..... 6:07 סו"ז קר"ש - מג"א... 9:03 סו"ז תפלה - מג"א . 10:01 שקיעה..... 4:37</p>
<p>31 Dec Tuesday</p>	<p>ל 30</p>	 <p>בבלי: סנהדרין יד ירושלמי: שקלים טז תוספתא: תרומות ה נ"ך: דברי הימים ב יא-יב רמב"ם: פרה אדומה יד</p>	<p>6th Day of Chanukah</p> <p>נץ החמה..... 7:20 סו"ז קר"ש - גר"א..... 9:39 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:26 צה"כ לשיטת ר"ת..... 5:51</p>	<p>ו דחנוכה, א' דראש חודש טבת</p> <p>עלות השחר..... 6:07 סו"ז קר"ש - מג"א... 9:03 סו"ז תפלה - מג"א . 10:02 שקיעה..... 4:38</p>
<p>1 Jan Wednesday</p>	<p>א 1</p>	 <p>בבלי: סנהדרין טו ירושלמי: שקלים יז תוספתא: תרומות ז נ"ך: דברי הימים ב יג-יד רמב"ם: פרה אדומה טו</p>	<p>7th Day of Chanukah</p> <p>נץ החמה..... 7:20 סו"ז קר"ש - גר"א..... 9:39 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:26 צה"כ לשיטת ר"ת..... 5:52</p>	<p>ז דחנוכה, ב' דראש חודש טבת</p> <p>עלות השחר..... 6:07 סו"ז קר"ש - מג"א... 9:03 סו"ז תפלה - מג"א . 10:02 שקיעה..... 4:39</p>
<p>2 Jan Thursday</p>	<p>ב 2</p>	 <p>בבלי: סנהדרין טז ירושלמי: שקלים יח תוספתא: תרומות ז נ"ך: דברי הימים ב טו-טז רמב"ם: טומאת צרע א</p>	<p>8th Day of Chanukah</p> <p>נץ החמה..... 7:20 סו"ז קר"ש - גר"א..... 9:40 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:26 צה"כ לשיטת ר"ת..... 5:53</p>	<p>זאת חנוכה</p> <p>עלות השחר..... 6:07 סו"ז קר"ש - מג"א... 9:04 סו"ז תפלה - מג"א . 10:02 שקיעה..... 4:40</p>
<p>3 Jan Friday</p>	<p>ג 3</p>	<p>בבלי: סנהדרין יז ירושלמי: שקלים יט תוספתא: תרומות ח נ"ך: דברי הימים ב יז-יח רמב"ם: טומאת צרע ב</p>	<p>נץ החמה..... 7:20 סו"ז קר"ש - גר"א..... 9:40 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:27 צה"כ לשיטת ר"ת..... 5:54</p>	<p>עלות השחר..... 6:07 סו"ז קר"ש - מג"א... 9:04 סו"ז תפלה - מג"א . 10:03 שקיעה..... 4:41</p>
<p>4 Jan Shabbos</p>	<p>ד 4</p>	<p>הפטרה: ויהי דבר ד' בבלי: סנהדרין יח ירושלמי: שקלים כ תוספתא: תרומות ט נ"ך: דברי הימים ב יט-כ רמב"ם: טומאת צרע ג</p>	<p>נץ החמה..... 7:20 סו"ז קר"ש - גר"א..... 9:40 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:27 צה"כ לשיטת ר"ת..... 5:55</p>	<p>ויגש</p> <p>עלות השחר..... 6:07 סו"ז קר"ש - מג"א... 9:04 סו"ז תפלה - מג"א . 10:03 שקיעה..... 4:42</p>

ד' קדושה פון חנוכה קומט פון דעם וואס דער אייבערשטער האט אונז מוחל געווען יום כיפור.

(ליקוטי מוהר"ן חלק ב' סימן ו')